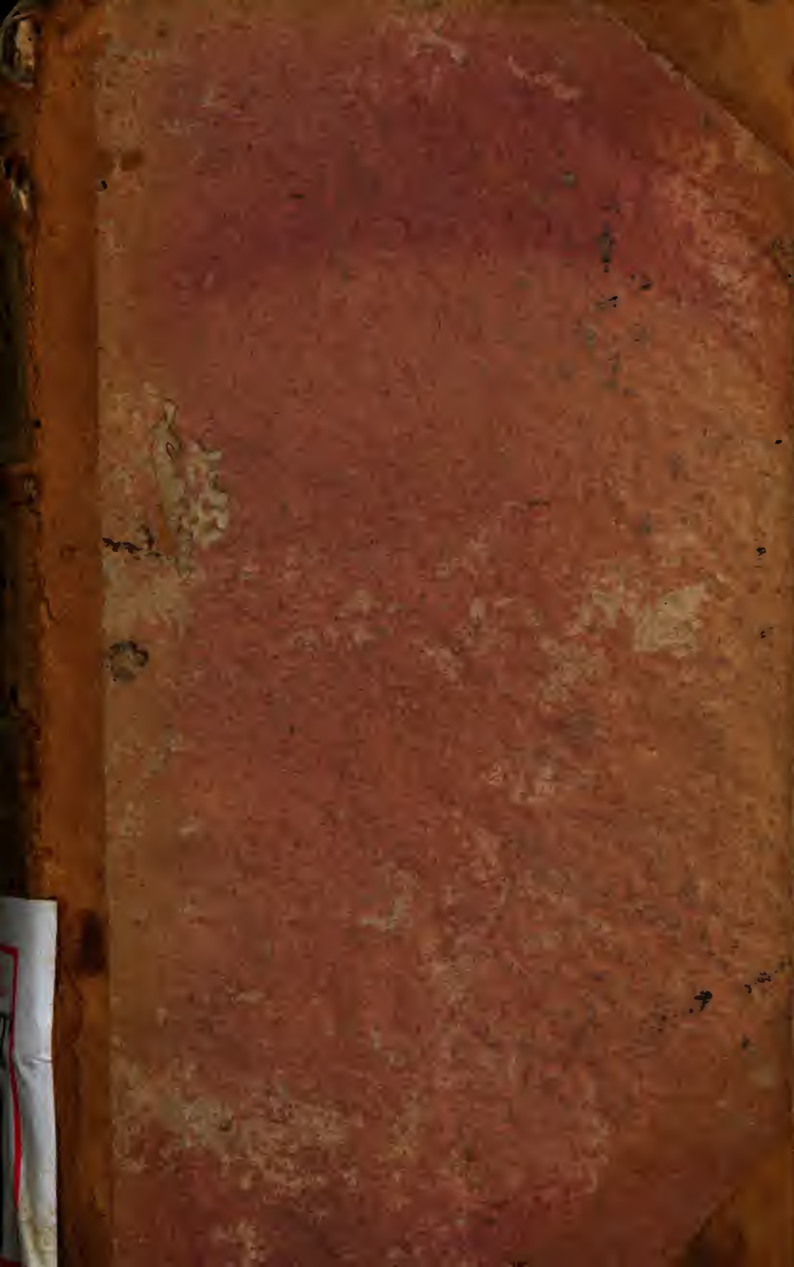

SEPTEM ILLVSTRIVM VIRORVM POEMATA.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
BALTHASARIS MORETI.
M. DC. LX.

EMINENTISSIMO
PRINCIPI
FLAVIO
S. R. E. CARDINALI
CHISIO
BALTHASAR MORETVS.

VID. hoc eſſe dicemus, Princeps Eminentiſſime, quod cùm primi diſciplinarum omnium patres in cæleſtium orbium contemplatione defixi, ſtellarum varietatem, & magnitudinem,& vim obſeruarent, iiſque mortalium commodo nomi- imponerent, nullum ſidus Muſarum choro aſſignauerint? Atqui m vna perpetuos curſus conſionesque cæleſtes prima comit, & deſcripſit, à quo nomen

 ſibi

ſibi & fecit, & meruit: omnes Cæli filiæ, quibus id proinde debebatur iure natalium: omnes, ſi eo modo, quo ſidera, ſub aſpectum caderent, ſpectaculum nobis præbituræ ipſo, cui infixæ eſſent, cælo formoſius. Cùm alta illa mundi conuexa percurreret animo S. Auguſtinus, & recenſioni ſiderum, velut quidam militarium ordinum inſpector, intereſſet, nullumq́ue inibi locum Mineruę datum animaduerteret: *Quid*, inquit, *tantum mali caſtitas, aut quid tantum boni voluptas commeruit, vt inter aſtra, quæ cum Sole & Lunâ circumeunt, Venus habeat ſtellam, & Minerua non habeat?* Non idem ego pro caſtiſſimis literarum præſiſidibus contendam? non ego illis conflatum aliquod ex felicioribus ſtellis ſignum vindicem? cuius ſcilicet

licet exortu iucunda cæli temperies, & ſeceſſus ad quietem amœnitatémque compoſitus, & bonus corporum habitus, & ſerenus animus, & omnia quibus ſtudia poëtica meliùs proueniunt, ad ſcribendum inuitent. Iam verò, vt de ceteris monſtris nihil dicam, quid cælo cum belluis? quas priſci nomenclatores ſideribus affixerunt, perinde quaſi belluata tapetia cæli foribus prætendere viderentur, quæ leuanda priùs eſſent, quàm ad interiora ejus adyta perueniretur. Verùm non id iam ago, vt hanc impoſitorum nominum rationem coarguam, aut excuſem, quam ſacrarum literarum auctoritate receptam, & quodammodò conſecratam eſſe video, in quibus & Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & Pleiadas legimus. Sæ-

culo potiùs noſtro gratulor, quo gentilitia tua ſtella, Princeps Eminentiſſime, in ſupremo mundi cardine refulget, & montes, inſideri ſolita poëtis loca, ſuâ luce colluſtrat, & benefico ac ſalutari aſpectu diuinum aliquid elegantibus ingeniis aſpirat. Salue Chiſium ſidus, Romæ, quam ego vt diſtinctum ſideribus cælum intueor, decus, terrarum voluptas, felicitas temporum, vigoris, quo bonæ artes lætiùs efflore-ſcunt, origo, ſecundiſſimum auſpicium æternitatem proſpectantium poëtarum. Tu, quod falsò de ſideribus Stoïci iactauerunt, diuinâ animatum es mente, quæ ſit par terrarum & religionum curis. Te literatorum ordo ſuſpicit & obſeruat. Afflatu tuo incaleſcit poëtis mota mens, nocturnæque lucubrationes

iucundæ fiunt ac faciles. In te, si quod de Cæsaris stellâ dixit Augustus, huc referre licet, in te Mæcenatis anima commigrauit. Cælum (ita mihi ab illo prospera eueniant omnia) cælum cum Platone fieri optem, vt pluribus oculis insatiabili lucis tuæ pulcritudine animum expleam. Theodosij Magni temporibus noua propè à Lucifero circa signiferum orbem conspecta stella curiosa hominum ingenia studiaque incendit. Nullus toto cælo ignis lucebat iucundior: Lucifero vt loco erat proximus, ita & micantibus radiis non admodum dissimilis: vnà solem præibat, eidem vnà succedebat: annuebat illi scintillationibus suis reliquus stellarum chorus: ingens deinde earum numerus ad illam sese aggregabat, eo ferè

more quo circa regem ſuum apes glomerantur: mutuo denique concuſſu ad aliquam hilaritatis ſpeciem ardoris euibrabant expreſſa ſemina, quæ vnam in flammam coalita noctem aureo illo iubare ſerenabant. Hîc ego ſolem face adiuuero, ſi pergam, quod in omnium oculos incurrit, in rem meam exponere. Mihi quippe Theodoſij religioſiſſimi ac feliciſſimi Imperatoris, & Alexandri VII. Pontificis Optimi Maximi beata tempora inter ſe comparanti cælum videtur proſperas vtriuſque res ſtellarum indicio, quarum altera in æthereis orbibus, altera in ſupremo rerum humanarum culmine reluceret, declarare voluiſſe, velut certâ plauſibiliq́ue publicæ felicitatis notâ. Ille Sarmatas profligauit; hic, ne profligarentur,

tur, effecit: ille ad Romana ſacra Gothorum Regem; hic Reginam traduxit: ille aduerſus acerbiſſimos tyrannos inſtruxit exercitus; hic miſit inſtructos: ad illum Legati vndique pro pace miſſi; ab hoc etiam procurata: vterque pius, felix, nulli Principum ſecundus, & quòd triſtiſſimorum temporum finem, gratiſſimæque lucis initium attulerit, Lucifero comparandus. Quem verò proxima illa Lucifero ſtella, quem niſi te, Princeps Eminentiſſime, deſignet? qui Pontificio ſolio proximus, non illuſtriſſimi tantùm generis, ſed etiam dignitatis propè pari luce perfunderis.

Tu[1] *quoq; ſupremo Patrui de ſidere ſidus.*

Tuæ ſunt fueruntque partes iiſdem,

1 Apollonius Florens pag. 10.

quibus ille, muneribus perfungi, peſtis, annonæque, & belli ſæuitiam exſtinguere, pacis conſilia prouehere, ſalutem omnium moderari.

At [2] *tibi iam video magni famulantia mundi*
Sidera,

quæ quaſi ſtipatò agmine ad te confluunt, & honoris lætitiæque explicandæ gratiâ ignes ſuos excutiunt ventilantque. Nunc autem te ſingularibus de cauſis,

Sacrorum [3] *Cynoſura certa vatum,*

te intuentur Illuſtriſſimi Poëtæ, quorum libellos hîc vides tui nominis plenos. A te vim vigoremque ingenio ſuo addi ſenſerunt, cùm tu illis ſiue in Quirinali, ſiue in Albano monte ſcribendi materiam dabas: iam verò etſi nihil cauſæ eſt, quam-

2 Idem pag. 13.
3 Ferdinandus Furſtenbergius pag. 153.

quamobrem publicum reformident, non audent tamen, niſi benigno tuo contuitu recreati, famæ ſeſe ac poſteritati committere. Quid enim? nautæ ſuas habeant, quas obſeruent ſtellas; non itidem poëtæ ſuas? Niſi fortè maius ſit ventis vela, quàm ingenio dare; Tyrrhenum aut Ionium, quàm ſcribendi æquor ingredi; infeſta cautibus loca, quàm faſtidioſa quorumdam iudicia (nam quis hæc euadere hoc ſæculo poſſit?) inoffenſo curſu declinare. Emerſit nuper ex arcano neſcio quo Parnaſſi ſpecu, & in ipsâ imperij ac doctrinarum arce ſeſe extulit literatorum quædam quaſi factio, viſa ſibi iudicij & ingenij famam ex veterum ſcriptorum contemtu velle conficere. Itaque dictatoriâ ſententiâ deiectus eſt de

ſuo principatu Virgilius: laudatus Caligula, qui illum vt nullius ingenij minimæque doctrinæ ex omnibus bibliothecis tantùm non amouit. Horatio Romanæ lyræ ſuauiſſimo fidicini, & ad notandos hominum mores facto honor huius nominis ademtus. Audendum aiebant aliquid ſupra protritos illos & iam vetuſtate exoletos poëtas: illos iniucundum quiddam ſonare atque agreſte: nihil in illis ſublime, nihil viuidum & admirabile; humilia, ieiuna, communia & peruagata eſſe omnia, quibus paria inuenire & efferre quiuis ingenio probabili & ſtudio non magno poſſit: nimis diu ſecundâ famâ atque approbatione exceptos fuiſſe: παιδαγωγικῶς ad ludum aliquem, in quo pueri primis poëſeos elementis informentur,
ab-

ablegandos: excogitandum ſcribendi genus nouum, acutum, ſubtile, tranſlationibus vnde minimè putes accerſitis crebrum atque magnificum; quod nihil habeat cum priſcâ illâ ſimplicitate commune; quod non niſi ab ingenioſiſſimis poſſit intelligi. Cui ſectæ atque inſtitutioni etſi primùm eruditiſſimus quiſq; reclamauerit, ac deinde ipſos etiam auctores in poëtarum ampliſſimo ſenatu Maronianæ maieſtatis damnatos iudicij ſui pœnituerit: adhuc tamen deſiderat in fingendis verſibus neſcio quid arguta quorumdam ſedulitas, dum paucis illis ac præcipuis, quos Auguſtea tulit ætas, acutiores ſubtilioreſque videri volunt, & dum ad ſublimia affectant viam, veſtigia quibus huc eniti poſſent, non ſequuntur, nedum adorant.

Nimirum

Nimirum pura & ęquabiliter fluens oratio, dilucida animi interpres, naturæ imago, ingenij vultus non magnam apud illos meretur inuentionis doctrinæque laudem. Non placet illis nitidus ac natiuus elegantis formæ color: consumendæ pigmentariorum arculæ: illinendæ fuco genæ: læuanda frons: calamistro inurendi implicandique crines: versicolores contortæque vittæ, crepantesque bracteolæ ad aliquam luxus speciem ostentandæ. Vellem equidem Rex ille, cui eorum vnus ingenij sui monumenta nondum edita supremis tabulis legauit, dum nunc à difficillimo bello vtcumque respirat, eadem è scriniis suis promeret, & vulgari iuberet. Nam, vt optimus literariæ disciplinæ magister Quintilianus, *Ne id quidem inutile*

etiam

etiam corruptas aliquando & vitiosas orationes, quas tamen plerique iudiciorum prauitate mirantur, legi palàm, ostendiq; in his quàm multa impropria, obscura, tumida, humilia, effeminata sint, quæ non laudantur modò à plerisq;, sed, quod peius est, propter hoc ipsum, quòd sunt praua, laudantur. Quis inter hos iudiciorum scopulos speret cursum se posse tutò emetiri, nisi altum tenenti felix stella præluceat? Ego verò Musas has cultas & faciles, quæ tuis auspiciis, Princeps Eminentissime, portu nunc exeunt, securas esse iubeo.

Chisium 4 *sidus reget omne certâ*
Luce periclum.

Ex aruspicum responsis, quæ P. Seruilius, & Ateius Capito à Festo Pom-

4 Augustinus Fauoritus pag. 64.

Pompeio laudati prodiderunt,ſtellæ imago in omen magnæ felicitatis accepta olim fuit, eaq́ue ſiue ad religionis, ſiue ad tutelaris perfugij teſſeram in locorum dedicatione ad veſtibulum appendi ſolita. Accipio agnoſcoq́ue proſperi euentus ex aruſpicinæ diſciplinâ petitum auſpicium: adeoq́ue,vt certo auguror, libelli quibus ſtella tua præfigitur, non tantùm præſidio tuo tecti, ſed etiam ſacroſancti habebuntur.

Tuoq́; [5] ſidere actus inuidus liuor,
Et Zoilorum turba cedet, vt nubes
Fugit coruſci pulſa ſolis aſpectu,
Pontiq́; ſæuientis atra tempeſtas,
Simùl refulſit alba ſtella Pollucis.

5 Ferdinandus Furſtenbergius pag. 173.

TYPOGRAPHVS LECTORI SALVTEM.

Lurimùm ſanè detrimenti rei literariæ ab ineptijs abſurda & incaſtigata ſcribentium vulgantiumq́ & hactenùs illatum, & inferri magis in dies, Lector humaniſsime, vetus eſt, vt ſæpè audio, doctorum & ſapientium hominum querela; indeq́ potiſsimùm proficiſci, quòd noſtrâ tempeſtate nequaquam idem honor Muſarum ſtudijs eſt, qui antiquitùs fuit, & qui propter excellentem eorum præſtantiam ac dignitatem eſſe omninò deberet. Id autem præcipuum fatum eſſe aiunt literarum circa ſermonem Latinum verſantium: quæ tamen poſt earum vſum non mediocriter intermiſſum, & vſitatæ vulgò orationi poſthabitum, maiore præſidio opus habent ad tuendam in animis hominum eam gratiam, quam ſibi auorum noſtrorum memoriâ flagrantiſsimam parauerant. Rurſus alij eius incommodi cauſam intempeſtiuæ bonorum & elegantium ſcriptorũ modeſtiæ tribuunt, & cuidam ſupra modum rigido & cenſorio propria in opera ſupercilio, dum mediocritatem in poëticis (de hac enim parte humanitatis loqui nunc libet) iuſto vehementiùs reformidant. Quamobrem partus ingenij ſui plerumque pulcerrimos & abſolutiſsimos nouercali prorſus animo premunt, luciq́ publicæ, & eruditorum fructui ſubducunt, atq́ inuident. Inter hos autem non pauci ſunt, quibus ipſum poëtæ nomen non admodùm gratioſum, aut plauſibile videtur: qui propterea ne

ab hominibus censeantur, exiguo paucorum amicorum theatro ad obsequendũ suis eâ in re studijs contenti, latiorem nobilißimæ artis gloriam sanè quàm delicatè aspernantur, eaq; de causâ rariùs ad scribendũ, & non nisi naturæ quodam impetu cogente, animũ intendunt. Cumq; idcircò non habeant quo iustum volumen implere poßint, cum exiguâ supellectile prodire in publicum, & ingenij sui angustias fateri ineptum iudicant: non Catulli, non Persij, non multorum præterea nobilium poëtarum exemplis permoti, quos pauci admodùm versiculi æternos, & splendidißimæ apud posteros gloriæ compotes fecere. Ita fit, vt duorum vitiorum maximè inter se dißidentium operâ thesaurus literarius scrutis sese (vt ita dicam) & quisquilijs refertum inueniat, artiumq; præstantißima, ac diuinis olim insignis honoribus, magnâ ex parte vetere suo splendore ac dignitate spoliatam queratur. Ac literariæ quidem vanitatis inuidiâ natio vniuersa Typographorum (vtinam immeritò!) laboramus, vnà cum præclaro nostro & post homines natos nobilißimo inuento, atque artificio, vt non desint pleriq; qui dubitent, commodíne plùs an detrimenti in genus humanum intulerimus, dum copiâ & multitudine omnis generis librorũ, quâ nostro beneficio vtuntur homines, onerandi potiùs quàm erudiendi subleuandiq; ingenia materiam præbemus. Eò itaq; maiore industriâ nitendum nobis est, ne in tantâ splendescendi facultate excellentium ingeniorum monumenta (quod alterum ex propositis superiùs à nobis vitijs est) lucis publicæ præmia & ornamenta desiderent, sine quibus paulùm à sepultâ inertiâ omnem humanæ virtutis præ-

stantiam

ſtantiam diſtare non immeritò poëtarum præſtantiſſimo viſum eſt. Hæc agitanti mihi, variasq́; hanc in ſententiam inter talium peritos diſputationes audienti vir eruditus & grauis commodùm ab Italiâ redux occurrit poſt multos annos in cognoſcendis eius terræ moribus hominibusq́; conſumtos; vtq́; eſt literariæ elegantiæ ſtudioſus in primis, & emunctæ admodùm naris, obtulit allatum inde Carminum faſciculum, quæ ſibi inter multas eius generis ſcriptionum Iliadas probari contigerat, & in quibus natiuum illum Romani ſermonis leporem, iam inde Ciceronis æuo ab infusâ Vrbi peregrinitate (vt ipſe querebatur) corrumpi cœptum, non admodùm deſiderari viſum eſt. Cumq́; idem multorum prætereà doctorum virorum iudicium eſſet, operæ pretium duxi publici illa iuris facere, eaq́; ratione vſui & delectationi literatorum haud mediocriter conſulere. Etſi enim veteribus ſcriptoribus immorari multò ad Latinæ eloquentiæ profectum vtilius eſt: nequaquam tamen recentiorum in vetuſtate imitandâ induſtriam ſpernendam puto, vel eam ipſam ob cauſam, vt pro exemplo eâ & regulâ ad imitationem huiuſmodi rectè & cum ratione inſtituendam Latinè ſcribentes vti poßint. Simul illud etiam ſpectandum in primis fuit, vt homines adoleſcentes perſpectâ ingeniorum noſtri temporis in edendis Latinis operibus felicitate, alacriùs in perſequendis literarum ſtudijs ſibi pergendum exiſtiment, dum eruditos ſuos labores nequaquam debito publicæ laudis & approbationis pretio expertes quandoq́; futuros proximo ab exemplo augurabuntur.

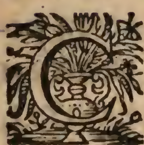
APPROBATIO ILLVSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI DOMINI Fr. AMBROSII CAPELLO, EPISCOPI ANTVERPIENSIS.

D ingenij iudiciiq́ue commendationem nihil eſſe poteſt illuſtrius, quàm aut res præclarè gerere, aut ſapienter aliquid ornateq́ue ſcribere. Primum qui faciat, ei ſuus ex merito tribuendus eſt honor: qui vtrumque, ne illum quidem poteſt vnquam eruditionis & prudentiæ fama deſerere, quam propagabunt æterna & in omnium manibus futura monumenta. Celebrabuntur vtroque nomine hi ſeptem Illuſtriſſimi Viri, quorum poëticæ lucubrationes communi plauſu lucem nunc vident. Cùm in occupatiſſimâ vrbe Summis Pontificibus, & Sacro Cardinalium Collegio ſuam in rebus grauiſſimis operam nauauerint, aliiſq́ue

in

in illâ terrarum luce honoribus vsi fuerint, mirum est scribi ab iis aliquid potuisse. Sed illud commemorabile Catonis dictum penitùs imbiberant: CLARORVM VIRORVM ATQVE MAGNORVM NON MINVS OTII, QVAM NEGOTII RATIONEM EXSTARE OPORTERE. Nam & hora vna totius vitæ portio est, quam prodigere detrimento sit. Nunc igitur quoddam veluti theatrum, nunc secessum subiuerunt; sed ex hoc in maius theatrum prodituri: nunc à seriis ad lusus animum auocarunt; sed ad lusus non minoris operæ & laudis, quàm seria. Et habebant exemplum, quo id facerent, Optimos Maximosque non sacrorum tantùm, sed etiam literarum Principes, quorum Musas, vt in diuinis fieri solet, silentio veneror. His autem Illustrissimis Viris, quorum ingeniis recentibusque libellis nunc delector & pascor, absens assurgo, & quam sibi agendo scribendoque gloriam pepererunt, gratulor. Hoc meum qualecumque acroama confirmare chirographo meo volui.

Fr. Ambrosius Episc. Antuerp.

VM olim *Camilli, & Serrani, & Cincinnati, & Romanorum optimus quisque optimè rem rusticam tractarent, terra & fructu erat vberior, & aspectu pulcrior. Causam inquirens Plinius:* Ipsorum, *inquit*, tunc manibus Imperatorum colebantur agri, vt fas est credere, gaudente terrâ vomere laureato, & triumphali aratore: siue illi eâdem curâ semina tractabant, quâ bella, eademque diligentiâ arua disponebant, quâ castra: siue honestis manibus omnia lætiùs proueniunt, quoniam & curiosiùs fiunt. *Simile quiddam de his Illustrissimis Viris pronuntio, qui mihi videntur libellos edere vel propterea cultiores, quòd generosus ipsorum sanguis generosos afferat ad poësim impetus, gaudentibus Musis artes suas quamuis per se nobilissimas, ab iis tamen geminâ causâ nobilitari magis. Carmen scribũt pari laude, quâ res administrant carmine celebrandas Ingeniosi sunt, & eloquentes, siue arcanos Principum sensus, siue inuentiones ipsi suas liberas & amœnas exponunt eò maiore cultu, quò studiosiùs omnia sua ad digni-*

dignitatem referunt. Ita olim Cæsares, Augusti, Germanici, Tiberij, qui Principes! quamuis illos ab institutis studiis deflecterent publicæ terrarum curæ, temperabant eas tamen priuatâ scribendi diligentiâ; & quasi triumphorum ac literarum par esset gloria, quâ manu arma, eâdem stylum tractabant, pulcerrimâ vtriusque concordiâ. Nunc eò res rediјt, vt nobilitatis pars magna putidum & à generis sui claritate alienum existimet animum liberalibus disciplinis excolere, quasi id sit malè feriati Palæmonis famam affectare. Vellem meminisset maiorum suorum vitam ac memoriam literis præcipuè deberi, & hos libellos in manus sumere ne grauaretur, quorum lectione Musarum amore exardesceret. Viuant, vigeantque, & lectitentur Illustrissimi Poëtæ, æternâ digni famâ; digniores, quòd hanc non versibus tantùm suis, sed multò etiam magis virtutibus æternam faciant. Ita censebam, vouebamque

Christianus Voochts S.T.L. Canonicus,
& Archidiaconus Antuerpiensis, Librorum Censor.

SVM-

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPVS IV. Hiſpaniarum & Indiarum Rex Catholicus, ac Potentiſſimus Belgarum & Burgundionum Princeps, Diplomate ſuo ſanxit, ne quis *Septem Illuſtrium Virorum Poëmata* præter Balthaſaris Moreti voluntatem vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impreſſa in has Germaniæ inferioris ditiones importet, venaliáve habeat. Qui ſecùs faxit, publicatione librorum & aliâ graui pœnâ mulctabitur; vti latiùs patet in literis datis Bruxellæ 1. Octobris, M. DC. LX.

Signat.

Loyens.

POEMATA
APOLLONII
FLORENTIS.

ALEXANDRO VII. PONTIFICE MAXIMO RENVNCIATO, AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM S. D. N. Cubicularium intimum.

Vreus illuxit nostris, Fernande, vocatus
Ominibus votisq; dies. Iam lumine claro
Contigimus, cæcas cupidâ quod mente per vmbras
Vidimus, arcanos ausi præuertere fines
Fatorum, dum quæ præclara & certa relinquit
Signa sui ætheriâ veniens ab origine virtus,
Insequimur, legimusq; animæ vestigia magnæ.
Nunc licet in summo regnantem culmine rerum
Suspicere: & triplici nunc maiestate verendum
Demisso colimus vultu, genibusq; minores
Oscula adoratis properamus figere plantis.
Regnat ALEXANDER. *Subitò viden' imbribus actis*
Purpureo vt ridet pacatum lumine cælum?
Vt nitidi redeunt post tristia tempora soles,

Et mites Zephyrorum animæ? circùm aſpice, tellus
Vt properè varios ſummiſit læta colores.
Quàm dulci aëriæ volucres clangore per auras
Venturo indicunt hilares noua gaudia ſæclo!
Aſpice, compoſitis immotum vt fluctibus æquor
Poſt fœdas nunc primùm hiemes, ventoſq; reſedit.
Cerne Vrbem effuſam, plauſuq; inſuetà frementem,
Lætitiæq; ſimul iactas ad ſidera voces
Accipe, non falſos populi exultantis honores.
Nam memorant, cælo tandem vt miſeratus ab alto
Antiquâ humanos Genitor pietate labores,
Regnandum huic dederit magnis virtutibus orbem;
Auxilium feſſis præſenti numine rebus
Qui ferat, & duro Europam ſub faſce gementem,
Bellorumq; diu tot tempeſtatibus actam
Qui leuet, ac profugæ reuocet bonus otia Pacis.
Nec tamen vltrices generoſi pectoris iras
Non coquere, & iuſtos animo verſare dolores,
Armaq; ſacrilegos meditari & fulmina in hoſtes.
Huius in aduentu iam nunc pallere ſuperbum
Regnatorem Aſiæ trepidum, atque extrema timentem,
Seq; peti terrâ & pelago, ferroq; viriſq;
Immenſas Orientis opes, Solymamq; repoſci.
Parte aliâ populos longè trans ardua clauſtra
Italiæ,

Italiæ, gelidum spectantia regna Booten,
Et Rheni egregias fluuijq́; binominis vrbes
Lætitiæ miros imo sub pectore sensus
Concipere, & veterem subitò consurgere flammam.
Hunc illum, auspicijs nuper cælestibus oras
Quem vidêre suas venientem, aurisq́; secundis,
Omniaq́; æternis obeuntem laudibus: illum,
Quem pietate & iustitiâ, quem sanguine clarum,
Flexanimo linguæ eloquio, doctisq́; beatum
Artibus, & castâ facilem dulciq́; Camœnâ,
Attonitis inhians oculis, ceu præscia tanti
Suspexit mirata boni Germania: triste
Dissidium, cæcasq́; iras, animosq́; rebelles
Exarsisse satis: gentem iam tendere amicam
(Chaoniæ ad nidum veluti per inane columbæ)
Ad Tiberim, & magnæ properare ad mœnia Romæ:
Iamq́; sacros orare pedes, veniamq́; precari,
Et pacem, certamq́; adeò exorare salutem.
At fremitu maiore ferunt, quæ munera terram
Hesperiam, Latiumq́;, altam Mauortis & vrbem
Quæ maneant; propiùs quanta indulgentia cæli
Aspiciat sacros orienti sidere colles.
Hac finxisse tenus vates Saturnia quondam
Regna per Ausoniam, & de fuluo sæcla metallo:

Aurea nunc verè tali ſub numine condi
Tempora, iam reduci cùm Virgine læta venire
Omnia, detersâ priſci rubigine ferri.
Iam decus antiquum, & ſolitos conſtare triumphos
Principe ALEXANDRO *Romanis arcibus: & iam*
Relligione Patrum, ſanctæ & formidine dextræ
Victorem latè gentes ab vtroque receptas
Litore adoratæ imperio ſubiungere ſedis.
Hoc duce præclaras floreſcere protinus artes,
Et Latiâ tellure nouas iam ſurgere Athenas:
Permeſſi mutare vndas iam Tybride Muſas,
Deſertoq́ Helicone, iugum celebrare Quirini.
Hæc bona non dubio monitu mortalibus, addunt,
Ex illo ſperanda, Heros quo tempore primùm
Attigit exoriens venientis lumina vitæ:
Cùm ſummo ætherij reſidens in vertice Olympi
Regius ardenti fulgeret Iuppiter auro,
Et vaga compoſito circùm famulantia motu
Inter ſe adſpicerent radijs felicibus aſtra:
Lydia materno cæleſtia pignora tellus
Cùm gremio exciperet, quà ſeſe vrbs erigit alto
Clara iugo, fecunda virûm, decorumq́ creatrix,
Regales fuluâ pueros ſub matre, ſuperbum
Inſigne attollens, nec ſanguinis immemor alti

Cognatam

Cognatam ostentans notâ sub imagine Romam:
Cùm domus egregios intra generosa penates,
(Nomen auis, atauisq́ ingens) longo ordine viuos
Monstraret puero vultus, & facta suorum
Mirari, inq́ sacris vestigia figere signis,
Et patrio in teneris laudum consuescere amori.
Nec maiora silent regni argumenta futuri,
Haud obscura, virum veniens vbi reddidit ætas,
Quæ dedit ille: Dei purâ super omnia plenum
Relligione, metuq́ animum, niueosq́ pudici
Pectoris, inuictosq́, vllo sine vulnere, mores:
Tum largè nitidis haustas de fontibus vndas
Cælestis Sophiæ, Themidisq́, & Palladis artes,
Queis populos regere imperio, quibus aspera doctus
Flectere corda hominum, positis olim effera bellis
Sæcula felici mitescere pace iuberet.
Quid referam, vt lætos augustæ frontis honores
Ingeminant, celsosq́ animos, mentemq́ benignam,
Regificasq́ manus, facilemq́ ad præmia dextram?
Quid studium, totq́ exhaustos terraq́ mariq́
Pro re Romanâ, pro relligione labores?
Tot benefacta viri! quæ tu, Fernande, beatus
Spectasti primis mirari assuetus ab annis;
Et patrias etiam Rheni meditatus ad vndas

Tentaſti Arctoas plectro leuiore per auras.
Nunc quæ mira vides, propiore beatior almæ
Frontis ab aſpectu, pronâ quæq; accipis aure,
Quæq; feret voluenda dies facta inclyta ſummi
Principis, & nomen latè immortale, decuſq;,
Maiori celebrare ſono, grandiq; memento
Carmine, Mæoniiſq; modis attollere ad aſtra.
Diuino ingenio, & præſenti numine vates
Quæ dabis, æternùm referens mirabitur orbis,
Et ſeri aßiduè diſcent memorare nepotes.

AD ALEXANDRVM VII. PONT. OPT. MAX.

Euchariſticon.

ME quoque ſublimi è ſolio, Pater, *aſpicis, vnde*
Terrarum ſpatia, & terras obeuntia latè
Æquora deſpectas, cælumq; ac ſidera tangis
Arduus, & vigili mundum ratione gubernas.
Nec tua maieſtas, quòd me quoque prouida curat,
Deteritur: Phœbi nec lux ſeſe inficit alma,
Senta quòd ex alto luſtrat loca, & infima tendit
Telluris, maneſq; adeò penetrare ſub imos.

Sed

Sed simul emicuit cælo, tristem vndique pellit
Squalorem, turpemq́; situm, nebulasq́; resoluit:
Atque vbi descendit magis, interiusq́; repostas
Rimatur latebras, fetus & munera fundit
Cara magis, pretiosa auri argentiq́; metalla,
Gignit & ardenti rutilos fulgore lapillos.
Haud aliter tu, MAGNE PARENS,*quocumq; salubres*
Aduertis radios, mentes animosq́; serenas,
Speq́; bonâ, & donis largè præsentibus auges.
Vel mihi quæ longè in tenebris semota iacebat,
Frontis vt aspectu primo recreata beatæ,
Regaliq́; erecta manu, & decorata benigno
Munere, vita redit! veterumq́; oblita malorum,
Læta tuos inter dum se circumspicit, vsque
Fortunam secura nouam, noua gaudia versat!
Atque vtinam illapsu diuini luminis, auri
Vena fluat, nostroq́; erumpant pectore gemmæ!
Pulcrior haud inter lauros ederasq́; virentes
Cinxerit ambrosios tibi crines vlla corona.
Nam neque præpetibus superantes aëra pennis
Me vincant aquilæ, nec dulci carmine olores,
Nomen ALEXANDRI, *laudesq́;, atque inclyta facta*
Tollere Pierio certantem ad sidera cantu.
Te verò intereà tacitus venerabor, & altè

Diuini ingenij quæ tu vestigia signas,
Assiduè relegens, memori sub mente recondam:
Discam aptis si fortè olim tibi soluere grates
Vocibus, & tua conari, PATER, aurea dicta;
Aurea, perpetuâ semper dignissima vitâ:
Deq́; tuis tibi dona feram te digna, supremi
Vt facimus sacras humiles ad Numinis aras.

AD FLAVIVM CARD. CHISIVM.

TV quoque supremo Patrui de sidere sidus
(Cynthia fraternis clara velut radijs)
Me tenui grates dicentem carmine, lætis
Aspectas, Princeps inclyte, luminibus:
Cuius in exortu toto lux aurea cælo
Emicat, & campos lapsa per ætherios
Diditur, & pulsâ caligine protinus imas
Vndique iam terras conserit, & maria.
Sed tua purpureo vestitur lumine Roma
Largiùs, eximio & munere perfruitur:
Teq́; suum decus, & lenimen dulce laborum
Suspicit, & duro in tempore præsidium,

Cùm scelerata lues miseram, & mendacia meßis,
Ah miseram, crebris mortibus horrificant:
Nec cessare sinit trepidam discordia Regum
Vicina, armorum terribili sonitu.
Vt patrio exiliens armata è vertice Pallas
Infensos cælo terrigenas domuit,
Pectore de sacro magni haud secus ipse Parentis
Diuino existis viuidus ingenio.
Continuoq; feras acies, atque horrida fundis
Faucibus eructata agmina Tænarijs:
Perq; Vrbem, & Latium Diras sine more furentes
Ad nigra præcipites Tartara victor agis.
Quaq; triumphantem volucris fert gloria, vinctum
Auro & fronde simul tempora multiplici,
Ignis vt in cælo cùm se nouus exerit, in te
Mentes quisque, auidos conijcit atque oculos.
Surgere Ledæum vestris de montibus astrum
Iam videt in medijs fluctibus Italia;
Transq; Alpes procùl aërias, transq; æquora, læto
Iactatæ, heu, gentes omine suspiciunt.
Iam fædas sperant hiemes, cæliq; tumultus
Desæuisse, animas & posuisse truces.
Tempora iam complesse canunt infesta sorores,
Staminaq; auratis ducere velleribus:

Egregium

Egregium euerso tandem succurrere sæclo
Demissum niueis alitibus iuuenem.
Hunc, patrios fulgere lares dum stemmate longo
Præclaris atauûm cernit imaginibus,
Discere virtutem in teneris, verumq; laborem
Cœpisse, & magnos reddere Chisiadas:
Et cùm vix molli primùm pubesceret æuo,
Intrepido fortes corde gerentem animos,
Vnigenam caræ amplexus genitricis, & vda
Fugisse immotum lumina lacrymulis,
Misso vt Hyperboreas magnis de rebus in oras
Adderet ingenti se comitem Patruo:
Perq; niues celerem, perq; horrida saxa secutus
Curreret, ad superos quà via pandit iter.
Et nunc, quod virtus olim sua, festaq; votis
Poscebant rebus tempora flebilibus,
Ille sedet regnans solio sublimis in aureo,
Iuraq; seruatis mitia dat populis:
Tuq; hoc iampridem sapere, & regnare magistro
Doctus, in imperij parte locatus ades:
Quicum partiri graue pondus, cui velit altum
Pectus ALEXANDER *credere, & ingenium.*
Ille adeò te, sacra feras qui iussa per orbem,
Pollentem eloquio mittet Atlantiaden,

Quo

Quo reuocante, diu pax suspirata reuisat
Europam, indigno reddita ab exilio:
Cùm placidi iungent, posito certamine, Reges
In meliùs versis, fœdera, consilijs.
At tibi iam video magni famulantia mundi
Sidera felici lumine, quà properas:
Et tumidos molli cliuo subsidere montes,
Fluminaq́ obsequio currere prona tuo.
Iam video ventos impellere vela ferentes,
Et seruire sacris puppibus Hippotaden:
Neptunumq́ Patrem, & Nereidas exultantes
Accipere, & toto prouehere vsque mari;
Litoreq́ exceptum primo deducere gentes,
Lætitiæ resonis vocibus, innumeras.
Parte aliâ increpitat reditum deserta morantem,
Teq́ diu externis inuidet Ausonia:
Et reducẽ hinc summis suspirat ab Alpibus, atq; hinc
Expectat Tuscis obuia litoribus.
En venit, & terris emensis sospes, & vndis,
Præpetibus tendit cursibus in Latium:
Iamq́ viam ad sacras relegens secat impiger arces,
Mœnia iam victor FLAVIVS *ecce subit.*
Vrbs effusa repentè ruit, populusq́ Patresq́
Optato properant pascere amore oculos.

Arduus

Arduus ille ſedet, nitidoſq́;, aurum inter & oſtrum,
Palladijs crines frondibus implicitus
Alta triumphali inuehitur Capitolia pompâ;
Mox humilis ſanctis oſcula dat pedibus.
Intereà fremituq́; hilari, plauſuq́; reſultant,
Et lucent feſtis compita luminibus.
Nec niuei, flauo quos flumine paſcit olores
Agmine nunc Tybris profluus aurifero,
Nomen ALEXANDRI, *&* FLAVI, *& facta inclyta ceſſant*
In cælum æternis tollere carminibus:
Sæcla nec æternas voluentia dicere laudes
Ceſſabunt, veſtris aurea muneribus.

AD
AVRELIVM MARROCHIVM, SCIPIONIS CARD. S. SVSANNÆ MEDICVM.

HOc tibi me, Aureli, veſtrum quoque numen Apollo
Sollicitum iuſsit mittere epiſtolium:
Artis vt auxilio, quam tu meditaris, & vnam
Eximiè præſtanti excolis ingenio,

Naſcenti

Nascenti occurras morbo, longumq́; minanti,
Ni reprimas, toto corpore supplicium.
Ex quo etenim Domini vos mollia iussa secuti
Vrbe procul dulci viuitis exilio,
Et miserâ ambitione procul, dulcißima, forsan
Immemores nostri, gaudia percipitis;
Hîc mihi nescio quæ trepido submittitur imis
Visceribus tristis fœdaq́; pernicies.
Nam vapor effusus feruentibus vndique venis
Incipit indignis vrere membra modis.
Iamq́; vari sparsim existunt, papulæq́; rubentes,
Inficit & medias pustula rupta manus:
Pruritusq́; vagi, & scabræ rubiginis optat
Aßiduo impatiens stringier vngue cutis.
Præsertim dulces vbi suadent carpere somnos
Aurea iam cursu sidera præcipiti,
Sanguis inardescens stimulis pertentat acutis:
Nec requies molli mî datur vlla toro.
Vixq́; renascentis Phœbi sub lumina prima
Excipit irriguo sparsa sopore quies.
Vnde autem infelix vitium inceßisse repentè,
Et miseros artus corripuisse putem?
Non ego cùm flammas Procyon, radiosq́; malignos
Spargeret, aut miti luce sub Erigones

Pocula

Pocula ſiccaui generoſi ardentia Bacchi
Largiùs, appoſitæ nec nocuere dapes.
Dira neque immodico bilis ſuccenſa labore,
Nec curâ aut ſtudio eſt mens agitata graui.
Sed molles aluere epulæ, cyathiſq́; minutis
Infuſa eſt gelido plurima lympha mero:
Et matutini captato frigore roris,
Mox vacui longos ſedimus vſque dies.
Nec dubitaui etiam merſare ſalubribus vndis
Interdum, ac tepido ſpargere membra lacu.
Quid, liquidum, medioq́; agitatum Aquilonibus æſtu
Quòd cælum in tectis ducimus äerijs.
Ipſe tamen quæ cauſa malum hoc induxerit, altè
Veſtiga, & celerem, dum licet, affer opem.
Affer opem, & propera labem compeſcere, ſi te
Vlla mouent dulcis iura ſodalitij.
Seu ſit abundanti ſalientem ſanguine venam
Tundere opus, ſuccoſq́; elicuiſſe putres;
Seu iecore ardenti ingeſto medicamine flammam
Opprimere, atque aluum ducere conſilium eſt;
Huc ades, Autumni labentis dum ſinit hora
Lenis adhuc, dum ſic ſera moratur hiems.
Quam cupimus debere tibi, molire ſalutem,
Conceptumq́; ægro pectore pelle metum.

Eueniet:

Eueniet: tibi perpetuò sic vota secundent,
Et faueant cœptis numina læta tuis:
Principis & magni viridi dent robore vitam
Proferre ad Pylij tempora longa senis.

AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM,

De reditu cogitantem in Germaniam anno CIƆ. IƆC. LIV.

CVi fausta læto sidera lumine
Risere, molli quem placidæ sinu
Fouere nascentem Camœnæ, &
Ambrosijs aluere succis:
Cui ductus altè sanguis, & inclytæ
Longò sequentes ordine imagines,
Chartæq; signantes parentum
Facta, domus monumenta magnæ,
Monstrant auito nobile iter gradu
Virtutis, arces quà datur igneas
Inire, doctrinæq; suadent
Aërium superare culmen:

Laboriosâ nil opus aleâ
Mutare dulces exilio lares,
Et quærere incertum remotis
Regna procùl peregrina terris.
Sed te beati viuidus ingenI
Adegit ardor limina linquere
Paterna, præclaros vt exul
Egregius fugeres penates
Primâ in iuuentâ. Nec sine numine,
Fernande, Diuûm, principe in vrbium
Resistis, ingentemq́; lustras
Latè oculis animoq́; Romam.
Iacere moles nubibus aspicis
Olim propinquas, & decora imperI
Miratus, immani ruinâ, &
Marte doles cecidisse vestro.
Mox de superbo puluere nomina
Maiora cernis, regnaq́; surgere
Æterna, quæ victrix per orbem
Relligio, pietasq́; summis
Æquauit astris. Impiger vltimo
De fonte, riuos hîc sapientiæ
Hauris, & ad plenum benignâ
Pulcrâ sitis satiatur vndâ.

Purum vetusti temporis aureas
Hic pectus artes combibit, & sacrâ
De fronde iam nectis coronam
Crinibus, Ausonioq́ vates
Incedis inter carmine nobilis,
Cui plaudit amnis regius assonans,
Collesq́ septeni resultant,
Quo Latiæ recreantur aures.
Natale fratres imperijs solum
Bellisq́ fetum pectore Martio
Colant tuentes, & sub Arcto
Auspicijs volitent secundis.
Ad pulcra pacis munia te vocat,
Poscitq́ cælum mitius: huc tua
Te sistit, & celsos honores
Insequitur generosa virtus.
Vt orba dulci coniuge, & vnico
Fecunda nato, mæsta tenet parens
Amplexa cedentem, nec vdo
Fixa sinit properare vultu:
Sic Roma cari dum capitis fugam
Rumore tristi nunc timet anxia,
Supplex moratur, sic amici
Te precibus retinent Quirites.

AD AVGVSTINVM FAVORITVM.

Ad ſtudium Græcarum litterarum hortatur.

QVi pectus ardor verſat, & intimas
Vrit medullas, purus, ab ignibus
Demiſſus æternis, & vſque
Ætheriâ recreatus aurâ:
Vernante qui te ſanguine vividum
Tellurem inertem linquere, & arduas,
Auguſte, ſublimem volucri
Ingenio ſuperare nubes
Cogit, relictas mox humilem ſuper-
Volare terras, litora duplicis
Diuerſa latè quà refusâ
Oceani feriuntur vndâ:
Interminatas quò ſapientiæ
Quæras auaro diuitias ſinu,
Opeſq; doctrinæ beato
Egregias animo reportes,

Non

Non ille fracto lenior impetu
Residet vsquam: non alio minùs
Sub sole feruescet: nec istam
Lympha sitim gelidúmve flumen
Restinguet vllum, tu nisi iam vagus
Ales resistas; Græcia nobiles
Magnumq; spirantes ruinas
Seruat vbi, propriumq; bustum.
Fluentis auri puluere sub sacro
Metalla, gazas impiger obrutas,
Gemmasq; defossas, Eois
Inuenies pretiosiores.
Seu plana lustres, seu iuga montium
Ferare circùm, seu loca legeris
Pulsata Neptuno, secundùm
Seu placidos spatieris amnes;
Arcana docti pectoris audies
Miro eloquentes digna silentio
Vmbras, & immortale duces
Aure auidus sitiente nectar.
Sub dulci Hymetti culmine, vitreas
Ilißi ad vndas ipsa canit sedens
Regina, diuinosq; flores
Cecropio Sophia ore fundit,

Quos tu ſequaci corripiens manu,
Nouiſq; pennis altiùs euolans,
Inſignem, & æternam, relictâ
Rurſus humo, referes coronam.

IN PHILOMATHIS MVSAS IVVENILES.

QVid iſte fert libellus? aut quid ſuſpicer
Veniſſe in auras luminis fetum ingenI
Sublimis, altam nec fateri originem?
Vultuq; ficti ſub parentis, per manus,
Perq; ora circùm iam volare nobilem?
Sirenas ánne condidiſſe carmina
Diuina, mundi temperantes aſtricos
Choros, & imis, munere inſueto Deûm,
Audita terris? ánne Pindi in vertice
Iuuentæ honore Phœbus æterno nitens
Inter Camœnas ore meditatus ſacro
Hæc ipſa fudit? ſiue in Elyſiâ pij
Conualle, gentis aureæ priſcum genus,
Dedêre vates dicta præclara, aurea, &
Deſueta primùm, iamq; turpi inertiâ
Deleta, noſtro reddidere tempori?

Mirare,

Mirare, Lector, quicquid est, ac suspice;
Mentisq; magnæ dum legis vestigia,
Latens adora numen (haud vana auguro,
Humana si secundus aspicit Deus)
Aperto adoraturus olim in lumine.

AD HIERONYMVM ALEANDRVM.

De morte Aldinæ catellæ festiuissimæ.

Ergo illa dulcis, illa multùm amabilis,
Illa albula, illa delicata, illa innocens
Catella vixit? & tulere numina,
Tua Aleander interire gaudia?
Nec vlla castis inuocata versibus
Lucina præsens (heu nefas!) laboribus
Periclitantis affuit puerperæ?
Nec ipsa, dudum cuius ignem acceperat
Subblandientis acta vi Cupidinis,
Iniuriosa fata Cypris reppulit?
Sed nos querelis quid fatigamus Deos?
Summum Deorum facta crimen conqueri.
Olim (& quis hoc non credat?) alma cælitum

Venus voluptas, alma pulcritudinis
Dea, vt puellis vſquequaque blandula
Catella ſueuit aſsidere bellulis,
Habere & ipſa concupiuit candidam,
Quicum iocoſa luderet, caniculam.
Nulla at peractis procreata ſæculis
Amore digna cælitum canicula eſt.
Modò iſta amori deſtinata Cypridis
ALDINA *venit bella in auras luminis.*
Viſam ſibi hanc repentè Diua ſurripit,
Quâ nulla poſthac pulcrior videbitur.
Quare, Aleander, iam dolere deſine.
Ne tu occidiſſe crede quam deſideras,
Fallacis vmbram dum vides imaginis.
Quin gaude, & vltrò gratus offer muneri
Diuæ, lepores quæ tibi dedit ſuos:
Quæ nunc magis magiſq; amica permanet
Tibi, venuſtatemq;, & omnem cælitum
Pro munere iſto comparabit gratiam.

AD

AD EVMDEM,

De lacrymis Deorum edisserentem.

FLerent dolentes fata si quando aspera,
Guttis per ora lucidis manantibus
Serena Diuûm lacrymasse lumina
Prisci Poëtæ tradidere temporis.
Verùm nefanda ex quo perosi crimina,
Imbuta queîs iniqua ferri sæcula,
Contaminato subtrahunt se aspectui,
Videre nulli fas fuit mortalium
Mirabiles quæ cælitum sint lacrymæ:
Nunc tu, Aleander, perspicaci acumine
Obducta visum tendis vltra nubila,
Cælumq́; lustras penitùs: en, quòd videris
Non vsitato more flere numina,
Non vsitatâ edisseris facundiâ.
Euge ô beate. Tu tenebras discutis,
Numenq́; portas, quo nitentes lumine
Verè Deorum lucidæ sunt lacrymæ.

IN BIBLIOTHECAM FRANCISCI CARD. BARBERINI.

PRæceps furentis orbe dum ruit toto
Procella Martis, iamq́; terror inceßit,
Calidaq́; cædes vndique imbuit campos;
Ab imminente vastitate quò seruet
Trepidas Camœnas, literasq́; palantes,
Sacri Senatus columen, & decus magnum
FRANCISCVS, *arcem prouidâ pius curâ*
Muniuit, ornauitq́;, vimq́; congeßit
Studio, labore, dexteraq́; regali
Huc aureorum maximam libellorum.
Vos hinc procùl faceßite in malas oras
Blattæ nocentes, quò mali vocant libri:
Satis superq́; munera inter & curas
Regni, diurnâ solus, atque nocturnâ
FRANCISCVS *hasce conteret manu chartas.*

AD

AD
IOANNEM BARCLAIVM,
Flores ſtudiosè educantem.

QVæ tibi culta nouos latè parit area flores,
Quæq; nitet vario picta colore ſeges,
Quàm citò, Barclai, defecerit! improbus Auſter
Deijcit, aut denſâ decutit imber aquâ:
Solibus aut æſtus veniens ardentibus vrit,
Aut legit, & rapido demetit vngue manus.
Haud ita quos lepidis cultu meliore libellis
Diuini flores inſeris ingenij.
Nam Charites Muſæq; fouent, ſparſiq; beato
Nectare, perpetui veris honore vigent.
Nec deerunt vnquam inſcripti tua nomina flores,
Longa licet ſtudio perpete ſæcla legant.

CÆSARIS COMMENTARIA CORROSA A MVRIBVS.

QVòd mille libros inter, hunc immaniùs
Vaſtaſſe mures aſpicis,
Quo bella Cæſar inclyta, & victorias
Hac quâ peregit fortiter

Dex-

Dextrâ, exarauit doctè, id imprudentiâ,
Casúve factum ne puta.
Nam dum coronâ cingit, ac sedet diu
Castella circum, aut mœnia,
Edendi amore adegit, ac penuriâ,
Dolo vndecumque & machinis
Periclitantes aggredi, & consumere
Excepta murium agmina.
Ex illo inustum dedecus, & iniuriam
Transmissam adusque posteros,
Auctoris haud oblita, fortis natio
Reponit, atque vlciscitur.

AD IVVENEM PICTOREM.

DVm viuo discis tabulas animare colore,
Et varios natura effert quos dædala flores,
Graminaq́3, & dulces anni per tempora fructus
Dum simulas, laudum iuuenili captus amore,
Disce simul pulcris animum virtutibus altè
Imprimere, atque Dei sacram mediâ ipse locatam
Effigiem quam mente geris, fuligine turpi
Ah caue commacules, & celso è culmine iamiam
Præcipitem, tetro vitiorum in gurgite voluas.

Ah

Ah caue, dum violasq́; rosasq́;, & candida pingit
Lilia docta manus, tristes sub pectore dumos,
Atque venenatis radicibus inserat herbas
Actus amor furijs, nimiumq́; effræna cupido,
Pullulet vnde tibi scelerum densissima silua,
Pœnarumq́; grauis nullo non tempore messis.

DE CHRISTINÆ

Suecorum, Gothorum, Vandalorum Reginæ aduentu in Vrbem, Ianuario ineunte.

ACcessu, REGINA, *tuo noua frigora in Vrbem*
Cur tulit, & gelidos ventus ab axe dies?
Insolitum frangi regali virgine non est,
Et rigidum Boreæ pectus amore capi.
Nunc Dominam ille suam sequitur terraq́; mariq́;,
Et fugit in patrijs sceptra aliena plagis.
Quodque videt tenero doctas sub pectore Athenas,
Extuderunt Graiûm quidquid & ingenia,
Hoc capitur magis; & veteres reminiscitur ignes,
Te quoque Cecropium dum putat esse genus.

DE

DE ALEXANDRI VII. PONTIFICIS OPT. MAX. secessu in Albanum.

Ecce vbi ALEXANDER *longam secesßit in Albam,*
Et Romam veteri restituit patriæ,
Iuppiter ipse graui vectus per inania curru
Descendit prono plurimus obsequio.
Mox colere & Phœbus, radijs ornatus & auro,
Luce suâ lumen clarius approperat:
Nympharumq; chori lacubus, syluisq; relictis
In numerum aduentu Principis exiliunt:
Et circumpositæ effundunt sese vndique gentes,
Vt sacris humiles oscula dent pedibus.
Vrbs dolet intereà ingeminans deserta querelas,
Suspiratq; sui mæsta Patris reditum.
Parce tamen, pia Roma, queri, nec gaudia Matri
Antiquæ exigui temporis inuideas.

AD
P. SFORTIAM
PALLAVICINVM S. I.
De historiâ Concilij Tridentini ab eo scriptâ.

CLara ducum soboles, bellatorumq; propago,
Qui veteres forti nomine reddis auos;
Tu licet abnueris Martem, & meliora secutus
Palladijs iam cælum artibus attigeris,
Arma tamen fato generis te, duraq; bella,
Atque triumphato laurus ab hoste manet.
Indomiti vel nunc infracta superbia monstri,
Totq; dabat populis qui modò damna furor,
Quem nouus Alcides, & ferro aggressus & igni,
Diuini extinxti viribus ingenij,
Quas peperit palmas! quæ venit adorea! quantus
Inde tulit plausus nomen ad astra tuum!
Ille quidem domuit postquam portenta, domari
Postremam victor comperit inuidiam.
Tu maior, simul indomitum certamine primo
Et superas hostem, Sfortia, & inuidiam.

IN

IN ORATIONEM FVNEBREM IO. IACOBI BVCCARDI

habitam Romæ in morte Nicolai Claudij Fabricij Perescij.

ÆTernæ in Vrbis luce, conſeſſu Patrum
Fauente, Romano ore cultuq́ exequi
Potuiſſe laudes plurimas & maximas
Extincti acerbo funere, heu, Pereſcij,
Buccarde, res eſt magna, factuq́ ardua:
Sed, quâ executus ipſe, præclaram, auream
Orationem efferre qui poßit ſatis,
Rem magnam & is præſtiterit, ac perarduam.

IN PANGLOSSIAM

de laudibus eiuſdem ab eodem Buccardo collectam.

QVòd nomen laudeſq́ tui celebrare PereſcI
Inſtiterunt variæ linguis longo ordine gentes,
Nobilitas, virtuſq́ viri, & benefacta repoſcunt
Æterna, Oceanum ad geminum diſperſa per orbem.
At pariter benè quòd celebrant, laudantq́ diſertè,
Laus, Buccarde, tua eſt: tua enim facundia primùm
Emicuit;

Emicuit; vitamq́, & grandia facta secutus
Deflesti egregij casum miseratus amici:
Quæ circùm accipiens longè exaudita, resultans
Assonat, ingeniumq́ tuum sibi vendicat Orbis.

AD FELICEM ZACHIAM, NATALIS RONDININI defuncti matrem.

Vidit vt ereptum properato funere natum,
Flentibus immoto pectore mater ait:
Mortalis genui mortalem, animoq́ supremum,
Cùm peperi, occurrit tempus & atra dies.
Vana tamen ratio, & rerum te fallit imago,
Pace tuâ liceat dicere, docta parens.
Perlege NATALEM *celebrantûm carmina, in æuum*
Carmina diuinis edita ab ingeniis:
Teq́ immortalem nati de nomine, & illum
Laudibus æternùm viuere nosce suis.

SOLARIVM ABSQVE GNOMONE BERNARDINI CARD. SPADÆ.

Horarum interpres quòd nullâ tangitur vmbrâ,
Tempora ſed toto linea ſole notat,
Multa animo volvis, dum cauſam quæris, & eſſe,
Quidquid id eſt, miræ colligis artis opus.
Falleris: hîc puro ſplendent vbi cuncta nitore,
Et Domini fulget lumine clara domus,
Haud locus eſt vmbræ: non hîc famulantibus horis
Dum properat, raptim tempora lapſa docet;
Vſque ſed eximiè dilecti Phœbus ab alto
Nobile in obſequium Principis ipſe venit.

AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM, De Thynni capite dono miſſo.

Miſiſti mihi, Ferdinande, munus
Magnum, Iuppiter! atque ſumtuoſum:
Sed magnum quod amiculo immerenti
Næ malum dedit, ac repentè viuum, &
Videntem, propè ad incitas redegit.
Nam dum relligio mihi, quod abs te

Tuisq; è manibus venit, minuta
Ferro in frusta secare, nec puto fas
Tam cari capitis perire formam,
Et simul meditor frui beato
Lætus munere, & vnctiore cœnâ;
Ære mî fuerunt paranda grandi
Arma, vasaq; grandiora, molem
Tantam quæ caperent, focoq; & igni
Admotam coquerent, tripus, ahenum,
Lancesq;, & patinæ, paropsidesqúe.
Tum quæ silua lari aduoluta! quantus
Incendit modicos rogus penates!
Quanta, heu, diluuies profusi oliui
Ferclum immane super! lucerna tantum
Nostra vix biberit decem per annos.
proin tu, cùm tibi monstra belluosus
Mittet Oceanus, vagiq; fluctus
Hæc ad litora verterint tremendum
Balenæ spatium, memento turpe
Destinare aliò caput, docendus
Fortunam, & loculos breues amici
Metiri pede veriore. non hæc
Decent munera pauperem culinam.

AD EVMDEM,

Die eius natali.

O Ctobres ſaluete Idus, lux ſacra, Maronem
Quæ fudiſti auras prima ſub ætherias.
Tuq́; adeò mihi lux ſalue, quæ proxima ſurgis,
Lux mihi natali ſanctior vſque meo;
Vnde ſibi reduces apponit & ordinat annos,
Et ſignat niueis tempora læta notis,
Æmula diuino condit qui carmina Vati
Fernandus, Muſâ proximus vt geneſi.

EIDEM ΦΙΛΕΛΛΗΝΙ

Librum ſacrarum precum Græcum & Latinum mittit.

A Ccipe diuinum gemino, Fernande, libellum
Eloquio: ingenium nam decet ille tuum.
Audiet Omnipotens, ſeu maieſtate Latinâ,
Seu Graio fuſas dulciùs ore preces.
Dumq́; ſacras niueo promis de pectore voces,
Et purâ aſsiduè mente Deum alloqueris,
Haud vigili ſtudio, miro ſed munere cæli
Mox dabitur linguas addidiciſſe nouas.

VILLA

VILLA OSTIENSIS SACCHETTÆ FAMILIÆ.

VRbis in antiquæ, nitidi non indiga cultus,
Villa solo, ad primum continuata mare,
Hinc Romam, aduersæ cineres Carthaginis illinc
Prospecto, & Tyrij diruta regna ducis.
Nec facies animos aufert mihi proxima tantùm,
Litore ab opposito gloria quanta venit.
Fastidit si Roma, procùl miratur, & optat
Inuida delicias Punica terra meas.

OPPIDVM IN SABINIS.

OPpiduli aspectu primo si colligis, hospes,
Hîc vitam duci non benè, deciperis.
Hîc locus & cælum felix & campus, & agros
Hosce habitant Pallas, Liber, & alma Ceres.
Hàc pede piscosus nitido fugit amnis, & altis
Exagitat siluis læta Diana feras.
Hæc satis, & superant, animus ni deficit æquus:
Hunc quoque qui secum non tulit, hîc reperit.

SOMNIVM,

Ruri ſub conopeo arundinibus ſuſpenſo.

ESſe quid hoc dicam, tanta inter gaudia detur
Ducere cùm ſolidos hîc ſine nube dies,
Quòd, ſimul incipio molli requieſcere lecto,
Terrificant animum ſomnia nigra meum?
Nam ſubitò triſti percellor imagine, & ingens
Inceſſit miſeris terror ab hiſtorijs.
Vel mihi præteritâ cùm nocte miſerrimus vltrò
CANNARVM *occurrit caſus, vt obrigui!*
Ergò perpetuò vigilantem viuere tanti eſt,
Et fugere horrendi dira pericla tori.

VILLA FARNESIA IN IANICVLO.

VIlla ſolo & cælo felix, & clara vetuſto
Nomine, nil fumum, nil moror Vrbis opes.
His Pater optauit regnum ſibi Ianus in oris,
Et poſuit noſtro mœnia prima iugo:
Quæq; olim eduxit regalia tecta ſub auras,
Credibile eſt ſpatio clauſa fuiſſe meo.
Nunc titulo melioris heri, cultuq; recenti
Nobilis, egregio munere læta fruor.

AD

AD IACOBVM WALLIVM E SOCIETATE IESV,

Cùm Michaëlem Angelum Bonarrotum, ſculptorem & pictorem ſummum, Aretinum appellaſſet, cùm debuiſſet dicere Florentinum.

VAtum maxime, quot fuere, VValli,
Quot ſunt, quotq́ue alijs erunt in annis,
Quid Florentia pulcra nobilisq́ue
Vrbs de te meruit miſella tantum,
Ipſi vt Praxitelem ſuum atque Apellem
Vnus tu eriperes iniquè, & iſtud
Inter cetera lumen inuideres?
Si neſcis, grauiter tulere ciues.
Quod ni præproperè parumq́ue cautè
Dictum continuò palàm recantas,
Edico tibi, non inultum abibit.
Nam multabere patriâ viciſſim.
Nec te illi Grudium ferent poëtam,
Brugæ nomine nec tuo ferentur:
Sed iactaberis vſque Mantuanus
Vates, & Venuſinus vſque, & Vmber.
Res eſt non minimùm timenda VValli.

AD FAVSTINVM.

QVod ferro, Faustine, tibi, quodq́ue ære rigenti
Mulciberis constat nobilis arte torus,
Horresco. Nescis, heu, quæ portenta cubili
Sub tali foueas nocte dieq́ue miser.
Nam, Maro si verus, verum est quoque credere, lecto
Versari Eumenidas nocte dieq́ue tuo.

FERDINANDO FVRSTENBERGIO.

PAscenti procul Vrbe animum Septembribus horis,
Crura sacer mihi cùm lentè percurreret ignis,
Et miseros artus stimulis arthritis acutis
Vreret, ac toto tentarer corpore, demum
Decubui fessus monitu imperioq́ue medentûm.
Accipe nunc, Fernande, tori quæ commoda nostri,
Deliciæq́ue, quibus cessantem frangere morbum
Sperabam, victorq́ue feros superare dolores,
Moxq́ue frui lætus iucundi gaudia ruris.
Principio apparet lecti modus haud ita magnus:
Tres in fronte pedes, paulò plus tentus in agrum,
Dimidiamq́ue pauimento vix altior vlnam;
Vnde solum digitis pulsare micantibus imum,

Perq́ue

Perq; leues auras iactatis ludere talis,
Mite laboranti solamen. Culcita duris
Durior imposita asseribus, non illa minutis
Aut plumis infarta, aut vellere pinguis Ibero.
Cyniphiis tondent sed quale in vallibus hirci,
Horrentésve apri, Numidæve in montibus vrsi,
Tomento oppletur Cilicum de stamine saccus.
Inuoluit super hunc animosis sospes ab Euris,
Et decimo fluctu, fædisq; agitata procellis
Carbasus, assutis obtendens vulnera pannis.
Nauticus horrescit supremo tegmine cento,
Blattarum ac tinearum epulis subductus, & vnde
Diripuere dapes magno certamine mures.
Cetera (quod multo mireris non sine risu)
Regifico surgunt luxu, textuq; renident
Attalico, & Babylonis acu, Phrygioq; labore.
Quattuor ingentes Ephyræo ex ære columnæ,
Aurati fulgent quarum alto culmine coni,
Vela ferunt pretiosa, & nobile conopeum.
Sed neque feruenti citiùs de sanguine febris,
Nec dolor abscedit membris, nec pectore curæ,
Textilibus si in picturis aurum inter & ostrum
Iactéris, quàm si plebeiâ in veste cubaris.
Quod te per nomen iucundum, & fædera dulcis

Testor amicitiæ, per sanctæ pignora dextræ,
Per mores, geniumq́; tuum, miseresce iacentis.
Dumq́; datur placidos in lucem carpere somnos,
Et tibi lauricomo veniunt insomnia Pindo,
Inspirantq́; quiescenti noua carmina Musæ,
Dulce aliquid mihi Castalio transmitte liquore
Perfusum Forsan vatum Deus, artis & idem
Inuentor medicæ sic me seruarit Apollo.

POEMATA AVGVSTINI FAVORITI,

FLAVIO CHISIO
S. R. E. CARDINALI
AB EPISTOLIS,
ET
SACRO COLLEGIO
CARDINALIVM
A SECRETIS.

Æ G O N,

Siue de obitu SIDRONII HOSSCHII è Soc. IESV.

Menalcas Fabium Chiſium Cardinalem; Lycidas Poëtam refert.

LYCID. *Vi te ſollicitat luctus, quæ cura, Menalca,*
O & paſtorum decus, & ſolatia ruris?
Non animus tibi, non vultus, velut antè, ſerenus;
Quo blandos audire ſoles ac reddere verſus.
Atqui nunc lætos cum tempore ſumere vultus,
Perq; vices aliquid, curas quod fallat agreſtes,
Ludere conueniat. Iam formoſiſsimus annus,
Iam grati ſoles, motiſq; à frondibus aura
Lenior: herba torum, ſiluæ dant frigus & vmbras.
Et peream, ſi non invitant omnia cantum.
Quin huic nos cliuo pariter ſuccedimus, vnde
Cernere prærupti fas eſt de vertice montis
Muſcoſum per iter rapidas deſcendere lymphas,
Dum ſubter ludunt ſaturæ per prata capellæ.
MEN. *Ah! Lycida, Lycida, ſcires modò, quàm mihi laxum*
Pectore vulnus hiet, mæſtum ridentibus agris

Haud,

Haud, reor, obijceres vultum mihi : mæstus & ipse
In gemitus planctusq; oculis rorantibus ires.
Hic cæli nitor ipse, anni hæc vernantis imago,
Hæc antra, hi fontes, ipsa hæc iuga frondea tantùm
Me capiunt, quantùm densis nox atra tenebris,
Aut, cùm improuisâ cælum ruit omne procellâ,
Percussæ nimbis segetes, & grandine vites.
Vsque adeò premit, ac mentem dolor improbus haurit.
LYCID. *Quidquid id est, ne conde sinu: medicina dolori est*
Illius indicium. Quæ non fluit vnda, putrescit,
Et ruit obiecto violentior aggere torrens,
Et compressa parit maiorem flamma ruinam,
Inclusiq; Euri tellurem atque oppida quassant.
Sic quoties celat causas, altaq; repostus
Hæret mente dolor, damno est sibi : pectore clausæ
Marcescunt lacrymæ, spirantq; in viscera tabem.
Occidit hoc nuper morbo Lycus, occidit Alcon.
At si quid fortuna tibi crudele minatur,
Antè luem pecori, aut stabulis incendia mittat,
Aut capiti nostro quæ sint mala cumq; reseruet.
Te sine magna Pales squalentia linqueret arua,
Lugerent armenta, armentorumq; magistri,
Fistula nec cuiquam curæ foret. Hæc mea certè,
Ludi-

Ludibrium ventis piceâ penderet ab altâ.
Nec pulsæ valles, vocisq́; referret imago,
Quod mihi cantandi cupido dictare solebat
Carmen Apollineâ demissus origine pastor.
Quin ego digressus siluis, lucemq́; perosus,
Ætatem in duro traherem miser Apennino.
MEN. *Si tibi tantus amor luctus cognoscere nostros,*
Teq́; adeò tangit dolor hic meus, accipe. Venit
Verus ab Arcadiâ nuper mihi nuntius, eheu!
Ægonem occubuisse meum: meus occidit Ægon,
Ægon, quo pastor totâ præstantior alter
Non fuit Arcadiâ dulci perfundere cantu
Mænala, seu patrij saltus mulcere Lycæi.
Cui me præclaris captum virtutibus olim,
Cùm daret hospitium nobis illa aurea tellus,
Fœdus amicitiæ nexu deuinxerat arcto:
Quicum sæpè morari, ac ludere sæpè solebam,
Quamquam vicinis fremerent regionibus arma,
Nostraq́; finitimæ turbarent otia gentes.
Quis casus mihi te, vel quis Deus abstulit, Ægon?
O nimis in miserum crudelia fata Menalcam!
Infelix pecus ite, nihil moror, ite capellæ.
LYCID. *Anne erat ille Ægon, cuius tu carmina quondam*

Infan-

Infandam, nimiùm infandam referentia cædem
Ipse mihi celsâ (memini) de rupe canebas,
Vnde omnes latè turres ac Roma videri?
Sic inflectebas inter suspiria vocem,
Vt mihi visa iterùm fuerit discedere tellus,
Atque iterùm mœstâ inuolui caligine cælum.
MEN. *Ille erat: illum atro merserunt funere Parcæ,*
Aurea diuino modulantem carmina plectro.
Esse quid hoc dicam, quod tam breue ducimus æuum
Mortales, viuunt cerui, coruiq; tot annos?
Vidi ego succisas iterùm reuirescere quercus,
Exutosq; annis iuuenescere sæpius angues.
Quin & auem fama est, sæclis iam quinque peractis,
Oppetere, eq; rogo, quem, quo nutritur, amomo,
Et nardi calamis, & odoro cortice myrrhæ
Extruit ipsa sibi, vitam instaurare recentem.
Ast hominem nec fata sinunt producere vitam,
Nec semel extinctum remeare in luminis auras.
Nymphæ, immortales Nymphæ, succurrite nobis:
Dicite si qua viret vestris in montibus herba,
Quæ gelidos animam reuocet vitalis in artus.
Dicite: tum memor hîc vobis altaria ponam,
Et tenerâ faciam meritis pro talibus agnâ.
Quid loquor? abripiunt venti mea vota proterui,

Et

Et prece nequidquam Divos atque astra fatigo.
Ægon hinc abijt, nec quisquam Ægona reducet.
Crudeles Diui, crudelia sidera, Nymphæ
Crudeles; sed tu cunctis crudelior Ægon,
Cedere qui vitâ potuisti absente Menalca,
Immemor heu nostri. Licuisset lumina saltem
Claudere, & extremùm lacrymis perfundere nostris,
Et dare, si quid id est, frigentibus oscula labris.
Sed forsan, cùm tu loquerere nouißima verba
Languidus, ac dulces raperet dolor vltimas auras,
Ipse inter lætas ducebam pocula mensas
Nescius, aut queruli dirimebam iurgia Codri.
Quamquam, si penitus mihi mens non cæca fuisset,
Certus ego hos olim potui prænoscere casus.
Sæpè etenim esculeâ captanti frigus in vmbrâ,
Dum tacitus sedeo, dum spirat amicior Auster,
Læuam nescio quid pepulit mihi protinus aurem:
Cumq; admouissem teretes ad labra cicutas,
Dissona feralem reddebat fistula cantum:
Sæpè & spontè suâ manibus delapsa cadebat.
Quod superest, tumulum extincto statuemus inanem,
Quà Tiberis sacrum velatus arundine crinem
Pacato Latias interluit amne ruinas.
Dein viridi in trunco nostri monumenta doloris

Inſcribam lacrymans: quæ fortè notabitur arbos,
Non illam venti eruerint, non frigore bruma
Læſerit, aut ardens inimicis ſolibus æſtas.
Fixa ſolo ſtabit, facietq́; nepotibus vmbram,
Æternùm teſtata meos hoc carmine luctus:
SALVETE ÆGONIS CINERES, QVÆCVMQVE TENET VOS
IN TERRIS REGIO. VOBIS HIC IVSTA QVOTANNIS,
QVI VICINA TENENT PASTORES PASCVA, SOLVENT.
VIVENTEM COLVIT, NVNC RAPTVM LVGET, ET ABSENS
ABSENTI TVMVLVM POSVIT TITVLVMQVE MENALCAS.
LYCID. *Sed tu deſine plura: vetat ſe quippe querelis*
Vrgeri noſtris, qui nunc, vt credere fas eſt,
Exceptos cælo vates, exceptus & illo,
Cantantes audit, pariterq́; auditur ab illis.
Et tua dum mulcet nos fiſtula, pronus abit ſol,
Compellitq́; greges in ſepta reducere paſtos.
Cras facere exequias, maneſq́; vocare licebit.

A D

AD P. SFORTIAM PALLAVICINVM S.I.

Nicander.

NVper ad Albuneæ ſiluam, quà rupe ſub altâ
Spumanti præceps Anio deuoluitur amne,
Tityrus & Lycidas læti florentibus annis,
Ambo paſtores, ambo cantare periti,
Carmine certauere. Locus certaminis antrum,
Antrum vmbroſum, ingens, pumex cui plurimus arcũ
Efficit: at iuxtà læto ſe gramine tellus
Veſtit, & æternùm violis vernantibus halat,
Alluduntq; leues auium concentibus auræ.
Hic pueris locus: hîc, cùm ſol altiſsimus vmbras
Fecerat exiguas, ſteterunt cantantibus illis
Paſtores gregis immemores, grex immemor herbæ.
Quin & Hamadryadum chorus affuit, affuit ipſe
Pan Deus, ac fremitu Satyri plauſere ſecundo.
Horum ego certamen, mihi quod narrauit Amyntas,
Carmine non vano referam, niſi vanus Amyntas.
Tu modò, ſi Muſam non dedignaris agreſtem,
Sfortia, ſtirpis honos magnæ, quo ſoſpite ſacrum

Tollit adhuc ſupra gentes caput Itala virtus,
Huc ades; hîc molli mecum conſidere in herbâ
Intereà, ac lentus poteris captare beatam,
Quam Zephyris quercus ludentibus explicat vmbrā,
Dum rabidùm latrat Canis æſtifer, aruaq́; findit
Torrida, dum tibi ſudantur quæ Bætis & Iſter
Miretur, ſeriq́; legant monumenta nepotes.
Ergò vbi propter aquam viridanti in gramine ripæ
Procubuere, prior Lycidas: En Tityre nobis
Illa dies tandem, benè quæ decernere poßit,
Quis noſtrûm melior cantu ſit, & arte cicutæ.
TIT. *Quo me cumque vocas adſum: ſic adſit Apollo.*
Non ego detrecto certamina: non ego, forſan
Vt reris, canere indoctus. Scit victus Iolas,
Scit Dorylas, ſcit Acon, ſcit Tybridis accola Daphnis.
L. *Tu mentē huc aduerte, Mycon: nec ſit graue noſtras*
Audire, arbitrioq́; tuo componere lites.
MYC. *Ludite quæ vultis, cantuq́; exoluite curas.*
Paſtori licuit ſemper, ſemperq́; licebit,
Cùm bene pauit oues, geniales dicere verſus.
At ſi vmquam licuit calamis, ſi verſibus vnquam
Ludere, nunc paſtor calamis, nunc carmine ludat,
Quando ſuas ſibi paſcit oues, ouiumq́; ſuarum
Vellera ſecurus ſibi tondet, & vbera mulget.
TIT. *Incipe*

TIT. *Incipe tu primùm Lycida: nos deinde ſequemur.*
LY. *Nulla mora eſt: tua iuſſa ſequor. Sed nequa ſit iſti,*
Vel mihi ſuſpicio meditati carminis, omnem
Materiem præſcribe, Mycon, legemq́; canendi.
MYC. *Et dubitatis adhuc, cùm laudes, claraq́; facta*
Nicandri montes reſonent, valleſq́; profundæ?
Plaudite Nicandro, Nicandrum tollite ad aſtra,
Cui Diuûm imperijs magni cuſtodia templi,
Et gentes latè in Latias commiſſa poteſtas.
LYC. *Non opis eſt noſtræ Nicandri dicere laudes,*
Sed vatum, quibus eſt animus diuinior, & vox.
Nos humiles humili res dicere carmine ſueti,
Ac miſcere leues per mutua iurgia lites.
MYC. *Non ſemper leuiora decet reſonare cicutâ*
Paſtores Latios; ſed vt ipſa armenta gregeſq́;
Paſcuntur nunc valle cauâ, nunc montibus altis,
Sic decet interdum gracili nos promere cantu,
Quid faciat pingues pecudes, quid pabula læta,
Munera quæq́; leues vincant Amaryllidis iras;
Concipere interdum validos ſub pectore motus,
Et canere heroas, & numina magna Deorum.
TIT. *Audebo: obſequium Nicander fronte ſerenâ*
Accipiet, ſi non carmen laudabit & artem.
LYC. *Nos quoque, nos quãquam tenui conabimur ore*

Grandia: conanti veniam dabit ille, ſinetq;
Me laudi, meritiſq; ſuis, & grandibus auſis,
Dum maiora paro, facili proludere verſu.
Illi noſtra quies, illi gratiſſima ruris
Otia debentur: quin ipſe hic ſpiritus illi
Debitus: ille meos calamos non paſſus inertes,
Hoſpitiumq; dedit, collemq; habitare Quirini.
Et quamquam minimè liceat mihi, vt antè licebat,
Sancta impreſſa notis cæleſtibus ora tueri,
Antè, Mycon, verſâ in cælum radice videbis
Tendere Chaonias quercus, terramq; ſubire
Frondibus, antè nigro manabunt lacte capellæ,
Quàm ſacer è noſtro labatur pectore vultus.
MYC.*Ergò agite,& celebrate virũ:ſed gẽtis honores*
Mittite Nicandri proprijs adiungere factis.
Longa retrò ſeries, quos illa recenſet, auorum.
Hi pacis clari ſtudijs; hi Marte feroces
Addiderunt patrijs ingentia nomina faſtis.
Fundarunt alij regali ſplendida luxu
Atria; ſollemnes alij cæleſtibus aras,
Ipſi olim decorandi aris: ingentibus illi
Muneribus fouêre Deas Heliconis, & omnes
Egregias artes. Gens auri diues & agri,
Auſoniaſq; domos claris complexa Hymenæis,
Et

Et latè quondam Tuſco dominata profundo,
Quà ſacer Alcidæ portus. Sed neſcia virtus
Creſcere maiorum titulis. Erit hic vir, hic vnus
Argumentum ingens, meßiſq; vberrima laudum.
Vos canite, vt ſtudijs maior puerilibus infans,
Cùm vix à caræ depulſus lacte parentis
Figeret incerto dubius veſtigia greſſu,
Templa celebrarit Superûm, imbueritq; tenellum
Relligione animum: vt fugiens contagia vulgi
Hauſerit auguſtos intra documenta penates,
Queis ille inſiſtens ſumma ad faſtigia rerum
Surgeret, ac feſſo tandem ſuccurreret orbi.
Inde, vbi virgineas primæ lanuginis vmbræ
Conſperſere genas, vt famâ impleuerit Vrbem,
Et grauibus curis virides addixerit annos,
Munera per populos obiens: vt ſæpè potentum
Limina, & auguſtas iuſſus penetrauerit aulas,
Quarum veſtibulũ ante ipſum manus excubat atra,
Inuidia, inſidiæq; truces, fraudeſq;, doliq;,
Nec tamen attigerint illum fraudéſve, dolíve,
Aut aliæ ſcelerum peſtes. Vt namque per altos
Ionij fluctus, & amaræ Doridos vndam
Integer euadit Siculas Alpheus ad oras:
Sic magnam intactus mentem, fugiendáq; certus,

Quamuis blanda forent, non immiscere petendis,
Ad patriæ sese vertit cælestis amores.
Testes, quos olim diuino percitus igne
Corticibus teneris ætate tenerrimus ipse
Inscripsit versus, & quos iam firmior ætas
Ore alio indictos è venâ diuite fudit
Per numeros omnes, quiduis imitante Camœnâ.
Dicite, quot vigili versaret pectore curas,
Cùm victum miseris tellus irata negaret
Gentibus, & crebræ viduarent oppida mortes,
Bellaq; vicino fremerent insana tumultu,
Quà centum Eridanus fluuijs, luctuq; sororum
Diues init Libycis regnatum flatibus æquor.
Quid non Ionio in magno, quà nota trophæis
Insula Sicanium contra iacet alba Pachynum,
Quid non & Rheni sinuosum gessit ad amnem,
Dum pacem indignam Superis inhonestaq; damnat
Fœdera, frustrà hominum testatus iura Deûmq; ?
Hunc si sancta priùs tribuissent numina terris,
Non toties luctu implesset Germania cælum,
Quòd trunca heu toties prouoluens busta, virûmq;
Cæde calens Albis glaciale resolueret æquor,
Tristiaq; alberent inhumatis cladibus arua.
Non dulci patriâ extorres inopesq; Britanni

Errarent

Errarent terras omnes, maria omnia circum;
Nec tam bella diu premerent, bella impia Cretam,
Quâ fatum Europæ pendet; nec inulta doleret
Ciuibus exhaustas vrbes, cultoribus agros
Italia infelix, priscos oblita triumphos.
Quin & Sarmatiam ferro quæ vastat & igni
Barbara gens, rebusq; nouis elata superbit,
Cederet, ac versis dudum in contraria fatis,
Ardentis patriæ bustum, cineresq; suorum
Ipsa gemens, fuso lueret commissa cruore.
Dicite, vti tandem post hæc discrimina rerum,
Postq; tot exhaustos pelago terraq; labores,
Romuleas iterùm meritorum plenus ad arces
Venerit. Haud mora: vix aderat, cùm vidimus ipsi
Murice fulgentem Tyrio succedere curis
Iam senis Ægonis, rerumq; assuescere habenis,
Donec ad imperij culmen fatale trahentes
Nicandrum Superi sacratâ in Sede locarunt.
Hæret adhuc animo haud obliuiscenda per æuum
Illa dies, quæ prima virum mortalibus ægris
Sublimem solio ostendit, cùm pectore clausum
Spiraret Numen, vultuq; immobilis alto
Diuideret sacrâ cælestia munera dextrâ.
Hinc canite; vt redeant nostris felicia siluis

Sæcula, & antiqui mores: vt Copia pellat
Læta famem Latio, cælumq́ Astræa relinquat:
Vt, cogente Deâ, tandem furor impius arma
Ponat, & agrestem gladij curuentur in vsum;
Quæq́ tulere diu patrio procùl ab lare durum
Exilium tristes inhonorataq́ Camœnæ,
Excutiant mærorem animo, Phœboq́ canente
Sollemnes ducant choreas per amœna vireta,
Rursus & incipiant herôum dicere laudes.
Sic vbi tempestas nil tale timentibus aruis
Incubuit, stragemq́ dedit, si nubila cedant,
Si lenes redeant Zephyri, solemq́ reducant,
Ridet ager, curuumq́ nemus se rursus in auras
Explicat, & sulco seges inclinata resurgit.
Nec sinite indictum, vt paßim decora alta Latini
Nominis informes inter defossa ruinas
Erigat: vt priscum templis instauret honorem;
Vellat vt è nostris dumos, herbasq́ nocentes
Prouidus, & lætas inducat montibus vmbras;
Vtq́ suas, Diuûmq́ sacras inscripserit ædes:
NVLLI FAS CASTVM SCELERATO INSISTERE LIMEN.
Tempus erit, quo facta dehinc maiora canetis,
Cùm, suadente illo, positis ciuilibus armis,
Cessabit

Cessabit tandem quod Gens Feronia bellum
Vpiliâ cum gente gerit. Tum tota repentè
Tempestas belli Ionium descendet in æquor:
Tum populum latè victorem, ac fata ferentem
Vltima, & Ægæi rumpentem claustra profundi,
Quò meritas repetat pœnas, gentemq́; superbam
Ryphæas hyemes vltra, Tanaimq́; releget,
Pallidus Odrysiâ spectabit ab arce Tyrannus.
Sic vbi longa fames aquilam, cædisq́; cupidò
Acrior ad terram speculâ dimisit ab altâ,
Tum qui se nouus ad solem circumspicit aureo
Fulgentem tergo, squamisq́; recentibus anguis
Vicinâ condi properat sub rupe; sed illum
Improuisa super volucris venit, & premit vngue,
Nidorumq́; dolos, auiumq́; vlciscitur iras.
Tum demum exuerit vinclis sese inclyta tellus
Diuini seruans monumentum ac pignus amoris.
Tum caput attollet Silois, Tybrimq́; parentem
Iordanes, iaculisq́; colet crinitus Orontes.
Tum dulcem nobis longo pòst tempore tandem
Fas erit Arcadiam, lucosq́; reuisere sacros,
Taygetiq́; nemus nigrum, fontesq́; Lycæi.
Nec minùs Arctoo properat quæ litore Pallas
Romanum ad Tiberim Patribus spectanda Latinis,

Graiorum

Graiorum decora, & caras inuiſet Athenas,
Frigus & ad ſacri ripam captabit Ilißi.
Tum mores hominum miteſcent, tum pecus omne
Vnum Paſtorem, atque vnum cognoſcet ouile.
At tu, SANCTE PARENS, *hominũ celebrabere votis,*
Africa quà longè pluuium porrecta ſub Auſtrum
Ambuſtum Oceani medijs caput inſerit vndis,
Quaq; Caledonijs Thule pulſata procellis
Proſpicit ignotos curuo de litore fluctus.
Tale Mycon certare volentibus argumentum
Tradidit, hanc rerum ſeriem: quam deinde ſecuti
Tityrus & Lycidas, nemorum plaudente coronâ,
Plurima ſub ſacrâ fuderunt carmina quercu,
Quæ tacito ſecum meditari examine mentem
Conuenit, vt meliùs referamus in ordine quicquid
Tityrus & Lycidas ſacrâ cecinere ſub vmbrâ.

ALEXANDRO VII.
PONT. OPT. MAX.
RENVNCIATO.

VT ad vireta Pindi ab Vrbe Romulâ
Bono profecta Fama venit alite,
Tenere ſceptra CHISIVM, *nouem Deas*
Comam ferunt ligaſſe fronde Delphicâ,

Ebur-

Eburneoq́ collo eburna barbitos
Vt alligata, constitisse protinus,
Vbi perennis vnda prata diuidit
Odore læta graminum virentium.
Ibi decenter implicasse mutuas
Manus, pede impulisse & arua libero:
Ibi increpante pectine aureas fides
Diu negata condidisse carmina.
Dies beata ter quaterq́, vatibus
Canenda semper, & colenda gentibus,
Vetusta sæcla quæ reducis aurea,
Fidemq́ cum sorore ab axe deuocas!
Vides, redux vt Africis ab areis
Latina iam reuisat arua Copia,
Famemq́ pellat Africas ad areas?
Vt alma Pax neces & arma submouens
Graui cruenta bella compede alliget?
Tuo, beata lux, fauente numine
Loqui ecce rursus antra, rursus incipit
Tegi erudita lætiore frondium
Honore silua, largiorq́ Pegasi
Sonante riuus exilire ab vngulâ.
Vbi hæc dedêre dicta, nona Virginum
Chorum iubet silere, & vna concinens
Lyram maritat altiore carmine.

DE

DE EODEM.

Ergò inexpleto miſeras flagello
Diræ agunt gentes? Piget heu ſiniſtram
Tam diu ſortem doluiſſe, & orbis
Fata ruentis.
Vidimus campo Libitinam aperto
Huc equis illuc volitare nigris,
Quæq; Gradiui ſolüiſſet ardor
Oſſa legentem.
Decolor tabo Sicoris, Paduſq;
Teſtis, & ripâ Thameſis cruentâ,
Magnaq; aduerſus Thameſim reſoluens
Oſtia Rhenus.
Turbine hinc noſtras Oriens citato
Acer in clades ruit, hinc auorum
Cimber vlciſci cupidus Latino
Sanguine manes.
Hinc leui frontem redimita culmo
It Fames circùm, ſequiturq; Pallor
Triſtis, & ſciſſo pauidus capillo
Luctus euntem.
Sed per hæc ardens init aſtra Virtus,
O datum Europæ decus; & leuamen

Dulce,

Dulce, ALEXANDER, *miserante fessas*
Numine terras!
Monstra si tellus manibus negasset
Herculis, magnus latuisset heros,
Nec suo audisset resonare Tuscum
Nomine littus.
Tu bonæ fructus reuehes benignus
Pacis, & plenis Cererem maniplis;
Te sacrum doctæ Tiberim reuisunt
Vindice Musæ.
Flectere insuetum tibi cerno victos
Poplitem Parthos, Arabasq; fracto
Supplices arcu dare thura nostris
Mascula templis.
Nam comâ latè viridante QVERCVS
Montis insedit iuga Vaticani,
Totum vt humanum genus hospitali
Protegat vmbrâ.
Vos ALEXANDRO *gladium sequestro*
Ponite, & motus animi calentes:
Iam satis cædis, cinerumq; ferro
Parcite Reges.
Cur in insontûm malè pertinaces
Vrbium casus acuuntur enses,

Iustiùs

Iustiùs Thracum quibus imminentûm
Turba periret?
Qui super campis glacialis oræ,
Italumq; aruis, pelagoq; fusus,
Barbaram sanguis potuisset omnem ex-
Scindere gentem.
Iam pio tandem sociate fortes
Fœdere in Creten, Solymamq; dextras.
Ite victores pia vota magno
Soluere busto.
Ite: Naupacti recubans in antro
Nuper auditus grauiore Triton
Præscius conchâ cecinisse fracti
Colla Tyranni.
Thraciæ vobis animæ fauentes
Carbasa in Syrtes inimica vertent.
CHISIVM *sidus reget omne certâ*
Luce periclum.

DE EODEM.

CLades furentis quisquis Europæ graues
Abominatus, atque Christiadûm (nefas!)
Contaminatas scelere ciuili manus,
Multâ rogasti Numen iratum prece,
Rediret ægris alma pax mortalibus,
Et qui profanis mutuam in stragem duces
Aguntur odijs, fœdere inter se pio
Iuncti in superbos arma Thracas verterent;
Quisquis reuersam cernere optasti diu
Cornu beantem diuite arua Copiam,
Reducesq́ cum sorore Pietatem ac Fidem,
Et ad antra Cyrrhæ iam diu silentio
Tristi iacentes, & recusantes lyram,
Rursum canentes fontis ad caput sacri
Audire Musas; quisquis Vrbem redditam
Decori intueri, prisca quod virtus patrum
Parauit, artibusq́ florentem bonis;
Aras corollis, eia, consternas pius,
Summoq́ gratus vota persoluas Deo:
MAXIMVS *habenas rerum* ALEXANDER *tenet.*

IN EIVSDEM S. D. N. DIEM NATALEM.

VEnit ALEXANDRI natalis. Supplicet aris
Turba frequens: flammis fumet acerra pijs.
Nec citharæ sileant, citharis nec carmina desint:
Huc, age, qui citharâ, carminibusq́; vales.
Vos quoque, felices animæ, pia nomina, Vates,
Quos Latium, quos & Græcia terra tulit;
Seu vos æternùm retinent Parnaßia Tempe,
Seu choream in siluâ ducitis Elysiâ;
Quandoquidem manes imâ tellure repostos
Arte ferunt, viui quam coluere, capi;
Cingite fronde comam, & Troiâ Thebisq́; relictis,
Natalem magni concelebrate Patris.
Et dum, VIVAT IO, resonamus, amabile carmen
Integret Elysium, Pieriumq́; nemus.
At vos, Aonides, quarum sub numine sacro
Læta virent doctæ iugera Castaliæ,
Flectere queis animos, & inexorabile pensum
Parcarum citharâ carminibusq́; datum est,
Si puerum arcanâ faciles fouistis in vmbrâ;
Si iuuenem purâ sæpè rigastis aquâ;

Illius

Illius ob carmen nostri si gloria sæcli
Tollit se vestris ardua verticibus;
Si plausum tripodes, vocaliaq; antra dedere,
Cùm Deus hunc magnum misit in imperium:
Dum lucem hanc colimus, cantu fidibusq; fauete,
Ac pede, res agitur vestra, fauete Deæ.
Fallor? an excitæ veniunt ad sacra sorores,
Fronde coronatas expediuntq; lyras?
Et numeris certare parant? Certaminis huius
Signa dat è summo Calliopeia iugo.
Ergò diem faustis celebremus nos quoque votis:
Annus enim nobis sæpè canendus adest,
Quo Christum accipiant vltrò regna inuia nautis,
Litoraq; algenti siqua sub axe iacent,
Quo tandem à miseris rubigo turpis aristis
Telorum duram transeat in segetem.
Tu modò dexter ades, tantisq; allabere cœptis,
Qui flectis nutu regia corda tuo.
Quæ rabies armet populos, quæ prælia poscant,
Quæ scelerum, quæ sit Martis imago, vides.
Hinc premit Heluetiam strictis furor impius armis;
Hinc luget patrio Sarmata pulsus agro.
Heu coniuratis etiam sociata Britannis
Arma metum populis exitiumq; ferunt!

Heu iter infaustum relegens feralis Enyo
Itala pugnaces ducit in arua manus!
Ceu Padus Insubres cùm turbidus inuehit imbres,
Quos miseri luctus augeat agricolæ.
Hinc etiam ferrum Odrysij crudele Tyranni
Per Venetûm clades imminet Italiæ.
Scilicet Italiam contra bella impia surgunt:
Huc inhiant diræ crimina barbariæ.
Tu tamen ô populis tellus assueta regendis,
Ingenio atque armis inclyta, parce metu.
Maxima ALEXANDRI *virtus tibi militat, altis*
Alpibus & gemino firmior vsque mari.

AD EVMDEM, de hesterno fulmine.

CEsserat atra fames Latio, TE, *Maxime Princeps,*
Vindice, & horribilis, sed sine clade, lues;
Cùm miseræ nondum placatus Iupiter Vrbi
Illam maiori deuouet exitio.
Pallentem immittit morbum, quo Flauius æger
Detinuit multos anxia corda dies.
At Iuuenem egregium populis donare coactus,
Arripuit tandem tela trisulca manu.
Irrita sed pariter ceciderunt fulmina, & iram
Numinis ante tuos deposuere pedes.

AD

AD FLAVIVM CHISIVM ALEXANDRI VII. PONT. OPT. MAX. FRATRIS FILIVM.

PHæbus vbi primùm reuehit cum luce labores,
Redux ab orbe ſuaueolentis Indiæ,
Eius ab aſpectu pendet prænoſcere ſollers
Ligur magiſter atque arator Appulus,
Quid pelago campiſq; niger denuntiet Eurus,
Orioniſq; triſte ſidus apparet.
Nam ſi nubilus obducat caligine vultum,
Vterque cautus abſtinet periculo;
Sin autem extulerit nebulis roſea ora fugatis,
Hic alligare vomeri boues, at hic
Soluere veliuolam properat de litore puppim,
Rates & æquor execrante coniuge.
Haud aliter te, qui priſcum genus indole pulcrâ,
Et ore, ſuauibuſq; moribus refers,

Vt nitidum os, FLAVI, *diuino lumine vidit*
Recentis extulisse more sideris,
Suspexit Roma, estq́ animo prudente futuri
Dies sibi augurata candidissimos.
Latè humiles terras animo nam despicis alto,
Cupidinumq́ vulgus impotentium
Sub pedibus premis, infelix quibus acta iuuentus
Tumet furente peius Adriatico.
Vnus amor recti, virtutis te decor vnus
Iuuat, pudorq́, comitasq́ Chisia:
Degeneremq́ vocas, veterum qui iactat auorum
Iners propago nomen atque imagines.
Quare hominum studia, ac dulces ante omnia Musæ,
Nouam micare quando spem vident sibi,
Erexere animos. Tu Diuas excipe blando
Domesticam secute gloriam sinu.
Scilicet Augusti referentem nomen & artes
Virum memento sanguinis decus tui.
Qui nisi regali iussisset mente beatum
Patere limen hospitale vatibus,
Egregios vt auos, & auos numeraret auorum,
Vt esset ampla res, opesq́ Chisiæ,
Frigidus, heu, mutusq́ foret sine nomine puluis,
Per ora nec volaret inclytus virûm.

Quam-

Quamquam operæ precium priscorum ingentia non est
Referre facta Patrum, vbi præit suis
Maximus auctor ALEXANDER, *qui cum pietate*
Suaq; sorte robur æquat ingenI.
Ille vides vt sæpè iubet secedere curas,
Onusq; ponit, & reclinat in sinum
Musarum. Hæ solio nimirum cum Themide ipsâ
Sororibusq; pulcer aßident chorus.
Credo equidem: neq; enim ingenijs fuit hospita sacris
Pudor vireta linquere & iugum biceps
Pro Vaticano, pro dulci colle Quirini,
Vbi perennis aura veris intepet.
Nec minùs intereà populis assuesce regendis,
Id approbante, qui benignus imperI
Te vocat in partem rerumq; arcana, secutus
Quod omnium supremus arbiter Deus
Suadet, ALEXANDRI *qui res, & facta reliquit*
Sibi, suoq; temperanda numine:
At regere imperio volucres elementa ministros,
Polumq; iußit, & rotare sidera.
Iamq; decus, patrio tibi quod promittitur astro,
Et expetita feruidis Quiritium
Votis alma dies aderit, cùm Romula pubes
Metu soluta, tristibusq; nænijs,

Te proceres inter Latios; ſpem Tybridis altam,
Honore cernet eminere debito.
Mox linquentem vrbem comitabitur omine læto
Iter precata molle; ſeu iubeberis
Ire Alpes vltra, ſeu te committere ponto,
Etruſca præter & volare litora.
Olim namque tibi Regum componere dextras
Deus reſeruat, & ligare mutuo
Fœdere in excidium Thracum, tua iuſſa ſequente
Per æquora alta me, per Alpium iuga.
Tum mihi, tum magnis pia vatibus arma viciſſim
Canentur arma, fortiumq́; dexteræ,
Queis feret auſpicibus Solymæo dona ſepulcro
Ab occidente vectus hoſpes vltimo.
Medus ALEXANDRO *tunc demũ ac Thracia ſupplex*
Sacros fidelis oſculabitur pedes.

CLEO-

CLEOPATRA
IN HORTIS VATICANIS
AD
CHRISTINAM,
Suecorum, Gothorum, Vandalorum Reginam.

SI te spectaclum infelix, si tristia tangunt
Fata meæ duro benè sculptæ in marmore sortis,
O nostros dignata lares inuisere mundi
Cardine ab extremo, patriâ regnoq; relictis,
REGINA, *heroum nulli virtute secunda,*
Aurea quos olim tulit ætas, maxima Olympi
Numina cùm humanos non dedignantia cætus
Tecta frequentabant mortalia, castaq; gentis
Pectora non falsæ complebant laudis amore;
Huc ades. Illa ego sum Latijs celeberrima fastis
Femina. Nosti angues, animumq; in morte ferocem.
Quò properas? Saltem alloquio solare dolentem
Reginam Regina; nec est indigna videri
Forma loci, & sacris regio gratißima Musis,
Quæ nemus hoc, fontesq; colunt, iugaq; alta, viretis

Cyrrhæ posthabitis, & verticibus Parnaßi.
Hîc vbi Graiorum artificum miranda videbis
Signa antiqua, tuæ gentis quibus ira pepercit,
Abstinuitq́; manus artem mirata vetustas.
Vt de me sileam, viden' hos, qui robore multo
Luctantem, ingratosq́; Deos, arasq́; vocantem
Arrecti miserum spiris ingentibus hydri
Laocoonta ligant? Vt anhelat! vt ore supremùm
Ingemit! vt socios implorat, opemq́; propinqui
Herculis! Ipse quidem casum dolet, & cupit angues
Elisisse manu, ac primos iterare labores
Phidiacus labor Alcides; sed enim aspera Iuno
Heroa immeritum dum grandine pulsat & imbri,
Non tantùm orbauit clauâ, exuuijsq́; leonis,
Verùm & poplitibus neruos, humerisq́; torosa
Brachia diuellit, fecitq́; ex Hercule monstrum
Informe, ignaræq́; (nefas!) ludibria turbæ.
Ast illum informem licet, & sine nomine truncum
Miratum huc Ararim veniunt, Rhenumq́; bibentes,
Et viuos illinc discunt effingere vultus.
Cetera quid memorem? Nilum, Tybrimq́; parentem
Spirantes docto in silice, Eridanumq́; Tagumq́;
Natiuo fulgentem auro, Gangemq́; superbum
Eois opibus, quos omnes dædala, & ipsi

Æmu-

Æmula Naturæ finxit manus? Hîc habitant Dij.
Aurato hîc Phœbus percurrit pectine chordas:
Hîc gelidam fundit proles Semeleïa lympham,
Pocula, deliciasq́; tuas: hîc otia degunt
Mercuriusq́; , minaxq́; rubenti caßide Mauors,
Et magni Æneæ genitrix, & candida Phœbe,
Omnes aut Diui, aut Diuûm genus: vnaq́; deerat,
Quam studijs, vultuq́; refers, factisq́; , Minerua.
Huc & ALEXANDER (Fabium tunc nomine dici
Audieram) indocti fugeret cùm murmura vulgi,
Nobiliumq́; manus iuuenum comitata solebant
Ferre pedem, hîc tristes animo deponere curas,
Dulcia securæ ducentes gaudia mentis.
Vidi ego, & in cubitum surrexi oblita doloris,
Incessumq́; viri obseruans & lumina, dixi:
Aut Babylon ignara futuri; aut hic erit, hic vir,
Olim qui Latiam regnando restituat rem,
Qui veteres artes, & sæcula prisca reducat,
Iratasq́; pio componat fœdere gentes,
Quamquam animi flecti indociles, & vulnera tactu
Crudescant, medicamq́; manum impacata recusent.
Quò properas? ne, Diua, oculis te subtrahe nostris:
Namque ego te rerum seriem, euentusq́; docebo,
Qui super heroum sedes, super æthera tollent
Nomen

Nomen ALEXANDRI*, ſub mortem plurima quando,*
Et longè faciem venientis cernimus æui.
An te proxima ſilua trahit, ſtudiumq́; ferarum?
Non ibi toruus aper, non duris vnguibus vrſi,
Quos iaculo cecidiſſe tuo ſæpè horruit Arctos
Vtraque; ſed cerui imbelles, capreæq́; fugaces,
Pictarumq́; cohors non inuadenda volucrûm.
Quin etiam caſus, & mors ingloria ab altis
Imminet arboribus: nam quæ nux pinea curuo
Strata iacet campo, Satyros quam ludere circùm,
Metiriq́; vides thyrſo, ſuâ ab arbore nuper
Decidit, & magno tellurem perculit ictu.
Adde, quòd incluſus Boreas, Euruſq́;, Notuſq́;,
Et quotquot ſæuis agitant plangoribus æquor,
Illâ turre fremunt euerſuri omnia latè:
Quamuis ſub tanto cohiberi Principe venti
Non indignentur, veniantq́; ad iuſſa volentes,
Iamq́; parent iterum Scythicas illidere puppes
Leucatæ. Ah diram Leucatam & conſcia luctus
Saxa mei! heu dolor, heu cladis monumenta nefandæ!

IMMINENTE IAM AVTVMNO INVITAT AD RVSTICANDVM.

Recitatum in Academiâ Humoriſtarum.

Pater Quirine, tuq; Mater vrbium,
Strepente ſemper æſtuans negotio,
Diu valete; tuq; lympha nobilis,
Vbi erudita Pallas ora proluit,
Paterq; Phœbus aureum lauit caput.
Vocant enim beata ruris otia,
Choruſq; mollis innubarum Oreadum,
Ioque Bacche, *Mænadum frementium,*
Quibus reclamat ore Bacchus ebrio
Caput corymbo amictus, atque pampino
Decora vinctus implicante cornua;
Bibamus, eia, tempus, eia Mœnades.
Eamus ergò. ſeu vetuſta Tiburis
Iuuat videre tecta, ſiue Tuſculum.
Sed omnis antè cura acerba pectoris
Recedat vſque ad vltimam Britanniam,
Laborq; durus inquietus exulet.
Amor ſit vnus, vna cogitatio,
Carere amore, cogitationibus.

EMI-

EMINENTISSIMO PRINCIPI BERNARDINO CARDINALI SPADÆ,

INEVNTE ANNO M. DC. LI. BENE PRECATVR.

O Pars altior inclyti Senatus;
Cuius Romula gens ab ore pendet
In lætis simul, arduisq; rebus,
Nostri præsidium decusq; sæcli,
Qui patrocinio tuo fideli
Omnes ingenuas tueris artes,
Artes ingenuas adeptus omnes;
Vultu illo excipe blando, amabiliq;,
Quo tamquam in solio suo renidet
Maiestas Latij, decorq; priscus,
Propensum obsequium meæ Camœnæ,
Dum Iani redeuntibus Kalendis
Vota concipit, aureosq; soles
Tibi, ac Nestoreos precatur annos.
Dexter atque vtinam Deus secundet,
Quæ cum solibus aureis Camœna
Et cum Nestoreis precatur annis.

Aulæa

Aulæa à fulmine illæſa, aureo tantùm limbo correpto.

AVrum corripuit fulmen; nil cetera læſit.
Non aliàs cecidit iuſtiùs ira Iouis.

Faber ferrarius diurnum quæſtum ſcenicis ludis impendens.

POſtquam laſſauit miſeros incude lacertos
Forcipibus verſans æra recocta faber,
Scenica ridendi ſtudio ſpectacula quærit,
Quoſq; locat populo mimica turba iocos.
Hinc cœna infelix torquentes lumina cepæ;
Sic illi riſus vertitur in lacrymas.

Cùm inhabitaret cubicula, quæ ſunt in fornice Vaticano.

QVas imminentes fornici vides curuo
Ædes inæquali ambitu, ſed arcano
Sacras receſſu, hortis virentibus lætas,
Miroq; hyeme mediâ tepore vernantes,
Me ſumma Principis benignitas iuſſit
Incolere; me, qui nuper improbæ nutu

Sortis

Sortis reductum in angulum relegatus,
Quà bubo, quà diræ striges cateruatim
Ferale ab altis carmen integrant nidis,
Longè à sodalium atque solis aspectu
Vitam in tenebris ac timore ducebam.
Succede tectis hospes, & loci felix
Genio fruare, dum recolligis vires,
Quas longa passus mille porticus fregit.
Hîc Phidiæ non signa, non Apellæas
Tabulas require: non teguntur aulæis,
Tyrio nec ostro splendidi lares fulgent;
Sed omnium instar vultus est ALEXANDRI.

AD ALEXANDRVM VII. PONT. OPT. MAX.

Ineunte Pontificatus anno quarto.

NOn indigna TVI *canerem nunc, Maxime Princeps,*
Sed cohibet iustus me, retinetq; pudor.
Nam recolens lucem, TIBI *quæ dedit Orbis habenas,*
Natalem celebrat nostra Thalia suum.

AD

AD
VILLAM PERETTAM IN AGRO TVSCVLANO,
Cùm Flauius Chiſius S.R.E. Cardinalis lentâ inibi febri detineretur.

Villa decus Latiæ telluris, candida Villa,
Credita cui domini vita ſaluſq; mei;
Salue ô depoſito felix, & pignore tanto
Factura egregijs vrbibus inuidiam.
Quòd ſi quàm felix, ſi quàm formoſa vocaris,
Vis quoque tam nobis dicier eſſe pia,
Redde illum precibus tandem mitiſsima noſtris,
Et Romæ aſsiduis vocibus incolumem.
Spes fuit, his Iuuenem recreatum dulcibus auris
Non multos intra poſſe valere dies.
Vrbis propterea graue murmur, & aëra lentum
Deſerüit, cælo poſthabuitq; tuo.
Irrita ne facias quæ tu ſperare iubebas;
Sed fac quod medicæ non valuere manus.
Omnia præſidia, atque artem conſumſimus omnem:
Morbi euellendi nulla relicta via eſt.
Secta bis ardentem venis fudere cruorem
Brachia, nec pedibus ſæua pepercit acus:

Non tamen idcircò penitùs deferbuit ardor
Indomitus: per enim viſcera ſerpit adhuc.
Omnes experti ſuccos, quos Appula tellus,
Pinguibus & venis India diues alit;
Non tamen Appuliæ, nec quos alit India ſuccos
Attulerunt, ægrum quæ releuaret, opem.
Nil non tentatum nobis: nil profuit ægro:
Quæq; iuuat cunctos, huic fuit herba nocens.
Hæret adhuc ſiccis vis morbi infixa medullis,
Neſcius & ſtomacho cedere languor iners.
Iamq; dies illum decies, heu, quinque iacentem
Lectulus ingrato detinet hoſpitio.
Scilicet eſt illi ſedes inuiſa quietis,
Pluma grauis miſero eſt, ipſaq; dura quies.
Nos verò intereà, FlauI cùm poſceret ægri
Lapſa valetudo publica damna queri,
Colle ſuper viridi, nigraq; ſub ilice lenti
Ludimus imparibus carmina iuncta modis.
Et nunc inſidias auibus, nunc tendere damis,
Nunc iuuat Albanos currere lintre lacus.
Ire nec aërij piget ad faſtigia montis,
Vnde humiles terras cernimus, & maria.
Sæpè ſuburbanas amor eſt luſtrare ruinas,
Quæq; iacent veterum tot monumenta virûm.

Atque

Atque hîc obliti curarum, Vrbiſq; laborum,
Dicimus: O hominum gloria, ſpeſq; breues!
Viuamus dum fata ſinunt, dum ſanguis & ætas
Firma: venit celeri cana ſenecta pede.
Inde ſuper mensâ diſcumbitur ordine longo,
Et loquimur multo libera verba mero.
Me tamen hæc inter domini languentis imago
Admonet in magnâ viuere triſtitiâ;
Nec tantùm precibus Diuos onerare, ſed ipſis
Ferre iubet ſaxis vota preceſq; dolor.
Tu noſtro, tu, Villa, precor, ſuccurre dolori:
Iſtic iam luces bis iacet ille nouem.
Pallor eat, macieſq; omnis procùl, & mala febris
Deſinat alterno corripere oſſa gelu.
Fac redeat pedibuſq; vigor, ſenſuſq; palato,
Occupet & totâ lumina nocte ſopor.
Fac reuocent vires excuſſo membra veterno,
Floreat & læto priſtinus ore color.
Sic tibi ne pinguem lædant mala gramina meſſem,
Nec timeat ſiccos vinea culta dies.
Sic quæ perpetuò velat nebula improba Romam,
Exulet æternùm finibus illa tuis.
Sic triſtes hiemes, & fetos grandine nimbos
Iupiter intactis arceat arboribus.

Sed, cùm opus est, placidum demittat ab æthere, sensim
Qui sole arentem temperet imber humum.
Ipsa tuos colles viuaci Pallas oliuâ
Vestiat, & Baccho certet amica Ceres.
Quiq; coloratos reditum meditatur ad Indos
Pomorum nullo vinctus honore caput,
Hinc legat Autumnus semper sibi poma, suasq;
Conferat huc omnes fertilis annus opes.
Præterea si fama tibi, si gloria cordi est,
Villarum fies tu quoque nobilium.
Nam tibi munera læta, tibi annua sacra feremus
Instructi citharâ, carminibusq; sacris.
Huc ego cum Musis Parnaßia templa potenti
Carmine traducam, Pieriosq; lacus.
Hîc ederæ surgent, hîc laurus digna Poëtis,
Hâc se victores cingere fronde volent.
Tunc tibi Telegoni cedet locus omnis, & vdo
Quotquot spectantur Tibure deliciæ.
Cedet & ipsa Paphos, semperq; virentia Tempe,
Et fies hortis notior Alcinoi.

A D

AD
FELICEM ZACHIAM
In funere Natalis Rondinini filij.
Ex Albano secessu.

SEcretæ nemorum valles, mutiq; recessus,
Et deserta loca, & taciturna querentibus antra,
Quæ priscos habitasse ferunt (& credere dignum est)
Mortales, sine lege pios, sine messe beatos,
Accipite hos ægro proruptos pectore questus,
Quos pietas, quos æger amor, luctusq; requirunt.
Et vos frondoso surgentes vertice fagi
Me sinite, erepti lugentem funus amici,
Illius æternum vestris incidere nomen
Corticibus: meus hîc saltem, dum stabitis, vnà
Viuet amor, luctusq; mei monumenta manebunt.
Me sinite hîc viridi carmen, lacrymabile carmen,
Tristibus ad citharam numeris disperdere in vmbrâ,
Quod recinant, qui se querulis solantur auenis.
Dulce queri miseris: dedit hoc natura leuamen.
Hoc animi, quæ vix vmquam coitura putares,
Vulnera dictamno curat, mulcetq; dolorem.

Plorat Ityn Progne; consortem turtur ademtum;
Cæyca Alcyone; casum Phaëthontis olores.
Scilicet & mæstis implet nemus omne querelis
Flebiliter quærens absentem bucula matrem:
Et nunc hæret inops animi, nunc arrigit aures,
Si quà fortè procùl crebris mugitibus instet,
Errantem admonitura sui: nunc acta furore
Dat gemitus incompositos, & in auia fertur,
Terror Hamadryadum, stragesq́ miserrima siluæ.
Illa peregrinum, natorum oblita, iuuencum
Per saltus sequitur, vel festa altaria circum
Flore reuincta caput magnis cadit hostia Diuis.
Iusta quidem caræ iampridem soluimus vmbræ:
Nec cineri amplexus, largus nec defuit imber
Funeri, vbi casu perculsi, ac vulnere primo.
Sed præstans animi Natalis, & indole pulcrâ,
Constantiq́ fide primis mihi iunctus ab annis
Triste sui desiderium luctumq́ reliquit.
Vt me nulla dies solari, nulla queat res,
Cogar & in longos absumere lumina fletus.
Ergò siue aperit rebus lux alma colorem,
Siue aufert, vmbrâ inuoluens nox humida terras;
Dilecti manes, dilecta occurrit imago,
Pallida, languenti violæ, vel grandine tacto

Narcisso similis, frigentiq; ore videtur
Oscula ferre genis & brachia tendere collo
Cara meo, qualem supremo in funere vidi;
Cùm iam frigida mors oculis induceret vmbras,
Me quærentem oculis, & pectore singultantem.
Cùm Fernandus, amicitiæ pars tertia nostræ,
Astaret lacrymans; sancto mox cedere iussis
Officio lacrymis, Superos in vota vocaret,
Difficilesq; obitus, animamq; exire parantem
Cælesti firmaret ope, ac prece feruidus omni.
Hæc rerum species animum noctesq; diesq;
Infelix subit; hæc sensus mî surripit omnes,
Nec sinit à tristi curâ requiescere mentem.
Nam neque Castalides, mihi dulcia nomina quondam,
Quæ me illi ad laudē comitē, quāquam impare gressu
Addiderant, & amore pio, paribusq; ligarant
Auspicijs, possunt miserum lenire: nec ipse,
Quæ releuent ægrum, Phœbus pater inuenit herbas.
Cetera, quæ pariter quondam oblectare solebant,
Omnia sunt ingrata: nihil iuuat. Hæc loca certè,
Ipse hic formosi nemoris gratißimus horror,
Et fortunati gelidus fons graminis altor;
Ipse lacus ridens, auium secura voluptas,
Syluarum decus, & Latiæ telluris ocellus,

In lacrymas questumq́; trahunt. Hæc ille solebat
Mecum animis, studioq́; pari loca adire quotannis;
Hîc pariter mecum fugientes condere soles
Alloquio dulci, curarum oblitus, & Vrbis.
Hæc illi regio dilecta: hîc sæpiùs illum
Naïades pulcræ, pulcræ stupuere Napeæ
Casta Philetæis sociantem carmina chordis.
Non tamen astrorum cursus, non abdita terris
Prodigia, aut ortus ventorum, vel maris æstum,
Omnia adhuc hominum studijs ignota, canebat:
Sed Christi Heroas, immoto barbara vultu
Supplicia expertos, ignominiasq́; Tyranni;
Sed laudes Superûm, & diæ virtutis honores,
Quæq́; docet verax, & fallere nescius Auctor,
Humanâ maiora fide penetralia rerum.
Inde ad ALEXANDRI *deflectens inclyta facta,*
Commemorabat, vti Saturnia sæcla redirent,
Et probitas, & sancta fides, iam Præside terris,
Qui sciret regni hanc molem non ære, nec auro
Stare, nec arte hominum, sed relligionis amore,
Sed virtute animi, & veterum pietate parentum.
Illius auspicio Latijs è finibus actam
Esuriemq́; grauemq́; luem; decora addita templis;
Reddita virtuti sua præmia; reddita Musis

Otia

Otia, & erectas artes: illoq́ sequestro
Venturam populis post tristia bella quietem.
Omnia, quæ summi quondam præsaga Dei mens
Cùm fore prospiceret, nostræ miserata labores
Gentis, ALEXANDRO *mandasset fulmina, & orbis*
Imperium, quamquam magnis virtutibus impar.
Talia non ficto referebat carmine vates,
Si quando à grauibus curis, studijsq́ seueræ
Palladis, & doctis animum reuocaret Athenis.
Rudera vel Latij, & prisci monumenta Senatus
Lustrabat, veterum gaudens incisa metallis
Ora virûm, & sculptas à tergo noscere pugnas,
Gnarus & armorum. Nemo nam certiùs illo
Norat, quæ belli ratio circumdaret vrbi
Mœnia, quæ victrix aperiret machina muros.
Illum ego sæpè equitum stantes peditumq́ maniplos,
Et pugnæ instructas acies, & Martia castra,
Præliaq́ in docto scribentem puluere vidi.
Túne igitur dulces auras, & dulcia nostræ
Pignora amicitiæ, tantarum in limine rerum,
Deseris, inq́ tuo surgentes nomine cunctas
Spes Latij perdis? nihil ergò ars docta medentûm,
Nil herbæ valuere? nihil flos viuidus æui?
Nec fratrum te cura vigil, nec sedula mater,

Nec dilecta Deo soror eripuere periclo?
Vtq; tuas parco delibem carmine laudes,
Non tua te pietas, non culta altaria, non te
Candida mens animi, aut doctæ facundia linguæ,
Non vis ingenij præstans, & ducta per omnes
Ingenuas artes, leto subduxit acerbo;
Cùm gentem innumeram, telluris inutile pondus,
Non nisi post seram mactet Libitina senectam?
O semper damnata pati fata aspera virtus!
Vidi ego periuras, prædæq; nocentis onustas,
Post longos pelagi errores, casusq; per omnes,
Incolumes tamen ad patriam remeasse carinas:
Naufraga cùm gemeret puppis, quæ litore ab Indo
Tunc primùm niueis pacata per æquora velis
Ibat ouans, Diuûmq; aris pia thura ferebat.
Intereà casum ingemuit Romana iuuentus,
Fassa suum decus extinctum: ingemuere relictæ,
Et tibi ferali crinem cinxere cupressu
Pierides, fluuioq; dolens Tiberinus ab alto
In mare visus aquis Tuscum dilâbier atris.
Ipsum etiam dolor inuictum tot casibus, ipsum
Flexit ALEXANDRVM, *lacrymisq; in funere crudo*
Pænè profanari cælestia vidimus ora.
Quippe acre ingenium Pater æquus norat, & altæ

Semina

Semina virtutis, patrioq́; fouebat amore.
Nimirum ille, ſacro ſolium ſtipante Senatu,
Principibus, te vate, dabat reſponſa benignus,
Voce tuâ ſolitus populos armare fideles,
Siue laboraret Venetus, ſeu triſtis Enyo
Verteret Heluetiam, ſeu bello aſſueta nefando
Suecia Sarmaticos vaſtaret milite campos.
Sed iam ceſſet inops dolor infelicia verba
Fundere. Tu felix, Diuorumq́; vnus, Olympi
Securâ de parte, nigris Aquilonibus actam
Serpere ſacrilegam, populoſq́; exurere flammam,
Perq́; omnes volitare vides bella impia terras,
Pauperiem circùm, miſeraſq́; ferentia clades.
Inde hominum genus, & caſuras deſpicis vrbes
Altior inuidiâ, & Regum capita ardua calcas.
Quod tibi ſi celſam mortalis gloria mentem
Tangit adhuc, non tu tabulis, nec marmore Lunæ,
Æréve, quod Siculis miſcent Cyclopes in antris;
Sed merito ipſe tuo, & vatum ſacrabere chartis.
Illa ruunt æuo tandem conſumta, vel igni:
His Lacheſis, rerumq́; vices, & fulmina parent.
Nempe tuum poſthac nulli violabile fato
Illorum fidibus viuet decus: hi tibi famam
Longiùs extendent vitali carmine, quàm ſi

Marmore

Marmore de Libyco, aut Ephyreio duceret ære
Graia tuam manus effigiem, vel barbara moles
Ægypti ad cælum ſaxis audacibus iret,
Inſanus labor, & ſolamen inane ſepulcri.
Quin etiam (qui rarus honos) tibi Belgica plorans
Sollemnes ſtruit exequias, & funera Clio:
Carminibuſq́; ſacris inſcriptas litore in illo
Pyramidas ſtatuit, laudum monumenta tuarum,
Æternùm manſura; licet ſæpè illius oram
Litoris implacidum latè voret æquor & vrbes.
Sed neque me immemoris, ſi vera recepit Apollo,
Arguerint animi venientia ſæcula: nomen
Quippe tuum, noſterq́; dolor, lacrymæq́; manebunt,
Nec tibi quæ mæſta inferias, ac debita mittit
Munera ALEXANDRI *multum ſublata fauore,*
Iuerit ad ſeros ingloria muſa nepotes.
Tu verò Latias inter clariſſima matres,
Atque olim numero doctarum addenda ſororum,
Vrbis honos, Felix, lacrymis abſiſte profanis:
Neu nati turbare velis ingrata quietem.
Cùm Vaticanam facerem pullatus ad aram,
Seruari quà certa fides oſſa inclyta Petri,
Et requiem dulci, veniamq́; precarer amico,
Reddita, vel mihi viſa ſacro vox reddier antro:

Dic bona verba: procùl feralia vota, sacerdos.
Iam pridem cœtu Superûm, solioq; receptus
Egregius iuuenis: scelerum vix flamma piatrix
Distulit æternæ pereunti gaudia vitæ.
Nunc ille æthereo graditur spectandus in ostro,
Effigiemq; Dei, cuius fulgore beantur
Cælestes animæ, multùm sub imagine pulcri
Quæsitam in terris, manifestâ in luce tuetur.
Iam cælo apparet medio, sidusq; benignum
Collibus affulget Latijs, & lumine certo
Signat iter, quo nisa polum subit ignea virtus.

Cùm ad Aram Apostolorum in Vaticano nouus Sacerdos primam hostiam Deo offerret.

SI te fassa graues mortalia corda labores,
Tactaq; non fictâ relligione mouent,
Magne Deus, lacrymaq; dolor tibi supplice victor
Iratam exarmat fulmine sæpè manum;
Respice, meq; tuæ trepidantem accumbere mensæ
Ipse tuâ in sanctum duc penetrale manu.
Immunem posthac animum seruabit ab omni
Labe Calix, succis qui scatet æthereis.

Sit

Sit mihi fas illinc potare obliuia rerum,
Quas auido appetijt gutture nostra sitis.
Si fallo, feriat læsas me fulmen ad aras,
Nec dantem pœnas pallia sacra tegant.
Si fallo, subito mihi terra dehiscat hiatu,
Tuq; preces surdâ supplicis aure bibas.
An violare nefas legem cum quolibet icti
Fœderis, atque hominum sit mihi sancta fides,
Pro quâ nil verear Siculis occurrere flammis,
Et media impauidum pectus in arma ruat;
Quæ tibi præsenti tactis iurauimus aris,
Ferre leues patiar irrita verba Notos?
Mox aderis niueum crusti conclusus in orbem,
Me pauido arcanas ore canente notas:
At tibi ne graue sit nostris succedere tectis,
Sint licet innumeris hospita criminibus.
Quæ genio, & mensis vasa assueuere profanis,
Sæpè vides aram ponier ante tuam.
Multa, quibus coleris, cæcis mortalibus olim
Templa Parætonios exhibuere Deos.
Forsan & hic cineres seruans locus, ossaq; magna
Heroum, arcano quos habet vrna sinu,
Vel scelerum addictus pœnis, rudibúsve Latinis
Infandâ fuerat relligione sacer.

Hic

Hîc veteres sisto exuuias nouus hospes, vt Inda
Surgit odoratis ales ab inferijs.
Tristes exuuiæ, vitæ miseranda peractæ
Effigies, animo luridaq; vmbra meo!
Sic horret maculas, nuper quas exuit, anguis,
Atque ipsum infelix terret imago sui.
Hei mihi, primæuæ faciem, casusq; iuuentæ
Dum tuor, & dubiæ cæca pericla viæ,
Quo surgunt horrore comæ! quàm frigidus artus
Sudor, & occultum permeat ossa gelu!
Talis naufragium passus graue respicit altum
Æquor, & in sicco nauita pallet adhuc.
Quòd si ille impatiens inopem traducere vitam,
Subducit quassam, restituitq; ratem,
Tempestate iterùm, & casu doliturus acerbo,
Denique Carpathijs præda futurus aquis:
Vos ô adeste mihi, Superi, vel tu mihi nigras
Inijce casuro Mors, precor, æqua manus.
Me tantas euectum ad res, tot honoribus auctum
Æquo animo iuuenem tollere fata feram.
Iam mihi, florentes ex quo malè perdimus annos,
Ter decimam supra tertia fluxit hyems.
Pars igitur vitæ melior, lucisq; peracta est;
Quamprimùm incipient membra caduca mori.

Et iam (me miserum!) procùl apparere senecta
Incipit, antiquum stipite fulta latus:
Hanc Morbi, tristisque Metus, Curæque sequuntur,
Quorum agmen claudens Mors quatit atra facem.
Et nunc quòd viuo, quòd spiritus hos regit artus,
Munus id, ô Custos Aliger, omne tuum est.
Pars ea noctis erat, quâ soluere pectora curis
Incipit, & pigro spargere rore sopor;
Ecce Quirinalis necopino murmure tractus
Intremit, hortorum septaque lapsa ruunt.
Dumque ruunt, simili ad terram traxere ruinâ
Secum vnà stantes è regione domos.
Quòd nisi visum esset Superis seruare nocentem,
Hos ego debueram tunc habitare lares.
Sæpiùs infelix tectum, multùmque poposci,
Nemo & poscenti dixerat: Æqua pete.
Non tamen exiguos exorauere penates,
Apta vel æratas verba mouere fores.
Quique omni facilis fuerat mihi tempore, durum
Hac in re sensi, difficilemque virum.
Ergò vt visa loci facies, disiectaque saxa,
Dirigui: cecidit vox, steteruntque comæ.
Nam mihi sum visus pars illius esse ruinæ,
Et dici à populo prætereunte miser.

Tum

Tum mihi visa parens cadere exanimata dolore;
Mox hæc singultus inter anhela loqui:
Hæc igitur de te miseram sperare iubebat
De rebus toties fama secunda tuis?
Túne iaces subitâ discerptus, nate, ruinâ,
Quem sueui columen sæpè vocare meum?
Sancta, quid in vestras tantum commisimus aras,
O mihi perpetuâ Numina culta prece?
Nate iaces? nec te genitrix deserta videbit
Ampliùs? ah diro funere rapte mihi!
Scilicet hoc magnis est inclarescere factis:
Huc te mortalis gloriæ adegit amor.
Nónne fuit satius vota inter cara tuorum
Ignotum patrio consenuisse lare?
Quod si tollere te iuuenem, mediumq́; secare
Debuerat vitæ stamen acerba dies;
Ipsa tibi saltem clausissem lumina: saltem
Venisses oculis lætior vmbra meis.
Infelix! & adhuc viuo tibi, nate, superstes?
Et meus, vt moriar, non habet arma dolor?
Hæc super extincto fudisset perdita nato,
Quæq́; solent matres dicere verba piæ.
Intereà Superis tanto pro munere grates,
Debitaq́; æterno soluere vota Deo

Attonitus casu meditabar. Cetera nosti
O Loiolææ gentis, Oliua, decus.
Tu, quem acri ingenio, & laudis nullius egentem
Ipsa suo Pietas imbuit eloquio,
Iußit & augusti moderantem frena theatri
Ad templi Proceres ignea verba loqui.
Tu mihi cælestes monitus, & dicta reportas:
Hæc ego iam miles, te duce, castra sequor.
Te duce monstra Erebi vici, nexusq; resolui.
Fas est victorem ferre trophæa Ioui.
Irarum fibræ, fractiq; Cupidinis arcus
Pendebunt sancto Teiaq; plectra tholo.
Iam mihi, quò tenues vmbras, & cæca viarum
Dispiciam, præfert lampada Diuus Amor.
Ille suas etiam nobis accommodat alas,
Vnde humili poßim me quoque tollere humo;
Ireq; trans cæli metas æterna tuentem
Gaudia, mortali non referenda sono.
Quòd me siqua trahent terræ contagia, siqua
Subijciet cordi dira cupido faces;
Te, CHRISTE, amplectar, lacrymisq; tepentia supplex
Figam sacratis oscula vulneribus.
Illa dies subeat, quâ te Iudæa per omnes
Traductum pœnas extulit exanimum:

Cùm

Cùm medio Phœbus defecit in æthere, & ipsum
Fœdauit tenebris nox adoperta caput:
Seu totum inuoluit nigrâ formidine mundum;
Seu tantùm vultus, impia terra, tuos.
Impia, quandoquidem robur fatale tulisti,
Vnde Sator rerum triste pependit onus.
Túne refers spinas, tibi qui dat poma benignus,
Et grauidas vites, & sata læta facit?
Túne tuis ferrum fouisti immane latebris,
Diuinum potuit quod penetrare latus?
Et meritò scelerum tantorum conscia tellus
Indigno viuis subdita seruitio:
Iordanesq́ue (nefas) sacer ille argenteus amnis,
Et Silois collo turpia vincla gerunt.
Quodq́ue nefas auget, tumulo, qui vicit Auernum,
Obscœni insultant, Thracia turba, canes.
Heu pudor Hesperiæ, sacliq́ue infamia nostri!
Degener à proauis tuq́ue iuuenta tuis!
Scilicet æternis Europam inuoluere bellis,
Vrereq́ue immeritos gloria maior agros.
Intereà miseris Pax suspirata colonis
Exulat, & Latium vix tenet ægra suum.
Ter sedare faces belli conata; ter illi
Absumsit pennas bellica flamma sacras.

Hinc meritò luget, nec adhuc se candida Virgo
Audet ALEXANDRI *proripere è gremio;*
Quò Christi pariter signatas nomine gentes
Mittat in æternæ fœdus amicitiæ:
Armaq́ꝫ bellantûm ciuilia vertat & iras
Threiciæ tandem gentis in excidium.
Nunc quando alternas in clades armat Erynnis
Christiadûm, oblitâ relligione, manus;
Nec Venetis longo fractis certamine quisquam
Audet ALEXANDRVM *ferre secutus opem:*
Tu, Melite, Odrysio nomen fatale Tyranno,
I celer, & Latijs puppibus adde tuas.
Hellespontiacas audax inuade procellas,
Infer & Euxino candida signa mari.
Barbaricos latè ferro lustrate recessus,
Et Scythicâ puppes clade referte graues.
I, decus Europæ, pubes assueta triumphis:
Gloria vos illuc non moritura vocat.
Placati nobis inuertent Thracibus Euri
Æquor, & in Syrtes impia vela ferent.
Auspice ALEXANDRO *soluat pia litore classis:*
Fuderit hæc hostem, fundet vt ILLE *preces.*

IN PHILOMATHIS MVSAS IVVENILES.

Tandem pudori pone modum tuo,
Fassusq́ vultus exere. Tu licet
Et nomen occultes & ortus,
Dicere quem prohibebis: Hic est?
Laus vna vatum, nomina fortium
Flectente Ditem tollere barbito
Ab iure Parcarum; sed ipsos
Musa mori vetat æqua vates.
Te fama Thule nouit ab vltimâ:
Te spreta prodit gloria: te colit
Germana pubes: te canentem
Itala iam celebrat iuuentus.
Seu ludis arguto pede; seu tubâ
Maiora pandis; seu lacrymabili
Sublimis incedis cothurno,
Dum Pharium scelus in seueros
Producis actus; siue pericula
Dircæa tentas, Phœbus in ardua
Terrisq́ limosoq́ vulgo
Abripit impauidum relictis.

 Latere

Latere Virtus nescia præpete
Sublime pennâ fertur, vt ignibus
Iungatur æternis. In auras
Nónne vides vt auita surgat
Quercus vetusto stipite nobilis?
Nam sub profundam quò latet altiùs
Demissa tellurem, supernas
Fronte ferit propiore sedes.
Non illa cladem sibila Thraciæ
Latura campis, damnáve Pontici
Furoris, aut Cauri procellas
In segetem pauet irruentis:
Immota sed se mole regit suâ
Annosa centum brachia proferens,
Thracumq; sustentat cruentas
Exuuijs onerata clades.

VILLA FARNESIA IN IANICVLO, AD PORTAM AVRELIAM.

HOspes optime, qui sacros penates
Et læta ingrederis vireta, salue.
Illa hæc est regio beata, nomen
Cui Ianus dedit, aureumq; sæclum,

Quò

Quò Curæ nequeunt graues subire,
Non Morbi, aut pede debilis Podagra:
Sed Pax candida, sed Quies fidelis,
Et locum colit innocens Voluptas.
Hîc molles, Boreâ furente, mulcent
Afflatu Zephyri roseta blando.
Hîc, cùm Sirius arua findit, ilex
Cubanti gelidam ministrat vmbram.
Non hos inficiunt luto recessus
Fontes turbiduli, grauesq; ventri,
Quales finitimis scatent in agris,
Fœdarum soboles iners paludum:
Sed fruges alit vberes aquæ fons
Telluris scatebris petitus imis,
Vitro purior, & salubris haustu.
Hinc altâ niue candidum tueri
Soractem iuuat, & rudes Sabinos:
Hinc Tibur vetus, Algidoq; iuncta
Albani iugã, Tusculosq; colles:
Hinc latè maria, Antiumq; priscum,
Et Circes vada carminum potentis.
At tandem vt redeamus, Hospes, ad nos,
Hinc totas licet æstimare villas,
Queis totam licet æstimare Romam.

AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM, de Burda medico.

QVod, Fernande, suo vulgarit nomine versus
Sarbieui, Burdam mitte redarguere.
Nam soleat cùm passim homines impunè necare,
Furari nullum credidit esse nefas.

Ineunte anno quinto Pontificatus ALEXANDRI VII. PONT. MAX.

LVx rediit, lecto terrarum Præside, felix:
Lux itidem Christi funere tristis adest.
Altera Pierios plausus amat, altera luctum:
Vnde hæret tacitâ Calliopeia lyrâ.
At nos suppliciter lucem veneremur vtramque.
Attulit afflictis vtraque rebus opem.

AD

AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM, NEAPOLIM ITVRVM.

Ergò agè felici diſcedas alite, quando
Ire apparas Neapolim,
Dulcis vbi æternùm ſpirat clementia veris,
Lætumq́ crispantes mare
Floribus illudunt variis Zephyritides auræ,
Coluntq́ citrium nemus.
Multa quidem tibi Parthenope miranda ſub ipſo
Monſtrabit vrbis limine,
Eductas cælo moles, atque aurea tecta,
Et ſigna Phidiacæ manus.
Sed tibi, quo tegitur tumulo, ſit cura videndi,
Maronis inclytus cinis,
Quem memorant (credi ſi digna eſt fama) furorem
Afflare ſacrum vatibus:
Quare ibi poſthabito caſtas Helicone ſorores
Fixiſſe manſuram domum.
Illæ te excipient venientem, ac fronte benignâ
Sic alloquentes audies:

O nostris addicte sacris, generosa propago,
Tuaq; flos Germaniæ,
Lætus ades, nostrosq; velis lustrare recessus,
Vatum feraces grandium,
Seu Surrentinos amor est inuisere colles
Dulci virentes pampino;
Seu magis arridet pulcherrima Mergilline,
Dilecta Syncero domus;
Seu iuga Pausilypi pelago prætenta sereno,
Quà cærulæ Nereides
Sæpè leues ducunt choreas Tritona sequentes
Curuâ sonantem buccinâ;
Seu iuuat irati tonitrus audire Vesæui
Lateq; nigrantes globos,
Sparsaq; per campos ambusti viscera montis
Candente mersos sulphure,
Sed tibi scrutandi veniat ne dira cupido,
Quæ causa venis abdita,
Pabula inexhaustis tot iam per sæcula flammis
Tellure ab imâ suggerat.
Te miseri subeat fatum crudele Secundi
Vndante fumo hîc obruti;
Namque Deus, rerumq; vices, venturaq; fata
Latere mortales iubet.

AD

AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM.

De nocturno bubonis cantu in Albano secessu.

QVòd carmen ferale canit sub nocte silenti,
Tristibus & bubo perstrepit augurijs:
Ne nos sollicitos teneat, Fernande, futuri.
Hic timor infantes, & leue vulgus agat.
Num quæ nec notis Babylon deprendit in astris,
Nec potis aspicere est prouida mens animi;
Sed sibi seposuit mortalibus inuia curis,
Celat & obscurâ nocte premitq; Deus,
Semiruto residens volucrum fœdissima tecto
Efferet, attonitis fata canens populis?
Quæ sit an hæc nosti, quibus orta parentibus ales?
Accipe, & in risum verte iocumq; metus.
Nympha fuit Stygijs Orphne notissima pratis
(Namque suas Nymphas, prataq; Auernus habet)
Furua quidem, toruoq; inamabilis ore: sed atrox
Forma decet Stygias, & color ille Deas.

Ergò illi tædâ iungi cupiere iugali
Numina, quæ magni regia Ditis habet:
Elysij cupiere Proci. Sed Numina Ditis
Spreuit, & Elysios Nympha superba procos.
Sæpè Linus vatumq; pater Musæus, & Orpheus
Aggreßi duram flectere voce Deam.
Aggreßi frustrà Linus, & Musæus, & Orpheus
Molliri blandâ nescia corda prece.
Quippe ferox Hecatæ virgo sacrauerat annos,
Infernas iaculo figere docta feras.
Fortè Acheron, incauta suæ dum margine ripæ
It grauidam multâ cæde gerens pharetram,
Dirarumq; striges dirum genus Harpyarum
Sternit, agens forti spicula certa manu,
Nempe Acheron securam animi, & nil tale timentem
Obseruans, cupidis nexibus implicuit.
Amplexu ex illo concepit Nympha, nouemq;
Mensibus exactis edidit Ascalaphum.
Iamq; annis puer addiderat duo lustra duobus,
Cùm petijt manes acta dolore Ceres:
Et: Mihi reddite, ait, raptam mihi, Tartara, natam,
Vnica quæ matris spes, sobolesq; suæ est.
Reddite maternis, Erebi pia numina, votis
Quæsitum toto pignus in orbe diu.

Munere

Munere terra meo fruges parit. Hæc mihi merces
Redditur, vt sterilis dicar, & orba parens?
Reddite: tuq; redi. Quis te, Proserpina, casus,
Vel qui te nobis eripuere doli?
Motus erat Stygius miseranda voce tyrannus,
Et Cereris iustis annuerat precibus.
Fata sed ad cælum reditus immota negabant,
Gustasset Stygios si Ioue nata cibos.
Punica nuper eam carpentem ex arbore poma
Vidisse Ascalaphum, nec tacuisse ferunt.
Interdicta via est: sed testem Diua profanum
Supplicio culpæ dicitur vlta pari.
Ter caput inuisum deuouit carmine diro:
Corpus Auernali ter madefecit aquâ.
Ilicet Ascalaphus, contractis carmine membris,
Vertitur in plumas, surripiturq; sibi.
In rostrum nares, digiti sinuantur in vngues,
Brachiaq; in pennas versa abiere leues.
Turpe caput multùm, multùm caua lumina crescunt,
Vixq; potest pigrum tollere corpus humo.
Ille hic est bubo, quem rerum ignara pauet gens;
Tu ride mecum, qui sapis, omen auis.
VVestphaliæ flos, deliciæ, Fernande, Quiritum,
Tempora cui lauro non pereunte virent.

Et mecum cape plectra manu, iunctisq́; canamus
Carminibus ſiluas, ſiluicolasq́; Deos.
Neu Romæ deſiderio moueare relictæ.
Quidquid habet magni Roma, dat Alba tibi.
Hîc Pollinus, honos Graiæ Latiæq́; Mineruæ,
Holſteniuſq́; Indis notus & Heſperijs.
Hîc Bandinellus Tyrrhenæ gloria muſæ,
Et Phœbi geminâ Naldius arte valens.
Et carus Themidi, ac Muſis Raſponus, & vnà
Vizzanus Sophiâ clarus, & ingenio.
Hîc decus Italiæ, & Romani Sfortia vindex
Nominis, ac ſidus Nerlius, Arne, tuum.
Roſpilioſus & auguſti pars magna Senatus,
Virtute egregius conſilioq́; Pater.
Hîc & ALEXANDER *præſes, tutelaq́; rerum,*
Cui Deus ingenium par dedit imperio:
Et Patrui diuina legens veſtigia magni
Spes, & ſeruatæ Flauius Vrbis amor;
Pro quo debet ALEXANDRO *res publica, quantum*
Propter ALEXANDRVM *debuit illa Deo.*
Ergò ſub hac mecum platano, Fernande, ſolutus
Carmina iam Latiæ dic ſocianda lyræ.
Felix qui curis, & iniquo fœnore liber
Exercet bobus rura paterna ſuis,

Ordine

Ordine nunc æquo gaudens disponere vites,
Nunc oleis sobolem substituisse nouam.
Interdum iuuat arboribus decerpere poma:
Interdum nemoris fingere falce comam:
Irriguosq; iugo riuos inducere campis,
Cùm pluuiam tellus poscit hiulca Iouem.
Non illum vigiles curæ, non somnia turbant,
Pestis & humani pectoris ambitio.
Nec metuit fraudes, nisi quas caper improbus vuis,
Aut parat è nimbo grando inimica satis.
Limina nec Regum trepidanti poplite calcat,
Irati metuens damna superciliј.
O mihi si rupes has inter viuere detur!
Sorderet rubri gaza colorq; maris.
O ego dum possim tam leni vescier aurâ,
Et liquidos fontes, & nemora alta sequi;
Si qua mihi à Latiјs speratur gloria Musis,
Occidat, & venti nomen inane ferant.
Hæc vbi luserimus, nos curis reddat & Vrbi
(Iam satis aruorum est) præpete currus equo.

POEMATA
FERDINANDI
FVRSTENBERGII,
S. D. N.
ALEXANDRI VII.
PONT. OPT. MAX.
CVBICVLARII INTIMI.

DAPHNIS, SIVE FREDERICVS A FVRSTENBERG,

Bilſtenij & Wallenbergæ Dynaſta; Aduocatus hereditarius in Graffſchafft; Schnellenbergæ, Watterlappiæ, Furſtenbergæ, & Herdringæ Toparcha; Satrapa Fredeburgenſis; Weſtphaliæ Archiſatrapa, & Sereniſſimo Ferdinando Electori Colonienſi ab intimis Conſilijs, anno M. DC. XLVI. V. Idus Auguſti Bonnæ defunctus.

Miſij virides vmbrat quà plurima ripas
Fronde ſalix glaucâ, Lycidas hinc, Tityrus illinc,
Alter oues, alter paſcebat fortè capellas.
Tityrus, vt ſemper, pellebat tædia cantu.
Carmina dum Veledæ memorat, dum prælia Vari:
Varus vt his olim nomen memorabile terris
Fecerit: vt ſparſi legionum ſanguine campi:

Aurem illi vellit Lycidas: Neque talia tempus
Carmina poſcit, ait: Daphnis tibi, Tityre, Daphnis
Lugendus: Daphnin, ſi neſcis, fata tulere.
Tityrus ingemuit caſu perculſus acerbo:
Fiſtula lapſa manu eſt: fugit ſenſuſq; colorq;.
Vt mens, vt redijt puero vox: Occidis, inquit,
Carum, Daphni, caput, ſpes, Daphni, decuſq; tuorum!
Ah dulci patriâ procùl, amplexuq; tuorum
Occidis! Hoc fuerat, quòd ſummæ culmine villæ
Triſtia ſigna daret ferali carmine bubo;
Flebilibus quòd ſpontè modis mea nuper arundo
(Hanc mihi tu, dederat Corydō tibi, Daphni,) ſonaret,
Nunc ſileat, ramoq; infelix pendeat illo.
Vos etiam ſine me (quamuìs mihi vos quoq; Daphnis
Tradidit, atque abiens, Has, inquit, Tityre, paſce)
Ite tamen ſine me, quoquò lubet, ite capellæ.
Amnis, & vmbroſæ ſalices, & rura valete:
Vſque ego per ſiluas errans deſertaq; ſolus
Triſtè querar. Gemit ereptâ ſibi matre iuuencus,
Nec minùs amiſſo mater dolet orba iuuenco:
Mella queruntur apes cellis ſubducta, peremtos
Feta canis catulos, demtos auis arbore pullos;
Daphnin ego, triſti ſublatum funere Daphnin.
Supremas ſaltem voces morientis ab ore

Excipere,

Excipere, affari extremùm, & spectarè iacentem,
Atque oculos illâ licuisset condere dextrâ!
Non ea vulneribus nostris solatia nulla
Afferret pietas: solus de Daphnide luctus
Nunc superest. Pecudes illo quis pascat ademto,
Auertatq; luem, curamq; impendat & artem?
Daphnide non melior quisquam depellere venis
Implicitam pestem, & membris agere atra venena.
Daphnis & insidias stabulis prædasq; cauebat.
Ah gelidas quoties hiemes perpessus & imbres,
Peruigil exegit brumali sidere noctem,
Incustoditum fera ne vastaret ouile;
Ne lac subtraherent pecori, ne vellera fures!
Ah quoties humeris per deuia sustulit ipse
Rupe parens nudâ quos nixa reliquerat hædos!
Angarides Nymphæ testes, quas sæpè laborum
Miratas dixisse ferunt: Mortalia non sunt
Quæ tolerat: saxo certè riget ille vel ære,
Quem neque ventorum rabies, pluuiæq;, niuesq;,
Non cælum inclemens, non vlla iniuria frangit.
Nymphæ, non saxo Daphnis neque constitit ære.
Occidit heu! & nos pariter, terrasq; reliquit.
Nequidquam roseum spargis iubar, auree Titan:
Gratius extinctum nobis in Daphnide lumen.

Daphnidis aduentu tellus ridebat & æther,
Frondebant siluæ, spirabant floribus arua,
Ipsi lætitiâ montes plausuq; fremebant:
Daphnidis interitu tellus lugebit & æther,
Squalebunt siluæ, stabunt sine floribus arua,
Intonsi montes gemitus ad sidera tollent.
Ergò nil proauûm series, regnataq; latè
Rura iuuant, centumq; greges, armentaq; centum,
Nil labor, & studium pulchræ virtutis, & artes?
Ergò cinis, formaq; carens & triste cadauer
Nunc iacet ille omnes nuper pulcerrimus inter
Pastores? nec sidereâ fulgentia luce
Lumina, nec vultum, quem finxerat ipsa venustas,
Cernere erit posthac? At non, quæ sustulit illum
Mors, etiam famam tollet. Sint tempora Musis
Non inimica meis, volitabis Daphni per ora.
Ipse ego virtutesq; tuas, tuaq; inclyta facta,
Inuictamq; fidem; & sanctæ pietatis amorem
Ferre Syracosio tentabo ad sidera versu.
In partem veniet Phœbo dilectus Amyntas,
Et mecum teneris paßim tua nomina fagis
Inscribet: crescent illæ, tua nomina crescent.
Quin etiam niueo tumulum de marmore Damon
Exstruet, & tali signabit carmine marmor:

HIC

HIC SITVS EST DAPHNIS. QVOD ERAT MORTALE, SEPVLCRO
INTVLIT ATRA DIES: VIVET PER SÆCVLA NOMEN.
Ad tumulum venient, instaurabuntq́ue quotannis
Pastores tibi cum donis funebria iusta.
Vina dabunt alij, purum lac adferet Ægon,
Et, Tibi, suspirans, puro magè candida lacte
Pectora, dicet, erant, & fraudis nescia, Daphni.
Ipse apium, ipse ederas, & nostris lilia spargam
Humida de lacrymis, teq́ue ad tua sacra vocabo.
Talia iactantem supremo lumine vesper
Occupat, & primo conspexit Lucifer ortu.

AD ALEXANDRVM VII. PONT. OPT. MAX.

Anno M. DC. LV. VII. Id. Aprilis renunciatum.

HVnc ceciniſſe diem, venturi præſcius æui,
Dicitur Aonias inter Apollo Deas.
Hunc fore, neglectas quo gloria tolleret artes,
Et faceret doctis vatibus ingenium.
Verba fides ſequitur: rerum molitur habenas
Orbis ALEXANDER *natus ad imperium.*
Ac velut exactæ poſt triſtia frigora brumæ,
Cùm ver iucundum floridus annus agit,
Ridet humus, ridet Zephyris ſpirantibus æther
Purus, & argutæ dulcè queruntur aues:
Exultare nouo ſic Principe vidimus Vrbem,
Et quot regna vagus circuit Oceanus.
Vidimus excitas Parnaſsi monte ſorores
Aurea deſuetæ tendere fila lyræ.
Vidimus Auſonios, genus immortale, poëtas
Præcingi ſacrâ, quam meruere, comâ.

Lætitiam

Lætitiam & Pacem, miſeris vix cognita terris
Numina, quas luctus ſemper & horror habet,
Ter Vaticani circum delubra volantes
Audijmus reditus ſigna dediſſe ſui.
Audijmus: lætas voces plauſuſq́ canentûm
Vocibus & plauſu Roma ſecuta ſuo eſt.
O mihi ſi populi ſenſus æquare canendo
Fas foret, & causâ digna dieq́ loqui!
O mihi ſi Phœbus vacuis dictaret in hortis
Grandia Romani carmina Callimachi!
Non ego, MAGNE PATER,*celebrarem facta tuorum,*
Non fultam titulis diuitijſq́ domum;
Non maris Hetruſci portus & litora, quondam
Hercule, nunc proauis inclyta regna tuis;
Non belli claros ſtudijs heroas, & altis
Adſcriptos Superûm ſedibus indigetes;
Nec quæ porticibus miramur nixa ſuperbis
Atria, preſſa Ducum Pontificumq́ pede;
Nec quas maiorum pietas cæleſtibus aras
Struxit Apelleis conſpicuas tabulis:
Sed te, qui titulos tantum præcedis auitos,
Quantum nocturnas Cynthia plena faces;
Et tua non humili memorarem nomina cantu
Extremas vltra ſolis itura vias,

Quà leuat Eoo rutilantem gurgite currum,
Et quà poſcentes otia ſoluit equos.
At non intacti mores, & quas rudis ætas
Virtutes teneris duxit ab vberibus,
Et data Pieriÿs iuuenilia tempora ſacris,
Carminis, vt quondam, res foret vna mei.
Maior equis pulſanda patet nunc area noſtris,
Quà Padus obiectis æſtuat aggeribus,
Quà centum populos, centum Ferraria[1] *ſoſpes*
Debet conſiliÿs oppida ſalua tuis:
Seu circùm fremerent irati Cæſaris arma,
Nec non aduerſos Mantua paſſa Deos:
Seu propiora mouens Venetus diſcrimina miles
Verteret Hadriacas ad noua bella rates:
Seu latè graſſata lues, & turpis egeſtas
Inferrent miſeris vrbibus excidium:
Seu Pater Eridanus campis vndaret apertis,
Deucalioneæ damna minatus aquæ.
Ille idem aßiduis Cygni plangoribus, idem
Certauit mæſtis Heliadum lacrymis,
Cùm patriæ fines & rectas legibus vrbes
Linquentem ripis vidit abire ſuis,

Et

1 Alexander VII. Ferrariæ Prolegatus Pontificius difficillimis temporibus belli, peſtilentiæ, arctioris annonæ, & exundationis fluminum.

Et Libycos tentare [a] *sinus, vbi claßibus audax*
Insula Threïcias depopulatur opes,
Europæq; suæ custos delecta iuuentus
Tutatur medij credita claustra maris.
Non secus Italiæ Cimbro natura minanti
Alpinas visa est opposuisse niues.
Non secus occiduis inhiantem finibus Afrum
Herculis obiectis meta coërcet aquis.
O quoties Melitæ fortes hortatus alumnos
Iußisti properâ vellere signa manu!
O quoties Solymen, Asiæq; reposcere regna,
Sceptraq; Bistoniæ frangere barbariæ!
Testis Neptunus, Tethys mihi testis, & omnis
Tritonum soboles, Nereidumq; chorus.
Illis cura fuit partos cantare triumphos,
Et tua cognatis facta referre Deis.
Me decet Arctoo spumantem sanguine Rhenum
Dicere, nec patriæ bella silere meæ.
Infelix tellus, Romanâ clade tumentis
Arminij quondam signa secuta ducis!
Hei mihi, nunc ducibus nihilo melioribus vsa
Scinderis in partes, & noua sacra colis.
At magno commissa luis. Quæ flumina belli
Nescia? quæve tuo terra cruore caret?

Forsitan

a Melitæ Inquisitor.

Forsitan & Diuos nondum sibi sentiet æquos,
Et mala cùm tulerit plurima, plura feret.
I celer, instantem capiti defende ruinam:
I celer, & longæ vince pericla viæ.
Non te Sicanij tardent fera murmura ponti,
Non formidatæ nauibus insidiæ;
Non rigor Alpinus, non frigore saxa perenni
Horrida, non duro flumina vincta gelu.
Hîc Vbios [3] *dominâ deductos Vrbe colonos,*
Et flauos vises impiger Vsipios.
Tum dextram tendes populis, quos Luppia nostris
Cædibus infectâ decolor ambit aquâ,
Et quos bellipotens olim ditione premebat
Accola vicini Bructerus [4] *Amisii:*
Nunc vbi conuentu mundi coïere vocato
Discordes studijs consilijsq; Patres.
Discordes, i, iunge animos: Europa, Deusq;
Imponunt humeris publica vota tuis.
Auspicijs pax freta bonis frondentis oliuæ
Prætendit capiti mitia serta tuo.
Visa quieturis demum promittere terris
Aurea compositis sæcula dißidijs.

Hîc

3 Nuntius Pontificius Coloniam, & inde Monasterium pacis conciliandæ gratiâ missus.

4 Bructeri Germaniæ populi ad Amisium fluuium. *Tacitus lib. I. Ann & alibi.*

Hîc etiam 5 Veledam, quâ nec Cumæa sacerdos,
Nec diuina fuit clarior Herophile,
Te veniente, ferunt iterùm de turre locutam
Fatidico tales ore dedisse sonos:
Lætus ades, rerum spes & tutela mearum,
Sospite quo nobis vita salusq; redit.
Lætus ades, cœtus nec dedigneris amicos,
Et mea securo visere regna pede.
Non iterum clades 6 animo versamus, & iras,
Armaq; Quintilios vincere docta tuos.
Qualis ad Assyrias immani funere Carras
Romanus Partho fusus ab hoste iacet.
Nulla salus bello, pacem deposcimus omnes:
Pax veniat populis sæpè vocata meis.
Sed, nisi me Phœbi ludunt oracula, quondam
Quæ cecinit nostro conscius ore Deus,
Pax erit: at sacris tam detestanda Latinis;
Quàm malè mercatâ pax coïtura fide.

Non

5 *Statius lib. 1. Silu. in Soter. pro Rutilio Gallico:*
Non vacat Arctoas acies, Rhenumque rebellem,
Captiuæque preces Veledæ, *&c.*

Ea virgo nationis Bructeræ latè imperitabat, quam coràm adire alloquique negatum. Arcebantur aspectu, quò venerationis plus inesset. Ipsa editâ in turre: dilectus è propinquis consulta responsaque, vt internuntius numinis, portabat. *Tacitus Histor. lib. 4.*

6 Clades Variana penè exitiabilis, tribus legionibus, cum duce, legatisque, & auxilijs omnibus, cæsis. *Sueton. in Octau. cap. 23.* Quâ nulla post Crassi in Parthis damnum, in externis gentibus, grauior Romanis fuit. *Paterc. Hist. lib. 2.*

Non ideò curasq; tuas vigilesq; labores
Excipient meritis fata sinistra tuis:
Purpura virtutis pretium tibi cedet, & inde
Quo nihil hæc maius, quod tibi donet, habet.
Scilicet & terris, cæloq;, Ereboq; verendum
Te solio accipiet maxima Roma suo.
Tum pia laturus sacratis oscula plantis
Orbis adoratos procidet ante pedes.
Tum Septem imperio quæ nunc CHRISTINA *triones*
Frenat, & Arctoas ducit in arma manus,
Adueniet supplex, & Vaticana tenentem
Regna colet prono deuenerata genu.
Tum consanguinei longo post tempore Reges
Arbitrio ponent impia bella tuo.
Et pacti stabilem iurato fœdere pacem
Damnabunt pugnas, & graue Martis opus.
Aruaq; læta Cerẽs, & pleno Copia cornu
Dona ferens, niueis oppida viset equis.
Mox vbi iam fessas recrearint debita gentes
Otia, signa dabunt ad sacra bella tubæ.
Bella recrudescent Naupacti, & barbara Thracum
Gaza per Ionias sparsa natabit aquas.
Quas ego nunc acies video! quos æquora remos
Verrere! quàm lætis vela tumere Notis!

Quantus

Quantus adest sudor populis! quot in arma volentes
Creta viros totâ concitat Italiâ!
Vt Solyme poscit reduces in prælia Gallos!
Vt tremit Austriacas pallidus Ister opes!
An te etiam 7 *auspicijs tollentem signa secundis,*
MAGNE PATER,*toto cernimus ire mari?*
Impiaq; Odrysiæ contundere cornua Lunæ,
Victoremq; sequi, quà præit arma, Deum?
Sit satis armatas in prælia mittere classes:
Bella gerant alij: tu prece bella iuua.
Consilijs opibusq; iuua, Zephyrosq; fauentes
Sollicita, & faciles ad pia cœpta Deos.
Sic per te victo Reges Oriente superbi
Threicijs statuent parta tropæa iugis.
Et Vaticanas Victoria figet ad aras
Dereptas Scythicis postibus exuuias.
Tunc aliquis vates, procerum de stirpe meorum,
Cantabit famæ tot monumenta tuæ.
Bellaq; signabit titulis: HÆC THRACE SVBACTO
VICTOR ALEXANDER RETTVLIT ARMA DEO.
Sic cecinit: partem, vates ne vana putetur,
Lapsa dedit, partem serior hora dabit.

AD

7 *Philomathis Musæ iuueniles poëmate 83.*
Huc ego, seu sit opus Neptuni fluctibus, altâ
Puppe sedens; seu terrestri certare duello,
Vectus equo veniam.

AD IMP. CÆS.
FERDINANDVM III.
AVG.

Cùm eius auſpicijs, & munificentiâ Athanaſius Kircherus OEdipum Hieroglyphicum ederet.

Non genus Auſtriadûm demiſſum à ſanguine Diuûm,
Non clauſum mundi finibus imperium,
Non victos dicam populos, vrbeſq; receptas,
Nec Boreæ fractas ſæpè furentis opes.
Hæc memorent, quorum ſublimi Muſa cothurno
Surgit, & herois concinit arma modis.
Me mea Muſa vetat tantarum pondera rerum
Tangere: me, quæ ſint viribus æqua, iuuant.
Me ſtudia & placidæ ſibi poſcunt Cæſaris artes:
Materies numeris conuenit iſta meis.
Vates ille pios, & vatum dona piorum
Excipit, & vatum carmine digna gerit.
Quâ ſceptrum geſtat, quâ ius & regna tuetur,
Hac etiam Muſas protegit ille manu.

Nec

Nec minor [1] Augusto, cuius successit habenis,
Fundat Apollineis publica templa sacris.
Ardua Cecropiæ quis nescit fana Mineruæ
Condita, & Aonio tecta sacrata Deo?
Miratur moles [2] Viadrus, miratur & Ister,
In numerum pulsis & sibi plaudit aquis.
At quæ Cæsareo fulgentia limina sumtu
Praga videt, certant Delphice Phœbe tuis.
Qualis & armatas, post impia bella Gigantum,
Exuit infesto Iuppiter igne manus:
Qualis &, Herculeis cùm iam ceruicibus axem
Credidit, excusso pondere cessat Atlas:
Terrarum dominas sic fessus Cæsar habenas
Laxat, & imperij grande reponit onus.
Tum vires, Natura, tuas, ac semina rerum
Scrutatur docto sedulus ingenio:
Quis tremor attonitas vertat cum ciuibus vrbes:
Impellat refluas quis maris æstus aquas:
Quæ vis diuitias imâ tellure repostas,
Donaq; gemmiferi procreet Oceani:
Quàm procùl Arctoo concretus frigore Pontus
Deprensis Nili distet originibus:

I *Quàm*

1 Augustus templum Apollinis in Palatio exstruxit, additâ porticu cum bibliothecâ Latinâ Græcâque. *Suet. in Octau cap. 29.*
2 Viadrus Germaniæ fluuius, vulgò Odera.

Quàm procùl Heſperijs diuiſum Gadibus Indum
Hauriat [3] *Eoi, quæ rubet, vnda freti:*
Vnde ea vis ventis: vnde ardens Ætna fauillas
Semper, & exeſi viſcera montis alat:
Vnde Amphitrites ſalſus liquor: vnde teporem
Ducat Baianæ vena ſalubris aquæ.
Has vbi naturæ partes acceßit, in altum
Fertur ad ætheriæ lucida ſigna domûs.
Hîc illi geminam virgo Marathonia Libram,
Et ſua vicinus ſubijcit aſtra Leo.
Armatuſq́; auro gladium prætendit Orion
Debita Cæſareæ præmia militiæ.
Hîc Solis veſtigat iter, cauſaſq́; latentes,
Pallida cur fuſcis Luna laboret equis:
Cur ſitiant Afri: cur Septem regna trionum
Vrat Hyperboreo frigore iugis hyems:
Cur fugiant vmbræ, Cancro torrente, Syenen:
Cur variet maior meta minórve diem.

Sed

3 Latiùs olim Rubrum mare patuit, & paullò aliter, quàm vt vulgò hodie, appellatum. Nam in Taciti & aliorum veterum verbis, in hòc nomen venit mare Indicum, vaſtum illud & magnum, quod ab extremo ſinu Arabico, ſiue ab Africâ eâ, in Auream Ptolomæi Cherſoneſum ſe protendit. Itaque Pomponius Mela duos ſinus in mari Rubro agnoſcit, Arabicum & Perſicum. *Lipſ. de magn. Rom. lib.* 1. *cap.* 3.

Sed quota doctrinæ pars est laudumq; tuarum,
Austriade, magni sidera nosse poli?
Et circumfuso porrectas æquore terras,
Quà Sol Eoos lustrat & Hesperios?
Se tibi Niliacis etiam sapientia chartis
Eruta, & arcanas explicat historias.
Nec te sacra latent adytis seclusa verendis,
Nec lapides, sculptæ marmoribusq; feræ.
Scilicet Ægyptus doctrinam credere saxis
Orsa, peregrinas finxerat effigies,
Vt solis arcana Deûm mens cognita mystis
Falleret abstrusis vulgus imaginibus,
Seraq; posteritas sensim labentibus annis
Non caperet prisci moris & artis opus.
O vanas hominum curas! O cæca futuri
Pectora! Mars vltor nil sinit esse diu.
Barbarus Armenij lacerauit potor [1] Araxis
Omnia, Niliacos depopulatus agros.
Tot moles, regum tumulos, tot stantia vertit
Culmina, regali suspicienda situ.
Et potuit fugiens, armis cessantibus, ætas
Seruatas etiam vertere relliquias.

1 Cambyses Persarum Rex Ægyptum fœdissimè vastauit.

At non æternos olim ſubducet honores
Longa dies meritis, inclyta Roma, tuis.
Tu Peluſiacum ſpirantia rudera faſtum
Colligis, & medio tollis ad aſtra foro.
Nec tua venturis, Cæſar, delebitur annis
Fama, nec ingenium nox premet atra tuum.
Te duce, quis credat? poſt tot iam ſæcula ſcimus
Arcani quidquid Memphis & Iſis habet.
Quid velit Inachiæ facies ignota Iuuencæ,
Quid Canis, & ſacri myſtica forma Bouis,
Et quæ prætereà famoſus monſtra Canopus
Prodidit, antiquis conſpicienda notis.
Teq́; adeò tituloſq́; tuos leget accola Nili,
Et referet laudes ad ſua ſiſtra tuas.
Iam Solyme, iam diſcet Arabs, iam clara loquentur
Marmora Cæſareâ munera ſparſa manu.
Fallor? an Auſtriacis addent quoque fata tropæis
Sacra Parætonijs ſigna reuulſa tholis?
An, FERNANDE, *tuum iam nunc Victoria nomen*
Læta parat ſaxis ſcribere Pyramidum?
Gloria Pellæis certè vocat æmula palmis
Europæ reſides ad pia bella manus.

AD

AD PHILOMATHEN.

Nequicquam Musarum iuuenilium auctorem tegi.

QValis, vbi Pharios exurit Sirius agros,
Frugibus optatâ Nilus inundat aquâ,
Et super arentes fuso natat æquore glebas,
Et riguam lætis meßibus ornat humum;
At longè positis idem cunabula terris
Et caput ignotis celat originibus:
Talis Mæonio quæ certent carmina vati
Fundis, &, vt magno Pindarus ore, ruis:
Et Latium sermone beas, & diuite venâ
Fecundas, Vatum Maxime, Castaliam.
At cur Perrhæbi benè cognitus incola Pindi,
Cor Charitum, nostri spesq; decusq; chori,
Cur latitas, & lene sacræ caput occulis vndæ,
Quo veniunt Clario pocula digna Deo?
Cur tegis ambiguâ IVVENILIS *imagine* MVSÆ
Ingenij cultum diuitiasq; tui?
Cur dubitas proprio dignari nomine fetum?
Cur dubitas famæ pandere vela tuæ?

Nequicquã, VIR MAGNE, lates: te noſtra loquuntur
Tempora, te vatem ſæcla futura canent.
Admirata tuos Siren Acheloïa cantus
Audijt, auditis cedere faſſa ſuos.
Cùm Phaëthontææ canerent tua carmina Nymphæ,
Suſpenſo Cycnus plauſit ab Eridano.
Conſtitit auratâ captus teſtudine Tybris,
Et iuſsit fluctus lentiùs ire ſuos.
Sæpè tuos auidis Rhenus pater auribus hauſit,
Sæpè Moſella tuos, & piger Alpha modos.
Nequicquam, VIR MAGNE, lates: te fama latentem
Prodit, & Eois monſtrat & Heſperijs.
Nec ſinit indictum pietas, animuſq; periclis
Altior, & pacis, quem profiteris; amor.
Sichemios colles, & collibus addita teſtor
Templa coronato ſuſpicienda tholo.
Vos Vbij teſtes, teſtis Mimigarda laborum,
Et ſeptem geminis Roma ſuperba iugis.
Eripe nunc ergò tenebris caput, eripe nocti,
Et laruam fictis detrahe nominibus.
Si minùs occultum Scyros celauit Achillem,
Agnitus Æolidæ ſi fuit ille dolo:
Si, qui regna tenet latè Parnaſsia, Phœbum
Ora latere vetant, & coma digna Deo:

Si, licet obscurâ celatus nocte, pyropus
Natiuo rutilum prouocat igne diem:
An poterit diffusa tuæ lux aurea Musæ,
An poterunt gentis signa latere tuæ?
Sidera scintillant, sublimi vertice Quercus
Eminet, & senis Mons subit astra iugis.
Sed pudor, & castæ diuina modestia frontis
Nobilior Tyriis purpura muricibus,
Vatis Apollinei titulos, nomenq; recusat,
Phœbeaq; vetat tempora fronde tegi.
Nec te grande sophos, nec famæ cura moratur,
Nec fuco roseas gloria picta genas.
Virtuti satis est cælo se teste probari,
Et sese famæ notitiæq; negat.
Vt neget, inuitam curru sectatur eburno,
Et circumfuso lumine vestit Honor.
Sic radiant puro seruata corallia vitro,
Sic lucent calathis lilia virgineis.
Sic adamas fundo mersus pellucet in imo,
Sic micat auriferi diues arena Tagi.

EPVLVM AVGVSTINI CHISII,

in porticu ſupra Tiberim penſili, LEONI X. PONT. MAX. & compluribus Cardinalibus datum.

Laudarunt alij conuiuia ditis Eliſæ,
Et Luculleas, Alcinoiq́; dapes,
Et quas Romano cœnas Cleopatra marito
Inſtruxit Pharijs perdita delicijs:
At mea ſollemnes epulas, & Regibus æquas,
AVGVSTINE, *tuas Muſa loquatur opes.*
Stat ſuper impendens Tiberinæ porticus vndæ
CHISIA, *diuitijs nobilis Attalicis;*
Hoſpite nobilior, vultu dignata LEONIS,
Quò poſuit curas vrbis, & orbis onus.
Hæc quoque purpureos aurato limine Patres
Accepit, totidem ceu Iouis aula Deos.
Quæ menſis tum dona Ceres, quæ dona Lyæus
Intulit, & largo Copia læta ſinu!
Vix tulit ipſa ſuum genialis menſa paratum.
Et pretij quota pars ipſe Lyæus erat?
Fulgebant auro, fulgebant pocula ſignis,
Fulgebant rutilis aſpera chryſolithis.

Paſcebant

Paſcebant oculos perfecta toreumata cælo,
Aut Myos, aut dignus Mentoris arte labor.
Ipſa penus populo poterat ſatis vna videri:
Hîc poterat genio quiſque litare ſuo.
Sic, vbi proſtratos celebrarunt vina Gigantes,
Semideis licuit poſcere vina Iouem.
Res noua: cælatas ceperunt retia lances,
Et Polycletæâ vaſa ſuperba manu.
Miratur Tiberis proiectas flumine gazas,
Et quas nec Ganges, nec vehit Hermus opes.
Innocuam piſces eſcam mirantur in vndis,
Mirantur nullo retia tenſa dolo.
Retia nulla ſuis, nec quæ Nero texuit auro,
Præmia captarunt diuitiora plagis.
Scilicet argenti quidquid Tiberinus & auri
Ceperat, hæc domino reſtituere ſuo.
I nunc, & Craſſum memora Romana vetuſtas,
In Parthos auri quem ſacer egit amor.
Seruiit ille opibus: laudato CHISIVS *vſu*
Effuſæ dominum ſe probat eſſe rei.

AD AVGVSTINVM FAVORITVM.

De morte Natalis Rondinini S. D. N. Alexandro VII. Pont. Opt. Max. ab Epistolis ad Principes.

Non ita Lampetie casu Phaëthontis acerbo
Fleuit, & ambusto Cygnus in amne Padi;
Non ita Pelides, mediâ cùm vidit arenâ
Actoriden sparsis cæde iacere comis;
Tros Anchisiades non sic Pallante peremto,
Nec Theseus cari funere Pirithoi,
Vt mihi mœsta pio tabescunt lumina fletu,
Imaq; perpetuos pectora dant gemitus,
Dum desiderio mentem perfixus inani,
NATALIS *mutos conqueror ad cineres.*
Crudeles Diuos, crudeliaq; astra vocanti
Nulla venit misero nocte diéve quies.
Nec magis, heu, lacrymis saturatur luctus amaris,
Quàm matutino rore perustus ager.
Si fugit interdum, vagus vt Mæander, in orbem
Mox redit, & sese decipit ipse dolor:

Notaq;

Notaq́; dilecti paßim NATALIS *imago*
Occurrit madidis obuia luminibus,
Dulcè loqui fido, velut antè solebat, amico,
Brachiaq́; & caras tendere visa manus.
Siue etenim ripam Tiberini propter amœnam
Cernere veliuolas, quas vehit vnda, rates,
Et septem geminis latè spectare iacentes
Collibus antiquæ me iuuat Vrbis opes,
Pyramidasq́; nouo ductas ad sidera sumtu,
Et Vaticano templa superba tholo:
Siue suburbanas Latij peragrare ruinas
Mite iubet sancti Principis imperium,
Albanumq́; lacum, dilectaq́; rura Mineruæ
Posthabitis Romæ visere deliciis,
Montis vbi quondam per viscera ductus aperti
Fatalis Veijs irrigat arua liquor:
Semper amarities, semper dolor hæret eunti,
Et cruciat miris anxia corda modis.
Nec vetus Alba grauem potis est mihi demere curam,
Vmbra nec æstiuis Tuscula frigoribus;
Nec nemus Egeriæ, Scythicæ nec regna Dianæ,
Nec lacus occulti conscius Hippolyti.
Téne malâ, iuuenum castißime, fraude nouercæ
Distractum rapidis membra cruenta rotis,

Téne

Téne Coronides mediïs è faucibus Orci
Ereptum Triuiæ restituisse Deæ,
Et lætos oculos, roseumq́; potentibus herbis
Os valuit, nitidas & reparare comas?
At miserum, vt primæ NATALIS *flore iuuentæ*
Occidit indigno flebilis interitu,
Non pietas, non sancta fides, non Pallas, & omnis
Aonidum tanto cultus amore chorus,
Ipse nec ætherias reuocare ad luminis auras
Sustinuit medicæ Cynthius auctor opis?
I nunc, & demens animos attolle superbos,
Et Zephyro plenos finge tumere sinus.
Finge miser titulos, & grandia munera rerum,
Et spera Pylij tempora longa senis.
En iacet exiguâ iuuenis compostus in vrnâ,
Promeritus cœptis omnia fausta suis.
Nam quid ALEXANDRI *meritus fauor, aut quid honorum*
Spes, & fraternâ fœdera iuncta fide?
Quid præclara domus, genitrix aut profuit illi
Optima, Castalias inter habenda Deas?
Læta quid aspirans rebus fortuna secundis,
Et plausus totâ maximus Ausoniâ?
Scilicet exorare nefas est fata, nec vlli
Parcarum licuit frangere duritiem.

Non

Non tamen Heroum manes inferna coërcent
Flumina, nec Stygij pallida regna Iouis.
Ætherias illos virtus sublimis ad arces
Euehit, & campis consecrat Elysiis.
Hîc, hîc NATALI *domus est: hinc arduus imas*
Sub pedibus terras despicit & maria;
Miraturq; nouos orbes, conuexaq; mundi
Mænia, & innumeras, splendida signa, faces.
At licet huic longos Libitina inuiderit annos,
Dum meritis implet Solis utramq; domum;
Ne tamen vlla queat nomen delere vetustas,
Prouisum Clario gratulor esse Deo.
Dum terras atque omne sibi deuinciet æuum,
Curaq; ALEXANDER *posteritatis erit;*
Dum pius in Venetos animus studiumq; canetur,
Classis & Ægæo Thracia victa mari;
Dum referetur amor, quo tristia bella Tyranni
Ardet in excidium vertere Bistonij,
Quo res Sarmatiæ, viduataq; Cæsare regna
Curat, & impositos Alpibus Heluetios,
NATALI *constabit honos, viuaxq; manebit*
Doctrinæ, & Suadæ nomen, & ingenij.
Semper ALEXANDRI, *sacra per vestigia, laudes*
Ponè sequens, ibit clara per ora virûm.

Tu

Tu quoque Pieridum decus, AVGVSTINE, *ſororum,*
Quo Latium, & tumidis Macra ſuperbit aquis,
Ingenuos mores, & vitam puriter actam,
Cordaq́ non vllis tacta cupidinibus,
Virtuteſq́ alias cari memorabis amici
Carmine, quod poßit nulla abolere dies.
Nam neque ſigna tuæ ſpirantia marmore Lunæ,
Nec Polycletæâ nobilis arte labor,
Longiùs extendant famam NATALIS *in æuum,*
Quàm tua Mæoniæ proxima Muſa tubæ.
At mihi, cui tantum non conceſſere Camœnæ,
Vt canerem paribus grandia facta modis,
Sat fuerit gelidis extrema dediſſe labellis
Oſcula, & exangues imbre rigaſſe genas.
Sat fugientem animam fato legiſſe ſupremo;
Et clauſiſſe piâ lumina cara manu.
Sat tumulum lauri folijs ornare quotannis,
Et cineri multâ ſoluere iuſta prece.

AD

AD
IACOBVM VVALLIVM
de morte SIDRONII HOSSCHII.

ETsi me, VValli, patrijs excedere terris,
Et procùl Angariæ collibus ire meæ,
Et maris insuetas ausum dare vela per vndas,
Ardentesq́; graui sole secare vias,
Lydius Hesperidum Tibris regnator aquarum
Et septem geminis Vrbs tenet alta iugis,
Alpinæq́; niues, ac nubifer Apenninus,
Et pia Tyrrhenæ vota morantur aquæ,
Vt nequeam Tungros, & pulchrum visere Mosam,
Et præsens mæsto soluere iusta rogo,
Et terræ tumulo componere vatis amici
Relliquias nostris irriguas lacrymis:
Non tamen extinctum miseris vrgere querelis,
Iustaq́;, quà fas est, reddere cessat amor.
Nunc firmata subit studiis concordia nostris,
Et desiderijs inuida fata meis.
Nunc mandata lego, quæ te mihi scribere iussit,
Et moriens linguâ deficiente dabat.
Quin etiam violis, & lauri frondibus vrnam
Halantem fictis ponimus exuuijs.

His

His etiam flores, vitæ monumenta fugacis,
Addimus, albenti lilia miſta rosâ.
At circùm Latij, doctiſsima turba, Poëtæ
Aoniâ feriunt carmina mœſta lyrâ.
Quos præit ereptum lugens Elegeïa vatem,
Sæcula cui nullum noſtra tulere parem,
Poſtera vix ſperent; quo vindice deſijt eſſe,
Quod fuerat, Paphiæ lena comesq́; Deæ.
Illa igitur ſqualet, quo nos, confecta dolore,
Et queritur noſtris ſaucia vulneribus.
Ipſe etiam fletu tumulum dignatur inanem
CHISIVS *Auſoniæ gloria prima togæ.*
Et gemitu manes ciet, & Permeſſide lymphâ
Spargit flebilibus marmora ſcripta notis.
HOC MERVIT IVSTI MONVMENTVM BELGA DOLORIS,
PROXIMVS INGENIO, CVLTE TIBVLLE, TVO.
Interea curis liber mortalibus errat
HOSSCHIVS, *Elyſium quà facit vmbra nemus;*
Quà Zephyri blandis aſsibilat aura ſuſurris,
Et viret intonſis laurea ſilua comis;
Quà ſaliunt vitrei per amœna roſaria fontes,
Et præbet faciles florida ripa toros.
Illic diuinos inter conſidere vates
Geſtit, & Heroum proximus ire choris,

Et

Et modò cantatos suspirat Numinis ignes,
Virginis & grato carmine laudat opem.
Et modò tot vitæ, quibus vt mare voluimur, æstus
Gaudet inoffensâ se superasse viâ.
Et modò commendat faciles miserescere Diuos,
Dum Petri lacrymis miscuit ipse suas.
Denique quæ vouit Leopoldo plurima, votis
Exorat meliùs prosequiturq́ue suis.
Illinc, si noštri tangit te cura, nec omnis
Excidit oblito pectore suetus amor,
Aspice perpetuis lacrymarum turgida riuis
Lumina; & exequias, docte Poëta, tuas.
Aspice vt immensum tua gloria lata per orbem
Transuolet Eoas, Hesperiasque domos:
Vt malè neglectas, monumenta perennia, Musas
VVallius indignis vindicet à tenebris;
VVallius Aonidum post te non parua sororum
Cura, tibi quondam, nunc mihi primus amor.
Quàm pius ille manu fugientes clausit ocellos,
Et summis animam legit anhelitibus!
Quàm pius æternis mandat tua nomina chartis,
Et damnat lacrymis impia fata suis!
Scilicet ereptum sic tristis Naso Tibullum
Luxit, & Orphæam Calliopeia necem.

ALEXANDRO VII. PONT. OPT. MAX.

Villam Barberinam, Domitiani olim Cæſaris Albanum, vbi quotannis Quinquatria fiebant Mineruæ, animi causâ inuiſenti anno M. DC. LVII. Idib. Maij.

HIc vbi porticibus ſe Flauia villa ſuperbis
Æquabat ſummis ardua ſideribus,
Et nemus hinc, Scythicæ non mitia regna Dianæ,
Illinc Tyrrhenas proſpiciebat aquas,
Sollemnes olim ludos, & ſacra Mineruæ
Quinque fuit iunctos mos celebrare dies.
Quare amat hos colles etiam nunc Diua, lacuſq;,
Plurima quos glaucâ veſtit oliua comâ.
Atque adeò præſens Albæ cùm proxima nuper
Vidit ALEXANDRVM *per iuga ferre pedem:*
Lætus ades, dixit, noſtroſq; inuiſe receſſus,
Terrarum cuſtos maxime: lætus ades.
Hîc poſitâ regni tantiſper mole licebit
Otia prolatis dulcia rebus agas.

Quando

Quando dira lues, & frugum triſtis egeſtas,
Auſpice te, Latios pulſa reliquit agros.
Mox inſtaurato mens corpore firmior, altas
Imperij curas, & geret orbis onus.
Intereà dignam ſeruato ciue coronam
CHISIACIS *Dryades texite de folijs.*
Alma Ceres, ſpicas; date laurea ſerta merenti,
Aonides: partâ mox mea pace feret.

AD IOANNEM ROTGERVM TORCKIVM

Præpoſitum Mindenſem, & Canonicum Paderbornenſem ac Monaſterienſem. De Æneæ ſtatuâ, LAVRENTII BERNINI opere, in hortis Burgheſijs extra portam Collinam.

TORCKI *noſter amor, doctarum prima Sororum*
Gloria, ſpes patriæ magna decuſq; tuæ,
Aſpice BERNINI *docto ſpirantia cælo*
Marmora, Phidiaco par opus ingenio.
Aſpice Troiugenam curuâ ceruice ferentem
Et patrem, & profugos, ſacra paterna, Deos.

Has pius Æneas paruo comitatus Iulo
Subtrahit incensæ relliquias patriæ.
Quis dolor è muto ducit suspiria saxo!
Qualis in inflexo vertice regnat amor!
Vt lapis ipse suæ præsagus fata Creusæ
Sentit, & impositum ferre laborat onus!
Et trahit Ascanium flentem! comes ille paternæ
Non potis est æquis paßibus ire fugæ.
Vt miserans captæ fumantia mœnia Troiæ
Effigies tantis ingemit ægra malis!
At ne BERNINVS *vocem daret arte querelis,*
Obstitit infandus, qui premit ora, dolor.

ALEXANDRO POLLINO
donum natalitium.

M*Entoreos alij donent,* POLLINE, *labores:*
Natali nostro pyxida munus habe.
Forma pyrum simulat: circùm violæq; colores,
Albaq; purpureis mista ligustra rosis.
Aspicis & varijs vt aranea floribus audax
Incubat, & fatuus papilionis amor.
Nec tamen inclusam potis est libare medullam,
Et qui sub fuluo spirat odor calyce.

Namq;

Namq́ ibi odorifero ſudantia balſama ligno,
Dulces Auroræ diuitis exuuias,
Et Cilicum meſſes, & quæ Titanius ales
Cinnama, & extremus munera legit Arabs,
Et nardi felicis opes, & pinguis amomi,
Compoſuit miro Pæonis ars ſtudio.
Sic operi contendit odor: cui præſtat vtrique,
Qui natalitium dat tibi munus, amor.

DE CORVO,

Bartoldi Nihuſij diſcipulo mortuo.

Occidit heu Coruus Batauis celeberrimus oris,
Bartoldi longo tempore diſcipulus.
Nec domino veniente, κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν,
Increpitat Graio garrulus eloquio.
Vox ſilet, ac lepidæ ceſſant conuitia linguæ,
Nulla quibus ſeſe compoſuiſſet auis.
Non Agrippinæ turdus, non ſturnus amores
Cæſaris, humanos doctus vterq́ ſonos;
Nec Coruus populi plauſu gemituq́ Latini
Nobilis, & ducti funeris exequijs.
At rumpare licet Clotho, quæ fila volucrum,
Mæonidæ ſi fas credere, dura ſecas,

Carmine viuet adhuc, qualis Melioris alumnus
Psittacus, & Teij fida columba senis.
Qualis & exusto celebrata Ciconia nido
In Batauis pullos morte secuta suos.
Vt meruit, vos ergò rosâ Permeßide Musæ
Compositum molli condite funus humo:
Et notum tumulo carmen superaddite: SI QVEM
NON HODIE, CRAS, CRAS AVFERET ATRA
DIES.

ALEXANDRO VII.
PONT. OPT. MAX.
Tertium Pontificatus annum feliciter auspicanti.

L*Æta dies rediјt, qua te Rex ætheris alti,*
SANCTE PATER, *magnum misit in imperium:*
Et terris dum pulsa lues, tibi tertius annus
Illuxit faustis candidus auspicijs.
Prima fames Latium, te principe, liquit, & Vrbem
Externis pauit frugibus alma Ceres.
Iam nunc Adriacis claßis tua iuncta carinis
Hellespontiacæ claustra refringet aquæ.
Intereà sacras voti rea fundit ad aras
Ingenuo tales pectore Roma preces:

De

De nostris, PATER ALME, *tibi Deus augeat annos,*
Si seruata tuo munere vita mea est.

IN EIVSDEM EFFIGIEM marmoream, opus Laurentij Bernini Equitis & sculptoris egregij.

S*Pirat* ALEXANDRI *viuus de marmore vultus,*
Nullus adhuc potuit quem simulare color.
Par animo siquidem facies pigmenta recusat,
Et meliùs niueum marmor vtrumq; refert.

AD EVMDEM, De ædibus Pontificijs ad Lacum Albanum tactis fulmine III. Id. Octob. M. DC. LVII.

N*E mirare manu Cyclopea tela rubenti*
In tua, MAGNE PARENS, *tecta vibrare Iouem.*
Indignatur enim Latio, te Principe, demùm
Aurea Saturni sæcla redire senis.

DE BIBLIOTHECA VRBINATE, ALEXANDRI VII. Pont. Max. liberalitate, Vaticanæ donatâ.

REgifico quondam sumtu, studioq́; parata
Feltriadûm celebris bibliotheca Ducum,
Vaticana tuas, huc longè iussa venire
MAXIMI ALEXANDRI *munere, aceruat opes.*
Nobilior poterat nec muneris auctor haberi,
Nec munus poni nobiliore loco.

IN CAROLI I. magnæ Britanniæ Regis, An. M. DC. XLVIII. V. Id. Febr. Londini capite plexi, necem.

CErne lupæ geminos pendentes vbere natos:
Romulus hic Romæ est conditor, ille Remus.
Inde Caledoniæ præbentem colla securi
Indigno CAROLVM *respice supplicio;*
Et genus acre lupos terræ dic deesse [1] *Britannæ:*
Sæuior est ipsis terra Britanna lupis.

[1] In Angliâ lupi nulli, assiduis venationibus stirpitus excisi. *Polid. lib. 1.*

IN

IN BERNARDVM FVLGOSIVM, Medicum & Poëtam malum.

CVm tua, Fulgosi, tellus errata medentis
Celet, & aggestâ funera condat humo;
Quæ nunc tanta animum cepit dementia, luci
Vt mala committi carmina discupias?

IN S. D. N. ALEXANDRI VII. AVSPICATISSIMVM NATALEM, Hendecasyllabi iam olim scripti.

INgens gloria purpuræ Latinæ,
Phœbi delicium, medulla Suadæ,
Sacrorum Cynosura certa vatum,
Paullùm, magne FABI, *graues labores*
Alti pectoris, arduæque Romæ
Fultum consilijs remitte pondus,
Et nostris solito fauore Musis
Aspira facilem secundus auram,
Dum natalitias sacrare cantu
Idus Hendecasyllabi laborant.
Quos duros licet, ac parùm politos
Leui pumice, dædalaq; limâ,
Vt blando tamen in sinu receptos

Illâ fronte legas, precamur, illâ,
Quâ Septem iuga, purpuramq́; Romæ,
Et curas Latij Patris serenas,
Et nostri rapis ingenI calorem.
Vestris nunc opus est choris, venite
Suaues Lætitiæ, venite Plausus,
Cantus, Gaudia, Gratiæ, Camœnæ.
Festiuo Genium vocate ludo,
Et sertis, & odoribus Sabæis;
Et natalitijs adeste sacris
Faustis ominibus, bonisq́; verbis.
Sollemnem Februarij reduxit
Quinquagesima sexta bruma lucem:
Natales FABII *canamus Idus.*
Idus tot maris Indici lapillis
Signandas, quot hiems creat pruinas,
Quot ver purpureum per arua flores;
Quot votis celebrauit, & coronis
Natalem Venusina Musa lucem
Mæcenatis agens, Aprilis Idus;
Quot votis cumulauit, & coronis
Idus, Mercurij diem, vetustas
Maio sidere, nobilesq́; partu
Octobres coluit Maronis Idus.

Ergò

Ergò cùm superas beatus infans
Natus Chisiades, futurus Heros,
Blando murmure personaret auras,
Vagitus tener, ac rudes querelæ
Commissæ Zephyris, procùl remotas
Parnaßi geminis nouem Camœnas
Exciuere iugis, Claroq́; Phœbum,
Et Pandionis arcibus Mineruam.
Illæ Pegaseos repentè fontes
Liquerunt, & Hyanthias cauernas,
Et Pindi virides tulere lauros,
Et molles violas, rosæq́; florem,
Paruis munera delicata cunis.
Princeps Calliope labella primùm
Permulsit tribus osculis puelli,
Et vatum simul entheos furores
Afflauit, teneros q́; fronde crines
Cinxit Daphnide, Bacchicisq́; sertis,
Nostris Orphea gratulata terris
Dono Cælituum nouo renatum.
Hinc fati quoque consciæ sorores
Arrisere Deæ, lyramq́; Pæan
Donauit puero; puer iocosus
Arreptas digito fides procaci

Prensauit,

Prensauit, fidium daturus omen,
Vt quondam dedit Hercules tenellus
Omen roboris anguibus peremtis.
Tunc amplexa tenacibus lacertis
Mellitum stupet vndecumque Pallas
Infantem, cerebrumq́ue mollicellum
Implet numinis, ac suas oliuas
Pacis præmia subligat corymbis.
Adsunt, & comitum trahunt cateruas,
Linquentes Ciceronis æuiterni
Pictum veris honoribus sepulcrum,
(Quo fixere domum) diserta Pitho,
Facundus Lepor, aureumq́ue nodum,
Segnes soluere Gratiæ sodales,
Iucundiq́ue Sales, & elegantes
Doctarum facies Facetiarum.
Quæ postquam niueam ligustra nubem
Fuderunt beneolentibus canistris,
Et felicibus irrigata succis
Sacri nectaris ora miscuerunt:
Quales Cecropij Platonis olim,
Quales gutture Pindari canoro,
Quales Ambrosiis apes labellis,
Matres ambrosiæ leues crearunt:

Dilectis

Dilectis etiam redux ab astris
Virtus remige venit vsa cycno,
Quæ faustos simul augurata soles,
Et primo similes dies metallo
Promisit puero, faces honesti
Admouit, niuibusque concolorem
Puris moribus indidit nitorem.
Quin & sidereus Pudor modesta
Viuo murice temperauit ora,
Et castos Amor innocens ocellos
Accendit radijs ab axe raptis,
Et Clementia nubibus remotis
Frontem finxit amabilem videri.
At custos animum fidelis omnem
Munit Relligio timore Diuûm;
Et contra mala, liuidamque sortem
Constans ægide Fortitudo pectus.
Tali Chisiacas honore cunas
Dignatos Superûm choros frequentûm
Actutùm variæ viæ reportant.
Virtutes patrium petunt Olympum,
Et quà se tenues leuant per auras,
Auræ deciduis pluunt ligustris,
Narcissisque, rosisque, lilijsque.

Cyrrham

Cyrrham Pierides, Claron reuiſit
Muſarum pater, Atticas Athenas
Pallas, Suada ſuam diſerta ſedem.
Gratantur redeuntibus Napææ,
Occurrunt Dryades, leueſq; Fauni.
Tellus luteolas benigna calthas
Submittit, violaſq;, amaracoſq;.
Miteſcit poſitis furor procellis
Tyrrheni maris: Africis fugatis,
In regnum lepidæ Fauoniorum
Succedunt animæ beatiorum,
Et ſolæ dominantur axe toto.

Lætas intereà virere ripas
Vernis floribus, ac roſis caducis
Spargi flumina, leniterq; motas
Admiratus aquas tepere blandis
Aurarum Zephyritidum ſuſurris,
Vmbro [1] *populeâ caput coronâ*
Vmbratum placidis leuauit vndis.
Quando ſuppoſitâ reclinis vrnâ,
Muſcoſum latus hinc & inde Nymphis
Circumſtantibus, Orciaq;, & Aſſâ,
Et Mersâ, & Soro, & Arbiâ, & Malenâ,

Sordes

1 Vmbro nobile Hetruriæ flumen, de quo Rutilius in Itinerario, & Plinius lib. 3 cap. 5.

Sordes abluit: ille mox iacentem
Mento canitiem manu remulsit,
Et sic fatidico locutus ore est:
Ergò pollicitam benigna fata
Inuenere viam, sagax futuri
Quæ Proteus mihi cærulus solebat
Nostris pandere gratus hospes antris?
Ergò iam genitus [2] *beatus infans,*
Infans Chisiades, recens Hetruscæ
Gentis delicium, decusq; Senæ
Expectatus adest? adest petitus?
Sic est: prodigio rigentis anni
Venturæ manifesta signa sortis
Soluunt ambiguam timore mentem.
O felix nimis! ô beata tellus!
Nullis vrbibus, & secunda nullis
Tanto ciue futura Sena terris!
Felix Chisiadûm domus parentum!
Summorum genitrix domus virorum!
Quamuis imperio maris potentes
Portus Herculeos, [3] *Cosæ ruinis*
Vicinos Lepidi fugâ notatæ;

Et

2 Idibus Feb. an. 1599. Senis in Hetruriâ natus, parentibus Flauio Chisio & Laurâ Marsiliâ.

3 Petrus Bembus in Epistolis nomine Leonis X. Pont. Max. scriptis, *lib.7.epist.21.*

Et quondam moderata [4] *Macereti*
Arces turrigeras, genus vetuſtum
Iactes nobilium Ranutiorum.
Quamuis perpetuum decus nepotum,
Illuſtres animas, pioſq; Ianos
Tuſci nobile germen Iliceti;
Auguſtos celebres amore vatum,
Anſelmoſq;, Marioſq;, Flauioſq;
Armis conſpicuos, togâ verendos:
Iactes & columen Iugis auitis,
Et Stellis iubar additum coruſcis
Quercum robore [5] *Iulio ſuperbam;*
Maiorem tibi comparabit vnus
Famam Chiſiades: & ille quondam
Inter ſemideos erit Latinos.
Poſtquam dulcibus expeditus vlnis
Matris Marſiliæ, ſolum paternum
Signabit pede iam timente falli,
Ingreſſus duce ſemitam fideli,
(Quam ſudoribus improbis madentem

Virtutis

4 Maceretum oppidum ditionis Senenſis, cujus quatuor abhinc ſæcula dominus Anſelmus Chiſius Frederico Cæſari militauit: nunc præter ruinas & balnea ſalutifera nihil de eo reliqui fecit vetuſtas.

5 Iulius II. Pont. Max. Roboreæ gentis ſuæ inſignibus Chiſios donauit: ex quo tempore Quercum Montibus & Stellis adiecerunt.

Virtutis labor Herculi sequendam
Monstrauit teneris adhuc in annis)
Tentabit subitò vireta[6] *Cyrrhæ,*
Et rupes Heliconias, & vmbras
Doctæ Phocidos, Atticosq; lucos,
Et sacros Academiæ recessus.
Cùm lustris adoleuerit duobus,
Viuax ingenij sagacis ardor
Ætatem culicis Maroniani
Ictu fulminis ocior trisulci,
Vndâ fluminis ocior citati,
Præuertet, memoriq; digna cedro
Vates carmina finget, & seueræ
Maturus sapientiæ satelles
Discet [7] *Socraticas puellus artes.*
Multum Phillyridæ datus magistro
Pelides, & Olympicæ quadrigæ
Debent plausibus, & citantis axem
Aurigæ stimulis: at ille solo
Natiui celer impetu caloris
Fontes sponte suâ petet beatos
Pulcrarum cupidus scientiarum.

L *At*

6 Domesticis vsus præceptoribus in Poësi & politioribus literis.
7 Duodecim annos natus, intra priuatos parietes Philosophicas theses defendit.

At mox Palladias valere[8] curas
Longis excubijs, & ægra doctis
Musarum studijs salus iubebit.
Sic quæ diuitis Indiæ potentes
Thesauros rapit, ac latus sinistrum
Præbet continuis sali procellis,
Ventorumq; minis, nec vlla vitat
Audax naufragi pericla ponti,
Tandem mergitur, aut fatiscit alnus
Siluæ filia nobilis vetustæ;
Securis nisi portubus potita
Quassatum reparet quiete malum.
Tum post otia lætiore cursu
Ipsos ausa volare præter Euros
Ad nostras peregrina dona ripas
Sospes deuehit vltimis ab oris.
Quare viribus integer receptis,
Sancto pectora concitatus æstro
Viset limina[9] consecrata magno
Olim sidereæ Parentis ortu,
Picenis vbi collibus resedit

Laureti

8 Proximè sequentibus duobus annis vacare cogitur à studijs, stomachi imbecillitate laborans: intereà recolit Philosophiæ humaniorumque literarum disciplinas.

9 Decimo sexto ætatis anno voti reus Lauretanum iter suscepit.

Laureti domus, Adriæ per vndas
Illuc vecta, pijs onus cateruis
Cælestûm subeuntibus Quiritum.
Iam nunc impatiens latere, clausus
Priuato lare, publicas palæstras
Stagiræ, [10] *cathedrasq́ue, porticusq́ue,*
Et sacraria maximi Platonis
Sublimis vigor ingenI requiret.
Hîc quicquid polus ambitu sereno,
Et tellus gremio, Thetis profundo,
Et natura sinu fouet capaci,
Argutæ rationis in staterâ
Scrutatum penitùs, magistra recti
Augustis penetralibus clientem
Admittet [11] *Themis, imperiiq́ue formam*
Et decreta docebit æqua legum.
Seu quæ Cecropiis Solon Athenis,
Et Spartæ rigidus tulit Lycurgus,
Seu iustus Numa gentibus Latinis,
Et bis sex tabulæ Decemuirorum:
Seu quæ Romuleæ verendus Vrbis

 Antistes

10 Viginti annos natus, & expleto studij quinquennio, Solemnis publicas Philosophiæ theses proposuit & defendit.

11 Vnum & viginti annos natus, publicas de iure ciuili theses tuetur.

Antiſtes dedit, inclytuſq; Cæſar
Immenſi dominator altus orbis.
Hinc deſiderij ferente pennâ
Audaci altiùs Icari volatu
Pernicem rapiet ſub aſtra mentem
Diuinæ Sophiæ[12] *ſagax Aquinas,*
Et velata fides, & alma cæli
Maieſtas ſuperas recludet arces,
Et ſeſe dabit, ac Deum videndum,
Et puram ſine nube veritatem.
Tandem[13] *promeritos virente crines*
Serto triplicis impedire lauri
Certabunt Themis, & ſeuera Pallas,
Et de Numine diſſerens ſupremo
Cæleſtis ſapientiæ facultas.
Sic donis[14] *ſibi debitis potitus*
Magnarum nouus artium Senator
Auguſtum patriæ reget Lyceum.
Mox Senâ procùl impiger relictâ,
Qualis fulua Iouis Tonantis ales
Nido migrat, & experitur aſtris

Dignam

12 Septem & viginti annos natus, de vniuersâ Theologiâ publicè Senis diſputat.

13 Anno 1623. 6. Septembris Philoſophiæ; 14. Septembris eodem anno Iuriſprudentiæ; 1626. 6. Septembris Theologiæ Doctor renuntiatus fuit ſummâ omnium approbatione.

14 Eodem anno 1626. trium facultatum Collegio adſcribitur.

Dignam testibus indolem parentis,
Antiquæ cupiet theatra[15] *Romæ,*
Et mundi dominos videre colles.
O quæ gloria! quanta surget illic
Claro Chisiadæ seges laborum!
Nobis tanta nefas canendo famæ
Incrementa sequi, vetante Proteo,
Quæ cautus monuit tacenda vates.
Et iam me soliti vocant labores,
Et vos, Naïades, citant liquores.
Hæc Nymphis pater elocutus Vmbro,
Tuscorum decus amnium, tumenti
Sese spumeus alueo recondit.
Tum læuo tonuit ter axe cæli
Fatis addere visus auspicatis
Dextram Iuppiter approbationem.
Quali murmure siderum frementûm
Tuscus sæpè suam probauit artem
Dilectus superis Tages aruspex.
Nec præsagia posteris in annis
Veri certa fides Deum fefellit.
Dum nos grandibus æmulos poëtis
Musarum Iuuenilium labores

15 Anno 1626. 10. Decembris Romam venit.

Miramur, Lyriciq; vatis auram,
Et dignum tragico pedem cothurno.
Seu primo ceciniſſe doctus æuo
Pompeî lacrymabilem peremti
Fortunam, Pharij ſcelus Canopi
Damnauit pius, ac truces Achillæ
Periuri furias, miſertus æquam
Ingentis generi labare cauſam,
Quæ ſit victa licet, Catone magno
Et ſe vindice non tuetur vno.
Seu iuſti nimis impotens doloris
Letum nobile, Martiamq; dextram
Luxit Marſilij gemente plectro,
Dum fortis cadit hoſtium ruentûm
Inter funera, prodiguſq; vitæ
Pulcro ſanguine decolorat æquor.
Seu notum Canis æſtuantis aſtro
Trituræ genus & modos Hetruſcæ
Cantauit, Cereriſq; ſerta lauro
Vates nexuit, & ſiticuloſam
Æſtatem Clarijs rigauit vndis.
O rus, ô nemus, ô beata Tempe!
Villæ, iugera dulcis [16] Ancarani,

Iucundis

16 Ancâranum Chiſiorum villa amœniſſima non procùl ab vrbe Senarum, opportunus Muſarum ſeceſſus, vbi admodum adoleſcens Pompeium Tragœdiam ſcripſit.

Iucundis loca Tusculi viretis,
Vdo Tybure, Formijs amœnis,
Et blandis magè delicata Baijs,
Vicinæ nimis inuidenda Senæ!
Vitauit quoties negotiosæ
Vrbis mœnia, carminumq; fetus
Frondosis ibi Chisius sub vmbris
Obstetricibus edidit Camœnis!

At quis sufficiat referre plausus
Famæ præmia, publicasq; laudes,
Quas docti tulit ingenî? paterno
Deserto lare, cùm profectus omnem
Ignoto rapuit stupore Romam
Præsens Chisiades, & eloquente
Cantu plus vice simplici moratus
Oblitum Tiberim viæ prioris,
Alcides nouus aureis catenis
Tuscorum simul Ausonumq; Suadæ
Sacro murice nobilem Senatum,
Et subsellia traxit alta vatum,
Vocalis quibus Humor Hippocrenes
Largæ nomina fecit apta venæ.
Idem Sulpitios, & Vlpianos,
Et Paullos imitatus, & Catones,

 Cùm

Cùm responsa dedit, fori querelas
Expertus tetricas, grauesq; causas
Orauit, Latiæ[17] *datus sacerdos*
Astrææ, veterum patere legum
Nodos difficiles, & inuolutos
Laudauit Themis; & Rigor seuerus,
Et Iuris comites Fides, & Æquum,
Et Fas, iudicis aut sui patroni
Stiparunt latus; integramq; dextram
Fugerunt auidi Cupido lucri,
Turpes Insidiæ, malæq; Lites,
Et Fraus, & faciles emi Fauores.

Sic postquam teneris adulta virtus
Annis Chisiadæ dedit futuris
Omen laudibus, arduisq; curis
Prælusit grauium negotiorum
Astrææ studijs, & arte Phœbi,
Turritum caput altiùs leuauit
Septem collibus, & fauente nutu
Lætis plaudere visa Roma fatis,
Nec mæstas Cremeræ tumentis vndas,
Nec Veios meminit dolens, & vno

Felices

17 Anno 1629. mense Ianuario, vtriusque, quam vocant, Signaturæ factus est Referendarius.

Felices FABIO *vocauit Idus*
Fatalem FABIIS [18] *diem trecentis.*

18 Idib. Feb. sex & trecenti ex Fabijs Veienti prælio interemti. *Ouid.l.11.Fast.*

AD GALLIAM.
DE MORTE
DIONYSII PETAVII
E SOCIETATE IESV,
Cùm Franciscus Barberinus S. R. E. Cardinalis illi à Poëtis parentari iuberet.

SI vacat, & nostras ciuilia bella Camœnas
Audiri lituos inter & arma sinunt,
Accipe quæ vates cineri sacramus amico
Carmina, non vno Gallia pressa malo.
Scilicet in longum veniunt tibi tristia morem,
Teq́ alia ex alijs fata vicesq́ grauant.
Non satis in luctus fuerat, tua pignora, ciues
In te discordes exacuisse manus.
Et Parcæ fecere nefas, commune, sed atrox,
Cui natura nihil quo medeatur habet.

Sirmondus, [1] *quo non alius Regum acta tuorum*
Certior, & regni iura referre, iacet.
Sumſerunt etiam, dum Regum ſcrinia ſeruas,
In te lanificæ ius, Puteane, [2] *Deæ.*
Communis, Puteane, dolor nunc vatibus, olim
Grande decus Clarij præſidiumq; chori.
Nec ſatis: extincti mors importuna Petaui
Accedit tantis nunc noua cauſa malis.
Ille ſilet, paruaq; cinis compoſtus in vrnâ eſt,
Suada iacet riguis quam ſuper vda genis.
Qualis ſciſſa comas, lacerataq; pectus apertum
Incubuit Pylio commoritura ſeni.
Ereptum Ligeris plorat natalis alumnum,
Turbataſq; ſuis fletibus auget aquas.
Ipſa dolet miſerum regina Lutetia caſum
Funereâ ſparſas fronde reuincta comas.
Iure etiam libat lacrymas FRANCISCVS *ademto,*
Romuleos inter gloria prima Patres.
At benè quòd cineri (quid enim non ille meretur?)
Doctorum vatum carmine iuſta paret.
Nam quid felices fruſtrà dolor vrgeat vmbras?
Iuſtiùs in laudes ora reſoluat amor.

Deſine,

1 Iacobus Sirmondus è Societate IESV, vir totius antiquitatis curioſus inueſtigator.

2 Petrus Puteanus, Regiæ Bibliothecæ Cuſtos ac Præſes, lit rarorum erga literatos officioſiſſimus.

Desine, quisquis amas, magni pia busta Petauî
Nil profecturis sollicitare modis.
Quamuis indocilis leges mutare seueras
Vitalem Lachesis ruperit atra colum;
Non omnis tamen ille perit: meliore superstes
Parte sui, volitat docta per ora virûm.
Quid metuat Lethen obliuia nigra trahentem
Fluctibus? ignauos torqueat ille metus.
Hic rerum memores fastos, memorandus & illis,
Edidit, & Batauam contudit inuidiam.
Bis senis docuit celeres cum mensibus annos
Munitam certis legibus ire viam.
Ætheriasq; domos animo percurrit, & astra
Diuisit numeris temporibusq; suis.
Hunc adeò egressum nostræ contagia terræ
Vranie famulâ duxit ad astra manu.
Errantesq; globos, mundiq; volubilis orbes
Pandit, & in tota sidera fixa polo.
Quæ super euectus, meriti nunc ciuis Olympi,
Fertur in auctorem, non velut antè, suum.
Nunc illo fruitur propior, totumq; quod ipse est,
Inq; ipso quidquid condidit ipse, videt.
Siue Palæstini regalia carmina vatis
Concinit Argolicis reddita carminibus:

Seu

Seu Diuûm medius, Patrum monumenta reuoluit,
Ingenio Diuos detinet ille suo.
Non igitur tibi vana ferunt solatia Musæ:
Tu modò te Superûm, Gallia, iunge choris.

AD

MATHIAM NALDVM,

S.D.N. Alexandri VII. Pont. Opt. Max. Medicum intimum, Aphorismos Hippocratis notis illustratos Flauio Chisio S.R.E. Card. amplissimo dedicantem.

PHæbi sacrarum præsidis Camænarum
Artisq́ue, morbos quæ domare cessantes
Potens medelis, & salubribus succis,
Secanda prafert sæpè fila Parcarum,
Decus perenne, maximoq́ue Alexandro
Dignus Machaon, quid moraris in dias
Emittere auras luminis, senis Coi
Diuina, Nalde, scita? quæ dies longa,
Et imperita turba plurimis mendis
Opplerat, hactenusq́ue nouerant pauci:
At mox, fauente Delio, tuis curis

Deter-

Detersa, doctrinaeq; luce perfusa
Legentur, & quà Sol renatus Eoo
Surgit cubili, quaq; conditur fluctu.
Quare secundo munus inclytum plausu
Volare docta per virûm sinas ora
Latè, benigno, Nalde, FLAVII *tutum*
Fauore, nuper arte qui tuâ, multâ
Cum laude, rebus restitutus vrbanis,
Regniq; curis, publicaeq; terrarum
Felicitati, PATRVOq; *seruatus*
Excipiet, vsque muneris memor tanti,
Tui sereno lumine ingenI fetum:
Eiusq; sidere actus inuidus liuor,
Et Zoilorum turba cedet, vt nubes
Fugit corusci pulsa Solis aspectu,
Pontiq; saeuientis atra tempestas,
Simùl refulsit alba stella Pollucis.

AD

AD IACOBVM PHILIPPVM NINIVM,

S.D.N. ALEXANDRI VII. Pont. Opt. Max. Cubicularium intimum, & ſupplicibus libellis præpoſitum.

NINI *meorum lecte flos amicorum,*
Cui melle Hyblæo dulcius fluit puræ
Orationis nectar ore facundo,
Rerum potenti cùm refers ALEXANDRO
Negotioſa ſupplicantium vota:
Humanitatis ſæpiùs tuæ fructum
Expertus oro, teq; rurſus obteſtor,
Ociùs amici ſupplices preces noſtri
Recites. Quiritum namque fata formidans,
Acerba fata, ſoſpes ad ſuos Boios
Auet redire, carbaſiſq; remiſq;
Fugæ ſecundos prouocantibus ventos
Per arua latè vectus alta Neptuni
Adire litus hoſpitale Gallorum.
At Vaticanæ dona nunc poteſtatis,

Cui

Cui paret æther, inferiq́, tellusq́,
Tantum requirit. Impios canis prægnans,
Parræq́ cantus, montibusq́ decurrens
Lupa Lanuvinis, imbriumq́ diuina
Auis imminentûm terreat: quid huic obstet,
Iterq́ rumpat, si, quod vnicè poscit,
Cursus precetur prosperos ALEXANDER.

AD NATALEM RONDININVM.

QVod vtrique nostrûm commodauit argentum
Ad vestiendum Græculum Fauoritus,
Cur Rondinine debuisse me solum
Reglutinare iudicas, minùs rectè
In me retorquens negligentiæ culpam?
Debere nulli me libentiùs nouit
Idem ille, semper qui mihi Fauoritus
Facit benignè, mutuæ voluntatis
Fideiq́ certus vsquequaque constantis.
Ne creditoris ergò debitor partes
Agas, amice, non rogatus obtestor;
Quin ipse cures, vt bonum sies nomen,
Fidemq́ semper æmulere Germanam.

IANI.

IANICVLVS

De Villâ Hieronymi Farnesij, S.R.E. Cardinalis, sitâ ad portam Aureliam.

QVamuis Ianiculum vocent, nec inter
Septem mî iuga dent locum Quirites,
Clarus non ideò minùs sepulcro
Et Iani patris & Numæ, propinquum
Tollo nubibus arduis cacumen.
Vel Farnesia villa, quam remoti
Prospectus maris, & salubre cælum,
Et felix situs, & loci vetustas,
Et vultus domini beat, decusq́ue
Ingens Patribus additi Latinis,
Tantos dat mihi spiritus, vt ipsa
Tali munere lætus astra summo
Tangam vertice, Romulosq́ue colles
Nostris despiciam iugis minores,
Et rerum dominam superbus Vrbem.

AD

AD ALEXANDRVM POLLINVM.

INgens Ausoniæ lumen, & Atticæ
Suadæ flos, & amor Palladis, & decus
Nostræ dulce Camœnæ,
Nec non candidus arbiter,
Quid, POLLINE, latens iam nimiùm diu,
Cedro digna negas edere carmina,
Et durus pater abdis
Fetus diuitis ingenI?
Non, vt deliteas, te Deus aureâ
Donauit citharâ Delphicus, & sui
Multâ parte Thalia
Versus nectaris imbuit.
Ingratus metuat lædere numina,
Qui, quæ dona sibi contulerint, premit.
Tu Parnaßide lauro
Vinctus tempora, nobilem
Indulgens meritis sume superbiam,
Et te victor humo præpetibus leua
Pennis, & super alta
Certus tendere nubila,

Ales sideream carpe citus viam.
Paullùm desidiæ distat inutili
Quæ demersa profundis
Virtus in tenebris iacet.
Quis pugnata duci prælia Dardano,
Et Troiæ profugos in Latium Deos,
Quis surgentia nosset
Vrbis mœnia Romulæ,
Morem si rigidis imperijs gerens
Flammis continuò Cæsar edacibus
Immortale Maronis
Commisisset opus sacri?
Verâ laude caret sæpè modestiæ
Virtus, & vitio proximus est pudor,
Qui vitare perennis
Audet lumina gloriæ.
Quòd si purpureum spontè vides diem,
Formosumq́; caput crinibus aureis
Altâ nocte sepultis
Terris reddere Delium,
Cur te perpetuæ noctis amor tenet,
Frustrantem cupidas Romulidûm preces,
Et spes? plena secundis
Tandem pande Fauonijs

Famæ

Famæ vela tuæ, finibus Italis
Qui porrecta domum Solis ad vltimam, &
Septem regna trionum
Latè nomina proferant.
Mox te Pierio carmine nobilem
Dignis posteritas tollet honoribus,
Magnorumq; beatis
Vatum cœtibus inseret.

AD STEPHANVM GRADIVM ABBATEM.

SIc tibi sint faciles Musæ, sic dexter Apollo
Sororibus cum Gratiis
Adsit, & attentis bibat auribus, optime poscis
Quæ supplici GRADI *prece:*
Vt mihi flexanimo permotam carmine mentem
Alti tenacem consilî
Expugnas. Iuuat ire iugis, iuuat vsque relictum
Lustrare Musarum nemus,
Et virides ederâ rupes, & rupibus vndas
Haurire manantes sacris.

Sentit enim Phœbi ſtimulos; & pectus anhelat
Calore ſuccenſum tuo.
Non tamen heroos auſim tentare cothurnos,
Magniq; laudes CHISII
Deterere ingenij culpâ. Quis namque canendo
Æquare virtutes queat?
Quis Melitæ curas, aut fortia facta Paduſæ,
Quis alta Romæ munera?
Nemo difficiles pacis, mihi crede, labores
Cantare digniùs poteſt
Ipſo CHISIADE; *ſeu ferrea Martis iniqui*
Abominatus ſæcula
Luget, & vndantem Germano ſanguine Rhenum,
Et arma damnat impia:
Seu coniuratas Bellonæ iuſtiùs iras
In terga verti barbara
Imperat, ac fido lacerari cornua ferro
Lunæ ſuperba Thraciæ.
Sed quæ veſanas agitat diſcordia gentes?
Quis mutuas cædes furor?
Quæ rabies? aut quæ dementia ſuadet amico
Emi cruore lauream?
Quis pudor Odryſii regnum fulcire Tyranni
Labentis Europæ malo,

Et,

Et, ne res Venetæ crescant, permittere Cretam
Scythæ premendam perfido?
Parcite ciuili iam tandem parcite bello:
Satis ruinas vrbium
Fleuimus, & sparsos cognato sanguine campos:
Datum satis discordiæ.
Parcite: vel si tantus amor vos Martis adurit,
Si tanta regnandi sitis,
Mutatis odijs Gallus conspiret Ibero.
Hic nota per vestigia
Regna petat Libyæ: Solymos magis ille triumphos
Virtutis antiquæ memor
Ambiat, & palmas latè frondentis Idumes.
Victrice decerpat manu.
Ite alacres, ite ergò, mari date vela secundo
Deuota pugnæ nobili,
Ite pij Reges: coniunctas fœdere dextras
Communis armet vltio,
Aut metus, incumbat propiùs ne barbarus hostis
Clarâ potitus insulâ.
At nos, Germani proceres, iam pace receptâ
Ad arma cessantes noua
Ister ad arma vocat, dudum indignantibus vndis,
Qui Bistonum pressus iugo

 Seruit,

Seruit, & excidium nobis ac damna minatur
Extrema fortunæ grauis.
Quin igitur pulcrâ pro libertate ruentes
Vicina Budæ mœnia
Rumpimus, & vastus quà verberat ostia Pontus
Immugientem Bosporum
Addimus imperio, referentes signa superbis
Derepta ByzantI tholis?
Tunc me cognatas acies, & nobile bellum
Graui sonantem barbito
Miratus, nostras laudarit fortè Camænas
Silente Rhenus alueo.
Tunc & Mæonio seu carmine nobilis arma,
Siue efferas pedestribus
Docte GRADI *historijs, ingentia facta meorum*
Seros docebis posteros.

AD AMICVM.

Ne popularibus rumoribus fidem habeat.

TV cui sollertem rerum prudentia mentem
Formauit, & Phœbus pater
Fatidicos lucos Heliconis, & antra reclusit,
Amice, veri conscia,

Quid

Quid bibulam dubiis donas rumoribus aurem?
Quid vana Romæ ſibila
Sollicitant animum pendentem murmure vulgi,
Vt ore doctoris puer?
Siue infanda ſonat conuitia, ſiue tumentes
Buccas reſoluit laudibus
Immodicis, famæ, moneo, ne crede loquaci;
Quam præuolant Calumniæ,
Inſidiæq; ſequuntur, & artes mille nocendi,
Liuorq; lætis anxius,
Nec non Blanditiæ, corruptaq; Gloria fuco,
Et emta vulgi Gratia.
Sint portenta hominum nigro ſuffuſa veneno,
Et plena falſi pectora,
Qui, dum vipereâ fingant mendacia linguâ,
Seſe poëtas æſtimant.
At ſatis exoriente die commenta patebunt
Et virulenta ſomnia,
Aut euaneſcet rumor, qui creuit eundo,
Creſcente temporis morâ,
Qualis in Aſſyriam Gyndes exundat, & idem,
Cyro iubente, naufragum
Propter equum, latè centum diductus in amnes
Decreſcit ipſo ſe minor.

Ergò si populi sermonibus exul amicus
Narratur aulâ, ne fauor
Illum destituat, ne gratia vitrea frangi,
Timere non erit tuum.
Ante fidem certam, primæ nisi credulus auræ
Dolere bis velis miser.
Sic etiam vulgo si cuiquam teste paratur
Latina fortè Purpura,
Sêu Vaticanæ Sedis suprema potestas,
Sperare non erit tuum.
Ne frustrata gemat, ne votis vsa secundis
Mens gaudiorum præcoci
Germine decerpto, maturos perdat honores,
Et vana spem ludat seges
Lætitiæ. Expectare licet: dilata voluptas,
Ceu lenta veris gratia,
Plus iuuat, & densis placet eluctata tenebris,
Micansq́ue, ceu sol, Veritas.

AD

AD NATALEM RONDININVM.

QVi sua cæcus amat, ceu natos cercopithecus
　　Amore vesano fouet,
Et necat amplexu, formam admiratus & ora
　　Ridenda, visu & turpia;
Audiat exemplum sacri miserabile vatis,
　　Aurita qui Thracum potens
Saxa mouere sono, blandâ prece carminis ima
　　Ditis refregit atria,
Non exorato portas adamante rigentes
　　Ingressus, vt raptam sibi
Eurydicen superis Proserpina redderet auris,
　　Lyræ sonantis præmium.
Reddita iam fuerat coniux; cùm ponè sequentem
　　Iurata contra fœdera
Respicit infelix Orpheus, & quam nimis ardet,
　　Amando perdit coniugem.
Tristia Narcissi quis funera nescit, & ignes?
　　Quem fontis vmbra lucidi,
Et sterilis decepit amor, dum prendere vultus
　　Imo repercussos vado

Sollicitus, visæ tabescit imagine formæ
Amator imprudens sui.
Ergò caue, quisquis simili vesanus amore,
Apollinari laureâ
Carmina digna putas, nugis quæ plena canoris,
Sed cassa rebus parturis
Iratis Musis. Tantum sitis improba laudum
Suadere amat dementiæ.
Non eadem nobis es, RONDININE, *monendus,*
Ocelle gentis Italæ,
Noster amor, qui iura licet diuina piorum
Perfusa doctrinâ Patrum,
Et Latij veteres, & Graiæ Palladis artes
Claudas capaci pectore;
Non ideò temet vanus miraris, vt ales
Superba Iunonis solet
Pandere laudatæ gemmata volumina caudæ
Ad discoloris Iridis
Inuidiam. Quin ipse grauis tua carmina censor,
Linenda cedro carmina,
Exigis ad limam, non dedignatus amici
Sensum atque mentem exquirere
Ingenui: nec theta nigrum quandoque recusas,
Aut pollicis versi notam.

Sic

Sic Venusinorum sermonum candidus audit
Iudex Tibullus, & suos
Nasoni solitus recitare Propertius ignes
Arbitrio illius stetit.
Sic & Apelleas Lysippus sæpè tabellas
Colore viuo perlitas,
Signaq́ʒ Lysippi spirantia doctus Apelles
Curâ recognouit pari.
Nempe minùs peccat, præbere fidelibus aurem
Quicumque præceptis amat.
Nec metuit Bauios, qui sese, iudice recto,
Castigat erroris reum.
Ingenium quicumq́ʒ suum pluris facit æquo,
Non æstimandus posteris,
Aut tineis epulas, aut scombris debet amictum,
Ridenda vulgi fabula.

AD

AD
GVILIELMVM SVVM,

Româ per Galliam, vbi Marsiliæ portu ob pestilentiæ suspicionem prohibitus, Telone susceptus, & Lugduni graui postmodùm morbo tentatus fuit, in Germaniam ad suos proficiscentem anno M.DC.LVI. Non. Nouemb.

ERgone Tyrrhenum volitanti per mare puppi,
Et impotentibus Notis
Credulus, ire paras?
Nec fœdas hyemes, nec monstra natantia ponto,
Nec saxa palles naufraga?
Quin etiam fidei
Immemor antè datæ, Romam fugis, atque sodales,
Et fratris, ô vitâ mihi
Frater amabilior,
Deseris amplexus votis tua vela sequentis,
Ne sævus illis Africus
Ingruat, aut Boreas.
Verùm age, quando fugæ certam iam nulla morari
Mentem queunt suspiria,
Oceaníve minæ,
I felix,

I felix, longumq́ vale, celeremq́ carinam
Regant benigna sidera
Fratribus vnanimis
Tyndaridæ, pelagiq́ potens Neptunus eunti
Irata componat freta,
Nereidumq́ chorus
Adsit, & alma Thetis, dum ventis vsque secundis
Sparsas per æquor Stœchadas,
Phocaicosq́ sinus
Attigeris. mora nulla: petas tunc sospite cursu
Optamus vrbem, quam celer
Alluit hinc Rhodanus,
Illinc lentus Arar. Sed quid præsaga futuri
Sinistra fata mens timet?
Sit, precor, augurij
Vana fides, meritisq́ tuis votisq́ tuorum
Permota, spes Germaniæ
Numina respiciant.
Hinc infelici positas in rupe Gebennas
Præteruolabis, & iuga
Plurima sideribus
Proxima transgressus, descendes flumine Rheno
Beata demum patriæ
Arua videre tuæ,

Arua olim proauis regnata, & cæde Latinâ
Conspersa, quà Varus graui
Stratus ab hoste iacet.
Quos ego nunc plausus audire? quot oscula caris
Diuisa amicis, intimæ
Quas videor lacrymas
Cernere lætitiæ testes? quæ gaudia fratrum
Terrâ mariq; deuium
Fratris iter reducis,
Et res optantûm nostras, Italûmq; labores,
Et facta ALEXANDRI *inclyta*
Noscere? quæ dubijs
Narrabis meliùs rumoribus, ipse fidelis
Spectator: vt pulsâ fame
Finibus Ausoniæ,
Illius auspicijs opulento Copia cornu
Bearit vrbes, & redux
Frugibus arua Ceres:
Vt nunc consilijs præsentibus, impiger Hydræ
Qualis renascentis caput
Amphitryoniades,
Infestam Latio pestem premat inclytus Vrbis
Seruator, hinc & patriæ
Audiat vsque Pater:

Nec

Nec tamen has inter curas, terraq; mariq;
Cretæ laborantis piam
Mittere rebus opem
Cesset, & Europæ conuertere bella furentis
In regna latè barbara
Thracis, & exitium.
Hæc & plura tuis memorans, nec vota silebis
Romæ precantis iam diu
Egregio iuueni
Virtutis patruæ vestigia sacra legenti,
Decus Latinæ Purpuræ,
Et meritos titulos.
Intacti siquidem mores, animusq; benignus,
Ac vena diues ingenI,
Cultaq; Pierijs
Artibus, & Themidos studijs, ac sub lare sancto
Nutrita mens, & indoles
Viuida CHISIADÆ
Spem faciunt, curas partito ac pondera mundi,
Longos ALEXANDRO *fore*
Et sine nube dies.

POE-

POEMATA
IOANNIS ROTGERI TORCKII,
PRÆPOSITI MINDENSIS,
ET CANONICI
PADERBORNENSIS
AC MONASTERIENSIS.

AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM,

De secessu Tiburtino.

Iucunda quies! ô blanda papauera somni,
Et pia Lethæis frons medicata vadis!
Callida nocturnas oculis properare tenebras,
Dum medijs cælo sol calet altus equis.
Vidimus hanc tacito tua spargere tempora succo,
Et geminas vnâ condere nocte faces.
Fusus eras, memini, vitreas Anienis ad vndas,
Curua quibus gelidum vallis opacat iter.
Officiosa salix Phœbi summouerat ignes,
Pictaq; natiuum struxerat herba torum.
Densa soporifero nutabat silua susurro,
Miscebantq; leues amnis & aura iocos.
Et volucrum liquido suetarum fluminis alueo
Mille dabant varios guttura mille sonos.
Talis in Actæis iuuenis Theseius vmbris
Concidit, hirsutos sternere fessus apros.

Talis & anectum sopor est complexus Iulum,
Didoni strueret cùm Venus alma dolos;
Et benè cognatos simulante Cupidine vultus
Idalias premeret languidus ille rosas.
Ast ego nunc amnem, tua nunc vigil ora tuebar:
Nunc in Callimachi versibus omnis eram:
Nunc mihi fingebam maturas solibus vuas
Ad gelidos fontes prætereuntis aquæ,
Purpureosq; auido ducebam gutture succos.
Sæpè mihi tales dent mea fata dies.
Quærat auarus opes, petat ambitiosus honores:
Sit procùl à tanto nostra furore quies.
Quid, miser, auriferi medio tibi proderit Hermi
Gurgite Tantaleam semper hiare sitim?
Quid Siculas valles, montiq; propinqua Vesevo
Mille boum gemitu vertere rura iuuat,
Horrea si crescens tibi rumpit & ilia messis,
Teq; simulq; tuas arca flagellat opes?
Aurea sollicito tibi spumant pocula Baccho,
Et vigiles noctes lectus eburnus habet.
Prisca quies tacitis nemorum se condidit vmbris,
Et colit angustos vita beata lares.
His mea pauperies populo secreta latebris
Regales animo diuite vincet opes.

Sed

Sed neque longæuis nemoralis Aricia lucis,
Nec liquido cepit me vetus Alba lacu.
Inclyta Romulidûm quondam Præneste voluptas
Nunc sitit, & nudis horret vbique iugis.
Explicat vrbanos opulentia Tuscula luxus,
Sed nimiâ adscitus displicet arte decor.
Tiburis Herculei nobis iuga candida rident:
Stat mea iudicio, Flacce, Camœna tuo.
Hîc veniunt segetes, veniunt feliciter vuæ:
Autumno hîc grauidus diuite gemmat ager.
Hîc non falsa suis oleagina silua colonis
Palladios colles & iuga summa tenet.
Ipsa quoque asperitas, & rupibus insitus horror
Temperat ingenium deliciasq; soli.
Quid loquar vt nitidas Anio pellucidus vndas
Voluat, & electro purior arua riget?
Iamq; vago cursu & lapidosâ exercitus irâ
Mollior Herculeos lambere gestit agros.
Et veluti flabris crispatum lenibus æquor
Compositæ repens otia ludit aquæ,
Cùm subito lapsu barathrum ruit omnis in imum.
Condendum inferno iam Phlegethonte putes.
Rorantes canâ latrant aspergine cautes,
Et furit horribili spuma Aniena sono.

Mox vasto exesi sorbetur montis hiatu,
Præcipitatq; trucem per caua saxa fugam.
Trunca iacent ripis sæcli monumenta vetusti,
Et premit informes alta ruina domos.
Hæc Mæçenatem spirant, hæc rudera Flaccum,
Rudera Pierijs deueneranda sacris.
Hîc illa imperio Romani par lyra mundi
Subdidit Italico carmina Graia iugo.
Hac obscura specu stimulante Sibylla calescens
Numine fatidicum sæpè canebat epos.
Excitus hisce adytis venit in præcordia vatum
Feruor, & acceptis ignibus ossa calent.
Parte aliâ vastæ semesa cadauera molis
Sparsa per Argeos conspiciuntur agros:
Quâ tua magnanimâ labor improbus arte coëgit,
Fucine, per dociles ire fluenta vias:
Ausus & obstantis perrumpere viscera montis,
Roma peregrinis vt frueretur aquis.
Hîc vtinam æstiuos liceat mihi condere soles,
Vesanus Latios cùm leo torret agros!
Icarijq; canis vapor atrox incubat Vrbi,
Et ducunt mœstæ funera crebra viæ.
Hîc reducem, inuerso signis pluuialibus anno,
Excipiat modico Roma beata lare;

Et procùl à strepitu fumoq́ue volubilis aulæ
Claudantur tacito gaudia nostra sinu.
Sic placidis annis, & amœno carperer æuo,
Et fluerent niueâ stamina nostra colo.
Sed quid agis? tibi vana miser quid somnia fingis?
Quid rapido iactas irrita verba Noto?
Te sua Hyperboreus reuocat sub plaustra Bootes,
Sæua Lycaonij te manet axis hiems.
Sæpè dies solidos patrijs pulsabere nimbis,
Sæpè rigens glacie vel niue canus eris.
Cocta Ceres Tiburtino succedet Iaccho,
Spumosaq́ue cadet fæce peremta sitis.
Parua queror: fugimus Phœbumq́ue nouemq́ue Sorores,
Et mea Pegaseus deseret ora latex.
Iam mihi Perrhebi nemora èuanescere Pindi,
Iam dubius condi nube videtur apex.
Castalijs mihi triste vale iam redditur antris,
Mæstaq́ue supremæ vocis imago redit.
Nubiferas gradiar sine te, FERNANDE, *per Alpes,*
Dimidiaq́ue animæ parte carebo meæ.
Quaq́ue sacras vidi quercus, montesq́ue moueri,
Me linquet Clariæ vox tua mista lyræ.
NATALIS*q́ue tui cultissima Musa Latinas*
Quàm procul heu nostrâ tendet ab aure fides!

Docta FAVORITI *nobis mutescet arundo,*
Tritaq; bucolicis labra canora modis.
Fata reluctantes rapiunt, ducuntq; volentes:
Non moror, austeram sponte vorabo viam.
Vos remanete, quibus pronâ sors annuit aure
Molliter in gremio posse cubare suo.
Viuite felices, æuumq; agitate serenum,
Quaq; vehit vestras, prouehat aura rates.
Diuus ALEXANDER, *Superûm iustißima cura,*
Orbis amor, Romæ vita decusq; suæ,
Vincit vt eloquio, sic Nestora vincat & annis,
Vtq; beat iuuenes, vos beet ipse senes.
Me mea fata trahant, casus retrahantq; per omnes,
Me ferus Arctoo demetat ense furor.
Me petat ipsa suis glacialis rictibus Vrsa:
Lætus ALEXANDRO *sospite cuncta feram.*
Cumq; seuera meos euoluerit Atropos annos,
Lætus ALEXANDRO *sceptra tenente cadam.*
Sospite ALEXANDRO *mea molliter ossa cubabunt,*
Atque fauilla leui nostra premetur humo.

IN

IN FVNERE SIDRONII HOSSCHII E SOCIETATE IESV.

O Noctis æternæ atque Erebi pudor,
Crimen Deorûm, lurida carnifex
Mundi ruentis, quam tot atro
Sæcla iuuat vacuare penso!
Quæ sæua Erinnys, quódve odium vetus,
Faméſve magnorum improba funerum
Te concitauit in verendum
SIDRONII caput immerentis?
Fatum serenæ molliter aureum
Nebant sorores. Dum propior Deo
Poëta nil mortale cantans
Tænarias tremefecit vmbras,
Arrexit aures Orcus, inertior
Styx hæsit, ingens continuit canis
Rictus trifauces, & Megæræ
Viperei siluere crines.
Tu sola funestam rabiem intimis
Coquens medullis, diceris inclytum
Plutone deprecante stamen
Sacrilegâ secuisse dextrâ.

Scelus peractum est. Magni Elegi tacent,
Nec par Tibullo gratia, ceu prius,
Cantando iam Scaldim moratur
Præcipitem, lacrymisq; Mosam
Latè tumentem. Quin sacra lugubri
Clamore Parnaßi antra remugiunt,
Præcordijsq; excussa mæstis
Per virides gemit aura lucos.
At victor orbes sidereos premit,
Auraq; Diuûm vescitur HOSSCHIVS,
Et iura Minois seuera
Despicit, inuidiamq; Parcæ.
Quid victa frendes? rumpere liuidæ
Mortis satelles., rode manus reas,
Caputq; nequicquam scelestum
Tartareo Phlegethonte cela.
Præcisa vatum vita repullulat
Ringente Auerno. Non timet Atropon
Mens plena Phœbi, sed superbo
Fata sinistra domat triumpho.

IDVS

IDVS FEBRVARIÆ, NATALIS FABII CARDINALIS CHISII.

Pande natales Heliconis vmbras
Dulcis Euterpe, fidibusq; mistâ
Voce Pimplæo madidum lepore
Dic, age, carmen,
Bina Parnaßi iuga gratulante
Annuant lauro, genitrixq; docti
Fontis extundat caua largiores
Vngula succos,
Vltimas brumæ fugientis IDVS
Phœbus æternis reuehet quadrigis,
Prima nascentis quibus ora CHISI
Vidit, & arsit.
Mox nitens frontis iubar, & coruscos
Regij currus geminauit ignes:
Fluxit inuersâ Ganymedis vrnâ
Nectar & aurum.

Mater

Mater Heroum genitrixq́ Diuûm
Rite ſollemnem venerare lucem,
Sena, quæ magni tibi prima riſit
Conſcia partus.

Adſtrepat lætis vagus Vmbro lymphis;
Certet Vmbroni Padus, & loquacis
Incolæ ſtagni geniale cantent
Carmen olores.

Martiæ pubis Melite palæſtra,
Cladis extremæ mora, quam ruentis
Rebus Europæ propè plena Thracum
Luna minatur,

Hic dies ſemper tibi feſtus ære
Bellico flammas vomat innocentes,
Claßis inuictæ fremat omne ludis
Littus & æquor.

Canus Alpinâ niue Rhenus vdos
Palladis ramo cohibens capillos
Iuſta ſuadentem memoret ſequeſtrum
Otia pacis.

CHISIO *puris Amaſis fluentis,*
CHISIO *ſegni putris Alpha ſtagno*
Plaudat, & ſperni Mimigarda gaudens
Carmine Vatis.

Roma

Roma terrarum caput, vna magnis
Tu pares reddis Fabijs honores.
Fallor? an crescens latet in virenti
Maximus herbâ?
At Sibyllinos aperire libros
Mitto: secreto properet meatu
Ordo fatorum, tacitâ futurum
Nocte prematur.

AD
PHILOMATHEN,

Germanos Nobiles suo exemplo ad politiorem literaturam ab asperioribus studijs reuocantem.

DVdum madenti sanguine Teutonum
Deuota Marti spreuit Apollinem,
Arasq; Bellonæ cruentas
Posthabitis coluit Camœnis
Abreptâ sæuo pectoris impetu
Germana pubes. Per fera prælia,
Per arma, per cædes ruebat,
Præcipiti velut Ister vndâ,

Mactanda vanæ victima gloriæ.
Sic gentis ortum, sic genus inclytum
Probare, sic pulcrâ decebat
Morte suas animare ceras.
Altùm silebant Aoniæ fides,
Dum delicatum tendere barbiton
Deuitat, imbelliq; plectro
Mollia sollicitare fila,
Assueta ferro dextera nobilis:
Dum militari tempora laureâ
Virent, triumphalesq; suadet
Othryadis truculenta Sparte
Semper legendas discere literas.
Phœbi patebat Pierium nemus,
Et sacra tractabat verenda
Vulgus iners, animæq; viles,
Cùm stirpis altæ diues honoribus,
Phœbi benigno non sine numine,
Profectus extremis ab oris
Italiæ peregrinus Heros
Ad vasta Rheni flumina, non suis
Rubentis vndis, virgineam chelyn
Pulsare, percußisq; neruis
Castalios sociare versus,

Et ære triplo corda rigentia
Mollire cœpit non minor Orpheo,
Phœbumq́; Germanis serenum
Restituit, iuuenesq́; Musas.
Non indecorum est hoc duce & auspice
Adire montis Gorgonei iuga,
Specusq́; doctas, & virentem
Fatidicis Helicona lauris.
Ad magna nati discite Nobiles
Æternitati scribere: discite
Aptare carmen, quod futuro
Posteritas legat omnis æuo.
Plenum recepto pectus Apolline
Numquam obruendis nobilitat suam
Stirpem trophæis. Mors & ætas
Cuncta rapit: manet vna virtus.
Videtis alto sidera vertice
Ferire docti carminis alitem:
Videtis in quantâ triumphat
Philomathes celebratus aulâ.
Iunguntur vno pectore principis
Et vatis artes: vnica mens Iouem
Musasq́; miscet, & capaci
Cuncta sinu generosa claudit.

Rum-

Rumpatur ater liuor, & inuidos
Corrodat vngues, dum pariter tibi,
Vir magne, plaudit Vrbs & Orbis,
Cuius onus geris alter Atlas.

POE-

POEMATA POSTVMA NATALIS RONDININI

S. D. N.

ALEXANDRO VII.

PONT. OPT. MAX.

AB EPISTOLIS AD PRINCIPES.

IN FVNVS SIDRONII HOSSCHII E SOCIETATE IESV.

Cùm triſtem de eius obitu nuntium accepiſſet Aſſiſij in Vmbriâ, vbi cum fratre ſuo Paulo Æmilio Rondinino S. R. E. Cardinale, Aſſiſij Epiſcopo, morabatur.

Vm fecunda ſuis me detinet Vmbria campis,
Vmbria ſiluoſis ardua verticibus;
Auraq́; vere nouo Zephyris impulſa ſerenis
Molliter argutis obſtrepit in folijs;
Diffunditq́; animum ruris conſpecta voluptas,
Hei mihi, quos luctus nuntia fama tulit!
Vt nihil in terris liquidum eſt! vt Numina ſæpè
Dulcibus admiſcent rebus amaritiem!
Hoſſchiades, (quid nunc faciles in carmina Muſæ,
Quæq́; erat ingenio laurea parta iuuant?)

 Hoſſchia-

Hosschiades, quo se tantùm iactabat alumno
Belgica Romanis æmula nominibus,
Quantùm, quæ Latio Cyrenen prouocat ore,
Vmbria Callimacho facta superba suo;
Ille decus vatum, leto præreptus iniquo est,
Dum canit, & gratâ sidera voce tenet.
Sic vbi sensit olor gelidæ succumbere morti
Lumina, vicinas præcinit exequias.
O nemora, ô dulces, quos hæc habet ora, recessus,
Doctarum sedes hospita Pieridum,
Vos eritis testes, vt mors hæc funditus omnes
Surripiat nostro delicias animo.
Nec me iam verni capiat clementia cæli,
Nec varium terræ fertilis ingenium.
Hîc videas molli cliuosos tramite colles;
Difficiles illic ad iuga summa vias.
Illic saxa inter fluuio Clitumnus amœno
Prosilit: hîc niueos integit vmbra lacus:
Clitumnus, quo non Cereri, non alter Iaccho
Gratior, & niueo, qui bibit inde, gregi.
Oppida nunc miror crebris succrescere siluis,
Et nemora antiquas inter opaca domos.
Nunc miror positas altis in montibus arces,
Quæq; in subiectâ mœnia valle latent.

Hîc

Hîc gelida inuitat decedere ſolibus vmbra,
Quà crepitante leuis deſilit vnda pede:
Hîc, quæ rugoſo ſeruent in cortice fagi,
Ludere, quæq; canat dux gregis inter oues.
Sed nihil iſta iuuant: me tantùm flère ſub antris,
Et magnâ manes voce vocare iuuat.
Siqua fides noſtris tangi quoque fletibus vmbras,
Credibile eſt vatem, Cynthia, fleſſe tuum.
Quiq; vnà tumulo teneri conduntur amores,
Non ignes, ſolitas non habuiſſe faces:
At tacitos iuxta cineres qui labitur amnis,
In mare turbatis mæſtior ibat aquis.
Et, quales olim cognati in funere vatis,
Soluebat multis inferias lacrymis.
Conſuetæq; viæ, & læta inter gramina ripæ
Immemor, oblitum ſæpè retorſit iter.
Quis tibi, Moſa pater, mæſto ſub gurgite ſenſus,
Hæc propior nam te cura premebat, erat?
Cùm rapidas tecum Vahalis confunderet vndas,
Confuſas vnà miſcuit & lacrymas.
Heu pater infelix, qui dum volueris, amara
Perpetui luctus in mare ſigna feres.
Nec iam auro, & lætâ præcinctum tempora myrto
Excipiet tectis Oceanus genitor.

Sidroni intereà, ſeu te noua gaudia cælo,
Seu te culta tenet vatibus ora ſacris:
Si te tangit honos, & adhuc ſunt carmina curæ,
Nec toto ceßit pectore noſter amor:
Aſpice, quem ſtatuat tumulum tibi Roma, quod inde
Iudicium de te poſteritatis erit.
Non omnis moriere: tui pars maxima viuet,
Et cineri merces magna futura tuo eſt.
Mærenti Chiſius dum te ſub pectore condit,
Non poteras tumulo nobiliore tegi.

FERDINANDO FVRSTENBERGIO,

Muſas Philomathis iuueniles auctiores cultioreſque in lucem proferenti.

TAndem reuiſunt aureum iubar ſolis
Muſæ Philomathis: gratulentur, & plaudant,
Queis & labores, & pericla, quæ terris
Mariq́ ſubeunt, aut ſeuera curarum
Lyrâ ſubinde tibiaq́ ſolari
Inceßit ardor. Quem ſequantur, hîc cernunt.
Hæc ille, ſeu dum prælantibus fertur
Per alta ventis, quà fretum Cyclopeis

Feruens

Feruens cauernis astra verberat fluctu,
Seseq; mox resorbet & suas iras:
Siue arduis dum nubibus cinctas caput,
Niuibusq; numquam non iacentibus canas
Volat per Alpes: fessa namq; votorum
Europa cursus vrget, atque opem poscit:
Hæc ille, dum Mars fas nefasq; permiscet,
Vnaq; pestes ceteræ diem inuadunt,
Et clade tumidus decolorq; [1] *Vistillus,*
Albisq;, & vno haud nomine in mare irrumpens
Miratur ire Rhenus haud suos fluctus,
Et spes in illo magna nititur pacis:
Hæc ille, tanta mente dum sedet moles,
Hæc ille cecinit, sicubi fatigatum
Suis sub antris frigidaq; lucorum
Vmbrâ virentûm recreauit Euterpe,
Seu Dorium quid, siue Barbarum mallet.
Sed ille, curas fallere, ac sibi tantùm
Intusq; gaudens canere, nil petens vltrà,
Non puncta famæ, pollicesq; laudantûm,
Feliciumq; præmium libellorum,
Imbuta cocco lora, regias chartas,
Pictum vmbilicum, luteamq; membranam,

1 Vistillus idem qui Vistula Plinio lib 4. cap. 14.

Araneoso iusserat situ turpes
Latere, tenebris abditos inaccessis
Tot elegantis ingenî sacros fetus.
Heu dura patris iussa! tam legi digna,
Tam læta cultu Musa, tot venustatum,
Tot & iocorum non nocentium mater
Sic delitescat inuoluta deformi
Silentio, noctesq; carpat æternas,
Squalens, iners, ignota? Non tua id siuit,
FERNANDE, *pietas, indolesq; Phœbeas*
Attollere artes nata, cui, poëtarum
Plaudente cœtu, literarios fasces
Submittet olim Roma, quæq; nunc profers
Debebit ordo serus eruditorum.
Tu namque patris atque Apollinis plenus
Suis latebris erutæ sinum pandis,
Fœdaq; primùm temporum leuas tabe,
Dein & nitorem, & gratiam, & decus formæ
IVVENILE *adauges, & frui iubes cælo.*
At vos edaces, noxium genus, blattæ,
Abigenda longè læuibus lues chartis,
Alibi repostam quærite in cibum prædam;
Seniumq; turpe pascite, aut putres libros,
Quos rugæ, & ætas, & situs fatiscentis

Capsæ

Capsæ peredit, aut teredinum morsus.
Perennitatem Phœbus his licet Musis,
Triplicesq; canum spondeant Deæ nomen,
IVVENILE *numquam concidet decus formæ.*

AD CHOREAM,

fontem Tiburtinum, in vicinum Anienem influentem.

CHorea Naïadum pulcerrima, Chorea lento
Seu celeri graderis per caua saxa pede;
Vortice seu placido lymphas reuoluta resorbes,
Prouocet vt rauco gurgite murmur aues.
Nempe tuâ captum formâ, niueisq; lacertis
Vicinum fama est incaluisse Deum;
Sæpiùs & traxisse imo suspiria corde,
Atque auxisse suis flumina de lacrymis;
Donec & ipsa Dei longos miserata dolores
Æternos pacta es cærula Nympha toros.
Siste fugam nemoris Dea, quà propè porrigit vmbras
Quercus opaca altis ambitiosa comis.
Nullæ hîc insidiæ, non cæco commodus hosti
Trames, & occultâ conditus arte dolus.

Quin Satyri procùl hinc, procùl hinc agrestia Fauni,
Quæ tegat intonsâ numina fronde nemus.
Illa tamen properat duro obsequiosa marito.
Sollicitat timidos heu quoque cura Deos.

In malum Poëtam, cuius versibus insomnem noctem traduxerat.

HEu malè quid merui? nam quæ me numinis ira
Vexat, vt ex oculis exulet vsque sopor?
Roscida seu redeat, solemq; Aurora reducat,
Seu præceps alto nox ruat Oceano,
Me tamen insomnem Eoo de litore Phœbus,
Insomnem sero vespere Luna videt.
Quæ commissa luo? quo læsus crimine tantùm
Sæuis? quid meritum, languide somne, fugis?
Ah vos impuri vos infestißima vatis
Carmina, vos metuit territa nempe quies.
Vos malè compactis pedibus, numerisq; solutis
Heu miseris vel adhuc auribus obstrepitis.
Phœbe pater, si ritè tuis adoleuimus aris,
Et dedimus sanctis annua tura focis:
Sic intacta sacros præcingat laurea crines,
Æternùm vireat sic tua cura nemus:
Vrantur permitte tuis mala carmina flammis.
Sic læso cecidit victima quæque Deo.

IN

IN DIONYSII PETAVII

obitum, & restitutam ab ipso temporum rationem.

IAm spatijs dimensa suis reuolubilis ætas
Per te ibat, numeris currere docta suis,
Immeritum cùm te, PETAVI, *sustulit: error*
Quem tu corrigeres hic super vnus erat.

AD AVGVSTINVM FAVORITVM,

remissis auctori pro vitreo poculo hendecasyllabis.

AVgustine, nouem decus Sororum,
Atque idem pater elegantiarum,
Idem flos & ocelle literarum,
Qui me pro vitreo scypho impolito
Donasti hendecasyllabis politis:
Quales vel faceret meus Catullus,
Vel siquis melior fuit Catullo,
Si quisquam melior fuit Catullo.
Nam me continuo die bearunt,
Ac tot tædia pessimi dierum

Æstatis sitientis abstulerunt.
Quod si munera nostra deputantur
Tanti, iam cyathos venustiores
Quæram, & pocula puriore vitro.
Tu contrà, vt semel excidêre, mittes
Puro carmina puriora vitro.

AD STEPHANVM ABBATEM GRADIVM.

Cùm ALEXANDER VII. Pontifex Maximus renuntiatus esset.

SI mihi quæ dextro tibi numine sæpè vocantur
Auxilio blandi carminis Aonides
Dictarent, quod nec seris venientibus annis
Oblito doctorum effluat ex animo;
Nec præsens ætas, atroq; imbuta veneno
Infelix ausit deterere inuidia,
Supremæq; fauillæ, & nigri funeris expers
Effugiat taciti temporis insidias,
Docte GRADI, *mihi quem dulces ante omnia Musæ*
Iunxere, & puro pectore culta fides,
Et facilis vis eloquij, quæq; aurea mentem
Formauit dictis Attica Suada suis:

Non

Non ſperem titulos, non laudes ire per omnes
Maximi ALEXANDRI, *aut inclyta facta virûm,*
CHISIA *queis ſtat fulta* DOMVS, *quos viuida virtus*
Extulit, aut propior ſideribus pietas.
Nam cui vel tantum præſens facundia, tantum
Idem hominum dederit cælicolumq́ potens,
Egregias laudes; æternaq́ facta referre
Vt queat, & meritis verſibus æquiparet;
Ille etiam, quà deſertas Libye inuia terras,
Brachiaq́ Europe porrigit Oceano,
Anguſto quas diuulſas abſorbet hiatu,
Et breuis Herculeo diuidit vnda freto,
Quos malè contemſit præceps audacia fines,
Nil metuens vetitas leti aperire vias,
Enumeret, quot vicinæ tundantur arenæ
Fluctibus, euerſas cùm ciet Eurus aquas;
Aut quot vere nouo ſubmittat Dædala flores
Aura Cytheriacis incola litoribus.
Quis dicat Tuſcas latè data iura per oras,
Æquoraq́ Herculeæ ſuppoſita ſpeculæ?
Aut Macereti molli ſurgentia cliuo
Mœnia, & antiquis addita tecta iugis?
Heroum tellus olim fecunda, vel armis
Vel pace egregium qui peperere decus:

Nunc

Nunc tenues ibi relliquiæ vix nomina seruant,
Lentaq́ue pastoris fistula cogit oues.
Inde tamen missi, qui cæli ingentia templa,
Et Diuûm cœtu limina concelebrant.
Felices turres, queis olim pauper arator,
Et saluis faciat frugibus agricola.
Ecquis opes; cœnasq́ue Deûm, quà se atria tollunt
CHISIA *Pompeijs æmula porticibus;*
Quas subterlabens miratus Tybris ab amne est,
Credita dum celeres gaza moratur aquas,
Eq́ue imo siluas speculatur, & aurea tecta,
Et pictos lusus, ô Galatea, tuos,
Artis opus miræ, pelago quam semifer omnis
Tritonum insequitur, Nereidumq́ue chorus:
Ecquis regifico constructa altaria luxu
Et ductas Libyco è marmore pyramidas,
Quæ sub ALEXANDRO *priscum monumēta nitorem*
Ceperunt, ac turpe exuerunt senium.
Tot curas inter, terrarum & publica vota
Non hæc præteriit prouida mens animi.
Quin & Niliacos moles imitata labores
Cæstia, par tumulis, barbara Memphì, tuis,
Hoc rerum domino vastis egesta ruinis
Non debet fatis tristibus interitum.

Nec solùm antiqui redeunt hoc Principe mores;
Antiquum sed cum moribus omne decus.
Sit clarus licet ille, & quà sol aureus exit,
Et quà se canæ Tethÿ restituit,
Illius & latè referat nomenq́ decusq́
Cognatas inter Naiadas Eridanus:
Eridanus, cuius cycnos hoc fama canente est
Attonitos medijs conticuisse vadis:
Quæq́ viris armisq́ potens sistentia contra
Insula desertæ litora stat Libyæ,
Et Mosa, & fumans ciuili sanguine Rhenus
Ingentes titulos & benefacta ferant:
Non reticenda tamen, functi æternas quibus ipsi
Heroes grates pro studijs soluunt.
Ille vel in teneris cùm iam pubesceret annis,
Atque ætas primum viuida ver ageret;
Postquam animo sibi regnandum peragrauerat orbem,
Ortaq́ de primis omnia seminibus,
Et propiore Deum spectaret lumine, quantùm
Mortales fas est tendere contrà oculos,
Multa satis lusit: norunt siluæq́ lacusq́,
Muscosisq́ cadens Arbia pumicibus,
Quæq́ viri indignum lugens Cornelia fatum
Hospitij testes numina poscit opem.

Nec

Nec curas inter, iuuenilia carmina Musas
Dimisit feßi delicias animi.
Adfuerunt semper faciles ad iussa Sorores;
Et quamuis medio tenderet ille mari,
Alpibus & quamuis, Alpes illæ, & mare sæuum
Fontibus & sacris antetulere iugis.
Et loca nunc culto relegebant singula versu,
Nunc fera damnabant munera militiæ.
Quin scrutaretur dirum cùm viscera ferrum,
Et leti inficeret pallidus ora color;
Qualis Mæandri ripis, aut Asia cycnus
Dum ludit pennis per vada purpureis,
Pectora transfixus, liquido de gutture voces
Elicit, ac gemitus litora pulsa iterant,
Inspectans cælum, & tristes solatus amicos
Lenibat numeris vulnera flebilibus.
Intereà trepidum versans sub corde timorem
Adstabat Diuis vota ferens Pietas:
Et nunc muta metu, misero nunc perdita luctu
Tendebat supplex brachia cælitibus,
Ne feßis olim missum succurrere rebus
Ante suum raperet mors violenta diem.
Sed iam pone metum Pietas: en Maximus orbem
Sospes ALEXANDER *temperat imperio.*

AD

AD SERENISSIMVM GENVENSIS REIP. DVCEM AVGVSTINVM CENTVRIONEM,

Cùm primùm noui Magistratus fasces attolleret, summâ ingeniorum contentione celebratos.

AVreus vt primùm nitidis emerserat vndis
Lucifer, & noctem vicerat illa dies,
Quæ tibi laurigeros, virtutis præmia, fasces
Detulit, & munus vidit inisse tuum,
Et patriæ res & curas, sanctiq; Senatus
Excepisse animis publica vota tuis,
Adfuit ad plausus vasti gens humida ponti
Tyrrhenæ liquido Tethyos acta sinu;
Formosæ visu facies, Drymoq;, Thoeq;,
Et quas præterea longa referre mora est.
Quas inter patrio perculsus numine Proteus
Hæc Latijs fertur præcinuisse modis:
Macte animo: extulerint homines quæ maxima quondam
Gesseris; at quæ dehinc, auguror, astra canent.
Dixerat: & plausum iussit dare protinus omnes
Quos habet vnda Deos, quas habet vnda Deas.

Ego dormio, & cor meum vigilat.

Nox quãuis oculorũ ignes premat atra nitentes,
Et condant somno lumina victa faces;
Lumina quæ circum casti glomerantur Amores,
Et Pudor, & triplici Gratia nexa choro:
Nox tamen assiduis lacerat præcordia curis,
Imperat atque oculis irrequieta quies.
Nec priùs obrepet, qui laxet pectora, somnus,
Quàm sternas capiti molle cor ipse meo.

LVSVS PASTORITIVS.

Durus Oryx torquere graui seu spicula cornu,
Seu terrere leues per nemora alta feras:
Quem toties succincta habili Dictynna pharetrâ
Mirata est agiles inter Hamadryadas:
Cùm premeret cælo medium sol igneus orbem,
Præberet lasso cùm breuis vmbra torum,
Multa inter quercus querulâ prolusit auenâ.
Obstupuit doctos Nympha secuta modos.
Ipsæ etiam tacitis stupuerunt Naiades vndis,
Ipsa etiam Arcadij fistula victa Dei.
Ille etenim nunquam sacris vocalia lymphis
Antra, Meduseos attigeratq; lacus.
Sed quæ etiam indoctas siluæ docuere volucres,
A siluis didicit carmina durus Oryx.

Psy-

PSYCHE, seu fabula Papilionis.

Nympharum Psyche quâ non fuit altera totâ
Pulcrior Arcadiâ, cui cura nec vlla fluentem
Aut mulcere comam, aut tenues percurrere telas,
Miles erat Phœbes, voluitq; inculta videri,
Et placuit: nemora & syluas nec gratior vlla
Attigit, aut montes venatu terruit vlla.
Iamq; toros tædis ætas matura iugales
Spondebat: fugit illa faces & nomen amantis,
Seq; odit, votoq; dolet quòd forma repugnet:
Cùm satus Iapeto, quem Psyches mater eodem
Ediderat Clymene fortunatißima partu,
Attulit inuentum cælo mortalibus ignem,
Nec benè digestam, & certâ sine imagine massam
In speciem eduxit moderantûm cuncta Deorum.
Ille (fide maius) lapidem vix admouet igni,
Paulatim letalis hiems de marmore cedit.
Vincula mollescunt genuum, saxumq; relinquit,
Vitalesq; vias & respiramina liber
Spiritus intus obit: vocis recluditur vsus:
Conatus loquitur: nil trunci restat in illo.
Miratur, tacitumq; rogat Psyche inscia fratrem,
Vnde vigor lapidi? quæ tanta potentia flammæ?

Frater ad hæc contrà: Donum immortale Mineruæ
Aſpicis: aſt alios Cypris tibi deſtinat ignes.
Iam diſtingue comas, & finge decentiùs ora.
Indoluit virgo, vetitamq; agnoſcere flammam
Attentat propiùs: ſed enim, ceu concitus Auſtro
Per ſtipulas flauaſq; furit Vulcanus ariſtas,
Atque alimenta ſuo præbet ſeges arida damno:
Sic inconceſſos vbi virgo contigit ignes,
In flammas abit, ac veluti è fornace profundã
Feruentes trahit ore faces, & concipit æſtus.
Vix fratri cineres, & cognoſcenda ſuperſunt
Ipſius effigies, & quæ ferat oſſa ſepulcro.
Ille ſed exanimis properat, ſemiuſtaq; membra
Componit tumulo, fumantiaq; exta ſororis
Ambroſiæ ſuccis; & odoro gramine condit.
At flamma haud oblita ſui eſt, ſeruatq; vigorem
Ingeniumq; ſuum, tumuloq; erumpit, iterq;
Dat volucri, varijs quæ picta coloribus alas,
Nunc etiam vetitos demens circumuolat ignes,
Atque ſuas Pſyche flammas, ſua damna, frequentat.

POEMATA STEPHANI GRADII ABBATIS

SS. COSMÆ ET DAMIANI,

PATRICII RAGVSINI.

AD NATALEM RONDININVM S. D. N. ALEXANDRO VII. Pont. Opt. Max. ab epiſtolis ad Principes.

Nica Pieridum, Natalis, cura Dearũ,
Cui Vaticani peruia
Interiora adyti penetralia fecit in alto
Firmata virtus pectore,
Cujus ALEXANDRI *quoties ſententia docto*
Prodijt ab ore Maximi,
Nil eſt, quod Latium tumeat Cicerone, ſuiſve
Facunda alumnis Græcia;
Clarus Apollineo me nunc à numine vertex
Soractis antiqui tenet
Vrbanæ ſtrepitum fugientem & iurgia turbæ,
Iuuatq; de minantibus
In cælum ſcopulis illinc nemora alta, domoſq;
Ferarum opacas cernere,

Hinc variam cultu segetem, glebasq́ue Sabellis
Exercitas ligonibus,
Et latè in Latios animum dispergere tractus.
Quàm læta vitis arduis
Fusa cacuminibus virides hîc surgit in vlmos!
Quàm flaua aristis æquora,
Quamq́ue ferax oleæ collis! quàm lacte capellis
Distenta semper vbera!
Quàm prisci mores hominum! quàm numine mulcet
Auras benigno Iupiter!
Sed me non facies rerum pulcerrima, nec tam
Amica Musis otia,
Quàm veterum capiunt quæ paßim ingentia Patrum
Visuntur hîc vestigia,
SILVESTRI *magni latebræ, quibus ille potentûm*
Vitauit enses impios,
Haud passus periisse manum, quæ cuncta priorum
Abominanda numinum
Vnius adspersu mendacia perdidit vndæ.
Quid vrbis & thalami fugam,
ROMANÆq́ue [1] *specus memorem, contemtaq́ue duro*
Præ silicis atri tegmine

Sceptra

1 S. Romana, Calpurnii Præfecti Vrbis filia, cùm nuptijs destinaretur, diuino monitu ad S. Siluestrum in Soracte latentem fugit.

Sceptra [2] olim Ligeri latè dominata superbo.
Saluete rupes aureæ,
Proxima cœlitibus sedes: saluete quietæ
Secura mentis gaudia;
Vt mihi iam Regum laqueata cubilia sordent,
Aurata sordent atria!
Nec moror extremus quidquid sub diuite fluctu
Hermusq; volvit & Tagus.
Sed me, ne vestris reliquos in cotibus annos
Nemorum colonus exigam,
Aurea desuetas redeuntia sæcula in vrbes,
Et cum sororibus vetant
Iustitia, & Pietas cœtus dignata frequentes
Certantium se candidos
Ad sui ALEXANDRI *populorum fingere mores,*
Et se probare ingentium,
In tanto faciles dederunt quæ Principe Diui,
Non immerentes munerum.
Ille sibi rigidus, sibi inexorabilis vni
Nihil remißi in arduo
Pectore, nil patitur laxi, per dura laborum,
Curasq; rerum maximus,

2 Carolomannus, Caroli Martelli filius atque heres, antequam se ad Cassini cœnobium conferret, Soractis montis secreto delectatus fuit.

Atque hominum gaudet Princeps audire Paterq́;.
Nemo obſequentis acrior
Fortunæ illecebras calcare, aut falce tremendâ
Neceſſitatis vltimæ
Immanes vultus animo ſpectare ſereno,
Orando nec præſentior
In Superûm iratis extinguere fulmina dextris.
Ahena non ſi vox mihi,
Non centum ardenti reſonent ſi gutture linguæ,
Merentis ad præconia
Sim ſatis, & laudes valeam me effundere in omnes.
Per montium & quiſquam iuga,
Per ſaltus, fluuioſq́; , ac deuia rura vagetur,
Virtutis vt veſtigia
Iamdudum exoſæ terras fugientia captet?
Cùm, quanta fulget arcibus
Ætheris in ſummi, Diuûmq́; in honore ſuperbit,
Se Vaticani in aureo
Explicuit ſolio, præſentiaq́; ora beatis
Fruenda dat Quiritibus.
Teſtis Hyperborei dominatrix Virgo profundi,
Quæ diuitem tot inclytis
Regnorum ſpolijs, domitoq́; Aquilone tumentem
Contemnere auſa Regiam,

Huius

Huius ab aſpectu properat ſplendeſcere lucis.
Quas tu frementis vndique
Lætitiæ voces mirabere! qualia cernes
Feruere per vrbem gaudia!
Supplice cùm Latias ſe poplite ſiſtet ad aras,
Summiq́ prona Antiſtitis
Accidere ad ſacræ ſpectabitur oſcula plantæ
Litoris Amazon Baltici,
Cuius ab inuicto Germana per oppida Marte
Vibrata nuper fulmina
Arduus à tumulo ſtupuit ſeptemplice Tybris,
Nec vlla ſolam Palladis
Ægida belligeræ plauſu cum gentis, & auream
Tractare docta cuſpidem.
Sed placidas animum Diuæ exercere per artes
Ponentis interdùm horridam
Gorgona, perq́ hilares blandùm gradientis Athenas,
Doctoq́ Phœbi in puluere
Primum Caſtalias inter decus ire puellas.
Hanc tu Boote ab vltimo
Anxia tollentem patriæ in caligine noctis
Meliorem ad Arcton lumina,
Imaq́ diuinis vſtam præcordia flammis,
Æterne vates, optimi

Inter

Inter ALEXANDRI *decora olim ingentia plectro*
Feliciore concines,
Cùm restincta breuî totum fera bella per orbem,
Centumq́; dices ænea
Custodem pacis cohibentia robora Ianum,
Italisq́; Thracem viribus
Infractum, & patriæ deiectum à culmine sedis
Schytico latere in angulo.

DE OBITV SIDRONII HOSSCHII E SOCIETATE IESV. AD FABIVM CHISIVM S. R. E. CARDINALEM.

SIqua iuuant mutos cineres, si lumine caßis
Iucundum quicquam manibus esse potest,
Multum habet egregij quòd gaudeat vmbra SIDRONI
Nuper cognatis reddita sideribus,
Ad cumulum, ô Princeps, decorum laudumq́; suarum,
Quòd desiderio est nobilitata tuo.

IN

IN PHILOMATHIS MVSAS IVVENILES.

Vates optime, quotq; literatos
Nostra ætas tulit, aut tulit virorum
Plenior sapientium vetustas,
Nulli consilio, nec eruditæ
Largo flumine posthabende linguæ;
Te facundia, literæq; nostræ,
Te suum Latiæ decus Camœnæ,
Lumenq; eloquij vocant aviti.
Tuis en studijs laboribusq;
Linguæ gratia se leporq; debet;
Debent munditiæ, elegantiæq;,
Et puræ Veneres locutionis.
Per te ab exilio, & malis tenebris
Prisca Suada redit, proculq; ad imas
Rus & barbaries facessit umbras,
Ipsaq; esse Latina Roma discit.

DIA-

DIALOGVS LEPORIS ET MVSTELÆ.

Calumniatorum ineuitabilem esse malignitatem.

ÆGypti sæuo fines vrgente duello
Rex omnes Ptolomæus equos, omnemq́; elephantûm
Describi numerum Pharios mandasse per agros
Dicitur, vt dociles calcaria ad aspera plantas,
Arduaq́; aptarent turrita ad prælia terga.
Sensit vbi siluâ Lepus hæc delatus ab altâ,
Me miserum, exclamat, quæ iam satis ima dehiscat
Terra mihi? quæ nox densis satis abdat in vmbris,
Cruraq́; compedibus grauibusq́; imbellia telis
pectora subducat, cui non præsens animus, nec
Bellorum stabiles ad munia dura lacerti?
Cui Mustela: Quid est, insane, quòd ilia vano
Singultu quatis? haud tu digna hostilibus ausis
Materies: fletu nimis ambitionis in isto est,
Qui tibi non meritæ fingit discrimina sortis.
Conditione tuâ maiorem pone, miselle,
Ex animo curam: tibi non à Marte, nec armis,
Sed metus à vilis tenui sit dente molossi.

Quid

Quid si me, contrà sequitur Lepus, esse elephantem
Fortè aliquis contendat, inertem ad feruida regis
Imperia, & medij cessantem in puluere belli,
Et vocet in Scyri latitantem litore Achillem,
Exigat & meritas ignauo à sanguine pœnas?
Donec me leporem doceam, viresq́ pusillas
Esse mihi, donec nudas ostendere eburnis
Contingat telis, longaq́ proboscide fauces,
Et liceat me ipsum esse mihi, quam multa necesse est
Aspera perpetiar! quanto distringar ab æstu
Curarum, noctes subeundo indigna diesq́!
Egregiam quamuis, res dura est, dicere causam.

AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM,

De Musarum dissidio cogitantem.

SVmme Deûm, sæui domitor Pythonis, Apollo,
Fatidica quem Delos suum,
Quem Cyrrhæa vocant, Pataræaq́ culmina regem
Certâ timendum cuspide;
Quemq́ nouem celebrant, Parnaßia turba, Sorores,
Triplex & ambit Gratia.

Ad curas hominum precibus si flecteris vllis,
Vatem tuorum fontium,
Aoniæq; decus telluris, ab vsque remoto
Rheni petitum litore,
Vt Latium, vtq; ipsos linguæq; togæq; Quirites
Docto admoneret carmine,
Ne patiare tuis, Musarum ac dulcibus vlnis
Diuina mitis ingenI,
Et studiorum aliò spectanda auertere dona.
Sit proprius in castris tuis
Miles, seq; tuis æternùm exerceat armis,
Omnemq; lucem nomini
Inde suo, laudemq; petat, famamq;, decusq;,
Quamuis auitus inclytæ
Non alium magis ornet honos, & gloria gentis,
Nec plura quisquam imaginum
Lumina Saxonicos numeret decorantia fastos.
Ne desidere inglorium,
Neu cessare velis iuuenem, quin diuite venâ,
Tuo & benigno numine
Vtatur, seu facta graui regumq; ducumq;
Narrare tendat carmine,
Threiciaq; auidos testudine fallere morsus
Obliuionis inuidæ:

Seu

Seu leue quid gracili modulari malit auenâ,
Seu dulciore barbito
Iam nunc vernantis florem oblectare iuuentæ,
Seueriora differens.
Quin agè cunctanti (quod iam meditatur, & imo
Dudum volutat pectore)
Egregij vt laudes FABII *præclaraq́ facta*
Ventura doceat sæcula,
Adde animos, sacraq́ feri præcordia flammâ.
Dicat serenæ in arduis
Rebus mentis opes, curisq́ ingentibus æquum
Stabilis vigorem consilî,
Quo Latium, quo res Italæ, quo nititur orbis,
Quo gaudet INNOCENTIVS.
Dicat inexhaustum ingenium, moresq́ benignos,
Nec purpuræ quicquam suæ
Debentem, & propriâ virtutem à luce coruscam.
Dicat profanæ imperuium
Pectus auaritiæ, nullisq́ obnoxia corda
Cupiditatum fluctibus,
Atque animi intrepidas inter sublimia vires:
Nec litterarum & artium,
Nec cultæ sileat rarißima munera linguæ;
Siue expedita vinculis,

Nataq; ad humanos placeat facundia cœtus;
Seu debita Superûm auribus
Verba Medusææ manantia fontibus vndæ.
An clariorem carminum
Vsquam alibi segetem poßit laudumq; parare,
Elatiore aut spiritu
Impulsas animare fides, famæq; perenni
Seruire gloriosiùs?
Annue Phœbe, sacriq; animis illabere vatis.
Sic semper æthera incolas,
Sic tibi nulla genas fœdet lanugo, nec vmquam
Desit capillis laurea.
Dumq; canis trifido cæsos Titanas ab igne,
Patris triumpho turgidus,
Cuncta tibi Superûm plaudant conuiuia, teq;
Diu stupentes audiant,
Frustrà iactatos referentem in sidera montes:
Nec hauriant libentiùs,
Quæ sibi nectareo Phrygius rorantia succo
Fundit minister pocula.

De

DE INSVLÆ [1] IVPANÆ amœnitate.

Felicis hospes Insulæ, vides glebas
Virides, amœnas, mitibus hilares pomis,
Vbi relinquens Indiam suam Bacchus
Chiumq; nobilem vuidamq; Methymnum
Madidus iocosos feriatur Octobres,
Nullaq; vite lætius calet, nulla
His gratiora pampinis gerit serta,
Præq; his adulto collibus mero vestras
Desiderare, Cœlites, negat mensas.

1 Iupana insula est oræ Illyricæ, ditionis Ragusinæ, quam Tauridem appellat Hirtius de bello Alexandrino.

DE ALEXANDRO VII. PONT. OPT. MAX.

Ode.

Qvicumq; diri, post tot atra funera,
Abominatus Martis impotentiam,
Irata adisti precibus vmquam numina,

Diu negata gentem vt humanam quies
Vultu bearet reduce: quisquis inclytas
Compede gementes Thraciâ Orientis plagas
Reddi Latinis rursus optasti sacris:
Quicumque honestis debitum artibus decus
Constare, dulci literarum & otio
Sua eruditis præmia, & laboribus;
Festisq́; Musas implicatas frondibus
Per Vaticanas ambulare porticus:
Nunc tempus albas expedire victimas,
Votiua tempus tura, nunc sollemnia
Aptare sacris dona puluinaribus.
Dedêre cuncta Cælites tandem boni,
Plaudente quòd Olympo, & fremente Tartaro
Maximus habenas rerum ALEXANDER *tenet.*

POEMATA
VIRGINII
CÆSARINI,
S. D. N.
VRBANI VIII.
PONT. OPT. MAX.
CVBICVLO PRÆFECTI.

ALEXANDRO VII. PONT. OPT. MAX.

IVLIANVS CÆSARINVS F.

POESIM esse rem sacram, & magnorum virorum vel opus, vel ornamentum, vetus opinio est, BEATISSIME PATER, iam inde à primis ducta temporibus, nostrâ verò tempestate mirificè confirmata, in quâ sacrorum Principes, religioni, bonisque artibus tuendis ac propagandis maximè intentos, hanc etiam ingenio suo, & fauore complexos, propemodùm consecrasse conspicimus. Quo quidem suapte naturâ praeclarissimae, mirum quantum accesserit splendoris, & dignitatis. Intelligebat haec, cùm viueret Virginius Patruus meus, dumque in literis summa quaeque meditaretur, insito animi ardore, & magnis exemplis permotus, non potuit quin ad haec studia ipse quoque raperetur, & carmina interdum funderet acri doctorum

iudicio non improbata, nec fortasse indigna, quæ tibi oblata, oculos, aureſque morentur tuas. Ferunt quippe ad Romanæ, Etruſcæque linguæ nitorem, & elegantiam, non ſine transmatinis luminibus delicijſque composita. Quòd niſi immatura mors hæc illi tempora inuidiſſet, & recenti imitatione meliora facere potuiſſet, & argumenta nactus eſſet longè nobiliſſima quæ tractaret; laudes nimirum tuas, Princeps Optime, quibus celebrandis inter tot certantium ingeniorum conatus, ſi non omnes poſt ſe relinqueret, poſtremas quidem certè non ferret. Nam vt erat acerrimo virtutis amore incenſus, nemo quiſquam maioribus lætitijs incederet, cùm Dei Opt. Max. admirabili prouidentiâ, & bonitate in ſupremo humanæ amplitudinis faſtigio te regnantem videret, in quo virtus ipſa tamquam in propriâ ſede regnaret, & in quo ſalutem, & felicitatem Orbis terrarum, Patriæque ſuæ, miſeris his temporibus repoſitam intellige-

ret:

ret. Quæ vt ex dignitate gratularetur, ac prædicaret, quin vires omnes ingenij neruoſque contenderet, dubitari non poteſt. Neque verò minùs benignitatem grato animo in cælum efferret tuam. Eſt enim veriſimillimum te, qui virtutis & doctrinæ fautor es maximus, hominem, in quo iſta minimè deſiderarentur, ſingulari quadam beneuolentiâ fuiſſe proſecuturum. Accedit, quòd illius domum atque familiam iam deuinxiſti, & nouis in dies beneficijs obſtringis, ad quæ eius memoriam voluntati tuæ, non dico ſtimulos ſubdidiſſe, ſed nonnullum attuliſſe momentum haud immeritò exiſtimetur. Hæc dum reputo, Beatissime Pater, amiſſi deſiderio vehementer afficior, non tam profectò, vt eo præſente ampliùs domus noſtra ſplendeſceret, quàm vt eſſet qui tibi ſuo, & ſuorum nomine immortales ageret gratias, ſimulque laudem veriſſimæ gloriæ tuæ, dignè ſplendideque concelebratæ, præ ceteris reportaret.

ret. Sed qualem habere possumus, hoc est, suis hisce spirantem versibus, deuotum Numini, Maiestatique tuæ, sacris pedibus aduolutus, offero, & sisto. Tu verò pro tuâ incredibili humanitate non modò libenti animo excipies, sed etiam, vbi publicas res ordinaris, lenire quærens labores, eius Musâ & ingenio recreari non dedignaberis. Quo ille honore nec maiorem viuus optare, nec potiorem ad præclaram sui commendationem & gloriam consequi potuisset.

LE-

LECTOR.

IRGINIVM *Cæsarinum omnis liberalis scientiæ virum, & magno excelsoq; præditum ingenio fuisse, constans quidem hucusque fama fuit, sed tantùm per manus tradita, nullis testata monumentis. Hæc ne omnino deessent, iuris publici fecimus carminum aliquot, quæ ipse, cùm remitteret animum à seuerioribus studijs,* faciebat. *Libuit hoc loco vsurpare veterum artificum formulam, quia Virginius octauo inualetudinis suæ, vndetricesimo ætatis anno sublatus, imponere carminibus suis minimè potuit extremam manum. Ceterùm ea laudare supersedemus, vt totam hanc partem illorum iudi-*

iudicio integram relinquãmus, quibus necessitudo est cum Romanæ Etruscæq; Poëseos Principibus, & Magistris. Igitur, Lector candide; Poëtæ candidissimi versus lege, & ex his coniecturam facito de ceteris, qui eius ingenij fœtus extarent, nisi mors non tam ipsi Virginio, quàm bonis literis peracerba, maturioris ætatis fructus intercepisset. Vale.

VIR-

VIRGINII CÆSARINI VITA.

VÆ de Virginij Cæſarini ingenio, moribus, ſtudijs, diſciplinâ, fortunâ, totoque vitæ curſu, non ab rumore vulgi, neque à Rhetorum laudationibus accepimus, ſed à viris grauibus, & ab omni affectu liberis, qui adhuc ſuperſunt, quique Virginium vſu quotidiano cognitum habuerunt; ea nos, ſicuti narrata, acceptaque ſunt, ſimpliciter, pro noſtrâ, & argumenti naturâ, fideliterque tra- demus.

Natus eſt Romæ die XX. Octobris anno M.D.LXXXXV. patre Iuliano, Ciuitatis Nouæ Duce, matre Liuiâ Virginij Vrſini filiâ. Vtriuſque autem parentis genus, generiſque dignitas & potentia clariora ſunt, quàm vt ſcriptoris operam, lucemque deſiderent. Fratres habuit maiores quidem natu Ioannem Georgium, qui patri in Ducatu ſucceſſit, & Alexandrum, qui poſteà Cardinalis creatus eſt ab Vrbano Octauo, minores autem Ferrantem, vtriuſque Signaturæ Referendarium, ac Petrum, militem Hieroſolymitanum. Propinquitatibus verò multis magniſque floruit;

floruit, à matre præſertim. Nam præter Vrſinam gentem, Beatrix, Cornelia, & Catharina Liuiæ ſorores nuptui traditæ, cùm ſuis, tum ſuorum filiorum coniugijs Sfortias, Columnas, Corneos, Pallauicinos, Maluetios, Altempſios, Cæſios, Borromæos, Madrutios, aliaſque ſubinde veteres familias & locupletes comprehenderant. In Virginio igitur eximia ab ineunte ætatẽ indoles, & ad ſtudia literarum ſingularis alacritas apparuit: adeo vt Bonifacius Cardinalis Caietanus, acri vir, vt omnes ſciunt, perſpicacique iudicio, ſeptennem adhuc puerum cùm tractaret, ad omnia ſumma natum diceret, & incredibiles progreſſus in literis, ſi inſtitutio accederet, augurari ſoleret. Celebre eſt, ac penè in conſuetudinem prouerbij venit, nihil Romanis pueris feſtiuius, nihil elegantius fieri poſſe: promptos, ſagaces, dicaculos, ingenioſos, ad omnia diſciplinarum genera mirè factos videri: vbi adoleuerint, concidere ſæpè vim illam omnem, ardoremque animorum, & quaſi Circæo aliquo poculo repentè mutatos, alios planè ſenſus, aliam ſibi mentem induere. Verène id, appoſiteque dicatur; an à Tranſalpinis hominibus, vetere erga Romanos odio, falsò iactetur, nihil laboro. In Virginio certè aliter ſe res habuit, vt poſteà intelligemus. Nouem fermè natus annos Parmam mittitur cum Alexandro fratre, quò procul à paternis delicijs, adeoque ab ijs occaſionibus, quæ mentes adhuc teneras, & ad magna ſurgentes plerumque enecant, intentiorem ad ſtudia animum

mum adijceret. Antelata autem ceteris vrbibus Parma, cùm ob celebritatem illius Academiæ excellentibus in omni disciplinâ magistris, Ranutij Ducis operâ, florentissimæ, tum ob auiam Farnesiam: quo etiam nomine Ranutius venientem Virginium libenter domum suam recepit, & pro eâ, quæ intercedebat, coniunctione, benignè liberaliterque habuit, quoad eâ in vrbe est commoratus. Mansit autem ibi quinque plus minus annos: intra quod spatium non solùm ea omnia arripuit, quibus ad humanitatem informari solent ingenui adolescentes; verùm etiam totius Philosophiæ cursum confecit, præceptore Auanzino, qui Iacobi Zabarellæ in Gymnasio Patauino discipulus, Peripateticæ disciplinæ ludum in Parmensi aperuerat: tantâ quidem cum laude, vt condiscipulos & percipiendi celeritate, & disputandi solertiâ longo interuallo omnes anteiret. Nec institutum intereà iter retardauit infortunium, quod illi accidit. Nam dum inter æquales in equestri ludo se exercet (quod vnicum habebat à studijs laxamentum) refractarius equus, cui erat impositus, iuueniliter exultantem, & superbè nimis imperitantem excussit, adeoque grauiter solo illisit, vt pluribus locis crure confracto, præ dolore sensibus pænè omnibus destitutus, vltimum vitæ discrimen adiuerit. Quem casum maior etiam paulò pòst calamitas excepit, Chirurgi imperitiâ. Cùm enim post duos menses, quàm decubuerat, experiri vellet, an rectè adhuc consistere pedibus posset,

poſſet, adeò perperàm ac diſtortè conglutinata tibia apparuit, vt eam denuò perfringere neceſſe fuerit, & in eum ſtatum reuocare, quò ante curationem fuerat, quò rectius conualeſceret, accerſito ab Iſſæo vſque lacu, in Venetâ regione, probatæ artis Chirurgo. Horret animus eos cruciatus cogitare, qui denuò tolerandi Virginio fuere; qui tamen illos eo animi robore tulit, eaque conſtantiâ, quam in viro confirmatæ iam ætatis & ſapientiæ non requiras. Igitur, vt eramus aggreſſi dicere, tantum abfuit, vt propterea ſtudiorum ſuorum curſum intermitteret, vt per totum illud tempus, quo in lectulo confixus iacuit (iacuit autem integrum propè annum) nihil ageret aliud, quàm vt cum viris doctis ſermonem de literis inſtitueret; præcipuè verò cum Patribus Soc. IESV, qui ei frequentes, & ad omne promti officium aſſidebant. Quorum quidem viuendi ratio & inſtitutum adeò Virginio arriſerant, vt non ſemel de illorum amplectendâ militiâ cogitarit: eamque animi illius propenſionem perpetuam atque conſtantem poſteà aperuit vltima ipſius voluntas, qua Ignatiano habitu efferri ſe velle cauit in teſtamento. Ea curatio cùm poſt menſem vndecimum exitus tandem proſperos habuiſſet, eoſque iam progreſſus feciſſet in literis, quos operæ pretium eſſet in aſpectum lucemque proferre, Romam, ineunte adoleſcentiâ, Virginius reuertit, vbi magnum ſanè virtuti ſuæ theatrum inuenit paratum. Nam ingens hominum animos cupidò inceſſerat videndi cominùs, & peri-

clitandi

clitandi ingenij, de quo tam multa, tam præclara omnium ſermone afferebantur: erantque non pauci, qui ſuſpicarentur, in adoleſcentulo primariæ nobilitatis, & morum formæque elegantiâ commendatiſſimo, efferri plus æquo omnia: ita verò ſolere fieri, vt qui alijs in vrbibus maximo in pretio eſſent, & laude ingenij ceteros mortales anteirent, Romæ ita decreſcerent, vt vix aliquo in numero haberentur. Virginius tamen aduentu ſuo ita confirmauit rumores, qui de ipſius virtute atque ingenio percrebuerant, vt nihil iam in Vrbe eſſet eius nomine clarius; eſſentque in eum, tamquam in aliquem ex veterum annalium memoriâ, conuerſi animi & ſtudia ciuitatis. Siue enim priuatis eruditorum colloquijs de re literariâ ſermo eſſet; ſiue in ſcholaſticorum, quos vocant, arenam deſcenderetur; magna vbique eius doctrina, magnum acumen, & fertilitas ingenij eminebat. Hæc autem efficiebat etiam gratiora præter generis claritudinem ſuauitas oris, formæque dignitas. Quibus accedebat actio efficax, & ſonus vocis elegans, & ad aurium voluptatem accommodatus; ingenuus prætereà quidam pudor, & candor animi, pari cum humanitate erga omnes, & facilitate naturæ. Nam ad id quidem quod pertinet, extat inter eius ſcripta Satyra elegans, quâ acriter carpit, vel potiùs irridet nobilium quorumdam inſcitiam, qui exiſtimationem dignitatemque nominis, quam ſolidis ornamentis, ac verâ virtute non poſſunt, oſtenta-

tione generis ac potentiæ, & insolentis animi fastu consequi volunt. Nec parùm momenti habebat ad plausum laudemque Virginio conciliandam senilis quædam in primo ætatis flore maturitas, non illa quidem austera ac tristis (nam hilariora nonnumquam conuiuia & congressus amabat, eratque in iaciendo, mittendoque ridiculo perurbanus) sed quæ adolescentem deceret literis impensè deditum, & ab insitâ animi generositate non fluxa, & præsentia, sed ad memoriam illustria, & æterna respicientem. Ferunt, cùm ab æqualibus ad insigne spectaculum inuitaretur, quod totius Vrbis concursu celebrabatur, se verò id facturum negasse, nec eo se crimine velle adstringere, vt quo temporis spatio posset Olympicis, Nemeæis, Circensibus ludis, &, si liberet, etiam Floralibus, sine vllo incommodo aut strepitu domi suæ interesse, mallet imperitorum artificum nugis, quantumuis sumtuosis, inter tumultus & vulgi angustias, oculos atque animum prostituere. Maximos prætereà clamores excitabat memoria, quâ ita Virginius pollebat, vt integras sæpè Scriptorum paginas, pro re natâ, recitaret; & vbi interesset publicis disputationibus (intererat autem ferè quotidie, certatim inuitantibus ijs, quorum ea sollemnitas erat, quò tanti Viri præsentiâ illustrior fieret) essetque vel eleuandum aduersarij dictum, vel suum confirmandum, sexcenta Aristotelis loca proferret ex tempore, ijsdem pænè verbis quibus reddita

fuerant

fuerant ab interprete: nam Græca adducere, nec moris eſt apud noſtros homines, & ipſe (inſtitutum enim tenebo, nec alios patiar falſas Virginio laudes appingere) non niſi leuiter attigerat Græcas literas. Itaque cùm acerrimo ingenio parem memoriam, quod perrarò accidit, ſortitus eſſet, & tempus omne, quod reliquum eſſet ab officijs ad tuendam vitam neceſſarijs, tereret in commentationibus, & tractatione librorum, breuî omnis reconditæ exquiſitæque doctrinæ ſcientiam ita comprehendit, vt admirationi eſſet vniuerſis, nec iam ſe intra Italiam contineret illius gloria, ſed mare & Alpes prætervecta longè ſe ad vltimas terras, lateque diffunderet. Cardinalis quidem Bellarminus (quem virum parùm conſideratè quicquam, aut ad aſſentationem dixiſſe vel feciſſe vnquam, nefas eſſet, ſuſpicari) ſolitus erat dicere, videri ſibi Virginium alterum Picum Mirandulanum, eum qui ob excellentiam ingenij, & doctrinæ, phœnix eſt nuncupatus. Quod ſanè dictum & probabatur in vulgus, & vtriuſque genus, mores, formam, ingenium, ſtudia, exitum ipſum vitæ ex æquo comparanti haud multùm abſonum à vero reperietur. In cuius rei fidem ſubijcimus numiſma, ex vnâ quidem parte duobus phœnicibus inſculptum, ex alterâ verò totidem imaginibus affabrè ductis, & extantibus; quarum prior Ioannem Picum, Virginium Cæſarinum altera referebat.

Idem Cardinalis Virginio auctor fuit, vt tantam rerum optimarum ſcientiam, ingenijque præſtantiam, quæ ſibi diuinitus contigiſſet, ad ipſius Dei gloriam, & generis humani fructum conferret, ſcribendo librum, in quo vberioribus argumentis, quàm ceteri feciſſent, magiſque ad ſenſum permanantibus, omnem dubitationem tolleret de immortalitate animorum, ad reuincendam illorum pertinaciam, qui ſacrarum literarum teſtimonio hac in re minimè acquieſcerent. Et ſanè multa in id argumentum Virginius iam collegerat, colligebatque in dies, quò omnia ſuo tempore rectè & ordine digeſta luculento volumine complecteretur; niſi præmatura poſteà mors egregium Opus, quemadmodum alia multa quæ moliebatur animo, intercepiſſet. Inter hæc non neglexit Iuris quoque ſcientiæ, cuius Conſultus fuerat Parmæ ſollemniter appellatus, operam dare, coacto etiam ſtylo, quo ceteroqui caſtigato vtebatur, accommodare ſe formulis corruptæ Iuriſprudentiæ. Verumtamen longè maior

maior illum voluptas ad mitia Musarum studia, & flagrantior cupido rapiebat, hominem præsertim non tam honorum & potentiæ, quibus vulgares animæ vsque ad insaniam capiuntur, quàm laudis & gloriæ, quâ magnæ mentes & erectæ imprimis ducuntur, appetentissimum. Quamobrem, valere tandem iussis leguleiorum foríque clamoribus, iterùm se liberalioribus literis totum tradidit, Theologicis præsertim, ac Philosophicis: quarum primas cum sacræ historiæ, Canonum, Conciliorum, ac Patrum cognitione coniunxerat; in vltimis verò, Doctore & Magistro Auanzino, de quo suprà memorauimus, ita vsque ad illud quidem tempus Peripateticorum sectæ adhæserat, vt ab eorum placitis vel latum vnguem discedere religio illi esset. Verùm vbi versari familiariùs cœpit cum Federico Principe Cæsio, eiusque auctoritate & consilio in amicitiam se dedit Galilæo, Ioanni Ciampolo, alijsque eius disciplinæ hominibus, qui è cælo se deuocasse gloriabantur veram ac germanam philosophiam, hoc est, aliam planè ab eâ, quam Aristoteles tradidisset; primò quidem obluctari acriter eorum dictis, deinde vbi quotidianus sermo argumenti insolentiam cicurauit, haud grauatè aures, postremò etiam manus dedit. Itaque veteris militiæ desertor & transfuga, vt sunt iuuenum ingenia cupida rerum nouarum, transitum fecit ad castra Lynceorum (id nomen Academiæ fuit) quorum erat institutum inusitata rerum euenta, quæ terris, quæ cælo accide-

rent, in disputationem vocare, causas sedulò indagare, & eorum obseruationibus, alijsque experimentis, veterem omnem philosophiam, Aristotelicam in primis euertere. Ex eo numero qui esset, quasi familiæ suæ tesseram ambitioni vocabuli conuenientem, gestabat digito annulum, lynce insculptum, quo significabatur, esse eos in rimandis naturæ arcanis perspicacissimos. Hæc porrò Academia auctorem habuit eum, quem diximus, Federicum Principem Cæsium, literarum amatorem potiùs, quàm peritum, mansitque tamdiu, quamdiu vixit auctor suus, qui illam quasi satam à se arborem omni officio industriaque colebat. Verùm eo mortuo, cùm Academici nullas haberent certas sedes, nec ceterarum Academiarum morem sequerentur, statis diebus in vnum conueniendi, sed vnico nominis splendore, & annuli mysterio omnis eorum disciplina contineretur; breui Lynceorum memoria ita extincta est, vt eorum ad ætatem hanc nostram vix tenuis aura peruenerit. Præter Galilæum, & Ciampolum, coluit quoque Cynthium Clementem eidem sectæ addictum, & insignem eâ tempestate Medicum. Ab eo Virginius Chimicis sacris initiatus versari cœpit attentiùs in eius artis experimentis, quibus præcipuè Aristotelis fundamenta conuelli putabant. Eaque ipsa experimenta conuertit postmodum à destruendis Peripateticorum placitis ad fulciendam valetudinem suam, quæ iam & assiduo labore in studijs, & habitu corpo-

corporis gracili, propenſoque ad maciem, in deterius quotidie prolabebatur. Verùm hic quoque conatus, ſicut alia multa quæ periclitatus fuerat medicamenta, irritus fuit, in dies magis magiſque ſuperante vi morbi. Cuius rei cùm omnem culpam (vitio generis humani) conferret in inſcitiam Medicorum, inuehi vehementer eâ occaſione ſolitum ferunt in inſaniam temporum noſtrorum, quibus ars illa, cui valetudinem noſtram vitamque credimus, tamquam humilis & plebeia, digna iudicaretur, in qua illi fermè elaborarent, qui nullas vererentur violare maiorum imagines, quique tenuitate plerumque rei domeſticæ prohiberentur operam dare ſtudijs ac diſciplinis ad eam probè tractandam neceſſarijs; inſtrumenta fundi, paſcua, nomina, ſupellex, à viris honeſtiſſimis, patricijſque vendicarentur. Igitur cùm alterius cæli præſidium, reliquis omnibus fruſtrà conſumtis, experiri conſtituiſſet, Bononiam iter intendit, non quòd ſitum illius vrbis maximè opportunum duceret valetudini ſuæ, placidum alioqui temperatumque cælum deſideranti; ſed quòd in Bononienſi Gymnaſio mereri ſtipendia dicerentur Medici præſtantiſſimi, nec deeſſent literati viri, ſine quibus, vt cetera adeſſent omnia, videbatur ſibi Virginius in ſolitudine luctuque viuere. Sed interceptus in itinere ab amantiſſimo ſui Principe Cæſio, Aquamſpartam Cæſiæ gentis oppidum propè Spoletum diuertit, manſitque ibi aliquot dies magnâ, quantum

quidem per inualetudinem licuit, cum voluptate. Quippe Federicus, quò libentiorem illic Virginium retineret, Bononiâ accerſerat, præ ceteris, Claudium Achillinum, Philoſophum ac Poëtam, opinione quidem omnis Ciſalpinæ Galliæ maximum, & Petrum Poterium rei Chimicæ egregium artificem, quibuſcum alternas horas hilare ac iucundè tranſigebat. Ac breuî tantùm de veteri ſuâ ſæuitiâ morbus remiſerat, vt vox etiam, quam pituitæ, vel alterius cuiuſuis humoris defluuio vlceratæ fauces iam olim intercluſerant, ad officium rediret, vt Elegiâ quadam ad Cynthium Clementem ſibi ipſi effusè gratulatur. Nam ceteris eius virtutibus non leui ornamento erat mira indoles, & dexteritas ad Poëſim, præcipuè Latinam, in quâ Tibullum, Propertiumque, eruditorum iudicio, feliciter expreſſit elegiaco carmine. Italicis etiam numeris ſe exercuit, adductus conſuetudine Ioannis Ciampoli, qui eo præcipuè ornamento aditum ſibi ad laudem, & ad potentiorum limina patefecerat. Sed quamuis Virginius profiteretur maximè omnium probari ſibi Ciampoli venam & characterem; longè tamen diuersâ viâ vterque illorum ibat ad carmen. Virginius æquabile & temperatum ſequebatur ſcribendi genus, perſpicuum, graue, ſimplex, quod ſeriò rem ageret, & in quo Latij veteris inceſſum facilè agnoſceres; in Ciampolo liber ſpiritus, noua omnia, concitata, grandia, inaudita, plena periculi & audaciæ ad Pindarum aſpirantis, quæ

Propterea omnem ad se raperent admirationem theatri. Quam scribendi rationem perperàm imitati posteà, qui se Pindaricos dici volunt, in tam absurdos errores inciderunt, vt ex plurimis, quæ aliquot ab hinc lustris irrepserunt in Rempublicam literariam hæreses, nulla, vt viri quidem sapientes iudicant, fœdiùs Italicæ iuuentutis ingenia corruperit. In his, quæ scripsit maternâ linguâ, multa reperiuntur etiam amatoria, satis pro argumento verecunda & sobria: quæ tamen Auctor posteà improbauit, tamquam imbecillâ adhuc ætate scripta: & superat eorum numerus, quæ hominem philosophum, & à vulgi erroribus alienum magis deceant, quæque Christiano Poëtâ digniora videri possint. Quâ etiam in re secutus est Ciampoli auctoritatem suadentis, honestissimam secum prouinciam susciperet, ad meliorem frugem moresque reuocandi Etruscas Musas, quæ, nonnullorum vitio, nihil iam sancti aut casti haberent, sed cuiusuis è vulgo libidini prostitutæ in obscœnis tantùm & procacibus argumentis occuparentur. Virginius itaque à iuuenili licentiâ ad grauiora stylo conuerso, moralis Philosophiæ præcepta, quod nemo adhuc ante ipsum ex proposito fecerat, aggressus est carminibus tradere, vt etiam profitetur Ode illâ, quæ Procemium inscribitur. Et quia ad informandos optimis moribus animos duplici præcipuè viâ ac ratione niti oportet; ad honesta videlicet incitando illos, & reuocando à turpibus; vtramque

Virginius complexus eſt: illam quidem pluribus Odis (cantiones noſtri vocant) ad varios amicos ſcriptis; hanc verò nonnullis Satyris Luciliano aceto perfuſis, in quibus ætatis ſuæ vitia perſtrinxit acriter: quandoque etiam perſonis potentiâ vel dignitate illuſtribus, quâ erat animi libertate ac ſpiritu, in os inuolare non dubitauit; ſed animi tantùm gratiâ, & experiundi eo in argumento ingenij, non quòd vlli mortalium inuri notam ſuis carminibus vellet. Ceterùm quò fideliorem literis ſuis operam daret, in ſuperiorem paternæ domus contignationem ſeceſſerat. nec eò quemquam ferè admittebat, præter illos, qui pari erga Muſas animo eſſent, paribus ſtudijs ducerentur. Hos enim ad ſe venientes omnibus humanitatis officijs excipiebat: cum his diſſerere, lectitare, conuiuari, deambulare, dies integros commorari: cum eiſdem communicare lucubrationes ſuas, impenſè priùs rogatis, diligenter animaduerterent, & ſi quæ minus probarent, atroci ſtylo effoderent. Quorum quidem nonnullos alienâ ope & præſidio indigentes aluiſſet etiam domi ſuæ, vt ſolebat ſæpè deſiderare, ſi per tenuitatem rei domeſticæ licuiſſet. Verùm cùm bonorum paternorum ſumma vnà cum Ducatu Ciuitatis Nouæ in Picenis, alijſque in agro Latino oppidis, ad grandiorem natu fratrem, more apud nobiles familias recepto, perueniſſet; ipſe tertio loco genitus eam pecuniam annuatim percipiebat, quæ cùm per ſe ipſa ſatis exigua erat,
tum

tum verò parùm attentè administrata, vt ij faciunt, quibus seriò occupatis in studijs literarum ingrata omnino atque odiosà accidere solet rei familiaris procuratio, ægrè in annuos sumtus suppeditabat. Quò fiebat, vt graui se nonnumquam ære alieno obligaret; quod posteà Dux ipse ad arcendam notam, quæ in se etiam redundasset, molesto quidem animo, sed exsoluebat tamen. His angustijs vt obuiàm aliquando iret, litem cum eodem Duce instituerat, quâ petebat, vt liberalior sibi in singulos annos pensio decerneretur, prout vltimis illis temporibus maior facta fuisset accessio ad patrimonium Cæsarinæ familiæ, ad cuius facultatem respexissent Maiores sui, cùm secundo loco genitis annuos præscriberent reditus. Sed Mapheus Cardinalis Barberinus, quem ingenij ac studiorum similitudo Virginio, quamuis longè natu minori, familiarissimè coniunxerat, ei persuasit, vt omni contentione sublatâ, quietè cum fratre & concorditer viueret; quòd ita deceret præclarum virum, eaque esset certior ratio extorquendi ab illo pecuniam. Eo interim in otio, & quasi malaciâ literarum, non licuit Virginio diutiùs viuere, ipsum inter Cubicularios intimos cooptante Gregorio XV. operâ Ioannis Ciampoli, qui Pontificio nomine exarabat epistolas ad Principes. Is vbi ad illum honoris gradum est admotus, nihil habuit antiquius, quàm vt significationem aliquam Virginio daret grati animi, & beneficiorum memoris, quæ plurima ab

ab eo, insigniaque acceperat. Erat Gregorio à secretis, in ijs quæ ad statum curamque Reipublicæ pertinent, adeoque non mediocri auctoritate & gratiâ in aulâ florebat Ioannes Baptista Agucchius Bononiensis, vir cùm cetera clarus, tum verò scribendi Italicè, & rerum per literas gerendarum laude clarissimus. Eius commendatione Ciampolus sicut ipse in eum locum peruenerat, ita facilè est consecutus, vt Virginius ad eum, quem diximus, honoris gradum ascenderet. Sunt qui credant, Virginium, vbi primùm in Palatium pedem intulit, veteris instituti oblitum cogitare cœpisse de anteuertendâ purpurâ Alexandro fratri, cui quamuis tenuioris ingenij homini, tamen vti & natu grandiori, & aliquot iam annos constituto in publico munere, deberi potiùs is honos videbatur: tantumque breuî vel suâ industriâ, vel amicorum ope profecisse, vt cùm Gregorius lento quidem, sed graui conclamatoque morbo implicaretur, ad illustrandam præclaro aliquo facinore memoriam extremi temporis, de Virginio Cardinali creando in primo conuentu Senatus, vnà cum duobus alijs viris ornatissimis, Agucchio ipso, & Angelo Cæsio, consilia inirentur; quæ tamen Pontificis mors citiùs, quàm credebatur, consecuta discusserit. Alij verò postremæ quidem parti assentiuntur: quòd verò pertinet ad præripiendum fratri honorem, commentos fabulam putant aulicos homines, Virginium non ex ipsius virtute & altitudine animi
metien-

metientes, ſed ex moribus, & naturâ imperitæ multitudinis, quæ adduci numquam poteſt, vt minimè credat inſanire eos homines, qui nihil ducunt præclarius vitâ rectè ſapienterque traductâ. Adduntque, Virginium non repugnantem potiùs, quàm volentem pertractum fuiſſe in Aulam Pontificiam, clamante ſubinde Ciampolo, indignum eſſe viro magnanimo, præſertim philoſopho, cùm ſcias humanam ſocietatem mutuis officijs contineri, nullam velle Reipublicæ partem attingere; cumque literarum adeò ſis amans, occaſiones auerſari illas, quibus literæ poliuntur: non prætermittendam opportunitatem iuuandi amicos, & induſtrios homines, nec ea munera recuſanda, quæ, niſi à probis viris ſapientibuſque occupentur, improbis & iniuſtis, magnâ cum Dei offenſione, reique publicæ incommodo, ſint committenda. Mortuo Gregorio, & in eius locum Vrbano Octauo Pontifice renunciato, ſtatim eius Cubiculo Virginius præficitur: idque tribuiſſe Vrbanum opinio fuit non tam veteri beneuolentiæ, quâ eius indolem ab ineunte adoleſcentiâ complexus fuerat, quàm recentibus eiuſdem erga ſe meritis. Cùm enim Mapheo Cardinali Barberino dudum ſubirati Hiſpani eſſent, ſuæque erga illum voluntatis non obſcuras dediſſent ſignificationes; ægrè illi, vt exiſtimare quiuis facilè poteſt, ad Summum Pontificatum aditus patuiſſet, niſi Virginius à Franciſco de Caſtro Regis Hiſpaniarum ad Pontificem Oratore, & Didaco Saauedra, qui conſilio-

ſiliorum omnium Franciſco particeps erat, ſæpiùs vrgendo impetrauiſſet, æquiore in tantum Virum animo eſſe vellent, & auctores fieri, vt is cum Rege Catholico in gratiam rediret. Iam olim enim Virginius, manuducentibus literis, & re Poëticâ, inſinuauerat ſe in vtriuſque illorum familiaritatem, quemadmodum etiam Mapheo egregiè conciliauerat Gaſparem Cardinalem Borgiam Hiſpanicæ factionis moderatorem ac ducem, qui quamquam durior ad hæc ſtudia videbatur, facilè tamen ſuauitate morum Iuuenis nobiliſſimi, & miræ in tractandis conciliandiſque animis dexteritatis ita captus eſt, nihil vt eſſet, quod non eius causâ faceret libentiſſimè. Certè ſi in Pontificibus creandis quicquam humanæ opi tribuere fas eſt, ac non potiùs ſola tam arduo in opere & ſacroſancto Voluntas Diuina dominatur, egregiè meritus de Vrbano Octauo Virginius eo facto videri potuit. Ad eum tamen fortunæ gradum tantam animi æquitatem & modeſtiam attulit, vt eorum qui apud Vrbanum aliquo loco eſſent, nemini minùs licere videretur: tantumque abfuit, vt eos imitaretur, qui ad potentiam opeſque ex inſperato euecti efferuntur faſtidio quodam & contumaciâ; nullum vt ſuauiorem ex eo loco fructum percipere ſe fateretur, quàm ſubleuandi veteres amicos, eos præcipuè, qui deſtituti re familiari, ingenio, & literis abundarent. Itaque breui illo tempore, quo in eâ dignitate vixit, eorum quàm plures, prout cuiuſque conditio ferebat, aut in familijs virorum

Prin-

Principum, aut honeſto aliquo in munere collocauit. Aliquos etiam apud ſe retinuit: in his Auguſtinum Maſcardum, quem Parmæ cognitum, hoſpitis & contubernalis loco habebat; & Franciſcum Balduccium, cuius operâ vtebatur in ſcribendis epiſtolis, virum ad Poëſim omnino factum, ſi acrioris limæ labor, & vberior cognitio artium optimarum ad eius ingenium acceſſiſſet. Alios verò, qui cùm nihil domi pingue haberent præter ingenium, inani tamen ſcientiæ opinione inflati, ſæculum incuſabant, vt ferè fit, quòd iacere literas pateretur, molliter atque vrbanè admonitos erroris, in quo erant, hortari ſolebat, relictis ſtudijs literarum, aliam omnino artem magis accommodatam humeris ſuis, aliud vitæ genus aggrederentur. Eaque Virginij libertas meliora ſuadentis, multis, qui nullam in tanti Viri dictis ſubeſſe fraudem poterant ſuſpicari, ſaluti fuit. Tam illuſtri loco poſitum Virginium, cùm publica expectatio, tum verò Vrbanus ipſe Purpuræ deſtinabant. Verùm quod illi aliena mors paulò antè abſtulerat; ſua tunc abſtulit. Nam intra vertentem annum, ex quo Pontificio Cubiculo præerat, extremâ iam macie confectus, fato, quod iamdiu forti erectoq; animo operiebatur, tandem conceſſit, Kal. Aprilis, anno M.DC.XXIV. Conſtans autem opinio fuit, mortem illi maturauiſſe Præfecturam Cubiculi, cui vt frequens adeſſet, adeoque palàm Pontifici faceret, ſe integras ad purpuram vires allaturum, affecto corpori, & quietis indigenti minimè parceret.

ret. Virginij quidem mortem adeò grauiter tulisse fertur Vrbanus, vt per aliquot dies, vbi de illo mentio incideret, lacrymas non haberet in potestate: &,cùm Alexandrum Virginij fratrem Cardinalem creauit, professus sit, se potiùs Virginij memoriæ, quàm Alexandri promeritis illum honorem tribuere. Quàm carus autem ciuitati fuerit, mœrore funeris indicatum est. Senatus enim, Populique Romani decreto, in Palatio Capitolino statua illi posita est, doloris publici testis, cum inscriptione Ioannis Ciampoli:

VIRGINIO
CÆSARINO
QVIRITIVM SAPIENTISSIMO,
CVI TANTA INGENII VIS,
VT DOCTVS ETIAM HABERI POSSET
SINE LITERIS;
TAM AMPLA LITERARVM SVPELLEX,
VT ADMIRATIONEM MOVERE POSSET
ETIAM SINE INGENIO:
QVEM TAMQVAM VRBIS MIRACVLVM,
ET NOBILITATIS ORNAMENTVM
TVM INDIGENÆ, TVM CONVENÆ PHILOSOPHI,
POETÆ, ET RHETORES INVISEBANT,
SVA QVISQVE DECORA

IN

IN HVMANISSIMO MOECENATE MIRANTES:
CVIVS IVVENTVTI
PERTINAX DOCTRINARVM STVDIVM
SENILIS PRVDENTIÆ
GLORIAM COMPARAVIT,
IVVENILIS VALETVDINIS ROBVR ERIPVIT:
QVI FACTVS ADOLESCENTIBVS
EXEMPLAR VIRTVTVM, ET PARENTIBVS
MENSVRA VOTORVM,
NONDVM TRIGESIMVM ANNVM INGRESSVS
MORTEM OCCVBVIT IN VATICANO,
SAPIENTIVM LVCVBRATIONIBVS,
ET PRINCIPVM LACRYMIS ILLVSTREM:
CVI PONTIFICII CVBICVLI PRÆFECTVM AGENTI
VRBANVS VIII.
ECCLESIASTICÆ PVRPVRÆ DECVS
A PRÆPOPERA MORTE
EREPTVM FVISSE CONQVESTVS EST:
EIDEM PVBLICIS EXEQVIIS COHONESTATO
S. P. Q. R.
ANNVENTE PONTIFICE,
INTER TRIVMPHALES DVCES IMAGINEM
ET MONVMENTVM DECREVIT,
NE MINVS LITERARVM GLORIA,
QVAM ARMORVM,
CAPITOLIVM DECORETVR.

Appa-

Apparatiſſimo funere elatum ad D. Mariæ de Arâ cæli, Alexander Gothifredus S. I. Patritius Romanus pro concione laudauit. Humoriſtarum item Academia Virginio (qui honos, ex inſtituto illius loci, viris tantummodò famâ ingenioque maximis haberi ſolet) iuſta perſoluit, Auguſtino Maſcardo clari iam tum nominis Oratore verba faciente. Cuius Oratio excepta de more eſt à Poëtarum carminibus, quorum magna pars ereptum ſibi Mœcenatem ſuum certatim dolebant, veroque luctu, non ad oſtentationem ingenij ſimulato, funus proſéquebantur.

VIR-

VIRGINII CÆSARINI
ROMANI,
olim VRBANI VIII. Pont. Opt. Max. Cubiculo Præfecti,

EPINICION in Victoriam Bohemicam Sereniſs. D. Maximiliani Boiorum Ducis.

TRiſtitiam, trepidosq́; metus, curasq́; proteruis
Tradam Carpathium per mare ferre Notis.
Omnia læta cano: pleno nunc ore ſonandum:
Aurea quid ceſſas mî dare plectra puer?
Non referam molles luctus, priuata ſilebo
Damna: queri nobis publica cauſa vetat.
Surge anime, & deſueta diu fer gaudia mente:
Surge anime, atque aliam diſce mouere chelyn.
Sacra canit vinctis Peneïde fronde capillos
Vates: quiſquis ades, dic bona verba ſacris.
Vrantur Syriæ merces, Nabathæaq́; tura:
Puniceas oleant lucida templa roſas.
Vlta profanatas adſitis numina ſedes,
Impleat & veſter nunc mea lina fauor.

Sunt aliquid Superi: Romanis regnat in aris
Relligio, veteres quam coluiſtis aui.
Non deſunt lentas vltricia fulmina in iras,
Iudicat & tandem crimina pœna ſequax.
Fœda Palatinum regnis dare terga Bohemis
Vidimus; & noſtrâ parta tropæa manu.
Fracta cruentatum voluuntur ſceptra per Albim:
Funereo Hercynius ſanguine tabet ager.
Vincula Praga manu geſtat, quâ tela gerebat,
Et malè decuſſos accipit ore lupos.
Quis Superûm, Muſæ, noſtros ad bella maniplos,
Dicite, quæ iuuit Cæſaris arma manus?
Vtraque finitimis legio conſederat aruis,
Cernebantq́; auidi mutua caſtra duces.
Hinc Rhenanus agit Slauos, Morauoſq́; rebelles,
Et ferus in pugnam Sleſia ſigna rapit.
Fœda Superſtitio, ſacris infenſa Latinis,
Tincta Acherontæo ſpicula felle tenet;
Et Vaticano ante alios incendia templo
Caluinus minitans impia tela rotat.
Hinc armis nitet Auguſto deuota iuuentus,
Ardet & æratâ cuſpide Boia cohors.
Vnà ingens Hiſpana phalanx certamina poſcit,
Iuſtaq́; Parthenopes miles in arma ruit.

Arduus

Arduus & campo ſeſe Buquoïus infert,
Magnanimoſq́ꝫ docet ſpernere fata viros.
Aptant ſe pugnæ Tyrrheni principis alæ;
Hoſtem iamq́ꝫ prior, quàm manus, ira ferit.
Sic ſteterant acies: necdum dare carmine belli
Clariſonæ audebant ſigna cruenta tubæ.
Aëre ſe mittens rutilis cùm nubibus actus
Liquit Adalbertus cærula templa poli.
Et Bauarum ſtetit ante Ducem: tum ſtella nitenti
Per nubes ſecuit crine refixa viam.
Non ille attulerat chlamydem, tunicaſq́ꝫ crepantes
Textilibus ventis, carbaſeoſq́ꝫ ſinus.
Non paſtorali firmans veſtigia virgâ,
Aut venit mitrâ tempora vincta gerens,
Qualem Diuorum cumulantem altaria donis
Iam vidit melior Praga operata Deo.
Norica ſed forti criſpans haſtilia dextrâ,
Totus & ardenti clauſus ab ære nitet.
Aureus vmbo iras, furias, clademq́ꝫ vomebat:
Nutabat criſtâ verſicolore caput.
Mox ait: O fidei Princeps defenſor auitæ,
Maximiliane, tuis gloria maior auis;
Perge, agè, tempus adeſt, via nunc rūpenda per agmen:
Disiice, me, trepidos, omina dante, duces.

Sat regnare datum ſceleri, iam fraudis abundè eſt:
Nunc admiſſa truci crimina morte luant.
Tu cæli vindex: tibi victima corruet hoſtis,
Planget & aduerſam ſanguinolentus humum.
Non te, quòd denſis horreſcunt agmina ſignis,
Terreat: has acies numina magna premunt.
Diuorum violata animo ſimulacra reuolue,
Et temerata truci fana vetuſta manu.
Veſtales ſubeant aditus, & milite, caſtus
Quæ colit, audaci clauſtra refracta, pudor.
Illa eſt, illa ferox leto ſternenda iuuentus,
Diuorum è tumulis quæ ruit oſſa ſacris.
Quiq́; dedit cineres noſtros ludibria ventis,
Det lacer impaſtis oſſa inhumata feris.
Quòd cauſâ vincis, vinces & viribus hoſtes:
Stabunt pro caſtris iuſq́; piumq́; tuis.
O quantos hodie confuſæ cædis aceruos
Aſpicies! dextrâ funera quanta dabis!
Euentura cano belli non futilis augur:
Mentiri haud Superûm nuncia lingua poteſt.
Ecce tuas volitat circùm Victoria turmas,
Lectaq́; Idumæis fert tibi ſerta iugis.
Dixit, & intorſit furialis robora teli,
Horret quà denſo crebrior hoſte globus.

Proxima

Proxima Boiugenæ regis volat hasta per auras:
Cetera ductorem turba imitata ruit.
Exhortantur equos, laxisq; feruntur habenis:
Quadrupedum occurrunt pectora pectoribus.
Fulmineum explodunt nitrosa tonitrua plumbum,
Sulphureasq; volat Mors comitata pilas.
Dant sonitum colles, refugitq; exterritus amnis:
Æther dissultat, concutiturq; solum.
At Dux fatifero Boiorum dimicat ense:
Quà ruit, horrescunt obuia corda metu.
Latum limitem agit peditemq; equitemq; metendo,
Versaq; vulnifico fulmine terga ferit.
Indica sic frendens furit inter ouilia tigris:
Per Libycas equitans sic ruit Auster aquas.
Sic flamma arentes victrix populatur aristas:
Diluuiem meditans sic tumet Ister agris.
Tum verò exoritur clades horrenda cadentûm,
Strataq; in informi corpora cæde natant.
Pars ruere in fatum, pugnaci & pectore mortem
Accipere: incertæ pars dare terga fugæ.
Hi fluuium petere, & rapidis se credere lymphis;
Brachia sed vincit vulnere tarda labor.
Iam terror miseros nigris amplectitur alis,
Et quatit insolitus pectora pulsa timor.

Iam reboant gemitus morientûm, pallida fuso
  Exultatq; virûm sanguine Tisiphone.
Vndique sanguineæ strages, & plurima mortis
  Versatur facies: inficit arua cruor.
Vicit Relligio tandem, fusæq; cateruæ
  Sunt visæ ad nostros proijcere arma pedes.
Tu quoque, Rex, stares miserandus truncus in aruis,
  Ni leto profugum surripuisset equus.
Ecce petis Morauas, latebrosa cubilia, siluas,
  Nec, quæ circumstent aspera fata, vides.
Quò ruis, ô demens? nostris accede triumphis:
  Cæsareum satius sponte subire iugum.
Iam tibi prædico exilium, longosq; labores,
  Pauperiem, & nullos per tua regna lares.
Finibus extorris, Rheniq; expulsus ab amne,
  Quàm mallem, dices, hac cecidisse die!
O vbi nunc soceri auxilium, classesq; Bataua!
  Fugisti: languet spiritus ille tuus.
Vouerat ille (nefas) sese Capitolia ferro
  Excisurum olim, Romulidûmq; decus:
Ebrius & patrio celebrans conuiuia Baccho
  Sacrarat telis Itala regna suis.
At Superi oderunt ventosæ prælia linguæ:
  Imminet in tumidos numinis ira duces.

Monti-

Montibus Æmonijs celsos imponite montes,
Monti parq; Mimas, Oromedonq; ruant.
Ægæon validus centeno fulguret ense,
Porphyrionq; fremat, centimanusq; Gyas.
Fulmine deiecti Stygias trudentur ad vndas:
Inuenient Siculis flammea busta iugis.
Pura triumphatum Pietas ascendit Olympum,
Et parent humili sidera capta prece.
Hinc tibi victori, plausu fremituq; secundo,
Fessa malis reserat mœnia Praga triceps.
Tu sancis leges, inimicaq; fœdera rumpis,
Dux acie, & iusto dux metuende foro.
Bella gemunt, fractamq; fidem, te iudice, sontes:
Fallaces cohibent vincula ahena viros.
Lictorem metuunt ausi spreuisse phalanges:
Armorum peragit stricta securis opus.
Miles Io ingeminat præcinctus tempora lauro:
Acer Io ingenti voce triumphe canit.
Ante tuos currus fracto Moldauia cornu
Decolor incedit sanguine tincta suo.
Fertur summisso, tristiq; Bohemia vultu,
Quas nutrit, passis puluerulenta comis.
Numina redduntur templis, altaribus ignes,
Numinibus cultus, turea grana focis.

Primus & ante aras Princeps inducit honores,
Hostilesq́; aptat postibus exuuias,
Arma fugacis equi, seruantia signa cruorem,
Et de languenti spicula lapsa manu.
Ingentes pendent hastæ, infelicia tela,
Et frustrata suos scuta cruenta duces.
Sacra redux celebrat Romanâ in veste sacerdos,
Edit & arcano verba timenda sono.
Dein animata Deo delibat munera mensæ,
Et, memorans Christi funera corde, litat.
Monstra fremunt Erebi, Cocytia regna resultant:
Horrendùm Hussitus sibilat ore draco.
Magnus cælicolûm plaudens tibi Carolus aulâ,
Hæc secum tacito in pectore versat avus:
O verè eductam Francorum è stemmate prolem!
Prælia sunt testes sanguinis ista mei.
Prosequitur plausu stellantis regia cæli,
Gaudet & aligerûm templa per alta chorus.
Quare agè præceptis pubes imbuta Latinis,
Ritè operata Deo munera mente refer.
Grates Cælitibus, quorum immortalibus armis
Debetur pulcro parta labore salus.
Ferdinande, tuo victor lætare triumpho:
Gaude Cæsareis fascibus aucta domus.

Victa sub Augustis redijt prouincia virgis,
Externumq; iugum se coluisse dolet.
En tua sydereæ veniunt ad claßica turmæ:
En tua cælicolûm prosperat arma Pater.
Non tibi dat metas rerum, non tempora cælum;
Terrarum imperium sed sine fine dedit.
O benè culta pio cælestia sacra Rodulpho!
Qualia creuerunt omine regna tuo!
Exoriens, moriensq; tuas Sol aspicit vndas:
Auster, & Arctoi te colit ora soli.
Concinit Austriacos Siren Tyrrhena triumphos,
Et plaudit faustâ, cùm tonat, Ætna face.
Belgica concreto per stagna rigentia tergo
Arma, & plaustra tuus stridula miles agit.
Feta tuis sceptris alios sors parturit orbes,
Transq; fluentisonum regna dat Oceanum.
Peruuios tua iura domant, & Mexicon ingens,
Teq; Thyestæâ Brasili pasta dape.
India quin aurum, captiuaq; cinnama mittit,
Memnonij baccas & tibi dona freti.
Gangaridûm Hispanæ sunt hospita litora puppi,
Seruit & Eoæ fertilis ora Goæ.
Gaude Relligio, soboles dilecta Tonanti:
Ire per Æthiopas ad tua templa licet.

Auroræ tellus veneranda oracula poſcit:
Sacra niger patrio ture procurat Arabs.
Occiduis Phlegethon longè detruditur aris,
Patagonum luci præmonuere fugam.
Quà tenet imperium, Romanos Auſtria mores
Edocet, & victos ad pia ſacra vocat.
Tu cælo populos, Superi tibi regna rependunt;
Nec magis es ferro, quàm pietate potens.
Hæc ego magna canam vates tua ſigna ſequendo:
Gloria det vires, carmine magnus ero.

AD GREGORIVM XV. PONT. MAX.

Bellicos Italiæ tumultus pacantem.

PRoïjce tela manu bello furioſa iuuentus:
Linquite Cænomanûm Martia caſtra duces,
Cornipediſq́; leues ceſſet glomerare recurſus
Lugubri galeæ luce timendus eques.
Romanus vetat arma Pater, Martemq́; relegat,
Sanguineamq́; ſitim trans pia regna fugat.
Compeſcant litui, compeſcant claſsica murmur:
Cantentur pacis ſola tropæa tubâ.

Deuocat è cælo, felicia munera, pacem,
Qui reserat cæli limina ahena Pater.
Ausonias solui decernit in otia gentes:
Itala pallenti liberat arua metu.
Drusorum manes, Augusti nominis umbræ,
Gaudete: hæc vestri est pompa laboris opus.
En iterùm reduces Capitolia ad alta triumphi;
Nec tamen hic vllo est sanguine partus honos.
Alpibus impositi Rhæti sensere tremendis
Agmine non fracti iura Latina togæ.
Cernite tranquillos deuoluat vt Abdua fluctus,
Et Phaëthontæas purior auctet aquas:
Serius vt torquens per opima noualia cursum
Roscida triticeâ cornua cingat ope.
Larius indigenâ crines vmbratus oliuâ
Splendidior gelidis exerit ora vadis.
Hunc circùm Nymphæ, glauci gens humida regni,
Desuetos ducunt vda per antra choros.
Eheu quot scelerum mærens Insubria vultus
Ceperat! heu quantum pertimuisse nefas!
Et sibi funestas acies plebs ægra canebat,
Et cædem, & prædas augure docta metu:
Ille situ turres muris fulcire labantes,
Et terræ infossas credere auarus opes.

Tristibus

Tristibus excubijs hinc cingere mœnia miles,
Atque alij externâ quærere sede lares.
Fataq́ præmonuisse Deum crudelia signis,
Bellaq́ narrabant significata polo,
Cùm triplici Phœbus fulsit mirabilis orbe,
Pallentiq́ diu lumine sparsit humum;
Cùmq́ cateruatim stragem demisit Auerno
Depopulatrici falce cruenta lues;
Et viduas passim Cereali munere terras
Solata est priscis quercus opaca cibis.
Prodigia hæc trepidum terrebant nuncia vulgus,
Omnia Gregorius cùm meliora dedit.
Publica vela regens Mundi, clavumq́ ministrans,
Promisit faustum Nauita puppis iter.
Extemplò grauidi bellis cecidere fragores:
Detonuit scopulis: vnda quieuit iners.
Quàm citò, vbi antennis grati effulsere Lacones,
Stagna modesta iacent, murmuris aura silet.
Quàm citò, cùm crepitans lapidoso verbere grando
Disijcit & vites, & sata læta boum.
Diffugiunt imbres, mitescunt flamina Cauri,
Iris vbi roseis æthera tranat equis.
Gratia multa tibi magnorum maxime Regum:
Depositis clypeis otia mundus agit.

PAN

Pax ardor Superûm, Cæli mitißima proles,
Omine cum fausto Diua salubris ades.
Huc ades, atque Padi curru perlabere litus,
Et tibi casta regat frena pudica Fides.
Quacumque ingrederis felici Copia cornu
It comes, & læto in gramine balat ouis.
Incustoditæ Zephyris agitantur aristæ,
Et teritur valido sole perusta Ceres.
Te sequitur Bacchus: per te seruantur apricis
Collibus ad domini musta vehenda lacus.
Sarcula pace vigent, rubigo amplectitur hastas:
Cedit ruricolis gloria bobus equi.
Fas graditur tecum, tibi rident oppida, & vrbes:
Tu maculosa graui crimina lege domas.
Iustitiam solio pulsam tu reddis eburno:
Illius horrendas instruis ense manus.
Pacatum hinc volitat mutandis mercibus æquor,
Nec timet à nigris nauta pericla Notis.
Et tranquilla quies curas ornare recentes
Gestit, & inuentâ fertilis arte nitet.
O mortale genus, quid leto in damna ruenti
Nostra iuuat celeres Marte aperire vias!
Quis furor est claras lauros nutrire cruore,
Pectoris vt foßi vulnera nomen emant?

Cognatis

Cognatis parcit maculis ieiuna leonum
Ira, nec agnatâ gaudet hyæna dape.
Ecquando tigris gelido bacchata Niphate
Parthica turpauit comparis arua nece?
Proh pudor! humana est rabies asperrima ferri:
Humana indomitis sæuior ira feris.
Quod si tantus amor cædis corda aspera pulsat,
Desinite in patriæ stringere tela latus.
Thrax vocat Ausoniæ resides in bella cateruas,
Et poscunt Siculas Bospora bina rates.
Vos pia busta vocant fœdo calcata Tyranno,
Inq; Palæstinis sacra litata iugis.
In Scythicas plaustro turmas, pharetraq; potentes
Vulnera sit pulcer figere certa labor.
Aut vos adscensis comitentur præmia Susis
Bellica, odoratis turaq; rapta viris.
Aut vestra in Parthis lætetur stragibus hasta,
Matribus Eois hasta gemenda diu.
Ite agite, atque Asiæ felicia regna triumphis
Lustrate, & capto dicite iura Syro.
Vobis serta dabit florum nutritor Orontes,
Perducet vestras vnguine myrrha comas.
Græcia barbaricè sæuis onerata catenis
Implorat socias semisepulta manus.

Oenotrias

Oenotrias classes æstiuas Nilus ad vndas
Totâ veste vocans pandit in amne sinus.
Se laniant Orientis opes, sibi dissidet ingens
Aurora, inualido sceptra tenente duce.
Et fremere insolito prætoria castra tumultu
Vidimus, in Regem pilaq; missa suum.
Ille, velut Boreæ procumbens viribus ornus,
Occidit, & trunco corpore planxit humum.
Discite ab exemplis hostilibus inclyta facta:
Victima erat nostris hæc iugulanda focis.
Parcite cognatas in bella lacessere gentes:
Sanguinis abstineas, Ausonis ora, tui.
Quòd te iam dudum laceras discordibus armis,
Nostra peregrino sub pede colla iacent.
Pauperiem, morbosq; viris lacrymabile bellum
Omne parit, cæcus cùm mouet arma furor.
Verùm cùm lituos inflat ciuilis Enyo,
Ipsa quatit Stygias torua Megæra faces.
Acrior infrenat Mars in certamina currus,
Et peiora illum monstra secuta ruunt.
Hellespontiacos vtinam tibi, Roma, triumphos
Ante meos obitus monstret amica dies.
Quâ videam Patris auspicijs turbata Latini
Sacra Arabum; & Latio reddita sceptra foro.

Gregorij hoc pietas, hoc auri prodiga poſcit
Dextera, & aßiduo culta labore fides.
Huius ab auſpicijs iam nunc per templa propagans
Relligio ante aras ſacra pianda docet.
Et Vaticanæ de culmine creditur arcis
Ægida concutiens tela ciere Deus.
Hæc precor eueniant. lauro tunc vinctus ouanti
Tractabo auratæ conſona plectra lyræ.
Conaborq́; tuas laudes diffundere in æuum,
Exiguus noſtro ſit licet ore ſonus.
Nec me tardabunt raucæ mala murmura linguæ,
Quin bellator Io voce triumphe canam.
Iuſſerit hoc Clio, mutum genus omne natantûm
Edet cycneos per vada ſalſa modos.
Sic ope Pieridum gelidas trans audiar Alpes,
Trans tepidam Meroën: tu modò Phœbe velis.
Et vincam æternâ clamantem Stentora voce,
Nec mea cum Zephyris verba caduca fluent.
Non me perpetuæ carpent obliuia noctis,
Non omnis moriar: tu modò Phœbe velis.

GRE-

GREGORIVM XV.

ITERVM LAVDAT OB TRIVMPHVM PRAGENSEM.

Virtutis legumq; parens, celeberrima regnis,
Condita ſeptenis Romula terra iugis:
O Patria æternùm felix, fecunda triumphis!
O bellatorum prole beata virûm!
Tu quamuis gemino ſolis metuenda ſub axe,
Margine ſidereo clauſeris vrbis opes:
Mille licet Tuſcum Tybris regnator in æquor
Sceptra triumphali barbara vectet aquâ;
Annibaliſq; fugæ, & regalia vincla Iugurthæ
Dardaniæ fuerint pompa cruenta manus:
Grata tamen lauros ne dedignare recentes,
Quas tibi de Rheni litore, Diua, fero.
Gregoriiq; ſacros præcingat adorea faſces,
Quaſq; apices terni circumiere comas.
Tu latè horrendo ſacrorum numine pollens
Tranſcribis iuſſu perfida regna graui,
Deturbas ſolio reges, adimiſq; curules,
Nec falsâ populos plaudere voce ſinis.

Ecce Palatinus, magnæ te vindice linguæ,
Euersus regnis præmia digna tulit.
Consilijsq́; tuis iustißima Cæsaris ira
Transtulit in Boios regna caduca lares:
Ille ferox nobis dementes corde ruinas
Dum parat, à patrijs excidit exul agris.
Quas tu sperasti exuuias, dedit ipse Quirino:
Pendent è nostris signa Bohema tholis.
Nec tantùm Ausonias augent Mauortia prædas
Tela, sed & capti, Palladis arma, libri.
Cecropias, sapiens vixit queis Græcia, chartas
Hostibus ereptas Romula cura legit.
Heidelberga, tuis clarescet Roma ruinis,
Dum viuent artes, ingenijq́; decus.
Tu quondam aduersas in nos hortata phalanges
Infandas poteras ære onerare manus.
Caluinusq́; tuis conflabat dira cauernis
Hæsura in nostro tela ferox latere;
Argiuaq́; aciem verborum fraude polibat
Gorgoneo explorans tincta metalla lacu.
Non ita Cyclopum, si vera est fama, camini
Informant rapido fulminis igne minas.
Pro re cælicolûm, pro maiestate Tonantis
Ictibus horriferis saxa Sicana gemunt:

Miscuit & nudus candentia tela Pyracmon
Centimanûm ardenti clara futura nece.
At tu terrigenis Rheni fabricata sub antro
In cæli exitium tela rotanda dabas.
Tybridis ô castæ pubes operata Mineruæ
Gaude Socraticæ pignore læta domûs.
Hæc tibi sufficiet sternendis hostibus arma;
Hinc illis terror, morsq́; cruenta venit.
Quis scit, an & nostris hinc olim excussa lacertis
Inficiet fusus spicula ab hoste cruor?
Petre faue, miles Christi dum prælia tento:
Et mihi de Petri munere surgit opus.
In tua monstra feror, Germania feta colubris:
Et mihi sunt arcus, & mea dextra nocet.
Vipereos rictus, latrantia colla refringam,
Et sparso pharetræ pondere victor ero.
Intereà dulces Phœbi redeamus ad artes:
Me citharæ imbelles, plectraq́; Lyda vocant.
Rex ô sacrorum tibi plebs, tibi curia plaudat:
Castalij plaudant per iuga bina chori.
Et, benefactorum merces, tibi gloria detur,
Et memores titulos fama superstes alat.
I felix, puppiq́; sacrâ pete regna per vndas,
Mercibus Eois perge onerare ratem.

Vise pharetratas gaudentes cæde Moluccas,
Hospitibusq; feræ litora Brasiliæ.
Trans Indum, & Gangem, nascentis & vltima Solis,
Cæruleas certo sidere curre vias.
Xauerius magno ante aras dignatus honore,
Auspice te, Superûm, lintea tuta vocat.
Legifer ille Euri, Ledæis clarior astris,
Ostendet fido lumine puppis iter.
Crede mari pia lina Pater: iam sternitur vnda.
Pura repercussâ marmora luce nitent.
Iam non de septem specubus effusa Trionis
Naufraga tempestas in tua vela ruet.
Nimbrorum illa olim sedes disiecta tumultu est
Æolia ingenti, nostraq; iura timet.
Hostes hinc soliti Cauris immittere habenas,
Vt quaterent alis aspera dorsa freti.
Atque indignati turgentia regna tridentis
Romanæ inferrent vltima damna trabi.
Visum aliter Superis: nauis, nauisq; Magister
Post victas hiemes litora tuta tenent.
Nauita Gregorius nunc regnat, & Æolus idem;
Hic nouus Hippotades murmura rauca domat.
Tolle Ithaco mendax frænatas vtre procellas
Clio: Romani est remigis illud opus.

Hic

Hic Vaticanis includit flamina claustris,
Et rabiem, & furias prouidus ære ligat.
Mœnia Pontificum, Diuisq; habitabile bustum,
Dædaleisq; minis templa imitata polum:
Ruraq; Phæacum siluis certantia cultu,
Naïadum choreis vdaq; semper humus:
Porticibus vestris ô qui me sistet & vmbris
Noscere quærentem Graia reperta senum!
Vt tacitus vulgo reptare incognita Tempe,
Et possim vestro rore leuare sitim.
Hîc ego Mopsopij vel ducam pocula mellis,
Curuaq; Piræi litoris arua legam.
Vel cupiens dubias naturæ accedere causas
Ingrediar Macedûm culta Lycea duci.
Persequar aut tragicùm spirantia carmina vatum,
Cæiq; Alcæiq; aurea plectra lyræ.
Tunc ego despiciam stultæ mala gaudia mentis,
Donaq; gemmiferi despiciam pelagi:
Quod formidatus vestigat classe Batavus,
Quà matutinas Iaua colorat aquas.
Sardiniæ segetes, benè olentes fruge Sabæos,
Hermum despiciam, despiciamq; Tagum.
O valeant fasces, spinosaq; purpura Regum:
O valeant miseri, quos leuis vrget honor.

Quos vehit ad trabeas ventosis Gloria bigis,
Pectora quæ surdo verbere cæca ferit.
Tu Bellona vale, & vos ô fera bella valete,
Et Martis furias docta ciere tuba.
Alter pila rotet campis, hastasq́ue coruscet,
Quà magnus nautis emicat Oarion:
Oceani Oarion pedibus qui stagna peragrans
Æquoreis humeros altior extat aquis.
At me fallentis carpentem commoda vitæ
Parnassi adspiciat lenis alumna quies.
Sic ego Musarum deuectus præpete pennâ
Eripiar populis, & super astra ferar.
Maior & inuidiâ per postuma carmina viuam,
Virtutisq́ue tuæ, Roma, poëta canar.

NICOLAVS LVDOVISIVS

ISABELLÆ GESVALDÆ

Sponsæ Venusij Principi.

ACcipe Trinacrijs è Regibus edita Virgo
Coniugis ingenuâ scripta notata manu.
Accipe: concessos narrabit epistola amores,
Sollicitiq́ue animi nuncia verba feret.

Non

Non tot arundineis armantur terga ſagittis
Parthica, quot lacero pectore tela gero.
Nec ſic ardet ager, ventis æſtate coortis,
Paſtor vbi flammis pinguibus arua coquit;
Vt mea tabificis torrentur viſcera tædis,
Feruidus vt noſtrum molle cor vrit Amor.
Vnica tu noſtræ cauſa es pulcerrima curæ;
Vnica triſtitiæ fonſq; moduſq; meæ.
Vritur omnis amans, ſed aperti coniugis ignes
Suſcitat, vt viuant, penniger ipſe Puer.
Felices, ſociæ iungunt quos fœdera dextræ,
Iungit & ad thalami gaudia pacta Venus.
Me tibi connubio puerum data dextera nectit:
Non vacui nectunt frigida regna thori.
Te Campana tenet felicior hoſpite tanto
Tellus; me inuitum Romula regna tenent.
Heu mihi quàm longè meus à me diſsidet ignis!
Ignis abeſt longè, ſed ferus ardor adeſt.
O, vtinam optato coràm conſumerer æſtu,
Explerentq; auidam lumina amata ſitim!
Maceror, & noſtro non ſit medicina dolori;
Acer & in latebris pectoris hæret Amor.
Quid faciam? celerare fugam, ſedeſq; paternas
Deſerere, & fratris limina cara iuuat.

At vigilis patrui pia me custodia seruat,
Quam cælum, & terræ, fuscaq; regna timent.
Hic mihi discessum optatum, veniamq; roganti,
Causatus puero multa, negauit iter.
Te tamen inuenio, quamquam his regionibus adsis,
Blanditijsq; tuis, quâ datur arte, fruor.
Mente agito vultus ad nostra incendia natos;
Artificis video lumina Amoris opus.
Et meditor flauos crines, & eburnea colla,
Quiq;, precor, niueos, sint mea præda, sinus.
Cùm verò hæc meditor, cælum contingere plantis,
Et videor celsi templa habitare Iouis.
At cùm te absentem agnosco, mea gaudia cessant,
Et videor tristi trans Styga puppe rapi.
Solamenq; mali, misero quòd restat amanti,
Legatos qui te, multa, adiere, rogo.
Quid facias poscò, de me quodcumque locuta es,
Quæq; scio quæro, mox repetita peto:
Qui vultus, quàm forma decens, quàm dulcia verba:
An desiderio tu moueare mei:
Num citharæ cordi tibi sint, num Palladis artes:
Saltanti vt soleas molliter ire pede.
Ecquid in antiquam virtutem gloria regum
Te rapiat: quænam sit tibi culta parens:

Hæc tunc sæpè meo reddunt responsa dolori,
O felix tali vulnere quisquis amat!
Fulua coma est illi, niueo pulcerrima fulget
Corpore, & incessu numen & ore patet.
Illius ex facie contorquet fulmina Cypris;
Dum loquitur, vernas spargit ab ore rosas.
Illius in digitis, plectrisq; loquentibus artem
Musica Phœbei gloria fulget aui.
Seu choreas ducit, siue est operata Mineruæ,
Ponè illam triplex Gratia subsequitur.
Et memor illa tui est, & multa interrogat illa
Te super, & roseo, dum rogat, igne micat.
Casta pudicitiam mater, sanctosq; penates
Seruat, & in pacto fœdere amare iubet.
Ipsa genus factis testatur sanguinis heres,
Atque animi ante alias prima puella nitet.
Hæc mihi respondent cupientes fallere curam:
Ast alimenta furens hinc sibi sumit Amor.
Gliscit in immensum, nec se benè continet æstus,
Fletibus attenuor, pallor & ora subit.
Et me cunctarum capiunt fastidia rerum:
Non pila, non disci, aut flectere ludus equos.
Non cursus me palma iuuat, puluisq; palæstræ:
Nare per æstiuos non mihi cura lacus.

Quò

Quò rudior primos mens non intelligit ignes,
Sæuior in teneram ſpicula figit Amor.
Læditur à primo detrectans taurus aratro,
Primaq́ languescit ſub iuga miſſus amans.
A te principium noſtræ duxere fauillæ:
Vltima tu curuo es flamma futura ſeni.
Per tua tela, arcus, & per tua, lampadas, arma,
Sic tibi de ſuperis ſæpè triumphus eat.
Parce puer, puero nulla eſt me gloria victo;
Parce, ſed vt parcas, cuſpide læde magis.
O me felicem, hic cinerem ſi fecerit ardor!
Sit mihi tam pulcro laus in amore mori!
Gratia ſit Superis, talis quod gratia formæ
Me cepit, cupidis mille petita procis.
Quæ te ex ingenti Auſoniâ matreſq́, viriq́
Natorum tædis non cupiere nurum?
Non tot Dulichij proceres, errante marito,
Auſi ſunt nuptæ ſollicitare fidem.
Si te feciſſes crudelis præmia pugnæ,
Elide nobilior nunc tua terra foret.
Herculei mallent pro te certaſſe lacerti,
Teq́ dolo aurigæ Phryx rapuiſſet equis.
Quiq́ tulit celeris munus Schœneïda plantæ
Auriferâ mallet te ſuperaſſe fugâ.

In

In te laudantur mores, vultusque, geniusque,
Et tibi quas campus dat Venusinus opes.
Sunt quos diuitiæ, sunt quos tua regia tangit,
Et quæ Lucanis iugera bobus aras.
Me tua forma rapit, non mœnia vatis Horati,
Et casti mores sunt mihi flamma decens.
Non tamen hîc vestros ausim damnare triumphos,
Maiorum laudes, & benefacta mari.
Te tua, te veterum comitatur gloria: priscos
Appula Normannos regna loquuntur auos.
Exuuijs Arabum, pulsis & victor Achiuis,
Robertus patrios auget honore lares.
Illum angustantem cumulatis funerum aceruis
Vidisti ripas, Aufide lente, tuas.
Turbidus & quatiens validam Rogerius hastam
Armatæ retulit regia serta comæ.
Chalcidicos campos, & rura Typhoïdos Ætnæ,
Et Capuam hic sceptris preßit, & arua Lami.
Quid memorem Sueuas materno è stemmate lauros,
Fluminibus centum quas pater Ister alit?
Hæc alij iactent dulcis præconia famæ:
Tu fulges titulis conspicienda tuis.
Tu mihi deuictis melior prouincia turmis;
Exuuiæ, & reges, tu mihi currus eris.

Ah

Defendat nimios tuus illi ſpiritus æſtus,
Illa tuis animis purpurea ora ſubi.
Sed caue ne noſtris committas oſcula labris:
Attica amatori ſit tibi præda ſatis.
Campani montes, & formoſiſſima prata,
Vxoris niueo paſcua tacta pede,
O vtinam veſtros poſſem penetrare receſſus,
Aſpicere & Dryadum veſtra per antra choros!
Tecum vnà ſalices inter, mea vita, iacerem,
Tecum vnà in ſiluis vellem agitare feras.
Et modò captarem frigus, legeremq́; liguſtra
Candida, cæleſtes implicitura comas.
Et modò penderem dulci cantantis ab ore,
Miratus doctæ carmina auita lyræ.
O quoties, medio cùm Sol altiſſimus orbe eſt,
Acciperet feſſos quælibet vmbra duos!
Non quererer, teneros æſtus quòd læderet artus,
Fœdarentq́; meas retia torta manus.
Vana ſed aëriæ rapiunt mea vota procellæ:
Proh dolor! en ſiluas, me ſine, ſola vides.
Ah ſaltem capiant te nulla obliuia noſtri,
Et dicas: Coniux, hei mihi! fidus abeſt.
Cura ſit ilicibus noſtros incidere amores:
Fac legar in multo cortice ſcriptus ego.

Hæ

Hæ tibi ſint artes: longum ſic falle laborem:
  Parce per hos æſtus, vita, nocere tibi.
Intereà lectis te ſomnia noſtra reducant:
  Luminibus noſtris vmbra benigna veni.
Tunc ego perpetuo vellem langueſcere ſomno:
  Tunc matutinos odero Solis equos.
Te tamen & vigilans ſpectabo: perfruar abſens
  Vultibus optatis, quos mihi cera refert.
Non reſpomdentis ſimulacraq; vana figuræ
  Alloquar, & labris oſcula mille dabo.
Felix Pygmalion, ſigni qui captus amore,
  Vota ferens Veneri, viuere vidit ebur.
Noſtrum viuit ebur, ſpirantia membra puellæ:
  En erit, vt poßim hoc diues amore frui?
Et fruar, & noſtro pones veſtigia lecto:
  In mea tu venies brachia, dulce caput.
Spes bona, promißis triſtes quæ ducis amantes,
  Ingredere ô tandem pectora feſſa malis.
Tuq; ô decurrens animoſa per aſtra Leonis
  Axe moraturas contrahe, Phœbe, faces.
Teq; citò accipiat redeuntem flexibus actis,
  Quæ penſat ſomnos lumine Libra pari.
Tunc molles campi, tunc clementißimus annus,
  Qui diſceſſuros carpere ſuadet iter.

At tu, sæua Lues, succincta Pauoribus alas,
Sub patria infandum Tartara conde caput.
Solue metu Romam, fugiens Saturnia regna:
Splendeat hîc roseo lumine pura dies.
Tunc, mea lux, venies nostrorum finis amorum,
Siue velis terris, æquore siue vehi.
Ipse tibi faciles vndas, ventosq; precabor,
Nereïdumq; regant vt tua lina manus.
Aspiciensq; tuam tranquillà per æquora pinum,
Illa vehit, dicam, numina nostra ratis.
Non me fallenti tardabit litus arenâ,
Non breuia alternis stagna refusa vadis,
Oscula quin tibi dem properata sine ordine multa,
Oscula amatori trans mare digna rapi.
At tu Romuleas arces inuecta triumpho,
In Latij venies patrua regna senis.
Quæ te pompa manet, cùm tu pulcerrima rerum
Ibis inauratis per fora plena rotis!
Dardanij occurrent proceres, festæq; cateruæ:
Templa frement plausu, lætitiaq; viæ.
Aspicies Vrbem, victricia mœnia mundi,
Alternæ Solis quam tremuere domus.
Hæc legum belliq; parens oracula terris
E Vaticano culmine sancta canit.

Hîc

Hîc Patruus dat iura meus, qui fœdere nexos
Nos iterum iunget per noua sacra manu.
Hic vir, hic est, Italis pacem qui reddidit aruis,
Nondum tergemino cinctus honore caput.
At nunc sceptra tenens, irasq; atque impia bella
Criminaq; inuicto vincta adamante ligat.
Huius ab auspicijs Diuorum altaria crescunt,
Templaq; cœlitibus ture vaporat Iber.
Hic senium emendat legum, & suffragia Patrum:
Hoc duce per Latium prisca metalla fluunt.
Non ego ventosus trabeas generisq; tropæa
Hîc refero, vt titulis perfruar ipse meis.
Mens meliora monet: magna hæc tibi gaudia narro,
Vt citiùs stimulis acta ferare nouis.
Quin te purpureâ redimitus tempora vittâ
Optatam frater plausibus excipiet.
Hunc fama est meritis ostrinos vincere honores:
Fortunam didicit tam benè ferre suam:
Seu rem Romanam statuit plaudente Senatu,
Siue rudes populos Romula sacra docet.
Hic desueta diu reuocauit ad otia Musas,
Fraudentur celebri ne sua facta lyrâ.
Te centum, aut plures tollent ad sidera vates:
Nam centum, aut plures Tybridis arua colunt.

En citharas, & plectra citant, thalamisq́ precantur
Vt faueat nostris lampade clarus Hymen.
Quid memorem, quæ nostra parat tibi munera mater,
Arabio niteas vt noua nupta mari?
Et claros lapides, Erythrææ & germina conchæ,
Quæ peperit Ganges, quæ Comorina Thetis?
Iam tibi depectunt folijs sua vellera Seres,
Et tunicas auri fulgure pingit acus.
Flammea net paruo fecunda Bononia Rheno,
Optat virgineus quæ sibi vela pudor.
Et viridi zonam variant tibi luce smaragdi,
Quæ tandem est nostrâ dissoluenda manu.
Quare agè, cùm mitis patientur frigora brumæ,
Cumarum Euboico litore solue ratem.
Intereà pro me tecum mea litera viuat,
Occupet & partem charta recepta tori.

AN-

ANTIVM,
VETVSTISSIMAM VOLSCORVM VRBEM,
nunc dirutam celebrat.

O Qui Tyrrhenum celeri trabe curritis æquor,
Quorum tranquillis vela tument animis;
Oſtia ſeu Tiberis, ſeu ſaxa Liguſtidis oræ
Linquitis, & Iani mœnia iacta manu:
Siue Dicarchæâ nautæ ſoluiſtis ab actâ
Puppim, Parthenopes dulcibus aut ſcopulis:
Siſtite veliuolum curſum, cohibete fauentes
Auras: vela cadant: parcite remigio.
Cernitis inſanâ conſtratum mole profundum,
Spumea quam circum murmure feruet aqua;
Quà pelagus per ſaxa furit, fluctuſq; laborat
Deiectum oppoſitas aggeris ire moras?
Hæc quondam celebres teſtantur mœnia portus,
Atque Auſtri in furias obdita clauſtra mari.
Arripite has proris terras: monumenta docebo
Vos veterum priſcis eruta ab hiſtoriys.
Non tantùm ſanctis inſtructæ legibus vrbes,
Tectaq; diuitiys luxurioſa ſuis

Mortalem alliciunt pulcra ad ſpectacula viſum,
Sed placet annoſo ſqualida terra ſitu.
Oblectat pauor ipſe animum: ſunt gaudia curis,
Et ſtupuiſſe iuuat, quem doluiſſe piget.
Litore in hoc quondam ſurgebant diuitis AntI
Arces, Volſcorum regia celſa patrum.
Vrbs populis florens, felix & pinguibus aruis,
Audaces ventis credere docta rates.
Auſaq; Romanas per bella laceſſere turmas,
Spernere & armati Conſulis imperium.
Volſca cohors paſtos abigens à Tybride tauros,
Roma, tui quondam militis horror erat.
Pauperis ô ſemper memoranda infantia regni,
Quò ſe felici ſuſtulit alta gradu!
Tunc Anio fuerat celeri pro Tigride Romæ,
Extremiq; hominum Cruſtumeri, & Gabij.
Hercyniæ ſaltus, Cymini vos antra fuiſtis;
Nile pater fontes, lympha Velina, tui.
O quoties Volſci bellum inſtauraſtis, & acres
O quoties fudit Martia Roma duces!
Sæpiùs impoſitum regni ceruice rebelli
Detrectaſtis onus, ſeruitiumq; ferox.
Vicit Roma tamen, Martis iuſtiſſima cura,
Martius & victo iura dedit Latio.

Cùm mare ſanguineo perrumpens Aſtura fluctu
Æſtibus inuoluit corpora cæſa virûm.
Triſtior & fluxit valles Amaſenus in imas,
Inficiens Saturæ ſtagna cadaueribus.
Contudit Æquorum nomen, Volſcoſq; Camillus,
Moxq; triumphalis Quinctius agricola.
Antium & æquoreas vetuit tractare carinas,
Et fortunatâ merce onerare rates.
Robora tunc primùm prorarum, captaq; roſtra
Suggeſtum Latij compoſuere fori.
Anne parùm fuerat fluctus audiſſe minantes,
Atque procelloſi iurgia rauca ſo'i?
Heu tempeſtates Vrbis, legumq; tumultus!
Auditura nouum roſtra mare imbuitis.
Attamen ô gaudete rates, gaudete, Latinum
Veſtras eloquium ſuſtinuiſſe trabes.
Chaoniæ vatum celebrantur carmine quercus,
Quòd viſæ Euro ſint concutiente loqui.
At vos felices, Ciceronem audi:e loqu:ntem
Queis datum, & ingenti Cæſaris ore frui!
Nónne fuit ſatiùs tantâ mercede domari,
Atque hæc perfidiæ præmia ferre trucis?
Aſt Latium puduit ſacras coluiſſe ſecures,
Romulidûm & forti ſubdere colla iugo.

At vigilis patrui pia me custodia seruat,
Quam cælum, & terræ, fuscaque regna timent.
Hic mihi discessum optatum, veniamque roganti,
Causatus puero multa, negauit iter.
Te tamen inuenio, quamquam his regionibus adsis,
Blanditijsque tuis, quâ datur arte, fruor.
Mente agito vultus ad nostra incendia natos;
Artificis video lumina Amoris opus.
Et meditor flauos crines, & eburnea colla,
Quique, precor, niueos, sint mea præda, sinus.
Cùm verò hæc meditor, cælum contingere plantis,
Et videor celsi templa habitare Iouis.
At cùm te absentem agnosco, mea gaudia cessant,
Et videor tristi trans Styga puppe rapi.
Solamenque mali, misero quòd restat amanti,
Legatos qui te, multa, adiere, rogo.
Quid facias posco, de me quodcumque locuta es,
Quæque scio quæro, mox repetita peto:
Qui vultus, quàm forma decens, quàm dulcia verba:
An desiderio tu moueare mei:
Num citharæ cordi tibi sint, num Palladis artes:
Saltanti vt soleas molliter ire pede.
Ecquid in antiquam virtutem gloria regum
Te rapiat: quænam sit tibi culta parens:

Hæc

Hæc tunc ſæpè meo reddunt reſponſa dolori,
O felix tali vulnere quiſquis amat!
Fulua coma eſt illi, niueo pulcerrima fulget
Corpore, & inceſſu numen & ore patet.
Illius ex facie contorquet fulmina Cypris;
Dum loquitur, vernas ſpargit ab ore roſas.
Illius in digitis, plectriſq; loquentibus artem
Muſica Phœbei gloria fulget aui.
Seu choreas ducit, ſiue eſt operata Mineruæ,
Ponè illam triplex Gratia ſubſequitur.
Et memor illa tui eſt, & multa interrogat illa
Te ſuper, & roſeo, dum rogat, igne micat.
Caſta pudicitiam mater, ſanctoſq; penates
Seruat, & in pacto fœdere amare iubet.
Ipſa genus factis teſtatur ſanguinis heres,
Atque animi ante alias prima puella nitet.
Hæc mihi reſpondent cupientes fallere curam:
Aſt alimenta furens hinc ſibi ſumit Amor.
Gliſcit in immenſum, nec ſe benè continet æſtus,
Fletibus attenuor, pallor & ora ſubit.
Et me cunctarum capiunt faſtidia rerum:
Non pila, non diſci, aut flectere ludus equos.
Non curſus me palma iuuat, puluiſq; palæſtræ:
Nare per æſtiuos non mihi cura lacus.

Quò

Quò rudior primos mens non intelligit ignes,
Sæuior in teneram ſpicula figit Amor.
Læditur à primo detrectans taurus aratro,
Primaq́; langueſcit ſub iuga miſſus amans.
A te principium noſtræ duxere fauillæ:
Vltima tu curuo es flamma futura ſeni.
Per tua tela, arcus, & per tua, lampadas, arma,
Sic tibi de ſuperis ſæpè triumphus eat.
Parce puer, puero nulla eſt me gloria victo;
Parce, ſed vt parcas, cuſpide læde magis.
O me felicem, hic cinerem ſi fecerit ardor!
Sit mihi tam pulcro laus in amore mori!
Gratia ſit Superis, talis quod gratia formæ
Me cepit, cupidis mille petita procis.
Quæ te ex ingenti Auſoniâ matreſq́;, viriq́;
Natorum tædis non cupiere nurum?
Non tot Dulichij proceres, errante marito,
Auſi ſunt nuptæ ſollicitare fidem.
Si te feciſſes crudelis præmia pugnæ,
Elide nobilior nunc tua terra foret.
Herculei mallent pro te certaſſe lacerti,
Teq́; dolo aurigæ Phryx rapuiſſet equis.
Quiq́; tulit celeris munus Schœneïda plantæ
Auriferâ mallet te ſuperaſſe fugâ.

In te laudantur mores, vultusq́, genusq́,
Et tibi quas campus dat Venusinus opes.
Sunt quos diuitiæ, sunt quos tua regia tangit,
Et quæ Lucanis iugera bobus aras.
Me tua forma rapit, non mœnia vatis HoratI,
Et casti mores sunt mihi flamma decens.
Non tamen hîc vestros ausim damnare triumphos,
Maiorum laudes, & benefacta mari.
Te tua, te veterum comitatur gloria: priscos
Appula Normannos regna loquuntur auos.
Exuuijs Arabum, pulsis & victor Achiuis,
Robertus patrios auget honore lares.
Illum angustantem cumulatis funerum aceruis
Vidisti ripas, Aufide lente, tuas.
Turbidus & quatiens validam Rogerius hastam
Armatæ retulit regia serta comæ.
Chalcidicos campos, & rura Typhoïdos Ætnæ,
Et Capuam hic sceptris pressit, & arua Lami.
Quid memorem Sueuas materno è stemmate lauros,
Fluminibus centum quas pater Ister alit?
Hæc alij iactent dulcis præconia famæ:
Tu fulges titulis conspicienda tuis.
Tu mihi deuictis melior prouincia turmis;
Exuuiæ, & reges, tu mihi currus eris.

Ah modò ſis facilis, neu connubialia differ
Gaudia, & inuiſæ tædia rumpe moræ.
Sed cur, vt venias, fruſtrà mea vota laborant?
Non tu cauſa moræ, ſed negat annus iter.
Torrida cæleſtis rapidus per brachia Cancri
Phœbus anhelanti ſidere ducit equos;
Atque herbæ ſitiunt morientes, & caua ſiccis
Stagna arent ripis, omnis & aura ſilet.
Pontinæ halantes cænosâ vligine valles
Æſtiuam prohibent fœda per arua viam.
Nec tutum Cumas, Circeſq; vel Anxuris arces,
Aut Læſtrygonium radere puppe ſalum.
Non benè Campani mutantur Tybride colles:
Hîc vitio cæli nam furit atra lues.
Corpora graſſantes ſternunt iuuenilia morbi:
Ignea vis Vrbem dat populata neci.
Te ſeruent potius cognatæ regna Caſertæ,
Neu ſubeas dubiæ tanta pericla viæ.
Me miſerum! vellem tibi non ſuadere, quod oro:
Vt maneas iſtic attamen ipſe precor.
Tutius æſtiuos iſtic perferre vapores
Icarij poteris dum micat ira canis.
Te gelidis foueant Tifata vberrima riuis,
Quà niger vmbroſas lucus opacat aquas.

Alci-

Alcinoi ſuperant veſtræ pomaria ſiluæ.
Felix qui agricolâ Principe gaudet ager!
Non liquidi deſunt fontes, non mollia prata:
Arbor habet frondes, gramine vernat humus.
Quæq; per immenſas ſunt ſemina didita terras,
Pandunt inſolitas rura per iſta comas.
Narciſſuſq;, crocuſq;, & gramina, Solis amores,
Regum & de vario funere ſurgit honos.
Fama eſt per veſtros errare animalia montes,
Et cicures plumæ verſicoloris aues.
Siue igitur pictis rhedâ ſpatiabere in hortis,
Seu canibus quæres præmia, ſiue plagis:
Siue pharetratæ ritus imitata Dianæ
Torquebis gracili Gnoßia tela manu;
Dent tibi plaudentes argentea lilia Nymphæ,
Et faueant Satyri, Naïaduműq; chori.
Adſitis nemorumq; Deæ, ruriſq; puellæ:
Pulcrior in veſtros Cynthia migrat agros.
Spargite humum folijs, manibus date roſcida plenis
Serta: fluant fuſæ per nemus omne roſæ.
Huic nemora, & ſaltus, fonteſq; recludite puros,
Vt gelida arentem temperet vnda ſitim.
Tu quoque de Getico, Borea, celer axe faueto:
Per dominæ placido flamine curre ſinus.

De-

Defendat nimios tuus illi ſpiritus æſtus,
Illa tuis animis purpurea ora ſubi.
Sed caue ne noſtris committas oſcula labris:
Attica amatori ſit tibi præda ſatis.
Campani montes, & formoſiſſima prata,
Vxoris niueo paſcua tacta pede,
O vtinam veſtros poſſem penetrare receſſus,
Aſpicere & Dryadum veſtra per antra choros!
Tecum vnà ſalices inter, mea vita, iacerem,
Tecum vnà in ſiluis vellem agitare feras.
Et modò captarem frigus, legeremq́; liguſtra
Candida, cæleſtes implicitura comas.
Et modò penderem dulci cantantis ab ore,
Miratus doctæ carmina auita lyræ.
O quoties, medio cùm Sol altiſſimus orbe eſt,
Acciperet feſſos quælibet vmbra duos!
Non quererer, teneros æſtus quòd læderet artus,
Fœdarentq́; meas retia torta manus.
Vana ſed aëriæ rapiunt mea vota procellæ:
Proh dolor! en ſiluas, me ſine, ſola vides.
Ah ſaltem capiant te nulla obliuia noſtri,
Et dicas: Coniux, hei mihi! fidus abeſt.
Cura ſit ilicibus noſtros incidere amores:
Fac legar in multo cortice ſcriptus ego.

Hæ

Hæ tibi sint artes: longum sic falle laborem:
Parce per hos æstus, vita, nocere tibi.
Intereà lectis te somnia nostra reducant:
Luminibus nostris vmbra benigna veni.
Tunc ego perpetuo vellem languescere somno:
Tunc matutinos odero Solis equos.
Te tamen & vigilans spectabo: perfruar absens
Vultibus optatis, quos mihi cera refert.
Non respomdentis simulacraq; vana figuræ
Alloquar, & labris oscula mille dabo.
Felix Pygmalion, signi qui captus amore,
Vota ferens Veneri, viuere vidit ebur.
Nostrum viuit ebur, spirantia membra puellæ:
En erit, vt poßim hoc diues amore frui?
Et fruar, & nostro pones vestigia lecto:
In mea tu venies brachia, dulce caput.
Spes bona, promißis tristes quæ ducis amantes,
Ingredere ô tandem pectora fessa malis.
Tuq; ô decurrens animosa per astra Leonis
Axe moraturas contrahe, Phœbe, faces.
Teq; citò accipiat redeuntem flexibus actis,
Quæ pensat somnos lumine Libra pari.
Tunc molles campi, tunc clementißimus annus,
Qui discessuros carpere suadet iter.

At tu, sæua Lues, succincta Pauoribus alas,
Sub patria infandum Tartara conde caput.
Solue metu Romam, fugiens Saturnia regna:
Splendeat hîc roseo lumine pura dies.
Tunc, mea lux, venies nostrorum finis amorum,
Siue velis terris, æquore siue vehi.
Ipse tibi faciles vndas, ventosq; precabor,
Nereïdumq; regant vt tua lina manus.
Aspiciensq; tuam tranquilla per æquora pinum,
Illa vehit, dicam, numina nostra ratis.
Non me fallenti tardabit litus arenâ,
Non breuia alternis stagna refusa vadis,
Oscula quin tibi dem properata sine ordine multa,
Oscula amatori trans mare digna rapi.
At tu Romuleas arces inuecta triumpho,
In Latij venies patrua regna senis.
Quæ te pompa manet, cùm tu pulcerrima rerum
Ibis inauratis per fora plena rotis!
Dardanij occurrent proceres, festæq; cateruæ:
Templa frement plausu, lætitiaq; viæ.
Aspicies Vrbem, victricia mœnia mundi,
Alternæ Solis quam tremuere domus.
Hæc legum belliq; parens oracula terris
E Vaticano culmine sancta canit.

Hîc

Hîc Patruus dat iura meus, qui fœdere nexos
Nos iterum iunget per noua ſacra manu.
Hic vir, hic eſt, italis pacem qui reddidit aruis,
Nondum tergemino cinctus honore caput.
At nunc ſceptra tenens, iraſq́; atque impia bella
Criminaq́; inuicto vincta adamante ligat.
Huius ab auſpicijs Diuorum altaria creſcunt,
Templaq́; cœlitibus ture vaporat Iber.
Hic ſenium emendat legum, & ſuffragia Patrum:
Hoc duce per Latium priſca metalla fluunt.
Non ego ventoſus trabeas generiſq́; tropæa
Hîc refero, vt titulis perfruar ipſe meis.
Mens meliora monet: magna hæc tibi gaudia narro,
Vt citiùs ſtimulis acta ferare nouis.
Quin te purpureâ redimitus tempora vittâ
Optatam frater plauſibus excipiet.
Hunc fama eſt meritis oſtrinos vincere honores:
Fortunam didicit tam benè ferre ſuam:
Seu rem Romanam ſtatuit plaudente Senatu,
Siue rudes populos Romula ſacra docet.
Hic deſueta diu reuocauit ad otia Muſas,
Fraudentur celebri ne ſua facta lyrâ.
Te centum, aut plures tollent ad ſidera vates:
Nam centum, aut plures Tybridis arua colunt.

En citharas, & plectra citant, thalamiſq; precantur
Vt faueat noſtris lampade clarus Hymen.
Quid memorem, quæ noſtra parat tibi munera mater,
Arabio niteas vt noua nupta mari?
Et claros lapides, Erythrææ & germina conchæ,
Quæ peperit Ganges, quæ Comorina Thetis?
Iam tibi depectunt folijs ſua vellera Seres,
Et tunicas auri fulgure pingit acus.
Flammea net paruo fecunda Bononia Rheno,
Optat virgineus quæ ſibi vela pudor.
Et viridi zonam variant tibi luce ſmaragdi,
Quæ tandem eſt noſtrâ diſſoluenda manu.
Quare agè, cùm mitis patientur frigora brumæ,
Cumarum Euboico litore ſolue ratem.
Intereà pro me tecum mea litera viuat,
Occupet & partem charta recepta tori.

AN-

ANTIVM,
VETVSTISSIMAM VOLSCORVM VRBEM,
nunc dirutam celebrat.

O Qui Tyrrhenum celeri trabe curritis æquor,
Quorum tranquillis vela tument animis;
Oſtia ſeu Tiberis, ſeu ſaxa Liguſtidis oræ
Linquitis, & Iani mœnia iacta manu:
Siue Dicarchæâ nautæ ſoluiſtis ab actâ
Puppim, Parthenopes dulcibus aut ſcopulis:
Siſtite veliuolum curſum, cohibete fauentes
Auras: vela cadant: parcite remigio.
Cernitis inſanâ conſtratum mole profundum,
Spumea quam circum murmure feruet aqua;
Quà pelagus per ſaxa furit, fluctuſq; laborat
Deiectum oppoſitas aggeris ire moras?
Hæc quondam celebres teſtantur mœnia portus,
Atque Auſtri in furias obdita clauſtra mari.
Arripite has proris terras: monumenta docebo
Vos veterum priſcis eruta ab hiſtoriis.
Non tantùm ſanctis inſtructæ legibus vrbes,
Tectaq; diuitiis luxurioſa ſuis

Mortalem alliciunt pulcra ad ſpectacula viſum,
Sed placet annoſo ſqualida terra ſitu.
Oblectat pauor ipſe animum: ſunt gaudia curis,
Et ſtupuiſſe iuuat, quem doluiſſe piget.
Litore in hoc quondam ſurgebant diuitis Anti
Arces, Volſcorum regia celſa patrum.
Vrbs populis florens, felix & pinguibus aruis,
Audaces ventis credere docta rates.
Auſaq́; Romanas per bella laceſſere turmas,
Spernere & armati Conſulis imperium.
Volſca cohors paſtos abigens à Tybride tauros,
Roma, tui quondam militis horror erat.
Pauperis ô ſemper memoranda infantia regni,
Quò ſe felici ſuſtulit alta gradu!
Tunc Anio fuerat celeri pro Tigride Romæ,
Extremiq́; hominum Cruſtumeri, & Gabij.
Hercyniæ ſaltus, Cymini vos antra fuiſtis;
Nile pater fontes, lympha Velina, tui.
O quoties Volſci bellum inſtauraſtis, & acres
O quoties fudit Martia Roma duces!
Sæpiùs impoſitum regni ceruice rebelli
Detrectaſtis onus, ſeruitiumq́; ferox.
Vicit Roma tamen, Martis iuſtiſſima cura,
Martius & victo iura dedit Latio.

Cùm

Cùm mare ſanguineo perrumpens Aſtura fluctu
Æſtibus inuoluit corpora cæſa virûm.
Triſtior & fluxit valles Amaſenus in imas,
Inficiens Saturæ ſtagna cadaueribus.
Contudit Æquorum nomen, Volſcoſq; Camillus,
Moxq; triumphalis Quinctius agricola.
Antium & æquoreas vetuit tractare carinas,
Et fortunatâ merce onerare rates.
Robora tunc primùm prorarum, captaq; roſtra
Suggeſtum Latij compoſuere fori.
Anne parùm fuerat fluctus audiſſe minantes,
Atque procelloſi iurgia rauca fo i?
Heu tempeſtates Vrbis, legumq; tumultus!
Auditura nouum roſtra mare imbuitis.
Attamen ô gaudete rates, gaudete, Latinum
Veſtras eloquium ſuſtinuiſſe trabes.
Chaoniæ vatum celebrantur carmine quercus,
Quòd viſæ Euro ſint concutiente loqui.
At vos felices, Ciceronem audi e loqu ntem
Queis datum, & ingenti Cæſaris ore frui!
Nónne fuit ſatiùs tantâ mercede domari,
Atque hæc perfidiæ præmia ferre trucis?
Aſt Latium puduit ſacras coluiſſe ſecures,
Romulidûm & forti ſubdere colla iugo.

V 4 *Inui-*

Inuidiæ ſtimulis vrit nos proxima virtus,
Et malè finitimos fœdere iungit amor.
Quid fugis ô demens victricia ſceptra Quirini?
Hoc bellante capi, crede, triumphus erit.
Hæc, quæ nunc breuibus ſpatijs ſua regna coërcet,
Hæc bellatorum ruſtica turba patrum,
O quàm felici fatorum lege fruetur!
O felix niueis Romulus alitibus!
Non tantùm Auſoniæ victrix dominabitur omni,
Sed feret imperium trans mare, & Oceanum.
Agmina Romanos horrebunt Cimbrica faſces:
Ditabit Latium Cypria præda Iouem.
Non Pyrrho virtus, non Pœno proderit aſtus:
Corruet ante tuos, Roma, Iugurtha pedes.
Tu duces currus vtroque ab litore ouantes,
Pallidiorq́; fluet ſub tua Regna Tagus.
In Latias aquilas fruſtrà latrabit Anubis,
Cùm Ptolomæcâ tu potiere Pharo.
Ah tandem, Volſci, fatali cedite Romæ:
Cedite, & hoſtiles ponite mente dolos.
Hæc vos excipiet gremio, ciueſq́; vocabit
In ſceptrum, & ſocias ducet in arma manus.
Hæc vobis pia mater erit: facietis vtramque
Vnam animis vrbem, coniugijſq́; ſacris.

Euene-

Euenere: ſuos huc miſit Roma colonos,
Hoſtibus & victis ciuica iura dedit.
Veſtraq́ marmoreis donauit numina templis,
Iuſsit & ornatu cuncta nitere nouo.
Addidit & turres, & propugnacula muris,
Signaq́ Phidiacæ detulit artis opus.
Prætulit & Tiberi dilectum Caius Antium;
Inferre auſpicium huc grande, Deoſq́ parans.
Quid referam portus, ſæui monumenta Neronis,
Et vetitas patrium tundere litus aquas?
O quantùm ante alias Romana potentia gentes
Viribus egregijs conſpicienda nites!
Helleſpontiaco minitantem vincla profundo
Xerxem indignatum Græcia riſit ouans.
Id Romæ licuit: potuit nam molibus altè
Iactis frænatum continuiſſe mare.
Indomitum clauſit nec tantùm carcere pontum,
Sterneret vt tutum puppibus hoſpitium;
Verùm vt torpenti piſcis ſecurus in vndâ
Luderet, hibernas negligeretq́ minas.
Ingluuies Romana ſibi ſic prodiga portus
Struxit, vt inſanam paſceret arte gulam.
Aſpicite has rupes, Centaurica ſaxa: Gigantum
Dicetis validas hæc ſtatuiſſe manus.

Nil intentatum diues sollertia linquit:
   Stultitiam nimiæ nam patiuntur opes.
Omnia sed victrix audet superare vetustas,
   Nil mortale diu subtrahiturq́ue neci.
Eheu Volscorum nil sunt nisi nomina terræ!
   Heu vbi nunc ædes, atriaq́ue alta iacent?
Ducti templorum periere ad sidera sumtus:
   Pascitur herbosas tarda iuuenca domos.
Perq́ue theatrales horrenti clade ruinas
   Fortis aratra manu curua bubulcus agit.
Quâ cantus, mollesq́ue iocis viguere choreæ,
   Ad fontes potum fistula ducit oues.
Magnanimûm Heroum insultant armenta sepulcris:
   Oßibus illisis grandia rastra sonant.
Quid iuuat audaci montes tenuasse securi?
   Vmbris antiquum quid spoliasse nemus?
Quídve Carystæas optare in fulcra columnas,
   Vt niteat diti fronte operosa domus?
I nunc, tolle animos, ô spißi litoris Antium:
   Vrbs meditare tuam semisepulta necem.
Ah miseram! versæ tardaris imagine formæ,
   Teq́ue tuo stratam litore non reperis.
Quis me Fortunæ doceat quà nobile templum
   Iam steterit priscâ relligione sacrum?

Famâ

Fama est hinc dubijs petijsse oracula rebus,
Et responsa domum certa tulisse patres.
Vana superstitio regnantem credidit olim
Fortunam, atque illi numen inesse Deæ.
Extaq; taurorum, Nabathæaq; tura profanis
Reddebant aris, dum sibi fata rogant.
Hic multas optabat opes; ast alter honores,
Stantiaq; in plausum plena theatra suum.
Hic sibi velocis poscebat dona quadrigæ,
Præmia Circensis pulueruIenta fugæ.
Nauta leues auras, mercator lucra petebat:
Durus fecundi ruris arator opes.
Sic natum in curas hominum genus, ægraq; mentis
Somnia, liba tulit numen inane colens.
Non ego te Superûm, Fortuna, in sede locabo:
Vota mihi ante aras nec nocitura feram.
Non ea mens animo: pereat qui diuitis auri
Pondus amat, vinctum gloria quemq; rapit.
Sanum posco animum, virtutis amore calentem,
Fortiaq; in vitæ munera membra peto.
Dum bene sit capiti, mentis sedemq; tumultus,
Cetera diripiant irrita vota Noti.
Has mihi non audax vires in prælia posco,
Aduersa vt superem castra timendus eques:

Totus

Totus & ære nitens fuluo, cristisq́ue decorus,
Scandam veloci mœnia capta pede.
Non vt marmoreos postes miratus adorem,
Limen & insomni milite sollicitum.
Viscera sint alij Regum, felixq́ue vocetur,
Curarum Princeps cui graue credit onus.
Nil semper reticenda moror, trepidusq́ue potentis
Sit procul à nobis pallor amicitiæ.
Me coluisse sacras Parnassi in vertice Musas;
Et veterum scriptis inuigilare iuuat.
Hæc fuit, hæc nobis à primâ cura iuuentâ:
Insitus hic nostro pectore feruet amor.
O vtinam valeam, corpusq́ue fidele labori
Prospera Palladio dent mihi fata seni!
Tum mihi Naturæ libeat cognoscere causas,
Cur celer obliquum permeet annus iter:
Quam teneant elementa fidem: quæ semina rerum:
Corpora diffusum num per inane volent.
Noscam ego, quæ tellus, & quæ miracula ponti
Salsa fluentisonis occulit vnda vadis.
Herbarum vires discam, succosq́ue salubres:
Rimabor ditis fulua metalla soli.
Quî coeant, vastaq́ue iterùm fornace liquescant
Artifici lymphâ: cur labefacta fluant

Sulphu-

Sulphura : fecundumq́; ſalem , roremq́; fugacem,
Balſamaq́; , & flores noſſe laboris erit.
Vulcano monſtrante viam , flammiſq́; magiſtris ;
Experiar clauſos rerum aperire ſinus.
Sic ego , ſic doctæ traducam tempora vitæ ,
Si longæua mihi tempora fata dabunt.
Hei mihi ! quid cupidam mentem ſpes lactat inanis,
Nunciat extremos ſi mihi Parca dies ?
Angor iam multos obſeßis faucibus annos ,
Mentis & interpres ſanguine lingua tumet.
Ipſe dolor prohibet dulcis commercia vitæ ,
Elidens raucæ , guttura , vocis iter.
Huc ades ô multo tandem exoptata dolore,
Si qua daris noſtris, ô medicina , malis !
Huc venias miſerata : tuos modulabor honores,
Quæ me naturæ, reſtituaſq́; mihi.

GABRIELI
CABRERÆ.

ÆThera Romuleũ vt linquam, ſolemq́; paluſtrẽ,
Atque intempeſti noxia rura ſoli,
Cabrera, hortaris , cælum ſpondeſq́; ſalubre ,
Quà Zephyri nutrix intepet ora Ligus.

Teſta-

Testarisq́ue, viros, quos iam damnauerat Orco
Atropos horribili falce minata necem,
Pæoniâ fractos curâ, morboq́ue rebelli,
Istic non longâ conualuisse morâ.
Hæc mihi tabentis præbes solatia curæ;
Artibus his miserum, dulcis amice, leuas.
Desine, iam didici nullam sperare salutem:
Spes mihi vicini funeris vna salus.
O ego, ne tali torperent membra dolore,
Quàm mallem aërio in monte rigere lapis!
Stare flagellanti pinúsve obnoxia Cauro,
Aut rupes, vasti quam ferit ira maris.
Felicem Nioben, cuius per viscera sensum
Obtundens fertur diriguisse silex.
Vos quoque populeo flentes sub cortice fratrem
Felices Nymphæ, quas alit amne Padus.
Ille ego sum, saxo qui non includor in vllo:
Ille ego, cui misero robora silua negat.
Robora silua neget, ne fiam immobile saxum,
At saltem in cineres ossa minuta ruant.
Quid faciam patriâ demens tellure relictâ?
An puto mutatis posse valere locis?
Mecum causa mali latet hoc in corpore pestis,
Et nisi post letum non abitura lues.

Pecto-

Pectore transfosso Gortynia tela gerenti
Quid ceruo prodest carpere prata fugâ?
Alcidæ induto feralia munera nuptæ
Nil varij cursus, profueruntq; viæ.
Sic mihi, sic auso Romanâ excedere sede
Nil dulces iuuit deseruisse lares.
Me modò conspexit piscosi litoris Antium;
Me modò Circæi culminis alta domus.
Et Læstrygonios nutrix Æneia fluctus
Mirata est nostrâ dissiluisse rate.
Non Caieta mihi, non vrbs gratissima Caio,
Aut dedit optatam filia Solis opem.
Vos septem gemini colles, regnata Quirino
Mœnia, Tarpeius tu Ioue dignus apex;
Accipite hanc animam: sint hîc mea funera posco,
Et busta accumulet noster auita cinis.
At quondam antiquos iuuit liquisse penates,
Et noua per longas quærere fata vias.
Ingenium scrobibus mutatis exuit arbor
Siluestre, & decorat lætior arua comis.
Quamq; sub vmbrosâ cernis languere parente,
Gaudet mutato laurea silua solo.
Quid foret Æneas, quid clari nomen Iuli,
Flumina apud Xanthi si gemuisset iners?

Illum,

Illum, fumanti postquam discesserat urbe,
Per maria errantem septima vidit hiems.
Tandem dotales Laurentûm venit in agros,
Gessit & Ausoniæ sceptra timenda manu.
Batto Cyrenas, & Cadmo condere Thebas
Iuppiter exilijs arua petita dedit.
Nilus & excipiens longis erroribus actam
Donauit templis, Inachi, te profugam.
Me quoque fata vocant alio meliora sub axe:
Ibimus, ô socij: me quoque fata vocant.
Vertuntur species mentis, versante dolore,
Mensq; breui sensus accipit ægra nouos.
Spes bona, si qua Dea es, virides huc flecte volatus,
Et desueta diu numine corda foue.
Te colit agricola, expectat te compede vinctus,
Votáq; mortalis te duce turba facit.
Tu quassas reficis puppes, vt nauita remis
Naufragus impellat, quâ modò nauit, aquam.
Tu, Dea, post vacuas cælesti numine terras,
Institiæq; fugam, sola moraris humi.
Diua veni, facilemq; mihi promitte quietem,
Néve iterùm morbi damna timere velis.
Longum iter aggredior: date læti candida amici
Omina: eat dextrâ libera puppis aui.

Lunai

Lunaï ut videam portus, puriq́; metalla
Marmoris, & Geticas ſaxa imitata niues:
Ingaunos, Macramq́; inter, Varumq́; repoſtos
Apenninicolas, Tiguliosq́; ſinus:
Delphini portus, Seggeſtam, arcemq́; Monœci
Scrutaborq́; tui, Rutuba, fontis aquis.
Aſpiciam Genuam, læti & prætoria ruris,
Quæq́; decent Superos lucida templa ſuos.
Hæc Tarteſsiaco palleſcunt litora fluctu;
(Aurea nequicquam flumina iactet Iber)
Peruuiæq́; amnes alieni flumina mundi
Transfugâ ab Oceano rura per iſta fluunt.
Lydia, Pactoli, Bacchëia munera, arenas
Victa ſile, & ripas, aurifer Herme, tuas.
Dure Ligur, meritoq́; animis elate ſuperbis,
Quâ tibi diuitias ſedulus arte paras?
Non tibi ſunt culti colles, non pinguia rura;
Sed clauſtra Alpinis non adeunda iugis.
Difficilis natura negat ſegeteſq́;, feraſq́;;
Non negat audaci mente vigere viros.
Hæc trahit ignotas pretioſa in fœdera gentes,
Cæruleaſq́; docet currere puppe vias.
Deeſt hîc terra viris, at non Neptunia deſunt
Arua petituræ lucra beata rati.

Scit Cypros vallata mari, ſcit Taurica tellus,
Et Ligure epotus milite ſcit Tanais.
Teſtes Alpheæ Tyrrheno in litore Piſæ,
Teſtis Cyrnæi prægrauis ora ſali.
Aſt ego non dites veniam ſpectator in oras,
Vt moueant auri lumina capta ſitim.
Non cernam attonitus fulgentia pondera maſſæ,
Quæ mittit terris Hiſpalis Auſonijs.
Sat Fortuna dedit cenſus ſine fraude parati:
Æſtuat infelix, qui potiora cupit.
Ingenium, Cabrera, tuum mihi carius auro,
Atque erit eloquij plurima vena Tagus.
Quando erit, vt liceat tecum conſumere ſoles?
Quando erit, vt docto pendulus ore fruar?
Vnà aderit mecum Phocæo iunctus amore
Ciampolus; ille tuæ cultor amicitiæ.
O qui complexus, quæ mutua gaudia nobis,
Et ſermo in ſicco litore qualis erit!
Interdum celeri rapient nos eſſeda curſu;
Tres modò cantantes picta carina vehet.
Tunc mea ſe duplici iactabit Arione puppis,
Non Siculâ puppis fallere docta fide.
Cumq; mihi geminos vates audire licebit,
Parnaſſi geminum me ad iuga ſiſtet iter.

Teq;

Teq; tenens dextrâ versus, Cabrera, canentem
Hæc Clario dicam verba docente Deo:
O quàm felici modularis carmina cantu,
Quàmq; lyræ docto verbere fila moues!
Otia quærenti fulsit tibi dexter Apollo,
Atque omnes haustus ex Helicone dedit.
Cui tantùm fauere Deæ? canit ecce cruentus
Prælia Mæonides; sed caret ille lyrâ.
Alcæus Reges citharâ, non cantat amores:
Est tantum Sapphus carmine dictus Amor.
Pindarus Aoniæ celebris testudinis arte
Abstinet heroâ concinere arma tubâ.
Et Veneris dominæ si lusit Teïus ignes,
Mimnermusq; iocans, gaudia sola canunt.
Omnia tu misces, & quæ diuersa placebant,
Colligis, ô verè candide Cycne Ligur.
Ausus es Ismeni primus recludere fontes;
Lesbia nectareæ plectra ciere chelys.
Qui Methymnææ tentasti fulmina linguæ,
Et Cæi lacrymas, Stesichoriq; minas.
Si Florentinam circumdas mœnibus vrbem;
Non Amphionios inuidet illa modos.
Narseti Gothos cogis dare terga sequenti,
Odrysiaq; leuas obsidione Rhodon.

Salue sancte senex, Bacchi, Phœbiq; sacerdos:
Numinibus salue maxima cura nouem.
Per te Graiorum libris tumefacta superbit,
Et certat Latijs Itala Musa choris.
Sabbatiæ gaudete arces, gratissima cælo
Mœnia, felici prole verenda virûm.
Et quamquam egregium terris aluistis Iulum,
Indaq; sunt vestræ litora dona ratis;
Vltima non vobis accedet gloria vates,
Ignea qui vestrum nomen ad astra tulit.
Appulit ignotis oris si classe Columbus,
Hunc ad cælicolûm limina fama rapit.

FVLVIO TESTIO.

Queritur, se loquendi vsum morbo amisisse.

VOx animi interpres, fecundæ nuntia mentis,
Quo fugis? an semper labra silere iubes?
Tu dulci oblectas mortalia pectora cantu,
Efferaq; vnanimi fœdere corda ligas.
Tu plectri citharæq; comes; tibi carmina curæ,
Quæq; colit soccus, quæq; cothurnus amat.

Te

Te stupet vndantis moderantem frena theatri
Vulgus, & iratum sub tua iura venit:
Pactaq́; snnt tenero per te commercia mundo,
Cùm poterat quernum nos aluisse nemus.
Quò fugis, & nullâ linquis te voce vocantem?
Non voco, sed lacrymæ pondera vocis habent.
Inter anhelantis suspiria pectoris, ægros
Heu quos elicio rauca per ora sonos!
Edere luctamur sterili reuoluta palato;
Sed singultanti murmure verba cadunt.
Non secus optato per credita membra sopori,
Cùm serpit dulcis nocte fauente quies,
Velle loqui, & vanis conatibus ora videmur
Soluere; sed solito lingua vigore caret.
Sæpè meas odi voces, sonitumq́; tremisco,
Cogor & ipse meis auribus esse grauis.
Mugitus timuisse suos sic creditur Io,
Turpia dum mærens induit ora bouis.
O quoties conata queri tibi inutilis hæsit
Lingua, nec humanos reddidit ore modos!
Inachidas quoties auxisti fletibus vndas
Ingrati plorans impia furta Iouis!
Frondibus hirsutis & amarâ carice pastæ
Pocula limosis stagna fuere vadis.

Sæpiùs exhibuit decerptas Inachus herbas;
Ast illa est patrias lambere visa manus.
Felices, quoscumq; malis Fortuna lacessit,
Nec sua per fletus damna referre vetat!
O fortunati vos prata per Asia cycni,
Dulciùs extremo queis datur ore queri!
Condita siluarum latebris felicior Echo,
Cuius post cineres vox rediuiua viget.
Me dolor assiduus vicino funere terret,
Nec patet ad questus libera facta via.
Testari fremitu docuit natura dolores:
Solari curas hac iubet arte graues.
Audi, mugitu quo verberet aëra taurus
Ictus, vbi tepidam sanguine tingit humum.
Quin leo per Nomadum siluas fremit ore cruento,
Si fodit Libyci militis hasta latus.
Et gemitu tigris montes saltusq; fatigat,
Ventris cui rapuit pignora Parthus eques.
Atque vbi captiuis venere in retia pennis,
Emittunt querulo gutture murmur aues.
Nec tantùm exclamant viuenti prædita sensu;
Sed viduata animâ corpora pulsa fremunt.
Dant percussa sonum vibratâ ligna securi:
Stridet, dum cuneis fissile robur hiat.

Et

Et ſtipulæ crepitant campis, ſi incendia regnant,
Obſtrepit & rapidis laurus aduſta focis.
Aſpice, quo ſonitu feruentia litora plangant,
Spiritus Eurorum cùm ferus vrget aquas.
Septaq́ nimborum rutilus ſi diuidit ignis,
Murmure terrifico nubila fracta tonant.
Omnia muta ſonos edunt, ſoliq́ negauit
Sors mihi communi munere poſſe frui.
Me miſerum! quantus de vertice profluit humor!
In fauces quanto gurgite lingua madet!
Spiramenta animæ nimiùm turgentia torpent,
Sermoniq́ fluens obſtruit humor iter.
Haud aliter citharæ languent, neruiq́ loquaces,
Cogit vbi pluuias Auſter opacus aquas.
Cordis anhelanti reboant penetralia tuſſi,
Pectoris & crates diſſiluiſſe timent.
Quid me adeò ſpirare vetas, ſæuiſſima tabes?
Cur feruens animæ clauſtra repulſa quatis?
Hei mihi! dum ſcribo, morbi ſolatia, verſus,
Quàm valido thorax impete concutitur!
Mitiùs incudem Cyclopum brachia tundunt,
Quà vomit è ſcopulis Sicelis Ætna faces.
Mitiùs aduerſas miles ferit ariete turres,
Et graue baliſtæ mœnia quaſſat onus.

Opprimet hanc animam rabidi violentia morbi:
O vtinam Dÿ me falsa timere velint!
Non letum timeo; genus hoc sed lugubre leti;
Et doleo taciti tædia ferre mali.
Odrysiâ raptor postquam tibi forcipe linguam
Abstulit, & stabulis, ô Philomela, lates;
Sæpè optasse mori, palmasq; ad sidera tendens
Diceris id summos sæpè rogasse Deos.
Ah virgo infelix, pellex incesta sororis!
O nimiùm sæuo credita forma viro!
Hæccine, crudelis, pro virginitate reponis
Ereptâ, tragici præmia concubitus?
Tempus erit, Tereu, cùm te peccasse pigebit,
Oderis & sæuâ gaudia rapta manu.
Indicium sceleris, tua crimina, tela fatetur:
Ingenium miseris suggerit arte dolor.
En gestit patrÿs epulandum apponere mensis
Insontem furÿs percita mater Ityn.
Tu nati condes viuenti viscera busto;
Mox tua per siluas fata dolebis Epops.
Exultat cædes inter Philomela, parenti
Ostentans nati sanguinolenta caput.
Euasti tandem furias, gladiumq; tyranni:
Vidisti plumâ præpete membra tegi.

At

At nunc per lucos iniusta silentia linguæ
Questibus argutis blanda rependit auis.
Quos nunc ore modos nemoris dulcissima Siren
Concinit? exiguo in gutture quale melos?
Interdùm voces per rostra loquacia torquet;
Sibila nunc cæsâ garrulitate rotat.
Et modò crispanti modulatu turbinat ictus;
Secum visa loqui nunc taciturna gemit.
Personat omne nemus, per frondea tecta querelas
Mirantur Nymphæ, capripedesq́ue Dei.
Non mea me post fata manet facundia linguæ;
Non iterùm dulci garrulus ore fruar.
Prô citharæ custos, & carminis auctor Apollo!
Prô mea Pierides numina sacra Deæ!
Reddite poscentis felicia murmura labris,
Demite quæ cogunt ora silere moras.
Vos regitis cantus, vos torrens copia fandi,
Et celebrata iuuant libera verba choris.
Quid faciam, surdas præbet si Delius aures,
Nec mea Castaliâ labra leuantur ope?
Carmina iam valeant Musâ meditata sinistrâ;
Cum domino valeat iussa tacere chelys.
Ausonij Vates, & concita pectora thyrso,
Ausonij, Lycio nomina grata Deo;

Ausonij nostras soliti laudare Camœnas
Desinite ad cantus turba venire meos.
Tu verò ante alios frustrà mea carmina quæras,
O FVLVI, *Mutinæ gloria magna tuæ.*
Tibia te, cantusq́; decent: mihi plectra tacenti
Hic paries, mutam sustineatq́; lyram.
Non tibi sunt tristes curæ, lætusq́; iuuentæ
Purpureæ vernas stat vigor ante genas.
Et tibi nascenti iucundo lumine Phœbus
Annuit, & flauis Calliopeia comis.
Felix, seu dulces molli fide flebis amores,
Seu grauis heroas flumine fundis opes.
Tu tunc festiuus periuria ludis amantûm,
Et iacta ad surdas ebria verba fores.
Tu centum ludos, & dulcia prælia misces,
Haustaq́; de mensis libera vina refers;
Vtq́; ferens hiemes, ventosaq́; iurgia cæli
In nudâ recubet durus amator humo.
Auguror: hoc miseros cantu solabitur ignes
Expectans lentum mæsta puella virum;
Inueniensq́; suas referentia carmina flammas
Immoritura labris oscula longa dabit.
Huc varios flores, huc blandi veris honores
Ferte citi iuuenes, Italidesq́; nurus.

Blanditi

Blanditi vestro date florea serta poëtæ:
Cingite ridenti tempora docta rosâ.
At Venus Idalio plaudens te cernet ab axe,
Ambrosioq; tuum rore rigabit opus.

Relictâ Vrbe cupit rus secedere.

EGeriæ valles, mitiq; habitata Dianæ
Pura Thoantæi nescia silua sacri;
Vosq; lacus Triuiæ dites Nemorensibus vndis;
Æneadum sedes, Lauiniumq; meum;
Confectum curis, & longâ tabe dolorum
Accipite, & patrijs sistite me laribus.
Irrita Pæoniæ post tentamenta medelæ
Huc libet ægrotos nunc mihi ferre pedes.
Romuleæ valeant arces, mediciq; valete,
Quorum sæpè malo sedula cura fauet.
Desinite herbarum tandem, tristisq; veneni
Ferte procul durâ pocula tincta manu.
Me nemora, & saltus camporum, auræq; patentes,
Et trepidans riuo garrula lympha manent.
Prata mouent animum viridantia gramine læto,
Et qui persultant pinguia rura greges.
O mihi sola quies, colles saluete Latini!
Saluete, ô fratris regna vetusta mei!

Sternite

Sternite iter, gradimur dum veſtra per otia dia,
Molliùs, atque auibus dulciùs arua ſonent.
Quàm iuuat annoſos luci penetrare receſſus,
Notaq́ ab hiſtorijs hæc celebrare loca!
Hæc tophis laqueata cauis, & pumice viuo
Antra pius fertur iam coluiſſe Numa.
Collis Aricini cultrix pulcerrima Nympha
Conſilium huic olim, coniugiumq́ fuit:
Hac duce Pompilius bellantem terruit vrbem:
Hinc habuit patrios ruſtica turba Deos.
Martis opus, pilis gaudebat Roma cruentis,
Romula criſpabat bellicus arma furor.
Et fuerant ſæuas Mauortia pectora in iras
Prona nimis, ſolas tunc meditata neces.
Mollijt hæc aris regnans luciſq́ ſacratis
Relligio, vt poſſent legibus arma regi.
Hinc vittæ, hinc fruges, hinc maxima victima taurus,
Farraq́ turicremis vinaq́ ſparſa focis.
Tandem, ſanguineâ diſcors quæ cæde fremebat,
Palluit in patrijs pendula Roma ſacris.
Neſcia mens hominum! quæ te ludibria verſant?
Quid nos terrificâ fabula fraude ligat?
Quem non vera tenent, mendacia ficta coërcent;
Et ſimulacra timet, quæ ſibi quiſq́ parit.

Per

Per pecudum fibras, præſagi & fulminis ictus,
(Heu miſeri!) ſurdos conſuluere Deos.
Nuntia velocis ſeruabant omina pennæ,
Cantibus & ſcæuis quid docuiſſet auis.
Templorum ambiguo monitu, dubiæq; Sibyllæ
Carmine credebant fata furente cani.
Dicite, ſi Diui nolunt ventura latere,
Non intellecti cur voluere loqui?
Falſa tamen Regis potuerunt dicta Sabini
Romulidûm ingenium perdomuiſſe ferox.
Nullaq; dein fertur Romanâ ſanctiùs vmquam
Numinibus ſupplex gens operata ſuis.
Veſter honos, Latÿ: veſtra eſt ea gloria, ſiluæ:
Horruit hoc victrix credula Roma nemus.
Has etiam Hippolytum fama eſt latuiſſe per oras,
Cui neuit duplici ſtamina Parca colu.
Ille, nouercales rigidus cùm ſperneret ignes,
Sancta timens patrÿ ſoluere iura tori;
Iniuſta æternùm dolituro victima patri
Occidit attonitis dilaceratus equis.
Oſſa Corinthiacos iacuerunt ſparſa per agros:
Innocuo rubuit ſanguine vtrumque mare.
At non hoc meriti funus miſerata Diana,
Cui curæ intactæ eſt virginitatis amor.

Arte Coronidæ iuuenem reuocauit ab Orco
Siccantem infernis vulnera dira vadis.
Reddidit illa decus formæ felicibus herbis,
Luminibus geminas restituitq; faces.
Quis mihi quærenti, quis nunc ea gramina monstrat?
O vtinam in vestris collibus ista legam!
Germina, quæ referent adamantina limina Ditis,
Non posco, aut mortis vincere regna paro:
Gutturis obsessi longos sedare dolores
Sat quæcumque mihi blanda medela potest.
Adsis Phœbigena: hæc facilis labor ora mederi,
Ne te fulminei terreat ignis aui.
Seruat fida tui vates tutela parentis:
Tu quoque iam vates officiosus ama.
Huc medicas adhibeto manus, tetrumq; cruorem
Aufer, quo fauces, scabraq; lingua tumet.
Spiramenta animæ, vocis liquidissima plectra
En aperi, & septas tu mihi pande vias.
Lætitiâ, plausuq; fremens tunc carmina dicam,
Cùm linguâ potero liberiore frui.
Nil pulsare placet viduas sine carmine chordas:
Vox miscet citharæ non benè rauca sonos.
Quid queror infelix? quæ mentem insania ludit?
En rursus medicæ poscimus artis opem.

In malè tentatos iterum cur mittimur vſus?
Ah pereant, ſuccos, gramina quiq́; colunt!
Nulla venenorum ſitis eſt: diſcedite triſtes
Curarum ſtimuli, diffugite ex animo.
Fallere ſæpè iuuat, ſed non memorare labores,
Ægraq́; mens ægri corporis auget onus.
Quin potiùs læti patriæ ſuccedimus arci,
Quà iuga celſa tuum, Cynthia, nomen habent?
Hæc mecum aſcenſu dulces ſuperetis amici:
Ante alios nobis, Ciampole docte, faue.
Pone graues Muſas, vigilataq́; mente profundâ
Itala Pindaricis carmina texta modis.
Tuq́; ades, ô cantu gaudens, fidibuſq́;, Canali
Franciſce, æternæ cultor amicitiæ;
Grande Sabinorum columen, fontiſq́; Velini,
Huc age cum plectro, carminibuſq́; veni.
Néve hîc potandi certamen mite recuſes:
Reſpicit hos toto numine Bacchus agros.
Pocula Romanis ſunt hæc gratiſsima cœnis:
Albani aſſurgunt vitibus hiſce cadi.
Nequicquam his certent prælis eliſa Faliſcis,
Tuſcaq́; quæ viridi nectare muſta nitent.
Illaudata fluent firmiſsima vina Falerni;
Seu Sinueſſa dabit, ſeu Tritolinus ager.

Palmite

Palmite sulphurei cedant lacrymata Vesevi,
Atque Syracosij feruidiora lacus.
Hæc generosa recens odit doctrina palati,
Quæ possunt trepidos implicuisse pedes.
Ridentur veterum fumi, seruataq; cellis
Testa diu, & lentâ dolia tincta pice.
Quare agite ô læti, vernarum turba, ministri,
Dulcia non parcâ fundite vina manu.
O quàm iucundo violas imitantur odore!
Quàm vincunt flauo lumine chrysolitos!
Naribus ista placent, oculis spectacula præbent,
Et dant arenti gaudia grata gulæ.
Ciampole, quid cessas pateram committere venis?
Proposuit siccis omnia dura Deus.
Hæc mihi lux atros pellet de corpore morbos:
Largius ô cyatho, tu puer, adde merum.
Pura fauent nobis Aquilonis flamina clari:
Peruellunt linguam pocula acuta gelu.
Me quoque me vultis Lenæo tingere, amici:
Non nego: nostra capax proluat ora calix.
Maphæi nomen sed quisq; ad pocula festa
Dicat Io! & mensis hunc adhibite Deum.
Quamuis Socraticâ pectus ditauerit arte,
Purpureosq; inter splendeat ille Patres;

Non

Non hæc despiciet liberrima vota precantûm,
Quæ fundit multo mens reserata mero.
Adsis, Bacche, tuis hilarans conuiuia donis,
Feßi pax animi, lætitiæq; dator.
Sic teneræ viduas vites ducantur ad vlmos:
Sic autumnali turgeat vua sinu.
Sic non vrantur torrenti sole racemi:
Det pœnam admorsâ sic tibi stirpe caper.
Et tua sectentur vestigia marcida semper
Capripedes Panes, Bassaridumq; cohors.
Adsis, virgineosq; fauens hîc exere vultus,
Quassans pampineo vertice cæsariem.
Quacumq; ingrederis, dulcis comitatur euntem
Te Furor, & Somnus languidiore gradu.
Me miserum! accipio nullos heu pectore somnos!
Longa mihi gemitu nox vigilanda venit.
Quòd si, Bacche, tuo libato munere, nobis
Clauserit optatus lumina fessa sopor;
Dicam ego Threicij crudelia fata Lycurgi;
Squamigeros nautas, pampineamq; ratem;
Litora Pactoli fuluis radiantia venis,
Diuitias miseras, impia vota Midæ;
Auroramq; triumphatam, Parthosq; subactos;
Medica thyrsigeris agmina fusa choris;

Tigridis exuuias, maculosaq́; tergora lyncum;
Oedipodionij membra cruenta ducis.
Bacciferos ederæ semper viridantis honores,
Lapsaq́; de quercu splendida mella canam.
Tu puer æternus, Bromius, Nysæus, & Euan:
Bis genitus, thyrso tu metuende graui.
Æra tibi Satyri, lasciuaq́; tympana pulsant,
Stridet & attritis Faunus arundinibus.
Per te Gnoßiacis nox aurea fulgurat astris:
Vipera plaudenti sibilat ore tibi.
Ipse, Giganteo fremeret cùm terra tumultu,
Rhœtum strauisti dente leonis humi.
Hæc ego non humili meditabor carmina cantu:
Sollicitum somno tu modò vince caput.

CYNTHIO CLEMENTIO ARCHIATRO ROMANO,

Cùm vocis vsum recuperasset.

DIcamus bona verba: animũ iam verba sequũtur:
Cur taceam surdam flebilis ante lyram?
En libet, en dulces imo de pectore cantus
Fundere: non renuunt ora reclusa loqui.
Vox mihi muta diu, vox longi causa doloris,
Venisti tandem, vox mihi muta diu.

O

O & singultu, ô & quæsita querelis!
Nunc te felici garrulus ore fruor.
Fallor? an has simulant ludentia somnia voces,
Quæq; cupit vigilans, mens mihi nocte parit?
Sed fruor, & liber voces linguamq; resoluo,
Attonitus monstris dum rata vota nego.
Ite procul questus: comtis hîc Musa capillis
Adsit, & in niueis læta triumphet equis.
Nunc tempus faustis pulsare Helicona Camœnis:
Nunc redimire nouo tempora flore iuuat.
At te, magne, canam Clario dilecte magistro
Cynthie, Phœbeo nomine, & arte potens.
Cùm tua vel mutis donent miracula vocem,
Vocalis citharæ præmia grata feres.
Per te hausi cælum moriens, mentemq; recepi:
Pectoris arcta patet, te reserante, via.
Ergò Castalij quodcumque è pectore riui
Fluxerit, in laudes effluet omne tuas.
Si mihi Pæonijs implesti pharmaca succis,
Mella ministrauit si miserata manus;
Nos tibi Musæo flauentia pocula melle,
Et Charitum puro pinguia lacte damus.
Hæc bibe, quæ nentûm Parcarum fila morantur,
Pocula, Lethæo non temeranda lacu.

Tu domitor Fati, Pataræâ nobilis arte,
Eripis è structo funera mœsta rogo.
Tuq́ potestates herbarum, tuq́ metalla
Chymica, tu miris pharmaca cocta focis
Nouisti, priscisque quamquam ignota magistris
Mortem expectantûm corpora fessa leuant.
Cùm mihi tabentes macies exederat artus,
Cùmq́ ferè tenui corpore nullus eram;
Iam tum spondebas dulcis mihi lumina vitæ,
Gutture ab obsesso libera verba fore.
Nec mora: sulphureis medicatas viribus offas
Artifici nobis sedulus igne paras.
Hæ mihi mandenti latebras pulmonis anheli
Fouêre, & lentâ tabida membra lue.
Hinc validi ardentis flores rediere iuuentæ,
Squalidaq́ afflauit pristinus ora color.
Sulphura, cæruleis fulgentia sulphura flammis,
Quando ego vos merito laudis honore canam?
Vos tonitru terras, cælum vos omne cietis,
Fulminibusq́ Iouis semina magna datis,
Cùm pater ingenti combusta Ceraunia telo
Deijcit, & fracto culmine vertit Athon.
Per vos exundant inimicis ignibus arces,
Terrifico sonitu Martiaq́ æra tonant.

Balnea

Balnea quæq; fluunt tristes pellentia morbos
Gignitis: hic vestro truditur igne lapis.
Intepet inde Aponus, medicisq; salutifer vndis
Stagna Dicarchæus feruida sudat ager.
Quin etiam vester magnæ per viscera matris
Spiritus ignescens cruda metalla coquit.
Fulgurat hinc aurum, atque argenti flumina viui,
Vulnificusq; chalybs irriguo amne riget.
Quid maiora sequar? vos & primordia rebus
Acri sufficitis sulphura mixta sali.
Quiq; fluit voluens tenuis se fluctus odorum,
Perpetuas vestro sumit ab igne dapes.
Quid memorem, Enceladi viuax post fulmina corpus
Ardua sulphureis vt premat Ætna iugis?
Et Iouis Inarime iussis imposta Typhœo
Quanta rotet scopulis sulphura glauca cauis?
Sulphur ouans pœnas fractâ de gente Gigantum
Sumsit, & hoc cælum vindice regna tenet.
Nec non lustrali purgari sulphure sontes.
Relligio antiquis credita fertur auis.
Actoriden, Peleu; sic Pelea soluis, Acaste;
Amphiaraïdis sic, Acheloë, nefas.
Sic ego, sic puro lustratus pectore tandem
Carmina lætitiâ fausta docente cano.

Adsitis Musæ, medicinæ talis & artis
Vosq; repertori mollia serta date.
Ah! gemat, antiquis si quis tantùm adstupet annis,
Spernit & ætatis dia reperta nouæ.
Omnia non potuit prudens reperire vetustas,
Atque alia ex alijs extudit arte dies.
Phœbigenæ cœptis potuit præcepta Melampus
Addere, Phylliridis multaq; cura dedit.
Vlceribus tetris natiui graminis herba,
Vulneribusq; cauis prima medela fuit.
Mox & morborum tristes extinguere pestes
Inuentum est ausis, inclyte Coë, tuis.
Non adeò effeta est hominum experientia sollers,
Vt noua non possit cudere sæpè labor.
Ni noua tentasset Tyrrhena per æquora Amalphis,
Magnetum haud regeret nautica vela lapis.
Huius at auxilijs olim cantata poëtis
Ridetur veterum gloria parta mari.
Arctos nunc propior nobis, nec iam vltima Thule est:
Iam facilis lustrat nauita Solis iter.
Extra hominum, famæq; vias tentare reposta
Ausus es audaci litora puppe, Ligur.
Garrula cede noui tua sidera puppibus, Argo,
Neu Regum iactes ad tua transtra manus.

Tristia

Tristia iunguntur veteris diuortia mundi,
Naturæq; patent, quæ latuere sacra.
Nascentem populis licuit te, Nile, videre,
Et scit cui tantas debeat orbis aquas.
Nouimus, æstiuæ fecunda licentia lymphæ
Solstitijs hiemes cur ferat amne suas:
Zona rubens nimijs non torreat æstibus Indos.
Illic perpetuò rore virescit humus.
Non Eous ager pluuiali supplicet vndæ:
Indica continuis imbribus arua madent.
Hæc Zephyri alarum plausu loca feruida mulcent,
Mitis vbi halantes Eurus alit segetes.
Taprobane testis, testes freta sparsa Moluccis,
Ora Helenæ insignis nomine testis erit.
Aruaq; quà Ganges auratâ pinguis arenâ
Egerit in dominum fulua tributa mare.
Quid, quòd & Arctoi laxantur claustra profundi,
Quà fluctu, & ventis æquora dura carent.
Dilectæ Thetidi Belgarum stantia naues
Marmora sulcarunt non adeunda rate.
Illic, vt perhibent, torpescit frigore pontus,
Atque intempestus stat sine luce dies.
Hîc rerum finis, chaos hîc, atque vltima mundi
Natura hoc tristi limite fessa riget.

Vela Batava sequi haud potuit Phœbëia lampas:
Omnia cæca illic: omnia tristè silent.
Informes phocas incano corpore turpes,
Vidêre, atque vrsos, quos alit Vrsa gelu.
Quàm sæpè optarunt ventorum prælia nautæ,
Perq́ꝫ procellosum pandere vela fretum,
Excuterent tandem sese vt torpentibus vndis!
Edocet ire recens in noua vòta timor.
Indomito tandem regnans in pectore virtus
Vicit concreti sæua pericla sali.
Ite animæ egregiæ, fortunatæq́ꝫ laborum,
Ite in fata alacres, quò noua fama vocat.
Ite citæ, & vestras meditando exponite vires,
Quà veterum nullo semita trita pede est.
Gloria multa manet. Quis te, Galilæe, silebit?
Longa tibi in chartis regna futura cano.
Non tantùm radio veterum describere cælum,
Sed vitro es superas ausus inire domos;
Perq́ꝫ nouas artes tradis noua sidera mundo,
Non Ptolemæis sidera nota libris.
Pleiadumq́ꝫ, Hyadumq́ꝫ choros sine nube videmus,
Et tua per cælum splendida damna, Venus.
Vidimus, ignoto quondam quæ lacte nitebat,
Stellarum spissâ luce coire viam.

Admouisti oculis nostros fugientia visus
Per varios obitus astra secuta Iouem.
Medicea Heroum soboles, cape læta triumphum:
Astris insereris, conciliòq; Iouis.
Ipse etiam nigrâ tinctum ferrugine Solem
Pallentes maculis iungere vidit equos.
Quid triplex sidus Saturni, aut, Cynthia, vultus
Fabor scruposâ nocte latere tuos?
Hæc priscis ignota olim prudentia maior
Repperit auspicijs artis, opisq; nouæ.
Ite citæ, & vestras meditando expromite vires,
Ite animæ egregiæ, quà via nulla patet.
At tu Musa procax, elegi tenuesq; valete:
Non hæc sunt gracili facta canenda lyrâ.

AD
IOANNEM CIAMPOLVM,
morbo recrudescente.

ERgò hos aßiduè gemitus in pectore voluam?
Perpetuò lacrymæ nostra per ora fluent?
Et roseo Phœbus me decedente videbit
Lumine mærentem, me veniente die?
Flebimus heu miseri! luctus, solatia damni
Exigua ingentis, postulat ipse dolor.

Ille Philoctetem docuit per Lemnia ſaxa
Vocibus horriſonis vulnera dira queri.
Halcyones Ceyca gemunt, & barbara regis
Daulias Odryſij crimina cantat auis.
Sic ego, ſic mea damna querar crudelia ſemper
Lugubri citharâ, flebilibuſq; modis.
Atque vtinã in gemitus nunc libera verba darentur!
Sed mihi poſſe queri ſors inimica negat.
Singultantem animam turgentes ſanguine fauces
Elidunt: voces aſpera lingua premit.
Iam quater ardentem ſitienti Sirius aſtro
Vſsit humum; toties frigore læſit hiems;
Nec venit vlla potens longo medicina dolori,
Nec mea Pæoniâ membra leuantur ope.
Ipſe meum ſpecto moriens miſerabile funus,
Paulatimq; animâ deficiente cado.
Horrida languentes macies depaſcitur artus:
Lutea palleſcens inficit ora color.
Cogimur & longam moriendo diſcere mortem,
Dum præſaga mali mens ſibi fata canit.
Felices, inopina dies quos funere mergit,
Occupat & celeri mors properata nece!
Heu quoties morimur, dum proxima fata timemus!
Hoc peius leto: nam mora mortis obeſt.

Haud

Haud aliter Lapithas, mœstumq́; Ixiona terret
Iam iam lapsuro pondére prona silex.
Credite, deficio: iam pellis dura resistit
Tractanti, & tristi viscera tabe fluunt.
Sic cera admotis tabescit Hymettia flammis:
Sic tepidis Austris cocta pruina madet.
Languent sic, vrens oculus quos fascinat, agni:
Sic tenera à Scythico læditur herba gelu.
Nec tantùm doleo compreßis faucibus æger;
Plurima quassato corpore damna fero.
Ipsam animi sedem, regnantem corporis arcem,
Nunc caput ignauo poßidet igne vapor:
Nunc acres stomacho rabidâ cum bile tumultus
Feruent, & sæuo pondere discruciant.
Lassum percurrunt vlulantia murmura ventrem,
Humida nec membris dant alimenta dapes.
Viuo equidem parcè, sed mox ieiunia corpus
Attenuant: epulis abstinuisse graue est.
Intolerabilibusq́; malis comes addita cura
Mollém animum æternis pascitur vlceribus.
Hanc peperit morbus, morbusq́; augetur ab illâ:
Hæc me tristitiæ lurida felle rigat.
Hinc sæpè extimui grauiora pericula veris,
Et sensi falsâ suspicione trahi.

Hinc.

Hinc animi victus damno quemcumque calorem,
Quodcumq; & frigus pallida membra quatit.
Compositæ currant num vitæ ad munia venæ
Exploro, & trepidans incaluisse puto.
Seu quatior tussi, fibras pulmonis anheli
Exesas cariè suspicor esse truci.
Conueniunt crebrò nos, vt solentur, amici:
Spem vultu simulant, tristitiamq; tegunt.
Ah genio indulge, curas depelle malignas,
Clamant: tu morbo, Virgini amate, faues.
Ecquis erit finis lacrymis? lugubria mitte:
Eia agè linquantur mollia fulcra tori.
Te siluæ, te rura vocant: agè rura petamus,
Quà diffusa nitet mitior aura poli.
Aucupio siluas, siluas venatibus aptas,
Flumina, piscosos aspiciesq; lacus.
Hinc canibus lepores, canibus sectabere ceruos,
Latratuq; feras retia ad alta premes.
Scilicet è stratis tollam miserabile corpus?
Committam Alpinis squalida crura iugis?
Fortia non nostræ sunt hæc ad munera vires:
Hi mihi sunt colles, hi mea regna, tori.
Officium bona verba pium, sed inutile tentant:
Desinite, aßiduis non saturor lacrymis.

Quid

Quid, quòd me cæli lædit ſpirabile lumen,
Quo regimur: quæuis mobilis aura nocet.
Letiferi calidis ſpirant ſeu flatibus Auſtri,
Siue agitata truci ſilua Aquilone fremit;
Experior proprias hiemes, pluuiaſq́ rigentes,
Exundans cerebro quas pituita parit.
Sibila perq́ aures imitata tonitrua ſurdas
Voluuntur, miſerum concutiuntq́ caput.
Per madida ora liquor turgens me flumine largo
Proluit: ampullis feruida ſputa tument.
Non ſecùs ardenti ſi fortè incluſus aheno
Ebullit multo feruidus igne latex;
Ipſe furit, niueamq́ fremens eructat aquæ vim,
Sparſaq́ anhelanti gurgite flamma madet.
Miror, inexhauſto tribuat quis pabula fonti;
Qui tantus fluitet ſicca per oſſa liquor.
Mirantur medici, & ſortem miſerantur iniquam:
Mille adhibent doctis pocula miſta modis.
Lacte arcere iubent incluſos faucibus ignes,
Hordea dant, ſeris quæ maduere focis.
Sanguine tentarunt ſalientem incidere linguam:
Infecit tepidus brachia ſecta cruor.
Poma coronato radiantia Punica crine
Languenti ſuccos exhibuere ſuos.

Et

Et quo mala fluunt emuncta Cydonia muco,
Quo passæ ficus, perlita sæpè gula est.
Sæpè bibi, vrentes meditans auertere flammas,
Pocula pallenti cortice tincta nucis.
Et modò siluarum folijs decussa Calabris
Mella ministrarunt, helleborosq́ graues.
Aggreßiq́ rosis sunt admiscere sapores,
Quos mittit diues Trinacris Hybla fauis.
Fasciolas tenues, ægrum focalia collum,
Et nidum pulsis geßit hirundinibus.
Quid referam quoties suffitu pectus odoro
Lustraui, & fumis, turifer Inde, tuis?
Et quoties, siccum possem vt distendere corpus,
Æstiui membris intepuere lacus?
Victum infelicem cochleæ, cancriq́ dedere,
Et testudineo squalida iura gelu.
Quin sunt conati stomachum fulcire ruentem
Arboribus gummi quod genit Arabia.
Balsama miscuerunt diti Gangetide merce,
Et quæ vicino cinnama sole rubent.
Sinarum extremo diuulsa ab litore radix
Venerat, & nullâ me quoque iuuit ope.
Aude animis, tibi certa salus promissa medentûm,
Dicebant: numquam venit amica salus.

Obsti-

Obstitit auxilijs viuax in fomite labes
Artis, & irrisit vana magisteria.
Non hoc Phillyridis, non hoc laudata Melampi
Cura Amythaonij pelleret arte malum.
Tunderet in morbos Epidauria gramina frustrà
Inclyta Phœbigenæ nos miserata manus.
Non gemitus Superi nostros audire perennes
Adiunctâ quàmuis sustinuere prece.
Parce pium Numen, cæli quo templa reguntur,
Cuius & imperium sidera fulua timent.
Si non sacrilegæ mens est sibi conscia culpæ,
Redditus est templis si tibi semper honos;
Parce precor, vel saltem aliquam de fulmine partem
Deme meo: sæuâ proijce tela manu.
Nunc & amara dies, & noctis tristior vmbra est.
Quàm mallem æterno diriguisse gelu!
Ipsa quies rerum somnus, Deus vtilis ægris,
Me fugit, & lacrymis lumina fessa patent.
Versamur stratis, & nox est annua nobis:
Tarda nimis querimur sidera Luciferi.
Quòd si conciliant depasta papauera somnum,
Me miserum hic quantis terret imaginibus!
Occurrunt menti simulacra carentia vitâ,
Visaq; sunt tenui dicere voce, veni.

Ora

Ora virûm maiora viris pallentia vultu
Exangui illudunt, discutiturq́ue sopor.
Tunc iterum ad gemitus eadem nos horrida morbi
Damna vocant, nec iam falsa timere iubent.
Lenta tenent animum fastidia: nulla voluptas
Flectit: non Bacchus; non iuuat alma Ceres.
Squalent impexi rigidâ ceruice capilli:
Vestis inornatos defluit ante sinus.
Non Vrbis, non ruris opes, auriq́ue talenta,
Eoæq́ue placent deliciæ lapidum.
Ingratus mihi Sol, ingrata Aurora rubescit:
Oblectant pectus tempora nulla meum.
Aspice, iam Zephyri florens genitalibus auris
Felices fetus parturit almus ager.
Perstrepit omne nemus cantu, virgulta susurrant:
Liquitur è summis tabida bruma iugis.
In tepidos soles se roscida gramina credunt:
Florea de vernâ pullulat arbor humo.
Sed mihi nequicquam fulgent Nepheleïdos Helles
Sidera, ridentis gaudia summa poli.
Semper hiems nobis: sanguis si vere tepenti
Æstuat, infelix in sua damna furit.
Acriùs & morbo fauces tentantur acuto:
Nam claudit feruens arctiùs ora cruor.

Non

Non raucæ fontis ſcatebræ per ſaxa cientis
Murmura, non poſſunt prata mouere animum.
Atque greges, atque arua nocent, atque ardua ſilua:
Non læti colles, paſcua nulla iuuant.
Et doleo, pingui paſtos ſeu gramine vidi
Mollibus in pratis luxuriare greges.
Siue quis ediderat paſtoria ſibila cannâ,
Odi ſigna bonæ ſibila lætitiæ.
Et dulces auium per frondea tecta Camœnæ
Heu viſæ tantùm ſunt mea fata queri.
Seu viridi taurus proiectus mugijt herbâ,
Dixi: Mugitu me vocat ad gemitus.
Frumenta aſpexi verno turgentia lacte;
Arens tunc ſubijt, quæ premat oſſa, cutis.
Omnia læta, mihi ſunt inſtrumenta doloris,
Materiamq; mali mens ſibi dura parit.
Et meditor: tellus non hæc mihi verna colores
Submittit; rident prata benigna alijs.
Vos legite vngue roſas, Tyrio queis fulgurat oſtro
Quæ flagrat niueis gratia miſta genis.
Vos decet iſte color, vobis ſint lilia curæ:
Pratorum nitidum vos manet omne decus.
Ipſe legam flores veterum monimenta dolorum,
Et ferrugineis te, Hyacinthe, comis.

 Pal-

Pallentes carpam violas, mœstaq; cupressu,
Quæ laurum optarant, tempora vincta geram.
Impulerat nostras sonitus si gurgitis aures,
Purior electro fons vbi volvit aquas;
Conspiciens dixi: Non hæc mihi frigida currit
Sedatura grauem flumine lympha sitim.
Ora quidem sitiunt, quæ nunc incendia pascunt,
Non pandit latici sed gula pressa viam.
O nimium, nimiumq; fugacis dona iuuentæ!
O quàm veloci laberis acta pede!
Tardiùs è Scythico cornu decussa sagitta
Aëra per liquidum cuspide scindit iter.
I nunc, ingentes laudato in corpore vires,
Atque lacertosos firma per ossa toros.
Aut illas ætas annorum pondere frangit;
Morborum aut ictu fortia membra cadunt.
Quiq; color malis Pæstana rosaria miscet,
Et quod natiuum lilia vincit ebur,
Marcescunt subitò, ceu cùm labefacta caducum
Sole graui curuant alba ligustra caput.
Olim qualis eram (nunc me mea fallit imago,
Si iam præteritos mente reuoluo dies)
Cùm diues gregibus, memini, me Parma tenebat!
Nam puerum celso nutriit illa lare.

Quod mihi tunc robur, quàm gaudia multa fuere!
In fesso numquam corpore quanta salus!
Non me terruerant hiemes, solesq; potentes,
Et poteram pluuium vertice ferre Iouem.
Quos ego non colles, quos non indagine cinxi
Lucos, hortatus tesqua per alta canes!
Tunc celeres potui damas, tunc figere ceruos:
Vidi de fluuijs humida lina trahi.
Et modò fortis equi luctantia colla recuruans
Confragra sectabar per iuga montis apros.
Interdum molles pedibus plausisse choreas
Iuuerat, & digitis increpuisse lyram.
Cura fuit Martis simulacra ciere sub armis,
Et pugilum ludis implicuisse manus.
Gallica quid memorem quoties per flumina naui
Aduersa obnixo pectore stagna seco?
Me Tarrus, gelido lauit me Nicia fluctu:
Me Phaëthontæo sustulit amne Padus.
Nec mihi solus amor corpus durare palæstrâ,
Sed mentem egregijs artibus excolui.
Vidit Palladijs nos impallescere chartis
Inter laudatos nox vigilata libros.
Multaq; Cecropijs trutinabar scripta magistris:
Non renuit mecum Græcia docta loqui.

Tentabam vmbrosi latebras penetrare Lycei,
Quasq́; aliј monstrant edidicisse vias.
Sæpè animum docti ceperunt scripta Platonis,
Cuius Mopsopio pagina melle fluit.
Et modò scrutabar Samiј dictata silentis;
Nunc florem ex hortis legi, Epicure, tuis.
Insomnisq́; graui fouit me Porticus vmbrâ,
Arcesilaæus detinuitq́; labor.
Latratus decuit Cynicos audire legentem,
Nec me pacati terruit ira canis.
Democrito arrisi, nôui præcepta Cleanthis,
Et Chrysippææ stamina mentis opus.
Gaudebam meditans, ineant quot prælia sectæ,
Graiorum in quas est didita turba senum.
Materiem hic componit aquis, hic aëre gignit;
Alter Apollinei sideris igne creat.
Ille Chao latuisse docet vaga semina rerum,
Omniaq́; arcanis nectit amicitiјs.
Æternum est aliјs mundi versatile templum,
Machinaq́; hæc nullâ dissoluenda die.
At natum ille refert, ausus restinguere solem,
Et dare perpetuæ fata diurna faci.
Sunt quoque rore leui, & nebulis qui sidera pascant,
Et qui non vno se putet orbe tegi.

Casi-

Casibus hic sceptrum donat, Diuosq; relegat,
Exuit & mentes relligione Deûm.
Spernit Tænarias, incendia postuma, pœnas
Impius hic; trepidans manibus ille litat.
Nec desunt sensus qui damnent, omnia fassi
Nesciri, tenebras seq; latere suas.
Omnia mirabar, sed tunc plus arte mouebar
Socraticâ, & scriptis, Stoica turba, tuis.
Quæ bona sint animi, certus quis limes honesti,
Quas sibi diuitias vita beata petat,
Et didici, sanctos formet quæ regula mores;
Æstus quæ valeat vincere vis animi:
Quæ tristes iras virtus, quæ frangat amores,
Quæ desiderijs pectora anhela leuet;
Pallentesq; metus quæ fortibus induat armis
Ignauæ prohibens terga dedisse fugæ.
Solum turpe malum sapiens putat, ille dolores
Perfert, consilij propositiq; tenax.
Hic pede proculcans letalia fata superbo,
Humanis maior creditur esse malis.
Ære Perillæo clausus fera iussa Tyranni
Sperneret, & nullos ederet ore sonos.
Hæc olim noui; quæ nunc me flagitat vsus:
Vtar præceptis, quæ mea fata petunt.

Agmina mærentûm circumstant sæua dolorum:
Aggreditur feßi vincere corda timor.
Quid faciam? vnde petam trepidi solatia luctus?
Quis bellaturo fortia tela dabit?
Ite procùl questus, animi oblectamina vilis,
Ite procùl: iam nos ingemuisse pudet.
Non lacrymis durum nouit mansuescere fatum:
Parcarum inflexo fila adamante rigent.
Te supplex adeò, supplex tua munera posco,
O sola humanis mors medicina malis!
Tu portus, placido qui naufraga corpora mundi
Amplexu rursus non agitanda foues.
Adsis, horribilesq́ue ferox huc flecte volatus,
Hoc pete Tartareâ falce cruenta caput.
Quo moriture ruis? quæ te dementia cepit!
Parce miser verbis, ominibusque malis.
Scilicet in primâ florens carpêre iuuentâ?
Nec te spes famæ quantulacumque tenet?
O vbi mens studijs quondam gauisa Mineruæ,
Et quæ scribendi gloria dulcis erat?
Non adeò vsque mori miserum est: non segnior ibo,
Ibo animis contrà: mors miserata veni.
Nec totus moriar, lethi custodia nostri
Te penes, Italiæ, Ciampole, grande decus.

Car-

Carminibus celebrata tuis mea ſama legetur,
Et ferar extinctus docta per ora virûm.
Auſpice te mortis victor fata aſpera rumpam:
Te duce Auernali non cohibebor aquâ.
Quæ tibi cantanti non eſt permiſſa poteſtas?
Nam tua Pindarico fulmine Muſa tonat.
Tuſci ſcriptores tenerorum cedite amorum:
Gaudet capta nouis Auſonis ora ſonis.
Aldobrandinam relegis ſi carmine villam,
En tibi feſta cohors plaudit Hamadryadum.
Siue Palæſtinas Piceno in litore ſedes
Concinis, Adriaci ſternitur vnda freti.
Et te Cælicolûm cantantem exercitus audit,
Quorum humeris templum dulce pependit onus.
Prô pudor Italiæ, teneros quæ cantat amores,
Carminis & grato fraudat honore Deum!
Non tulit ingenti laudandus Ciampolus auſo:
Illius eſt noſtris Muſa operata ſacris.
Gaude: namqúe nouis video tua tempora ſertis
Cingi, & Idumæâ fronde nitere comas.
Tempus erit, læto tua cùm veſtigia plauſu
Magnanimûm vatum turba ſecuta colet.
Tu modò perge alacer, ſemperq́ue audentior ito,
Nec tu coruorum roſtra inimica time.

Nam ſuper aſtra volans niueis vectabere cycnis,
Quà inuidiæ telis gloria claudit iter.
Nec minùs heroi tangit te cura cothurni,
Et potes Aoniâ dicere bella chely.
Inclyta facta virûm vocis ſi munere donas,
Munere tu ſignis das potiore frui.
Hoc tibi Pegaſides, hoc conceſſere ſorores,
Teq́ue poteſtates edocuere ſuas.
Namq́ue ferunt celſo Parnaſsi in vertice, ſacra
Bellerophontæus quà rigat arua liquor,
Secluſum florere nemus, quo gratius vllum
Non ſurgit Phœbo, Pieridumq́ue choris.
Hos Zephyri campos Eteſia flamina mulcent,
Arboribuſq́ue frequens roſcida vernat humus.
Pullulat ante omnes ſed formoſiſsima laurus,
Quæ medio in luco conſpicienda viret.
Vna nemus trunco ingenti quæ parturit vmbra,
Et latè folijs celat opaca diem.
Huius odorato ſudantur balſama ligno,
Dulcis & ambroſiæ cortice manat odor.
Indictum refero: lacrymatas nectaris vndas
Excipit Aoniæ ſedula cura manus.
Hos Muſæ ſeruant latices, queis perlita durat
Gloria Tænario non violanda lacu.

Ma-

Materno nequicquam astu seruatus Achilles
Occidit, & Troiæ funera morte luit.
At benè Pieriâ perfusus nectaris vndâ
Martis equis rapidum trans Acheronta volat.
Copia felicis tibi, Ciampole, credita succi est:
Fac mea cælestis proluat ora liquor.
Ah socij fato miserere cadentis acerbo!
Fer non casurum nomen ad astra meum.
Tristia sic facili curabis funera sumptu:
Non posco in cineres Persica dona meos.
Non mihi Orontæâ tumulos aspergite myrrhâ,
Bustaq; fecundæ mercibus Aßyriæ.
Si mea Castalio stillabunt ossa liquore,
Inuida post mortis fata superstes ero.

ILLVSTRISSIMO DOMINO

NATALI

RONDININO,

S. D. N.

ALEXANDRO VII.

PONTIFICI OPT. MAX.

AB EPISTOLIS AD PRINCIPES,

HONOR SVPREMVS

AB IIS HABITVS,

QVI OB INCOMPARABILES DOTES

VIVVM SVMME AMABANT,

ÆQVE LVXERVNT MORTVVM,

ET HOC ESSE VOLVERVNT

SIVE AMORIS SVI MONVMENTVM,

SEV DOLORIS SOLATIVM.

TACITVS
Lib. XVI. Annal.

Detur hoc illustrium virorum posteritati, ut quomodo exequiis à promiscuâ sepulturâ separantur; ita in traditione supremorum accipiant, habeantque propriam memoriam.

AVSONIVS
Præfat. Parental.

Nec quidquam sanctius habet reuerentia superstitum, quàm ut amissos venerabiliter recordetur.

EMI.

EMINENTISSIMO PRINCIPI PAVLO ÆMILIO S. R. E. CARDINALI RONDININO

IACOBVS WALLIVS E SOCIETATE IESV.

MISERVM eſt, Eminentiſſime Princeps, amiſſi boni memoriam, tantùm vt dolor recrudeſcat, commouere. Quod cùm ad res omnes, tum præcipuè ad eas pertinet, quæ nobis vſui, non mancipio dantur. Beneficium enim in contumeliam vertit, qui apud creditorem expoſtulat, ſuo iure repoſcentem ea, quæ gratis & nullo accipientis merito vtenda conceſſerat. Dantis animum interpretari decet ex eius beneuolentiâ, reique commodatæ pretio & fructu, non metiri ſolâ temporis diuturnitate. Quò mihi, vt opinor,

nor, minùs verendum eſt, ne exſtincti fratris tui Natalis triſtiſſimâ recordatione dolorem tuum exulcerem, & obductam vulneri cicatricem ſcindam. Si enim à Deo data nobis eſt vſura vitæ, tamquam pecuniæ, nullâ præſtitutâ die, quid habemus argumenti, quamobrem illam ab eo, cùm voluit, repetitam eſſe conqueramur? At ſi naturam ipſi noſtram animumq́ue conſulimus, ſubeſt, fateor, eò grauior dolendi cauſa, quò quis acerbiore elatus eſt funere. Nam in illis qui grandes natu diſcedunt, magnum eſt ex ipsâ neceſſitate ſolatium; in iis verò quos immatura mors abſtulit, ea requirimus, quibus & virtutem ipſi ſuam extollere altiùs, & prodeſſe publico diutiùs potuiſſent. Viuebat in terrarum luce frater tuus, Vrbis deliciæ, nobilitatis decus, literatorum amor, ſæculi noſtri Phœnix: celebrabatur Alexandri VII. Pontificis Opt. Max. præclaro iudicio: Principibus atque orbi Chriſtiano ſuam in Pontificiis literis eloquentiam probauerat ſplendidam enimuerò, & copioſam, & grauem, & rebus maxi-

maximis parem: fecerat ſibi exquiſitæ doctrinæ atque prudentiæ famam anno ætatis ſuæ vndetriceſimo nondum expleto: cùm ecce mirificam, quam de ſe concitauerat, exſpectationem dies vnus inuertit. Sed quid agamus, quando eâ lege conſtant omnia, vt diuturna eſſe non poſſint? Iuuat hîc cum Sulpicio Romano Conſule, & Iuriſconſultorum maximo philoſophari paulliſper, & eâdem me cogitatione confirmare, quâ ipſe ſe & pariter Ciceronem Tulliæ ſuæ deſiderio confectum ſuſtentabat. Ex Aſiâ rediens in Saronico ſinu nauigabat: regiones à fronte, à tergo, à latere in proſpectu verſabantur: earum vrbibus olim ampliſſimis, iam euerſis ne veſtigium quidem reliquum videbat priſtinæ celebritatis: Piræeus, Corinthus nomina erant. Cœpit igitur hac rerum inconſtantiâ mutabilitateque perculſus ſecum ſic cogitare: *Hem, nos homunculi indignamur, ſiquis noſtrûm interijt, aut occiſus eſt* (& ea vox alterum vulnus refricat, Ioſephi fratris tui mortem, quam bello ſacro in Cretâ pugnans oppetiit)
quo-

quorum vita breuior esse debet, cùm vno loco tot oppidorum cadauera proiecta iaceant? Et ne excidia, quæ ille, persequar, iacet ante oculos tuos, Princeps Eminentissime, vetus Roma, patria tua, suo oppressa pondere, diruta, incensa, deleta, sibi ipsa & ciuibus suis sepulcrum, fato, si vt hominum, ita & vrbium ætates definire volumus, præmaturo. Sine lauro & tripode vaticinati sunt, qui æternam illam fore prædixerunt. Vbi enim nunc vetera illa & æquata cælo delubra? disturbata sunt. Vbi thermæ in modum prouinciarum exstructæ? ne parietinæ quidem supersunt. Vbi amphitheatra? fuisse loquuntur historiæ, aut tenues dirutorum reliquiæ. Prô fluxam mortalium rerum commutabilemque rationem! quàm sunt caduca, quæ valentissima censebantur! Et miramur corporum nostrorum massam ex artubus & membris fluidis ac mollibus compactam aut æuo aut morbo quassari & fatiscere? Constantius Imperator Romam ingressus, stabat illius magnificentiâ & splendore perstrictus: mox ad Hormisdam

misdam Persarum Regis fratrem conuersus ex eo quæsiuit, quod ipsius esset de Vrbe iudicium. Seriò iudicatoque respondit sapiens Princeps: *Id tantùm sibi placuisse*, * *quòd didicisset ibi quoque homines mori.* Xerxis, credo, gentilis Regis recordatus est Persa, quem ferunt, cùm immensum exercitum oculis obiisset, illacrymasse, quòd tot millibus tam breuis immineret occasus. Nec potuerunt similiter Vrbis opera, quamquam sæculorum omnium ætatē sua firmitate excedere posse videbantur, magnoperè animum afficere, quando tam angustis terminis ipsa hominum viuacitas concluderetur. Sint, vt maiorem partem sunt, vegeti homines & valentes; sint, quales vel pauci, prouidi & actuosi; sint omnibus naturæ muneribus instructi: nemo tamen, qui vt magna sibi proponat, vt vtilitatem publicam primam ducat, vt aggrediendis negotiis par esse videatur: nemo est qui ad ea conficienda cauere sibi de vno quasi compe-

* Displicuisse *in Ammiano legendum censet Regia in Galliâ bibliotheca M S. codex.*

rendinatus die poſſit. Id profectò nos obliuiſci vetat plumbeus ille loculus ab Alexandro VII. Pontifice Maximo recèns creato in cubiculum inferri iuſſus, vt cui in Reges ipſos imperium eſſet, vni ſe morti obnoxium eſſe fateretur. Non ille in ſupremo rerum faſtigio conſtitutus ſpes longas inchoare, ætatem diſponere, laſſam & plenam ſenectutem ſibi polliceri: non ab Orientis Imperatoribus ſibi exemplum capere, quos accepimus, inter ipſa quibus initiabantur ſacra, iuſſiſſe varia ſibi offerri marmoris fruſta, vt, quo ex genere fieri ſibi monumentum vellent, eligerent. Dum eligendi fit optio, dum futuri operis deſignatur forma, dum quadrantur ſaxa, dum poliuntur, dies abeunt, & quaſi medio in ſpatio frangi non poſſit vitæ longioris ſpes, incerto exceſſui certa mora condicitur. Nihil cunctatus ſanctiſſimus ac ſapientiſſimus Pater primum & triumphalem initi Pontificatus diem non aliter quàm ſupremum ordinauit: ipſorum quos poſt ſe ſuperſtites habiturus eſſet, officium anteuertit: vrnæ, quâ funus

ſuum

ſuum condi vellet, curam ipſe ſuſcepit: terminum quem inexorabilis neceſſitas fixit, cùm ignoraret, propè abeſſe poſſe exiſtimauit: inter Vrbis effuſæ gratulationes & plauſus, & tubarum è Quirinali arce reſonantium feſtos ſtrepitus credidit fieri poſſe, quod aliquando fieret. Adeò quilibet dies, hora quælibet, quæ nec opinantes occupare nos poteſt, quàm nihil ſimus, oſtendit. Quemadmodum vina per colum perfluunt: ita quod manu complecti putabamus, priùs elapſum eſſe deprehendimus, quàm elabi aduerteremus. At ille ætate aureâ, quam orbi dedit, diu fruatur, & quot in exſtincto fratre tuo deſiderabat annos, ipſe tecum expleat. Quamquam in hoc explicando voto non ſum vſus eo verbo, quo decuit. Poſteaquàm enim hanc ſibi delegit teſſeram: VIVO EGO, IAM NON EGO: vitam vigoremque ab eo accipit, cuius perſonam in terris ſuſtinet.

Ac veluti antiquâ cùm ceditur arbore ramus,
Inſeriturque nouæ, matris non ille prioris

 Nutri-

Nutritur ſuccis: aliâ radice tenetur,
Occultas alio ducit de ſtipite vires:
Humorem, quo ſe foliis & fetibus arbor
Induat, ipſa ſuo, cui iuncta eſt, præſtat alumno:
Haud aliter, qui Romanum nunc temperat orbem,
Viuit Alexander. Magnum ille capeſſere iuſſus
Imperium, exactos hinc iam obliuiſcitur annos,
Orditurque nouos. Nec enim quod ſpirat, & aurâ
Veſcitur, apponit vitæ: diuinior illum
Spiritus intus alit, magnam qui mentem animumque
Compleat, & longum extendat virtutibus æuum.

Frater verò tuus, Rondinine Cardinalis, etſi acerbâ morte præreptus, id egit tamen, vt mors quàm pauciſſima, quæ abolere poſſet, inuenerit. Non abolebit, vt ſummatim laudes illius complectar, Pontificis Opt. Max. laudatiſſimum de illo iudicium, cui nec honorem illum, quem ampliſ-

amplissimum habuit Hephæstioni sibi carissimo Alexander, comparandum duxerim. Eius ingenij reliquias, pauca, quibus otium oblectabat suum, scripta ab eo poëmata cùm in lucem proferenda amici censerent, eâdem opportunitate sollemnia pietatis vates vati persoluimus, fructum aliquem amicitiæ non magnum illum quidem, sed causis eò iustioribus à me præsertim debitum, quò maiori honori mihi fuit cum eo amicitiam iunxisse, qui tot abundabat ornamentis & domesticis & propriis. Corneliæ genti satis ad laudem fuit pro atrio Capitolium habuisse, quòd illic imago Scipionis in cellâ Iouis posita seruaretur, quæ, quoties gentilitium funus efferendum erat, inde petebatur. At fratri tuo non profectò Capitolium tantùm, sed Roma, & eius sanctissima pars Vaticanum, & Mediolanum, & Fauentia, & Vectianum, & alia Liguriæ oppida, quæ maiores vestri ditione tenuerunt, pro atriis sunt, è quibus ad eius funus celebrandum educi potuerunt eorum imagines, quos & Pontificia tiara,

& purpura, & parta domi militiæque decora immortalitati conſecrarunt. Sed hanc pompam non adornauimus: id tantùm egimus, vt erepti deſiderium ſolatiis non honeſtis ſolùm, ſed etiam iucundis leuaremus. Medici, vt eſt apud Sophoclem,

Πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ.

Amaro amaram pharmaco bilem eluunt.

Quantò illi rectiùs, qui, ſi id quidem ab arte ſperari poſsit, dolori citra dolorem medicinam faciunt, aut ſaltem optimo temperamento acerba dulcibus mitigant. Accipe igitur, Princeps Eminentiſſime, dulce hoc leuando luctui repertum à poëtis remedium eo vultu, quo & eorum pietatem, & fraternarum virtutum commemorationem probes.

ELO-

ELOGIVM NATALIS RONDININI.

NATALIS RONDININVS *ingenij, & morum, & fortunæ ornamentis, in paucis quos nostra tulit ætas, illustris ac memorabilis fuit. Eo genere Romæ natus, à quo sumere sibi potuit omnia, quibus ipse se, & suos clariores faceret. Nam neque auitæ illi res & imagines defuerunt, quas ad exemplum intueretur aßiduè; neque alta accensaq; laudis studio indoles, quæ directis viis euntem impelleret ad fastigia præmiaq; virtutum. Verùm mihi consilium non est funebrem laudationem, quam meretur, instituere. Naturam & artem, magistras optimas, imitabor, quæ res magnas & varias in angusto nonnumquam exhibent. In annulo gemmam gestasse fertur Pyrrhus, in quâ nouem Musæ & Apollo citharam tenens spectaretur, non arte, sed sponte naturæ ita discurrentibus maculis, vt Musis quoque singulis sua redderentur insignia. Sylla Dictator traditione Iugurthæ semper signauit. Punctis omnia veriùs, quàm lineis designabantur, cùm idoneus situs ac status attribui in tam arcto spatio nulli posset. Referam & ego similiter in has pagellas de Rondini-*

nis contractè aliquid & exiliter, magno inter me & cælatores discrimine, quòd hi corporum tantùm dispendio res suas effingant; ego animorum atque virtutum.

GENVS *suum Rondinini ad Cribellos referunt, nobilißimam apud Mediolanenses familiam. Vt vnum pro multis dicam, abhinc annos propè quingentos honoribus, clientelis, opibus abundans Vrbanum III. Pontificem Maximum orbi dedit. In gentili parmâ hirundines præferunt, tesseram siue ex cognomento, siue ex euentu natam; cribra prætereà, demißæ à Cribellis originis, & nobilitatis insigne. Diuersa quidem his & illis appellatio, nec eadem semper habitationis sedes: sed nimirùm & fluuij interdum, quasi alij à se sint, non idem seruant nomen, quibus eadem tamen sunt fontium capita, idem aquarum splendor. Neque si surculus in aliud solum depangitur, non ab eodem à quo reuulsus est stipite genus ducit. Mediolano in eam Italiæ regionem, cui via Flaminia nomē fecit, traductos Fauentia primùm excepit, deinde Roma, ingeniis aliunde aduentantibus apertißima & perhospitalis. Et habet hoc illa princeps vrbium & terrarum, vt communis omnium patria dici & esse velit, non ignara, vt constituta olim sit, vt aucta, vt coalita ex varijs quasi elementis in vnum corpus, aduenis fortuitò coëuntibus in ciuitatem acceptis. Extulere Rondininos duo, pacis & belli artes: quarum vtra plus illis ad gloriam valuerit, nihil attinet definire. Satis constat neque sapientiæ fortitudinem, neque fortitudini sapientiam dignita-*

te

te cedere. Patrem habuit Natalis Alexandrum, virum eximiâ in agendis rebus prudentiâ, & præter generis splendorem omnibus elegantiorum literarum disciplinis excultũ. A Natale auo suo nomen accepit. Is primus è suis sedem rerum & fortunarum ex illâ, quam dixi, Italiæ Cispadanæ parte Romam trãstulit in comitium ac forum orbis terrarum. Ad tractandas res natus videbatur, naturâ æquè ac disciplinâ consultus. Quæ optauit, videri potuit assecutus omnia, non quòd possideret, sed quòd eâ esset moderatione animi, vt nihil appeteret, suus semper, nulli obnoxius, ab honorum studio alienus, virtute quàm eiusdem præmijs ornatior. Cuius rei fama, cùm grauissimorum munerum administrationem plurimi peterent, Summos Pontifices in illum primò non petentem, deinde vt inclinata ad quietem studia viderunt, etiam recusantem conuertit. Clementis VIII. iussu Romani fori disciplinam suo splendori nitoriq; restituit: recidit corrupta, integra roborauit, stabiliuit antiquos & conuenientes tribunaliũ maiestati mores. Ad annum vsque centesimum, grande mortalis æui spatium, vitam protulit, summâ semper dignitate, nullâ auctoritatis imminutione. Neque enim omne vinum, neque ætas omnis vetustate vigorem exspirat. Viguit animo & corpore vir moderatissimus vsque eò quoad opus ipsa suum eadem, quæ coagmentauerat, natura dissolueret. Legationes, alterum togatæ sapientiæ munus, & nobilitatis ornamentum, famam quoque Rondininis confecerunt. Nicolaus, multiplici rerum cognitione, & vsu, & singulari

eloquentiâ prœditus, apud Venetos Legati munere perfunctus ampla negotia tractauit, summoq; in honore habitus est. Eò maiori illud ponendũ in laude, quòd non alibi diligentiùs Legatorum dicta factaq; obseruari dicãt, ac propterea Venetiæ optima habeantur palæstra, è quâ prodire Legati quàm instructissimi poßint. Laudat Nicolaum Marcus Guazzus in Commentarijs suis vernaculâ Italorum linguâ conscriptis, qui è priuatis eruditorum scrinijs & bibliothecis nondum exierunt. Bartholomæi Rondinini prudentiæ & fidei oblata est tempestas difficillimi temporis, quo Cardinales aliquot coïtione temerè Pisis factâ Iulij II. Pontificis Maximi auctoritatem labefactatum ibant. Erat is è S. Dominici familiâ, Theologiæ & Iuris Pontificij scientißimus: præerat summâ cum potestate Congregationi Tusciæ à S. Marco nominatæ, atque vnà cum viris aliquot doctrinâ consilioq; pollentibus per idem tempus Pisas se receperat. Stabant pro Cardinalibus Reges quidam: spargebant in Pontificem criminosè multa: ruebant contrà in illos Pontificia fulmina, tamquam facti à Romanâ Sede diuortij reos. Magnæ erant in illis fluctibus iactationes animorum, offensiones in vulgus magnæ, in tantâ præsertim partium contentione atque dignitate: Pisis in primis, vbi res gerebatur, & in partes vocabantur Clericorum & Religiosorum hominum ordines. Sub initium, quid sequerentur, constituere satis Pisani non poterant. Ad Bartholomæum (tanta erat viri apud omnes auctoritas) causam detulere, in sententiam, quamcumque

cumque

cumque is ingrederetur, concessuri. Hæc dum gerebantur, potentes intereà ac factiosi sollicitare optimum Patrem, primò molliùs, gratiæ & honorum certâ spe; deinde acerbè, multa ac metuenda minitando, vt irritati solent animi stomachum post perditas blanditias effundere vehementiùs. Sed ad labefactandam fidem spes & metus excellenti animo iuxtà valent. Nihil igitur ille obnoxiè dicere, propalàm obuiàm ire obstinatis consilÿs, aduersarios vi argumentorum verecundiaq́ue percellere: nutantes erigere, stantes confirmare: Pontificem eorum, quæ gerebantur, certum facere. Quod ipsi totiq́ue Cœnobio inuidiæ & obtrectationi fuit, ac propè capitale. Nam etsi occultis vÿs literæ mittebantur, fieri tamen non potuit, quin earum aliquæ, tamquam hostiles manubiæ, ab vrbis Præfectis interciperentur. Abstersit periculi metum, quicumque is fuit, Cardinalium repentina discessio, Mediolanum conciliabuli sui sedem deligentium, siue quòd causæ suæ admodum inuisos haberent Pisanos, siue quòd hæc vrbs aduersus Pontificia arma minus tuta videretur, fessa quatuordecim annorum recenti bello, & iam Gallicus equitatus in vrbem intromissus hostilia fecisset. Magnam peperere Bartholomæo laudem Pisanæ res, qui cùm deinde vitâ concessit, non sui tantùm reliquit apud omnes desiderium, sed, quod potiùs est, præclaram sanctimoniæ famam. Bellicus quoque labor Rondininos illustrauit: Materiam dedit conuersio rerum ac perturbatio, cùm Romani Pontifices in Galliâ se haberent. Quæ inter potentiores certamina

tum

tum exarserint, quæ visa fuerint cælo terraq; prodigia, dici vix potest. Concussa est intestino bello Italia: belli non alia causa, quàm lubido dominandi: florentissimæ vrbes, tamquam vacuæ possessiones, armis occupatæ: Carrarij Patauiũ, Mantuam Passerini, Canes Scaligeri Veronam, alij alia sibi asseruerunt. Nicolaus Laurentij, scriba populi Romani, incertum stolidior an ambitiosior, in Tribuniciam potestatem ac ius Imperatorium inuasit, in eamq; spem venit homo vanissimus, posse se multitudinem eludere in illis suis cogitatis furoribus inani iactatione libertatis. Ludouicus Bauarus iniussu Romani Pontificis Ioannis XXII. pro Imperatore se gerens Romam adijt: aduersus illum nefario consilio alium Pontificem legit, ab eoq; Imperij sumsit insignia. Deflagrauit in monte Cælio Laterana Basilica: cometæ, solis defectiones, pestes, annonæ penuria terrori & exitio fuerunt. Tanto stetit Pontificem alibi quàm Romæ degere. In hac atrocitate temporum, armorumq; licentiâ, consilium, bellicamq; virtutem, & in Romanos Pontifices fidem probauere Rondinini. Replicare memoriam annalium Latinè atq; Italicè scriptorum, è quibus res eorum peti possunt, magni est operis, certè non huius instituti aut loci. Nec posteaquàm Pontifices Romam remigrarunt, cum Italis debellatum fuit. Eugenius IV. Pontifex Maximus bellis vndique premebatur, vt vix ei respirandi facultas esset. Piccininus copiarum Dux, Pontifici infestus, ingenio & armis ferox, populabundus vexabat Italiam: quidquid Mincio, Athesi, Benaco & Sebino lacubus alluitur.

tur, magnâ ex parte subegerat. Per Aemiliam deinde Flaminiamq; belli fragor intonuit. Bononia, Forum Cornelij & Liuij, Rauenna, aliaq; Pontificiæ ditionis oppida, ipsum etiam Picenum armis eius insessa. Victoriarum cursum cohibuit Boldrinus Rondininus, pugnandi æstu cum suis mediam perfringens hostium aciem, vitæq; periculum post virtutem habens. Nec defuit fortuna virtuti. Piccininum cepit, & Manfredo Fauentino Regulo captiuum duxit siue belli ludibrium, siue victoriæ pompam. Vetera illa: hæc recentia. Iosephus Rondininus Natalis nostri germanus frater, belli sacri incensus cupidine, honorariæ militiæ rudimenta apud Venetos posuit. Sicum Turcico seruitio pressum obsidebant, oppidum apud Illyricos in sinu Scardonico, in conspectu irrumpentis freti ad montis radicem positum, atque arce firmatum. Primus huc illum impetus rapuit, laboris æquè ac periculorum auidum. Inde ad Clissam admotus exercitus, quæ creditur Diocletiani fuisse patria, ab eo Diocletia dicta, & adhuc priscæ appellationis extremum nescio quid visa retinere. Neque enim commentitium videtur, si Cletiam in Clissam degenerasse quis dixerit post frequentes incursiones barbarorum, vrbibus æquè ac rerum nominibus multam labem inferentium. Quæ lacinia videri possit huic narrationi inconcinniter attexta, nisi fortè, quando in huius vrbis mentionem incidimus, meminisse etiam iuuet, vnde homo immanissimus obscuriq; generis ad Imperium emerserit, qui Christianam fortitudinem eò illustrauit magis, quò acriùs ad illam opprimendam

mendam incubuit. Vrbs in rupe naturali situ munita, capta sæpiùs amissaque, cùm denuò ex Turcis recepta est, bellicis Rondininum præclarè exercuit. Mox enim Venetorum Senatus honoris causâ eum in Cretam ampliorem Martis campum euocauit, externaque Candiæ vrbis munimenta eius fidei virtutique commisit. Exacuit generosi iuuenis animos data prouincia, vt fermè prima militiæ præmia. Quam dum strenuè sustinet, Turcæ per obscurum noctis, magno, vt solent, numero, pari feraciâ illum adorti sunt: tantoque ardore pugnatum fuit, vt valla saucijs dilapsisque propugnatoribus pænè nudata occupataque sint. At ea res malè mox Turcis vertit haud sanè inultis. Voce namque & manu Rondininus terrorem in hostem reuocans, audaciam in suos, magnâ strage barbaros propulit: dumque acriùs, vltraque quàm tutum erat, cedentes insequitur, muralis tormenti glande prostratus, ruinarum more, quæ super id quod oppressere franguntur, victor occubuit ingenti luctu suorum, anno M. DC. XLIX. VII. *Idus Septembris, non illâ vtique ætate tollendus, quippe qui annum secundum & vicesimum vixdum excederet, & admiratione militaris indolis in se veteres quoque milites conuerteret. Hæc aliaque habuit Natalis in paternâ domo bellicæ togatæque virtutis decora, quibus ad laudem accenderetur. Nec minorem in pectore aluit flammam memoria rerum maternarum. Felix Sachia eius mater, perquàm illustri loco nata, maiores habuit Vectiani in Liguriâ aliorumque quæ circà sunt oppidorum dominos, armis ac literis inclytos.*

Vtrisque

Vtriſque clarus fuit Laudiuius Sachias, miles Hieroſolymitanus, & vt ingenij cultum in militari viro agnoſcas, Nicolao V. Pontifici, bonarumq́; artium fautori optimo maximo apprimè carus; electus quem cubiculo ac familiaritate æſtimaret. Alter Laudiuius (ſunt quippe nominum æquè ac decorum retinentes familiæ) Felicis Sachiæ pater fuit. Coniuge è viuis ereptâ, primùm in Conſilij Pontificij conſeſſu aduocationis ius adeptus eſt, deinde quatuor Pontificum præclaris iudicijs commendatiſſimus vixit. Sub Clemente VIII. Curiæ Apoſtolicæ ærario pro Tribuno; ſub Paulo V. Pontificio Patrimonio pro Legato fuit: ab hoc etiam Epiſcopus Montis Faliſci creatus: à Gregorio XV. miſſus ad Venetorum Rempubl. Nuntius: ab Vrbano VIII. admotus iterùm ærario, dein Pontificij Palatij Præfectus, poſtremò in ampliſſimum Cardinalium Collegium ſecundâ eorum nominatione cooptatus. Paulum Aemilium, Laudiuij huius fratrem, per varios quoque honorum gradus ad purpuram ac propè altiùs euexit parta prudentia vſu rerum maximarum. Cùm adhuc adoleſcens in literis emineret, ac deinde iuris cognitione primus inter æquales eſſet, & apertiore in dies famâ noſceretur, venit in ſermonem gratiamq́; Clementis VIII. Is in Cubicularios intimos eum retulit, quæ fuit ad res grauiores quædam quaſi proluſio: pòſt ſignandis gratiæ cauſis cognitorem adhibuit: in Apoſtolicâ Curiâ delegatæ à ſe iuriſdictionis iudicem eſſe iuſſit: inter Pontificij Conſilij Notarios, Participantes appellant, gratis allegit:

legit:

legit: Nuntium ad Catholicum Hispaniarum Regem extra ordinem misit: tandem Cardinalem creauit, suo iudicio dignè, ac merebatur, magnificeq; laudatum. Cùm enim eius merita breuiter carptimq; repeteret, Iurisperitum sanctissimo Purpuratorum Patrum Senatui à se adiungi dixit nulli secundum. Ergò illi iam purpurâ donato Pontifex summa quæque & arcana committere: conquiescere in illius prudentiâ & fide: illum æstimare ac diligere impensè. Amorem existimationemq; augebant quotidiana negotia prosperè expediteq; confecta. Inter hæc animus illi erat multâ humanitate temperatus, &, quo nihil est ad conciliandos homines accommodatius, beneficus ac liberalis. Faliscorum Ecclesiam cùm regendam suscepisset, inaugurationis sollemnia Pontifex ipse pro suo erga illum studio in Lateranensi Basilicâ peregit: mox Episcopi munus Congregationis Concilij Tridentini Præfecturâ cumulauit. Tantâ sapientiæ & integritatis famâ cùm floreret, & in Clementis VIII. locum successor esset subrogandus, dignus habitus fuit, qui in Comitijs Vaticanis suffragia omnium mereri & ferre posset. Ita sensit ac scripsit Cardinalis Peronius literis ad Henricum IV. Galliæ Regem à se datis. At, quæ est rerum humanarum inconstantia & breuitas, non multò vtique longiùs in Pontificatu victurus fuisset, quàm qui illum adeptus est Leo XI. siquidem hic v. Kalend. Maij, septimo & vicesimo ab electione die; ille prid. Kal. Iunij, eodem vterque anno, quatuor tantùm & triginta dierum interuallo (iuuat enim,

vt

vt pauperes tenuis summæ, ita peranguſti temporis rationem exactiùs inire) vitam vnaq; honores terminarunt. Videri poſſet alter Paulus Aemilius, Alexandri Rondinini & Felicis Sachiæ filius, hereditate adiiſſe aui & auunculi ſui purpuram, ſi vt fortunæ, ſic animi bona ad alios peruenirent. Sed & illum ſua virtus, ſua in Remp. Christianam merita in Cardinalium Collegium aggregarunt. Adeò perennis ac propria eſt huic familiæ claritas & amplitudo, rarâ prorſus felicitate. Vna Pherenice, *vt memorat Plinius*, quæ filia, ſoror, mater Olympionicarum: *opprimit mentionem memoriamq; laudis huius Felix Sachia, filia, mater, cognata Cardinalium.* Vna familia Curionum, in quâ tres continuâ ſerie Oratores exſtiterunt: *plus eſt, vnam eſſe, quæ totidem habeat conſiliarios & iudices orbis terrarum.* Vna Fabiorum, in quâ tres continui Principes Senatus: *maius, tres ex vnâ in eum Senatum adſcitos eſſe, qui non modò Regum, quod aiebat Cyneas, verùm etiam Dei Diuorumq; conſeſſum referat. Sed me rerum maximarum inter ſe comparatiò longiùs ferat: nunc ad narrationis ordinem venio. Felix Sachia Alexandrum Rondininum coniugem ſuum anno ætatis eius primo & quinquageſimo adhuc æui immaturum amiſerat liberis nouem relictis, cùm tota domus onus eius eſſe cæpit. Quamquam hi orbi putandi non fuerunt matre incolumi, non ſpectatæ tantùm probitatis, ſed etiam doctrinæ feminâ. Quod Sempronio Graccho Cornelia; Martia Hortenſio, id Alexandro fuit*

Sachia. Nullo præceptore, vt docilitatis atque ingenij magnitudinem videas, ad discendas Latinas literas vsa est, sibi dux & magistra, & antiquitatis tam profanæ quàm sacræ diligens indagatrix. Curam igitur in liberorum institutione eò maiorem posuit, quò & ipsa accuratiùs honestarum artium studiis pueritiam, adolescentiamq; excoluerat. Paulus Aemilius, & Iosephus, alter in purpurâ, alter in sago, vt iam dixi, ostenderunt quid benè prouideq; nutrita indoles posset. Laura non tam in matris gremio, quàm sermone educata, politiores etiam literas animo complexa est, & ipsa inter Lælias, & Licinias, & Mutias, & siquæ prætereà parentibus suis doctrinâ & eloquentiâ responderunt, nominanda. Præceptoribus vsa est Tarquinio Gallutio, & Alexandro Donato, viris è Societate IESV, *eruditione & editorum Operum famâ notis. Sollicitam instituentium diligentiam merebatur prouocabatq; eminens illius ingenium. Quod ipsa deinde ita exercuit & expoliuit, vt post illos, quorum præceptis informata est, fortasse etiam cum illis legi & placere posset. Certè Cardinalis Bentiuolus cùm suam de Bello Belgico historiam Latinè ac perpolitißimè verti cuperet, eamdem illi commendauit, ac tradidit. Sed defugit hanc operam virgo, non tam declinatione laboris ac studij, quàm modestiæ curâ. Sermo ac stilus illi cultus ac nitidus, in quo nullus ambitiosè putideq; quæsitus color. Neque enim ignorare poterat deformari orationem plus æquo affectatam, perinde ac corpora, siquis vulsa atque fucata mulie-*

muliebriter comat; fœdiora fiunt ipso formæ labore. Supersunt adhuc nonnulla eiusdem tam solutæ quàm numeris ligatæ orationis præclara monumenta, ex quibus facilè apparet, compluribus eam viris dubiam eruditionis palmam fuisse facturam, si literis, quàm religioni vacare maluisset. Humanis quippe rebus valere iussis, institutum S. Teresiæ secuta, in cœnobium sese abdidit, vbi sanctè religioseq́ue, in quo sunt omnia, vitam etiamnum, quod & diu faciat, exigit rerum diuinarum contemplatione dulcem atque tranquillam. Atque hactenus pauca è multis, velut faces in funere, præire iussimus: nunc sequatur ipse, cui funus ducitur. Quæ ad eius genus pertinent, ad eum quoque pertinere existimauimus. Nam etsi ea quæ ipsi non fecimus, nostra non sunt; nostra tamen, si in magnâ generis claritate splendorem habent, hoc ipso maiora esse necesse est. Ita Luciferum ceteris stellis clariorem esse nouimus, quòd hæ in tenebris tantùm, ille oriente etiam sole stationem teneat, luceatq́ue. Annum ætatis nonum attigerat Natalis Rondininus, cùm Alexandrum parentem suum luxit. Dabat iam tum ingenij iucundi & elegantis specimen ijs in literis, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet. Ex ephebis egressus, Bononiam sedem ac magistram Philosophiæ habuit, longè ijs dissimilis, qui ex Academico tantùm otio licentiam vsurpant. Ipse toto animo ac studio ad laudem incumbere: audire magistros, ab ijs audiri: intelligere, se in vestibulo scientiarũ omnium stare; in earum deinde adyta penetrandi spem nullam fore, nisi

ingenium hîc priùs diligenter exercuisset. Nec Mathematicas disciplinas negligendas putauit, vt scilicet ad rem militarẽ, si ad hanc fortè animum adiunxisset, paratior instructiorq́ue esse posset. Et quamuis aliò consilia verterit, totumq́ue se Deo dederit, iucundos tamen & vtiles de rebus bellicis miscebat sermones in loco, non quales eorum sunt, qui debellaturi videntur super mensâ Alexandrum, imperiti rerum. Hauserat partim è præceptionibus aliorum, partim ex historijs, quæ ad ordinem legesq́ue militiæ pertinent: quis castrorum locandorum situs: quæ instruendæ aciei formæ, ac varietates: quæ cingendarum vrbium descriptiones: quando cum hoste conserendæ manus: quando quiescendum. Aliquot pòst annis Bononiâ in Vrbem reuersus Theologiæ & Iurisprudentiæ operam dedit, hanc etiam publicè interpretandi donatus facultate. Exin sollemne illud suum semper tenuit, vt lectißimis quibusq́ue auctoribus volutandis tempus daret. Atque vt se oblectant qui ad celebrium fluuiorum capita consistunt, eorum præsertim qui auriferas arenas secum vehunt; ita iucundißimum illi erat ad sanctorum Patrum lectionem accedere, è quibus videret aurea illa promanare sapientiæ flumina, vnde & sitim posset explere, & riuos deducere. Otij quoque sui partem ad sacram & profanam historiam contulit. Hanc ille oblectationem honestißimam vtilißimamq́ue ducere: hinc petere dicta, facta, consilia publicè priuatimq́ue salubria: quam alij prudentiam agendo experiendoq́ue, ille sedendo legendoq́ue comparare: ipsam in aduersis alio-

rum

rum casibus misericordiam iucundam putare. Huic studio finitimum fuit sacra, ritus, leges, instituta gentium obseruare, etiam barbararum. Erat igitur illi memoria velut ærarium opulentißimum, è quo eruditionis suæ diuitias opportunè depromeret. Accedebat his Latinarum literarum amor & cultus, &, sine quâ nullus est ad vitam communem studiorum fructus, eximia in scribendo dicendoq; venustas & copia. Interdum poëtico incalescens afflatu carmen scribebat veterum genio, puris verbis lectisq; sententijs: Vel eâ causâ secessus in Vmbriâ apud Eminentißimum Principem fratrem suum Paulum Aemilium Rondininum Cardinalem, Aßisij Episcopum, gratißimus illi accidit. Parentauit hîc Sidronio Hosschio è Societate IESV *Poëtæ cultißimo, dulcibus & expolitis elegis receptus sui amœnitatem allato de eius morte nuntio corrumpi questus. Paucula quidem eius poëmata, quæ velut naufragij reliquiæ ad nos peruenerunt, publici iuris fecimus: sed lectorem si non lassabunt, explebunt tamen, & plura fient sæpè relegendo. Literariam supellectilem vt augeret, in Græciam quoque nauigauit, hoc est, ad scriptores Græcos animum appulit: Neminem, dictitans, sine hoc præsidio absolutum aliquid in ijs artibus, quæ ad humanitatem pertinent, consequi posse: Veteres Romanos eloquentiæ suæ opes omnes è Græciâ in Italiam conuexisse: illius linguæ opulentiam & suauitatem nullius interpretis oratione repræsentari: illam Byzantio in Italiam, vnde totos septingentos annos exulauerat, ab hominibus nobilißimis olim*

reductam fuisse; mox à doctißimis quibusque arreptam generoso contentoq; studio: turpe nunc Romanæ iuuentuti fore Musas Atticas in bibliothecis iacere, neglectas & situ obsoletas. Tot tamq; valentibus inductus causis inuigilabat in his studijs, veneratq; illi in morem non solùm lectitare libros Græcos, verùm etiam Græco sermone cum Deo loqui. Excultum literis animum ornabant castißimi mores. Crederes Pudicitiam ipsam ab eius latere numquam discedere, & animi corporisq; velut templi Deo dicati æditum esse, quæ profanum aliquid aut immundum eò inferri non sineret. Mira illi erga amicos fides, & in obsequio comitas: sermo ingenuus, & ab omni fuco alienus: plus in animo beneuolentiæ & officij, quàm in verbis, thesaurorum more, quibus plus est opum in recessu, quàm in superficie ostentationis. Sacerdos, & in Vaticano templo Canonicus sacris operabatur fermè quotidie, ad eumq; Numinis cultum dignam afferebat templis & aræ cōtactu probitatem. Tantâ virtute sapientiaq; instructum asciuit Alexander VII. Pontifex Maximus in aulam suam, in quâ velut in regno suo virtus est, eumq; sibi ab Epistolis ad Principes scribendis esse voluit publicâ Vrbis gratulatione. Quâ integritatis, & prudentiæ, eloquentiæq; laude munus suum administrauerit, superuacaneum sit dicere. Non deerunt decora ingenia, quæ cùm ad tempora Alexandri VII. dicenda venerint, historiæ suæ inserent quas illius ingenio elucubratas literas de rebus grauißimis ad Principes dedit. Sed ecce dum tanto Pontifici se quotidie probat magis, & in Romanâ

manâ luce non amorem ſui tantùm, ſed etiam admirationem mouet, ſupremus illum dies occupat, maiorumq́ rerum ſpem, quæ in curſu erat, intercipit. Lubet hîc coronidis loco apponere, quæ de prȩmaturâ eius morte ad Iacobum VVallium ſcripſit Illuſtriſsimus Ferdinandus Furſtenbergius: non quòd me deficiant verba (quamquam & illa in tam acerbo caſu deficiunt) ſed quòd hæ literæ exſtare laudariq́ mereantur profeſsione pietatis. Sic igitur habent:

NOli, mi Walli, plures à Natali Rondinino noſtro epiſtolas exſpectare. (*& dederat cùm ſæpè aliàs, tum ſeptē antè diebus, quàm fatalis eum morbus corriperet, ita elegantem, & vberem, & officÿ plenam, vt eam dictaſſe ipſa videri poſſet Humanitas.*) IV. Non. Septemb. quindecim dierum febri, heu dolor! conſumptus eſt, tantâ nobilitate, virtute, eloquentiâ, ac doctrinâ iuuenis, vt meritò ſæculi noſtri Phœnicem quis appellet. Nondum triceſimum ætatis annum attigerat, & iam tum omnes antiquos quà profanos, quà ſacros ſcriptores legendo peruaſerat. Dici non poteſt, quantum ex eius morte dolorem S.D.N. ceperit. Amici omnes mœrore contabeſcunt: ego tam moleſtè eius deſiderium fero, vt ne in parentum quidem morte plus hauſerim acerbitatis. Omnia amicitiæ officia ægroto præſtiti, ſemper affui, animam agenti aſtiti, & benè precatus ſum, oculos defuncto clauſi, & acerbiſſimis adhuc lacrymis

ereptum prosequor. Vbi dolor parùm remiserit, forsan Musis me meis solabor: tu quoque molestiæ mihi partem tuis absterge.

Multis ille quidem flebilis occidit:
Nulli flebilior, quàm mihi.

Mecum illi tam arcta consuetudo ex similitudine animorum ac studiorum coorta intercedebat, vt Castorem & Pollucem diceres, vtinam alternâ morte redimendos. Sed quid ego longiùs dolori meo ac lacrymis indulgeo?

Durum, sed leuius fit patientiâ
Quidquid corrigere est nefas.

His epistolam, non lacrymas meas finio. Romæ VI. Id. Sept. M. DC. LVII.

Natus est Natalis Rondininus anno M.DC.XXVIII. XIII. *Iulij: excessit* M. DC. LVII. II. *Sept.*

APOL-

APOLLONII FLORENTIS AD FELICEM ZACHIAM, NATALIS RONDININI DEFVNCTI MATREM.

Idit vt ereptum properato funere natum,
Flentibus immoto pectore mater ait:
Mortalis genui mortalem; animoq́; supremum,
Cùm peperi, occurrit tempus & atra dies.
Vana tamen ratio, & rerum te fallit imago,
Pace tuâ liceat dicere, docta parens.
Perlege NATALEM *celebrantûm carmina, in æuum*
Carmina diuinis edita ab ingenÿs:
Teq́; immortalem nati de nomine, & illum
Laudibus æternùm viuere nosce suis.

AVGVSTINI FAVORITI AD FELICEM ZACHIAM

In funere Natalis Rondinini filij. Ex Albano secessu.

Secretæ nemorum valles, mutiq; recessus,
Et deserta loca, & taciturna querentibus antra,
Quæ priscos habitasse ferunt (& credere dignũ est)
Mortales, sine lege pios, sine messe beatos,
Accipite hos ægro proruptos pectore questus,
Quos pietas, quos æger amor, luctusq; requirunt.
Et vos frondoso surgentes vertice fagi
Me sinite, erepti lugentem funus amici,
Illius æternum vestris incidere nomen
Corticibus: meus hîc saltem, dum stabitis, vnà
Viuet amor, luctusq; mei monumenta manebunt.
Me sinite hîc viridi carmen, lacrymabile carmen,
Tristibus ad citharam numeris dispergere in vmbrâ,
Quod recinant, qui se querulis solantur auenis.
Dulce queri miseris: dedit hoc natura leuamen.
Hoc animi, quæ vix vmquam coitura putares,
Vulnera dictamno curat, mulcetq; dolorem.

Plorat

Plorat Ityn Progne; consortem turtur ademtum;
Cæyca Alcyone; casum Phaëthontis olores:
Scilicet & mœstis implet nemus omne querelis
Flebiliter quærens absentem bucula matrem:
Et nunc hæret inops animi, nunc arrigit aures,
Si quà fortè procùl crebris mugitibus instet,
Errantem admonitura sui: nunc acta furore
Dat gemitus incompositos, & in auia fertur,
Terror Hamadryadum, stragesque miserrima siluæ.
Illa peregrinum, natorum oblita, iuuencum
Per saltus sequitur, vel festa altaria circum
Flore reuincta caput magnis cadit hostia Diuis.
Iusta quidem caræ iampridem soluimus vmbræ:
Nec cineri amplexus, largus nec defuit imber
Funeri, vbi casu perculsi, ac vulnere primo.
Sed præstans animi Natalis, & indole pulcrâ,
Constantique fide primis mihi iunctus ab annis
Triste sui desiderium luctumque reliquit,
Vt me nulla dies solari, nulla queat res,
Cogar & in longos absumere lumina fletus.
Ergò siue aperit rebus lux alma colorem,
Siue aufert vmbrâ inuoluens nox humida terras;
Dilecti manes, dilecta occurrit imago,
Pallida, languenti violæ, vel grandine tacta.

Narcisso similis, frigentiq́ ore videtur
Oscula ferre genis, & brachia tendere collo
Cara meo, qualem supremo in funere vidi,
Cùm iam frigida mors oculis induceret vmbras,
Me quærentem oculis, & pectore singultantem:
Cùm Fernandus, amicitiæ pars tertia nostræ,
Astaret lacrymans; sancto mox cedere iussis
Officio lacrymis, Superos in vota vocaret,
Difficilesq́ obitus, animamq́ exire parantem
Cælesti firmaret ope, ac prece feruidus omni.
Hæc rerum species animum noctesq́ diesq́
Infelix subit; hæc sensus mî surripit omnes,
Nec sinit à tristi curâ requiescere mentem.
Nam neque Castalides, mihi dulcia nomina quondam,
Quæ me illi ad laudẽ comitẽ, quamquã impare gressu,
Addiderant, & amore pio, paribusq́ ligarant
Auspicijs, possunt miserum lenire: nec ipse,
Quæ releuent ægrum, Phœbus pater inuenit herbas.
Cetera, quæ pariter quondam oblectare solebant,
Omnia sunt ingrata: nihil iuuat. Hæc loca certè,
Ipse hic formosi nemoris gratissimus horror,
Et fortunati gelidus fons graminis altor;
Ipse lacus ridens, auium secura voluptas,
Syluarum decus, & Latiæ telluris ocellus,

In

In lacrymas questumq; trahunt. Hæc ille solebat
Mecum animis, studioq; pari loca adire quotannis;
Hîc pariter mecum fugientes condere soles
Alloquio dulci, curarum oblitus, & Vrbis.
Hæc illi regio dilecta: hîc sæpiùs illum
Näiades pulcræ, pulcræ stupuere Napeæ
Casta Philetæis sociantem carmina chordis.
Non tamen astrorum cursus, non abdita terris
Prodigia, aut ortus ventorum, vel maris æstum,
Omnia adhuc hominum studijs ignota, canebat:
Sed Christi Heroas, immoto barbara vultu
Supplicia expertos, ignominiasq; Tyranni;
Sed laudes Superûm; & diæ virtutis honores,
Quæq; docet verax, & fallere nescius Auctor,
Humanâ maiora fide penetralia rerum.
Inde ad ALEXANDRI *deflectens inclyta facta,*
Commemorabat, vti Saturnia sæcla redirent,
Et probitas, & sancta fides, iam Præside terris,
Qui sciret regni hanc molem non ære, nec auro
Stare, nec arte hominum, sed relligionis amore,
Sed virtute animi, & veterum pietate parentum.
Illius auspicio Latijs è finibus actam
Esuriemq;, grauemq; luem; decora addita templis;
Reddita virtuti sua præmia; reddita Musis

Otia,

Otia, & erectas artes: illoq́; ſequeſtro
Venturam populis poſt triſtia bella quietem.
Omnia, quæ ſummi quondam præſaga Dei mens
Cùm fore proſpiceret, noſtræ miſerata labores
Gentis, ALEXANDRO *mandaſſet fulmina, & orbis*
Imperium, quamquam magnis virtutibus impar.
Talia non ficto referebat carmine vates,
Si quando à grauibus curis, ſtudiisq́; ſeueræ
Palladis, & doctis animum reuocaret Athenis.
Rudera vel Latij, & priſci monumenta Senatus
Luſtrabat, veterum gaudens inciſa metallis
Ora virûm, & ſculptas à tergo noſcere pugnas,
Gnarus & armorum. Nemo nam certiùs illo
Norat, quæ belli ratio circumdaret vrbi
Mœnia, quæ victrix aperiret machina muros.
Illum ego ſæpè equitum ſtantes peditumq́; maniplos
Et pugnæ inſtructas acies, & Martia caſtra,
Præliaq́; in docto ſcribentem puluere vidi.
Túne igitur dulces auras, & dulcia noſtræ
Pignora amicitiæ, tantarum in limine rerum,
Deſeris, inq́; tuo ſurgentes nomine cunctas
Spes Latij perdis? nihil ergò ars docta medentûm,
Nil herbæ valuere? nihil flos viuidus æui?
Nec fratrum te cura vigil, nec ſedula mater,

Nec dilecta Deo soror eripuere periclo?
Vtq; tuas parco delibem carmine laudes,
Non tua te pietas, non culta altaria, non te
Candida mens animi, aut doctæ facundia linguæ,
Non vis ingenij præstans, & ducta per omnes
Ingenuas artes, leto subduxit acerbo;
Cùm gentem innumeram, telluris inutile pondus,
Non nisi post seram mactet Libitina senectam?
O semper damnata pati fata aspera virtus!
Vidi ego periuras, prædæq; nocentis onustas,
Post longos pelagi errores, casusq; per omnes,
Incolumes tamen ad patriam remeasse carinas:
Naufraga cùm gemeret puppis, quæ litore ab Indo
Tunc primùm niueis pacata per æquora velis
Ibat ouans, Diuûmq; aris pia thura ferebat.
Intereà casum ingemuit Romana iuuentus,
Fassaq; suum decus extinctum: ingemuere relictæ,
Et tibi ferali crinem cinxere cupressu
Pierides, fluuioq; dolens Tiberinus ab alto
In mare visus aquis Tuscum dilabier atris.
Ipsum etiam dolor inuictum tot casibus, ipsum
Flexit ALEXANDRVM, *lacrymisq; in funere crudo*
Pænè profanari cælestia vidimus ora.
Quippe acre ingenium Pater æquus norat, & alta
Semina

Semina virtutis, patrioq́; fouebat amore.
Nimirum ille, sacro solium stipante Senatu,
Principibus, te vate, dabat responsa benignus,
Voce tuâ solitus populos armare fideles,
Siue laboraret Venetus, seu tristis Enyo
Verteret Heluetiam, seu bello assueta nefando
Suecia Sarmaticos vastaret milite campos.
Sed iam cesset inops dolor infelicia verba
Fundere. Tu felix, Diuorumq́; vnus, Olympi
Securâ de parte, nigris Aquilonibus actam
Serpere sacrilegam, populosq́; exurere flammam,
Perq́; omnes volitare vides bella impia terras,
Pauperiem circùm, miserasq́; ferentia clades.
Inde hominum genus, & casuras despicis vrbes
Altior inuidiâ, & Regum capita ardua calcas.
Quod tibi si celsam mortalis gloria mentem
Tangit adhuc, non tu tabulis, nec marmore Lunæ,
Æréve, quod Siculis miscent Cyclopes in antris;
Sed merito ipse tuo, & vatum sacrabere chartis.
Illa ruunt æuo tandem consumta, vel igni:
His Lachesis, rerumq́; vices, & fulmina parent.
Nempe tuum posthac nulli violabile fato
Illorum fidibus viuet decus: hi tibi famam
Longiùs extendent vitali carmine, quàm si

Mar-

Marmore de Libyco, aut Ephyreio duceret ære
Graia tuam manus effigiem, vel barbara moles
Ægypti ad cælum ſaxis audacibus iret,
Inſanus labor, & ſolamen inane ſepulcri.
Quin etiam (qui rarus honos) tibi Belgica plorans
Sollemnes ſtruit exequias, & funera Clio:
Carminibusq́; ſacris inſcriptas litore in illo
Pyramidas ſtatuit, laudum monumenta tuarum,
Æternùm manſura; licet ſæpè illius oram
Litoris implacidum latè voret æquor & vrbes.
Sed neque me immemoris, ſi vera recepit Apollo,
Arguerint animi venientia ſæcula: nomen
Quippe tuum, noſterq́; dolor, lacrymæq́; manebunt.
Nec tibi quæ mæſta inferias, ac debita mittit
Munera, ALEXANDRI *multum ſublata fauore,*
Iuerit ad ſeros ingloria muſa nepotes.
Tu verò Latias inter clariſſima matres,
Atque olim numero doctarum addenda ſororum,
Vrbis honos, Felix, lacrymis abſiſte profanis:
Neu nati turbare velis ingrata quietem.
Cùm Vaticanam facerem pullatus ad aram,
Seruari quà certa fides oſſa inclyta Petri,
Et requiem dulci, veniamq́; precarer amico,
Reddita, vel mihi viſa ſacro vox reddier antro:

Dic bona verba: procùl feralia vota, ſacerdos.
Iam pridem cætu Superûm, ſolioq́; receptus
Egregius iuuenis: ſcelerum vix flamma piatrix
Diſtulit æternæ pereunti gaudia vitæ.
Nunc ille æthereo graditur ſpectandus in oſtro,
Effigiemq́; Dei, cuius fulgore beantur
Cæleſtes animæ, multùm ſub imagine pulcri
Quæſitam in terris, manifeſtâ in luce tuetur.
Iam cælo apparet medio, ſiduſq́; benignum
Collibus affulget Latijs, & lumine certo
Signat iter, quo niſa polum ſubit ignea virtus.

D A-

DANIELIS PAPEBROCHII E SOCIETATE IESV AD FELICEM SACHIAM,

post cæsum in propugnatione Candiæ filium

IOSEPHVM RONDININVM,

ALTERO IAM FILIO

NATALI RONDININO ORBATAM.

Non posse eam vitam breuem dici, quam numeris omnibus virtus & doctrina absoluerint.

Cvr ego felicem verear te dicere, Mater,
Sis quamuis iterùm pignoris orba tui?
Odrysiis alter cecidit tibi filius armis,
Alterius cineres Romula texit humus.
Flendus vterque tibi: sed, si locus æqua monenti est,
In gemino luctu quo releueris habes.
An, quia supremos nondum compleuerat annos,
Creditur ante suum raptus vterque diem?
Demens, qui vitam spatio metitur & annis:
Quantula sit, longam gloria magna facit.

Nestorea æquauit Pelides sæcula, quique
Edomito Magni nomen ab orbe tulit.
Antè senescenti fluerent quàm vertice cani,
Implerant meritis tempora longa suis.
Sic tuus Euganeis felix Iosephus in armis
Non multos multo clausit honore dies.
Sic tuus infertur tumulo Natalis auito,
Augustæ nuper Sedis & Vrbis amor.
Victorem toties terra illum Gnossia vidit,
Vt nequeas vitæ de breuitate queri:
Hunc virtus matura polo transcripsit & astris,
Longæuos posset quanta decere senes.
FELIX *ergò mihi scribêris* SACHIA *semper,*
Nec tibi ius dubium nominis huius erit.
Quis tamen orbatam lacrymis prohibere parentem,
Tristia quis gemitu fata carere velit?
Non ego durus in hoc: potiùs solantia mittam
Carmina: soluendis luctibus illa valent.
Et decora & laudes dicam Natalis ademti:
Gnossiacas lauros qui canat, alter erit.
Qui genus, vnde domo, quæ priscæ gloria gentis,
Ducta per antiquos cera loquetur auos.
Vos mihi Pierides (vestras nam fertur in vlnas
Matris ab amplexu sæpiùs isse puer)

Vos

Vos mihi, quæ vitæ series, quas acta per artes,
Pandite, cur dici se vetet illa breuem.
Quattuor ad quinos nondum sociauerat annos,
(Prima bonis ætas artibus ista patet)
Iam Graiæ tentare puer primordia linguæ,
Iam Latio cœpit cultiùs ore loqui.
Pierias illum Phœbus deduxit ad vndas,
Doctaq; Castalijs ora rigauit aquis.
Seu caneret syluas, syluas cantare decebat,
Materiæ versu conueniente suæ:
Siue per heroum laudes foret impetus ire,
Par erat heroïs impetus ille modis.
Sæpè etiam, dum rostra quatit puerilia, magnis
Prælusit causis: & satis oris erat.
Scilicet has artes ipso cum lacte tenellus
Hauserat, inq; sinu, Sachia docta, tuo:
Illo nempe sinu, quo Paulus, & æmula Paulo,
Ceu Sophiæ in gremio, luserat antè soror;
Laura Soror, quâ non veteres Heroïdas inter
Altera Romano cultior eloquio:
Cuius & ingenio conferri Tullia sese
Gaudeat, & Gracchos quæ tulit vna duos.
Perge Puer, nec tu Fratri, nec cede Sorori:
Se quoque vincendum sperat vterque Parens.

Dum loquor, ipſe rotas Academi in puluere verſas,
Quò vocat admiſſos area maior equos.
Hîc quoque victorem cerno; robuſtior ætas
Vix illi ſtadio ſit licet apta ſatis.
Neuerat hæc, vitæ dum florida curreret ætas,
Stamina feſtino pollice Parca tibi.
Aſt vbi prima togæ ceſſit prætexta virili,
Ingenio nulla eſt meta ſtatuta tuo.
Quid fora, quid leges, quæ iuris forma tuendi,
Quî poſſes trepidis vtilis eſſe reis,
Exigui docuit mora temporis, inq; capaci
Viſa reſediſſe eſt pectore tota Themis.
Hinc etiam annorum ſeriem nouiſſe priorum,
Et veteres Faſtos diſcere cura fuit.
Altera cura, Dei Fideiq; arcana notare,
Quà licet, & noſtris mentibus illa patent.
Voluebas Graios, Latiosq; ex ordine Patres,
Quosq; ſequuta pares ſæcla tulere viros.
Nec tamen armatæ ſpernebas Pallados artes,
Doctus ab hac quo ſint bella gerenda modo;
Quæ melior vallo, quæ foſſis forma profundis;
Quis bellatoris certior vſus equi;
Quis locus inſidijs, Marti quis factus aperto;
Exiguus quantas ſubruat ignis opes.

Et

Et poteras tinctas hostili sanguine lauros
Ad patrios victor sæpè referre lares:
Et poteras seris celebrandum ætatibus olim
Romanos inter nomen habere duces:
Ni pia præ diris placuissent otia bellis,
Teq́ sibi Diuus conciliasset Amor.
Sensit Alexander (quid enim non sentiat ille,
Creditus à magno maximus esse Deo?)
Sensit, & : O iuuenum, dixit, cultißime, noster
(Sic quoniam virtus rara meretur) eris.
Otia siue Deo, seu Musis sacra placebunt,
Tota domus Musis, tota dicata Deo est.
Hîc poteris rerum strepitus contemnere mecum,
Pectoraq́ æthereis pascere delicijs.
Hîc poteris cultas animum versare per artes:
Ampliùs his tribuit, quàm mea, nulla domus.
Venerit à magnâ quoties mihi litera dextrâ,
Reddetur digitis charta notata tuis.
Non ego præcipuas metuam tibi credere curas,
Quæq́ petunt certam multa tacenda fidem.
Non metuam per te geminos in fœdera Reges
Poscere, & heu! longas improperare moras.
Dixit, & augusto tectoq́ animoq́ receptum
Sollicitâ iuuenem fouit & auxit ope.

Sachia felices inter numeranda parentes
Quid tibi tunc animi, quid tibi mentis erat?
Cùm Vaticano natorum maior in ostro
Germanum sacros sisteret ante pedes:
Cùm tibi septeni submisso vertice colles
Plausum, & lætitiæ publica signa darent;
Natalisq; tui cupiens contingere dextram,
Tota tuam visa est Roma subire domum.
Hei mihi! quā nulla est vmquam diuturna voluptas!
Gaudia quàm dubio stant peritura loco!
Qui modò Romanâ fuerat celeberrimus aulâ,
Non leuis egregiæ spesq; decusq; domus;
Concidit in medio titulis crescentibus æuo,
Ceu rosa quam subitâ grandine læsit hiems.
Stans tamen & lacrymis genitrix animosa repressis,
Quà sinit ingenti mistus amore dolor:
Non mihi Dictæas, inquit, qui cæsus ad arces
Gnoßiacam fuso sanguine sparsit humum,
Creditur ante diem fatis ceßisse; nec iste
Ante suum raptus creditur esse diem.
Illum Threïcijs obstantem fortiter armis,
Per quæ multa tulit vulnera, plura dedit,
Pro patrijsq; sacris, pro relligione cadentem
Annis constat aui nil eguisse sui.

Iste

Iste quid innumeris maius retulisset ab annis,
Moribus & studijs quàm placuisse Deo?
Quàm placuisse viro, Christi quo sacra regente
Nil maius, nil par maximus orbis habet?
Macte animis generosa Parens: sic viuere pergas,
Sic minuant reliquam funera nulla domum.
Hunc etiam, quem terra tegit, morsq; inuida nostris
Sustulit ex oculis, ne perijsse puta.
Viuit, & Ausoniâ memorabile nomen in aulâ
Supremos illi contigit ante rogos.
Hoc quoque nequà dies, venturaq; nesciat ætas,
Sat nutus summi Principis vnus erit.
Annuerit Belgis, ibunt in carmina Belgæ,
Quotquot Apollineâ nomen in arte tenent:
Annuerit Latijs, Latij præconia vates
Digna viri meritis ingenioq; canent.
Nec nihil huc nostræ credent se posse Camœnæ,
Paruaq; erunt turbæ pars celebrantis idem.

FERDINANDI FVRSTENBERGII
AD
AVGVSTINVM
FAVORITVM.

De morte Natalis Rondinini S. D. N. ALEXANDRO VII. Pont. Opt. Max. ab Epiſtolis ad Principes.

Non ita Lampetie caſu Phaëthontis acerbo
Fleuit, & ambuſto Cygnus in amne Padi;
Non ita Pelides, mediâ cùm vidit arenâ
Actoriden ſparſis cæde iacere comis;
Tros Anchiſiades non ſic Pallante peremto,
Nec Theſeus cari funere Pirithoi,
Vt mihi mæſta pio tabeſcunt lumina fletu,
Imaq; perpetuos pectora dant gemitus,
Dum deſiderio mentem perfixus inani,
NATALIS *mutos conqueror ad cineres.*
Crudeles Diuos, crudeliaq; aſtra vocanti
Nulla venit miſero nocte diéve quies.
Nec magis, heu, lacrymis ſaturatur luctus amaris,
Quàm matutino rore peruſtus ager.
Si fugit interdum, vagus vt Mæander, in orbem
Mox redit, & ſeſe decipit ipſe dolor:

Notaq;

Notaq́ dilecti paßim NATALIS *imago*
Occurrit madidis obuia luminibus,
Dulcè loqui fido, velut antè ſolebat, amico,
Brachiaq́ & caras tendere viſa manus.
Siue etenim ripam Tiberini propter amœnam
Cernere veliuolas, quas vehit vnda, rates,
Et ſeptem geminis latè ſpectare iacentes
Collibus antiquæ me iuuat Vrbis opes,
Pyramidasq́ nouo ductas ad ſidera ſumtu,
Et Vaticano templa ſuperba tholo:
Siue ſuburbanas Latij peragrare ruinas
Mite iubet ſancti Principis imperium,
Albanumq́ lacum, dilectaq́ rura Mineruæ
Poſthabitis Romæ viſere delicijs,
Montis vbi quondam per viſcera ductus aperti
Fatalis Veijs irrigat arua liquor:
Semper amarities, ſemper dolor hæret eunti,
Et cruciat miris anxia corda modis.
Nec vetus Alba grauem potis eſt mihi demere curam,
Vmbra nec æſtiuis Tuſcula frigoribus;
Nec nemus Egeriæ, Scythicæ nec regna Dianæ,
Nec lacus occulti conſcius Hippolyti.
Téne malâ, iuuenum caſtißime, fraude nouercæ
Diſtractum rapidis membra cruenta rotis,

Téne

Téne Coronides medijs è faucibus Orci
Ereptum Triuiæ restituisse Deæ,
Et lætos oculos, roseumq́; potentibus herbis
Os valuit, nitidas & reparare comas?
At miserum, vt primæ NATALIS *flore iuuentæ*
Occidit indigno flebilis interitu,
Non pietas, non sancta fides, non Pallas, & omnis
Aonidum tanto cultus amore chorus,
Ipse nec ætherias reuocare ad luminis auras
Sustinuit medicæ Cynthius auctor opis?
I nunc, & demens animos attolle superbos,
Et Zephyro plenos finge tumere sinus.
Finge miser titulos, & grandia munera rerum,
Et spera Pylij tempora longa senis.
En iacet exiguâ iuuenis compostus in vrnâ,
Promeritus cæptis omnia fausta suis.
Nam quid ALEXANDRI *meritus fauor, aut quid honorum*
Spes, & fraternâ fœdera iuncta fide?
Quid præclara domus, genitrix aut profuit illi
Optima, Castalias inter habenda Deas?
Læta quid aspirans rebus fortuna secundis,
Et plausus totâ maximus Ausoniâ?
Scilicet exorare nefas est fata, nec vlli
Parcarum licuit frangere duritiem.

Non

Non tamen Heroum manes inferna coërcent
Flumina, nec Stygij pallida regna Iouis.
Aetherias illos virtus sublimis ad arces
Euehit, & campis consecrat Elysiis.
Hîc, hîc NATALI *domus est: hinc arduus imas*
Sub pedibus terras despicit & maria;
Miraturq́ nouos orbes, conuexaq́ mundi
Mœnia, & innumeras, splendida signa, faces.
At licet huic longos Libitina inuiderit annos,
Dum meritis implet Solis vtramque domum;
Ne tamen vlla queat nomen delere vetustas,
Prouisum Clario gratulor esse Deo.
Dum terras atque omne sibi deuinciet æuum,
Curaq́ ALEXANDER *posteritatis erit;*
Dum pius in Venetos animus studiumq́ canetur,
Classis & Aegeo Thracia victa mari;
Dum referetur amor, quo tristia bella Tyranni
Ardet in excidium vertere Bistonij,
Quo res Sarmatiæ, viduataq́ Cæsare regna
Curat, & impositos Alpibus Heluetios,
NATALI *constabit honos, viuaxq́ manebit*
Doctrinæ, & Suadæ nomen, & ingenij.
Semper ALEXANDRI*, sacra per vestigia, laudes*
Ponè sequens, ibit clara per ora virûm.

Tu

Tu quoque Pieridum decus, AVGVSTINE, *ſororum,*
Quo Latium, & timidis Macra ſuperbit aquis,
Ingenuos mores, & vitam puriter actam,
Cordaq́ue non vllis tacta cupidinibus,
Virtutesq́ue alias cari memorabis amici
Carmine, quod poßit nulla abolere dies:
Nam neque ſigna tuæ ſpirantia marmore Lunæ,
Nec Polycletæâ nobilis arte labor,
Longiùs extendant famam NATALIS *in æuum,*
Quàm tua Mæoniæ proxima Muſa tubæ.
At mihi, cui tantum non conceſſere Camœnæ,
Vt canerem paribus grandia facta modis,
Sat fuerit gelidis extrema dediſſe labellis
Oſcula, & exangues imbre rigaſſe genas.
Sat fugientem animam fato legiſſe ſupremo,
Et clauſiſſe piâ lumina cara manu.
Sat tumulum lauri folijs ornare quotannis,
Et cineri multâ ſoluere iuſta prece.

GVILIELMI BECANI
E SOCIETATE IESV
NATALIS, IDYLLIVM
IN OBITVM
NATALIS RONDININI
S. D. N.
AB EPISTOLIS AD PRINCIPES,
AD EMINENTISS. CARDINALEM
PAVLVM RONDININVM
FRATREM.

DEsine fraternum lacrymis vrgere ſepulcrum,
Paule, ſuperuacuos effundere deſine queſtus.
Frater adhuc ſupereſt, & poſt ſua funera viuit.
Quos coluit, vitam nomenq́; dedere poëtæ.
Æquora dum Tiberis, Tiberim vicina ſubibunt
Flumina, quas rapto laudes ſcripſere, legentur.
Hæc vatum pietas: nec adhuc Natalis amati,
*Quo ſe cumque ferunt, * occurrere ceſſat imago,*
Viſa loqui fidis, velut antè ſolebat, amicis,
Et dare complexus, & tendere brachia fruſtrà.

* Vide Elegiam Ferdinandi Furſtenbergij pag. 411.

Nos etiam (& nobis sunt carmina, nos quoque vatum
Dicimur è numero, timidè sed credimus, esse)
Nos etiam procùl à Latio, procùl Alpibus illi,
Quà licet, extremos mæsti curamus honores.
Exequias facimus, tumulumq́ue sacramus inanem,
Et sua dilectos manes ad sacra vocamus.
Huc Natalis ades: sollemnia soluimus vmbris
Belgæ iusta tuis. Belgas Natalis amauit.
Clitumni ripæ, Romaniq́ue Vmbria testis
Patria Callimachi, fatis vt nuper ademtum
Fleuerit Hosschiaden: (Romano proximus ille
Callimacho fuerat) simùl indè à finibus illis
Inferias caræ pia carmina miserit vmbræ.
Nil homini certum est. Egon' hæc, Natalis, amico
Cùm faceres, eadem tibi mox præstanda putaui?
O exspectatum frustrà tibi longius æuum!
Vixisses saltem, dum, quæ gens omnis & ætas
Noscet, Alexandri licuisset dicere facta!
Non alijs plus se iactassent sæcula fastis.
Raptus es ante diem, nec adhuc sat cognitus orbi:
Raptus es, & tecum solatia rapta tuorum.
Ipsi etiam montes, ipsæ tua tristia fata
Fleuerunt rupes: sed mors est durior illis,
Et tantum precibus, cùm summa vocauerit hora,

Tantum

Tantum lamentis hominum mitescere nouit,
Balatu teneri quantum lupus efferus agni.
Quid clarus sanguis, quid sit domus inclyta, nescit.
Stirps tibi contigerat titulis insignis auitis,
Ingenium stirpi, virtus æqualis vtrique:
Vt decori vites vlmis, vt vitibus vlmi,
Te genus ornabat; generi famamq; decusq;
Tu laturus eras. Iam rebus læta futuris,
Aggredere ô magnos, dicebat mater, honores.
Strata via est: patuit summi tibi principis aula
Virtutum sedes. iter hac tibi gloria pandit.
Signauit frater quo tendere tramite possis.
Euge meus sanguis, tu fors eris alter ab illo:
Purpura quem deceat, te dicar habere secundum.
Infelix mater, periit tua messis in herbâ.
Natalis cinis est. Quos nec fuit vtile nasci
Intereà viuunt, & terræ probra supersunt.
Parcite Pierides. Deus omnia respicit æquus.
Non toti morimur: pars effugit optima letum.
Hac adiit Superos, & iam labentia sub se
Sidera Natalis, vastos miratur & orbes.
Iam libat vitæ fontem, sitiensq; saturq;
Ambrosiæ ducit succum, & se nectare pascit.

*Hîc pater, hîc illi tulit obuius oſcula * frater,*
Sanguine frater adhuc ſtillans, plagisq́; decorus,
Valla quibus ſeruata ſibi ſua Candia debet.
Inter & amplexus: Viridi, pater inquit, in æuo
Te quoque, Natalis, rapuit mors: tu quoque nobis
Accedis iuuenis: ſed qui maturus Olympo eſt,
Non cadit ante diem. Tuus hic neque longiùs annos
Produxiſſe velit frater. Quæ vulnera ſeruet
Aſpicis? his Diuûm vitam ſedesq́; beatas
Poßidet: his illi, quam cernis, gloria parta eſt.
Tum procerum turbam magnam, magnoq́; coruſcam
Lumine deſignans: Maiorum, nate, tuorum
Hîc, ait, agmen habes: ſunt hi, quos maxima virtus
Eripuit terris, atque iſtâ ſede locauit,
Sanguinis auctores, & noſtræ ſtirpis origo.
Deducensq́; manu Natalem miſcuit illis.
Stellantis mundi ciuis, decus addite Diuis,
Natalis ſalue. Tua iam tibi præmia conſtant.
Aſpice nos. Quæ ſit votorum ſumma, requiris?
Quæ tibi nuper erat. Petimus quod ſæpè petiſti.
Viuat ALEXANDER*: nos ſoſpite viuimus illo.*
Viuat, & hic populos cæli fauor ibit in omnes.

Non

* Ioſephus Rondininus, de quo in Natalis elogio.

Non radios Titan, quàm curas ille paternas
Latiùs extendit: quidquid vastißimus æther
Orbibus immensis, animo complectitur ille,
Communisq́ pater toti se diuidit orbi.
Relligio, cultusq́ Dei super omnia curæ.
Hostis Alexandri est, quem non habet illa fauentem.
Si premitur, fulcit; si quà labat, ipse ruinam
Sustinet, & quidquid non est reparabile, deflet.
Quales esse suos, queis viuere moribus optet,
Exprimit ipse suis, & vix imitabilis vlli
Quemque suæ vitam cuperet componere vitæ.
Præmia digna quidem meritis oramus vt illis
Sera tamen veniant. Subeat, fac, sidera tardè,
Deq́ tibi demtis illi Deus augeat annos.
Illi Roma diu regimen quo gaudeat, illi
Debeat æternam mundi pars cetera pacem.
Pannoniæ fines, habitataq́ Thracibus arua
Mars petat: in diros vertantur prælia Turcas:
Auctor Alexander belli noua fœdera iungat:
Euocet Europæ populos, atque agmina magno
Auctorata Deo trans Hæmum mittat & Hebrum.
Nomen Alexandri Byzantî terreat arces,
Concutiat Rhodopen, Hypanim cum Strymone turbet,
Bistonibus fatale, feris fatale Gelonis.

Illius auſpicijs Aquilas, & Lilia, & auro
Vellera fulua, Crucis fulgens ſuper omnia ſignum
Boſporus euerſis videat ſuccedere Lunis.
Quò ferimur Muſæ? reuocant Natalis ad vrnam
Nos cari cineres, & dona nouiſſima poſcunt.
Sparge puer flores, & vatum inſignia lauros,
Et dic: Iſta tuo, Natalis, ſpargo ſepulcro:
Vt viret æternùm laurus, tua viuida ſemper
Gloria, Alexandri famæ comes, ibit in æuum.

GVILIELMI HESI
E SOCIETATE IESV
ELEGEIA IN OBITVM ILLVSTRISSIMI DOMINI NATALIS RONDININI, S. D. N. ALEXANDRO VII. AB EPISTOLIS AD PRINCIPES, ETC.

Quem ex benè instituto virtutis & honorum cursu primo viuentibus eripuit præmatura mors anno Christiano M. DC. LVII. ætatis eius XXX. nondum impleto.

Magna, sed exiguo te, RONDININE, *sepulcro*
Sub modico terræ cespite Roma tegit.
Te cohibet breuis vrna, sinuq; amplectitur arcto.
Ah! breuis est, totum quem breuis vrna capit.
Ast ego credideram, quod credere nempe iubebant
Ingenij vigor & spiritus ille tui,
Parq; animo genus, & doctæ facundia linguæ,
Te septem Romæ collibus esse parem.
Credideram, nec vana fides. Nunc omnia tecum
Abstulit extremi temporis vna dies.

Exiguum, quodcumque fuit mortale, putandum est:
Quod cadit, & casu frangitur, heu! nihil est.
Ipse sacræ secreta manus tibi credidit ille
Numinis interpres, proximus ille Deo,
Magnus ALEXANDER: *morituro nil tamen illud*
Profuit: è tanto es parua quod vrna tegit.
Fatorum immortale odium non gratia tanti
Principis, aut famæ leniit aura tuæ.
Cribellos Rondininis Insubria iunxit:
In titulos venit sanguis vterque tuos.
Sed neque te nomen, quamuis tibi, Roma, colendum,
Nec sanguis, quamquam nobilis ille fuit,
Nec castæ texère Deæ, quas carmine sacro
Ille tuus toties sollicitauit amor.
Audiit orantes pro te Libitina sorores;
Non exorato sed stetit illa pede.
Terq; solum pulsans: Finis sit denique vitæ,
Dixit; & heu! summum concidis ante diem.
In fletus abiere nouem, pia Numina, Musæ,
Quas tuus in lacrymas ire coëgit amor.
Parcite, dicebant, morituro fata clienti:
Fata aliquod Musas numen habère putant.
Et fuit ex illis quæ vos quoque flectere posset:
Et noster quos non flectere posit amor?

Par-

Parcite: noster hic est. Singultus cetera pressit.
Et carmen lacrymis inuoluere suis.
Flete piæ Musæ; nec sit pudor ora rigare
Fletibus: & lacrymas vidimus ire Deo.
Ille etiam fleuit, qui maior Apolline vestro,
Septenis Romæ collibus imperitat,
Et ius præscribens toti venerabile mundo,
Proxima, nec vano sub Ioue, regna tenet.
Quò tamen hæ lacrymæ? properāt data stamina Parcæ
Et, mora ceu nimiùm lenta sit, vna secat.
Occidis. Incubuit flens Furstenbergius ori,
Et fugientem animam ponè sequente animâ
Cum gemitu & lacrymis ter & ampliùs exclamauit:
Sed iam per lactis fugerat illa viam,
Quæ castis cæli medium splendoribus ambit,
Heroesq́; super sidera fixa locat.
At, quamquam cælo iam, RONDININE, *receptum*
An quisquam est qui te nos quoque flere vetet?
Flebimus: extremo fletus medicina dolori est.
Est aliquid mæsto carmine posse queri,
Immites, genus indomitum, fera numina, Parcas
In magnos nimium iuris habere viros.
Quò tamen hæc? lacrymis potius laudabere nostris:
Non vanæ, lacrymæ, pondera laudis habent.

Flebimus, heu! nostros, tua nuper gesta, dolores:
Materiam pleni carminis illa dabunt.
Vita dabit numeros; numeros quia continet omnes,
Totaq; adhuc cineri spirat inusta tuo.
Ah! quàm vana mei quæro solatia luctus!
Amissus cruciat, cùm memoratur, amor.
Pœna queri est, & amare dolor: cedamus vtrique:
Et leue fit, subeas quod patienter, onus.
Scilicet immites aliјs quoque stamina Parcæ
Non exoratâ dissecuere manu.
Occidit Hesperiј proles augusta Philippi:
Totus in hac tantùm prole Philippus erat.
Vnica in hac erat occidui spesq; vltima regni;
Illa tamen Patris fletibus immoritur,
Et votis cælum frustrà ferientibus ipsum,
Nuda quater-magni nominis vmbra iacet.
Nec minùs ille tuâ vinctus Romane coronâ,
Hungare & ille tuâ, atque ille Boëme tuâ,
Successor datus Imperio Rectorq; paterno,
Ceu rosa quam veris prima pruina necat,
Ostensus tantùm terris cadit. Austria casum
Pænè oppressa grauem sensit; & in lacrymas
Et gemitus effusa, suoq; infracta dolore,
Fernandus, tantùm hoc flebile dixit, Obit!

Ah

Ah genus immansuetum & inexorabile, Parcæ!
Funeris exuuias quælibet vna tulit:
Tresq́ simul ternas capiti rapuere coronas.
I nunc, & capiti disce timere tuo.
Illi magna licet sit gloria, gratia maior,
Perdere vtramque dies vna, vel hora potest.
Maxima sæpè leui franguntur & optima casu.
Respicit occasum grandior vmbra suum.
Quem citò maturum cæli indulgentia fecit,
Ante suum fructus carpitur ille diem.
Plena operum magnorum, aurisq́ inuecta secundis
Frangitur in cæco pressa carina vado.
Parua subit seros post lenta pericula portus,
Nec cadit irato victima cymba mari.
In vulnus mortemq́ patet pinguißima ceruix:
In montes cæli fulmina prima cadunt.
Magnarum hic rerum cursus fuit. Optima metam
Prima tenent: lentè currere laus minima est.
Acta breuis vitæ, seros non computat annos
Posteritas. Res est magna fuisse parum,
Et multum vixisse. Inter lamenta virorum,
Et lacrymas vitam claudere, magnificum est.
Qui rectè vixit, vixit satis: ampliat annos
Vir bonus, & summam temporis omnis habet.

Sic RONDININVS *vixit, ſic viuere terris*
Deſiit. Ætati bis tria luſtra dedit;
Sæcula virtuti. Flentes diſcedite Muſæ:
Hæc pretium vitæ mors melioris habet.
Funus honoratum eſt. Nullus lugubria ſumat:
Ambiat illuſtrem candida turba rogum.
Vita peracta benè eſt. Defuncto plaudite ciues
Romulei: lacrymas non petit vrna leues.
Vrna triumphali Muſarum ornanda coronâ,
Quam circum pennâ remige Fama volet,
Et celebret fauſto victurum carmine nomen;
Quam facilis morum gratia, nobilitas,
Ingenij decus, & caſtæ facundia linguæ,
Turbaq́; virtutum cingere ſemper amet.
Vrna etiam in celſas Romæ extollenda columnas,
Seu Traiane tuas, Ælie ſiue tuas;
Quam non vllus edat liuor; quam è monte Quirini
Magnus Alexander ſæpè videre velit;
Cui dicat, quoties virtus ſublata recurret,
Atque eadem ſenſus cauſa recentis erit:
Iam RONDININVS dolor eſt meus: at meus ille,
Si modò ſiuiſſent fata, fuiſſet amor.
Et dolor eſt & amor. Virtutũ, hic ſenſus vterque
Quem fateor, cælo iudice, teſtis erit.

E L O-

ELOGIVM SEPVLCRALE ILLVSTRISSIMI DOMINI NATALIS RONDININI QVATVOR PYRAMIDIBVS INSCRIPTVM.

Pyramis prima.

Quod ſemper diſcimus,
& numquam ſatis ſcimus,
illud nunc denuo,
ſed experimento luctuoſo,
plusquàm ſatis docti ſumus;
inter homines
etiam NATALEM eſſe MORTALEM.
Hoc cùm dico,
non de die tecum loquor,
cuius vel vnius incerta poſſeſſio eſt,
qui cum ſole præcipiti fugit & perit;
ſed de illo,
qui extra vim & impetum ſolis poſitus,
tenore conſtantis vitæ cenſeri merebatur æternus.
RONDININVS ille,
non tantùm ex Chriſtiano nomine,
ſed etiam ex ſpe
quam promittebat vitæ magnæ atque magnificæ,
ex ſummâ expectatione naturæ atque fortunæ,
ex vſurâ breui Pontificiæ ſerenitatis
ex vero NATALIS,
à morte, ſi non factus, oſtenſus certè
MORTALIS eſt.
Quem non iam diem
ſibi feralem eſſe credant homines,
quando
NATALIS ipſe MORTALIS eſt?

Pyra-

Pyramis secunda.

Annos nondum xxx.
impleuit ætatis;
sed famæ & virtutis
compleuit immensos.
His auctum titulis
Aula sancta coluit, & Roma suspexit;
quódque his maius est,
ALEXANDER VII. PONT. MAX.
secretorum apud Principes
testem habuit,
& suâ,
(quantùm infra se submitti Pontificia Maiestas potuit)
amicitiâ dignum fecit.
Ille
eductum ab auito stemmate altum sanguinem
etiam altiùs virtute prouexit.
Illum
virtuti par eloquentia & doctrina
parem viris maximis,
maiorem reliquis,
suspiciendum omnibus dedit.
Quantas ille spes,
etiam, cùm nullas aleret,
à suâ illâ tam præclarâ indole & virtute
concepit!
Ab illo ortu tam sereno vitæ primæ,
ab aurorâ tam in ruborem pronâ,
quam non illi
mox obuenturam à cælo purpuram
aliorum hominum ambitiosa mortalitas
promittebat!
Sed Mors
immatura annis,
inexpectata bonis,
inuisa malis, inopina pluribus,
omnibus luctuosa,
vni tantùm illi, quia & Deo, placita,
omnium intercepit spes,
expectationes abstulit, vota consumsit:
illius tantùm vnius
spes & expectationes & vota omnia consecrauit.

Pyra-

Pyramis tertia.

Paucorum dierum violentâ febri
pænè ſimul correptus & raptus eſt.
Nec potuit niſi vi
tam incitatus ad virtutem & gloriam curſus ſiſti.
Quæ tardè mouentur, & quaſi ſerpunt,
obiectu facili ſiſtuntur & languent:
quia illis
moueri & iacere
pænè perinde eſt.
Virtuti magnus impetus,
atque ab illo incitatus eſt curſus;
cui
quàm agi pronum, tam quieſcere violentum,
nec tamen probroſum eſt:
quia illi pars viæ & vitæ,
in quacumque quieuerit, eſt meta:
& momentum temporis vltimum,
beatæ principium eſt æternitatis.
Benè ergò N A T A L I,
euge, feliciter R O N D I N I N O,
cui curſus vitæ fuit
breuis annis, immaturus ætati;
ſed
virtuti longus, & gloriæ conſummatus.
Ad ſe deductam natalium ſerie nobilitatem omnem
vno in ſe N A T A L I complexus,
quia viuendo vltrà promouere non pòterat,
moriendo fortiter conſecrauit.
Nihil vt ſui fortunæ relinqueret,
aliquid auferri naturæ
libenter paſſus eſt.
Extra cuius ictum ſe poſuit & ſua,
quando viuendi finem fecit:
quia quàm illi obnoxia infelix eſt vita mortalium,
tam ab illo liber eſt beatus exitus mortuorum.
Virtutem, quam viuus ſemper coluit,
ſemel moriendo non perdidit, ſed inuenit.
Sola enim virtus, quam obſignauit vna mors,
in adeptione ſecura eſt, in poſſeſſione confirmata.

Pyra-

Pyramis quarta.

Cùm os morte clausit, eloquentiam quâ valuit non amisit;
quia ex quo loqui immortali mente cœpit,
mortalis linguæ impedimenta non sensit, & officia non quæsiuit.
Mortuorum hominum,
quorum omnium doctrinam legendo & intelligendo
consecutus est,
immortales animas
iam vel ex alto despicit infelices, vel ex æquo respicit fortunatas;
gaudens hausisse se
ex illis scientiam sine vitio, ex his doctrinam cum virtute.
Nec iam quidquam est
quod illum vel alliciat vel delectet in terris;
nisi quia adhuc in viuis sunt
ALEXANDER quem coluit, FVRSTENBERGIVS quem amauit;
non tamen
aut se illis, aut illos sibi velit esse præsentes:
quia
absentiam illorum à se, felicitate publicâ;
suam ab illis, immortalitate consolatur.
Voti potens, & vitæ satur,
iacturã non sentit amicorũ, quos secũ omnes habet in vno Deo;
nec vsuram quærit temporis, quod totum æternitate complectitur;
nec de mortis iniuriâ queritur, quando illi debet immortalitatem;
nec honorum temporalium ambitione tangitur,
iam dominus æternorum;
nec laborat de intercepto mortalis vitæ cursu breui,
quia in immortalis possessione conquiescit;
nec denique plus vltrà aut optat aut quærit aliquid,
postquam in VNO VERO BONO est omnia consecutus.
Horum ille fidem scientiamque certam si nos docuit,
sibi ac nobis & vixit & dixit satis.
Scire tantum velis & discere, tu quisquis es
à NATALI MORTALIS,
Quid VNVM inter omnia sit quod quæras;
Quid VERVM inter falsa sit quod teneas;
Quid BONVM inter mala sit quod ames:
vt possis cum VNO VERO BONO etiam ipse te
quærere in vitâ, tenere in morte, amare in æternitate.
Hoc tuum vt sit, tui NATALIS est votum.

NA-

NATALI RONDININO AD ALEXANDRI VII. OBSEQVIA TRADVCTO.

Huc cursus fuit.

ERrantes dubia mari carinas
In portum vocat ignis, è supremis
Ignis montibus eminùs refulgens.
Incertas Cynosura per procellas
Rectum monstrat iter, viamq; pandit,
Per quem denique fessa, fracta fluctu
Securum ratis in sinum recurrat.

Magos

Magos ex Oriente stella duxit
Ad cunas Domini Deiq́; nostri.
Incertum quoque stella RONDININVM
Quò se flecteret, vna stella, senos
Quæ montes super eminere visa est,
Iter carpere iußit expeditum
In portum placidæ sinumq́; vitæ.
Huc cursus fuit. *Illa stella fluctus*
Non tantùm super, & super procellas,
Sed montes super, arduasq́; rupes,
Et nubes super, & super planetas,
Longè celsiùs Arca quàm Noëmi,
Aut Argos fuit eleuata, cursu
Errantem dubio ratem leuabit.
Hæc te stella, tuamq́;, RONDININE,
Sciuisses modò prorogare, vitam
In summâ potuit locare ROMA;
Sed cursu in medio repentè lapsum
Ipso maluit eleuare cælo.
O factum benè, RONDININE! *Non est*
Quod demtos tibi conqueraris annos:
Prouidit tibi stella longiorem,
Quàm possent homines vouere, vitam.

NA-

NATALI RONDININO
AB
ALEXANDRO VII.
ad ſecreta cùm Principibus negotia admiſſo.

Sub his pretium non vile laborum eſt.

AN quiſquam neget eſſe te beatum
RONDININE? cùi datum ſub iſtis
Clauſum Montibus inuenire vitæ
Munus, & pretium beatioris?
Telluris penetralibus profundis
Perſcrutamur opes; mari ſub alto
Gemmas quærimus; abditumq́ verum
In ipſis ſtudium inuenire fibris
Naturæ; omnia, quæ vel in receſſu

Magni Numinis occuluntur imo,
Vestigare labor. Laboris huius
Par numquid pretium fuit? Fuisset,
Si secreta oculo magis sereno,
Si secreta manu magis capaci,
Si secreta animo magis fideli,
Quæ sub Collibus inuenire senis
RONDININVS *amauit, inuenire*
Et nobis studio magis beato,
Et voto meliore mens fuisset.
His sub Collibus ille RONDININVS
Quæ non vidit, amauit, æstimauit,
Secreti memor, & capax bonorum!
Vidit cor Superis Deoq; dignum;
Amauit Dominum Patremq; mundi;
Dotes ingenij æstimauit amplas,
Et vim pectoris; omnis officinam
Virtutis coluit, suamq; fecit.
Quis non hanc tibi RONDININE *sortem,*
Nî te plus oculis suis amarit,
Sit totus bonus, & vel ipse quamuis
Furstenbergius, *inuidere posset.*

NATALI RONDININO

ALEXANDRI VII.

familiari vſu ad virtutem & ſapientiam informato.

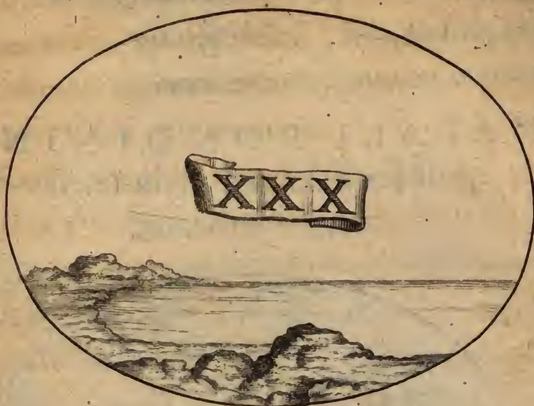
Hinc certa oracula ſumſi.

DOdonæ ſtreperæ tacete quercus,
Nec mendacia futileſq; nugas
Stulto vendite cariùs popello,
Quàm ſuas queat æſtimare merces
Aut Phœbi chorus, aut ſpecus Sibyllæ.
Sunt hæc ſomnia vana, ſunt furores.
Quercus quæ Domini mei ſacratas
Cingit bina fores, tenenda cælo

Dans oracula, dans tremenda mundo,
Non vmquam Superos fefellit vllos,
Non vllos hominum fefellit vmquam.
Hæc me, quando fuit rogata cumq́;,
Numquam fallere docta, RONDININVM
Leges edocuit, modumqúe, vitæ
Qui curſum faceret ſcientioris,
Qui finem faceret beatioris.
Vnum non docuit, ſuprema nobis
Luſtris bis tribus imminere fata.
Dixiſſet: Moriere; RONDININI
Notum in cortice nomen exaraſſem,
Optaſſemq́; meâ carere vitâ,
Victurus meliusq́; longiusq́;,
Quàm promittere poſſet vllus vmquam
In Quercu Domini mei Gemellâ.

NA-

NATALI RONDININO
ætatis annò x x x. vitâ functo.

Numeris eſt omen in illis.

QVòd vitæ tibi curſus abſolutæ
Romanis crucibus tribus notatur,
Non caſus fuit. Omen, omen ingens
Illis in numeris Deus ſacrauit.
Sceptrum SEPTIMVS, *ille ter-potentis*
Loco Numinis, vtriusque ſanctus
Et ter maximus Imperator orbis,
Quod dextrâ gerit, in crucis figuram
Formatur triplicis. Ter ô beatus
Vixiſti bone RONDININE! *Quando*
Paſtorale ſuum, tuumq́; ſceptrum

 Ad

Ad altaria Pontifex videbit,
Tunc tuos quoque computabit annos,
Et dicet: Meus ecce RONDININVS *illud*
Iam ſceptrum gerit, exhibetq́; cælo
Annorum numerum Deo dicatum.

NATALI RONDININO
poſt ſex luſtra ad meliorem
vitam euocato.

Poſt ſex.

W*Olfangi ad tumulum, futurus olim*
Romanæ bonus Imperator Vrbis
Henricus, precibus pijs vacabat.
Cùm vox ex adytis Deo ſacratis,
Poſt ſex, *viſa referre, ſupplicantis*

Aures

Aures perculit, abstulitq; mentem
Inter spemq; metumq; fluctuantis.
Post senas priùs ille forsan horas,
Senos inde dies, & inde menses,
Senos denique cogitabat annos
Imminere diem sibi supremum.
Horas ergò sibi velut supremas,
Dies ergò sibi velut supremos,
Menses ergò sibi velut supremos,
Annos ergò sibi velut supremos,
Viuendo benè transigebat omnes.
Post sex *denique, quod timere numquam,*
Quod numquam potuisset ominari,
Aut sperare, creatus Imperator
Annos, prodigij fidem probauit.
Post sex *& tibi*, RONDININE, *summo*
Vox cælo sonuit, diemq; dixit;
Non audita, sed in profundiore
Fati murmura continens recessu.
Non minùs tamen & dies, & annos,
Et horas tibi, singulosq; menses,
Ceu forent tibi singuli supremi,
Vel momenta notando supputasti.
Sex *suprema tibi fuere* lustra,

Poſt ſex *hora ſuprema te vocauit*
E vitæ ſtadio parùm beatæ,
Non ad funera mæſta, ſed coronam.
Nam cæli, puto, factus imperator,
Spes noſtræ dubias metusq́ vitæ
Infra te poſitas videre gaudes.
O quem te memorem eſſe, RONDININE!
Mortalem? moriendo victa mors eſt.
Natalem? moritura vita numquam eſt.
Tu NATALIS *eris, quod eſſe gaudes.*
Nam quæcumque dies tibi per omne
Magni temporis emicabit æuum,
Natalis tibi, ſemper ordiendo,
Et numquam tua finiendo vitæ
Æternæ bona, naſcitura ſemper,
Et numquam moritura fata pandet.
NATALEMQ́ *fuiſſe te probabit,*
NATALEMQ́ *probabit eſſe. Sic ô*
NATALIS *valeas Deoq́ viuas!*

NA-

NATALI RONDININO
anno vitæ XXX. beatè mortuo.

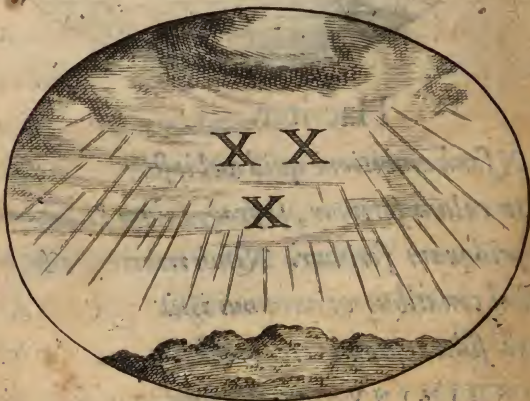
Hac iter.

IN ſanâ ambitione quid vel ipſum
In cælum ferimur, ſupraq́; cælum?
Nequidquam ferimur. Nimis remotum eſt
Quàm conatibus vt queamus iſtis
Supra ſidera promouere greſſus.
RONDININVS *vt alta victor orbis*
Aſtra ſcanderet, hinc in illa ſcalas
Ex tribus crucibus locauit vnas,

Hoc Emblema refert ſcalas plicatiles, de quibus ex Appiano & Plutarcho Lipſius Poliorceticon. lib. I. Dial. VI.

Et gressu triplici viam peregit.
I nunc ambitiose, iunge currus,
Fortunæq́ rotas, rotasq́ Martis;
Et moles super & super superbas,
Et gressus super & super potentes
Vrge. Sidera non petuntur istis:
Cælum iam crucibus tribus petitum est.

NATALI RONDININO
anno vitæ XXX. mortalitatis victori.

In hoc vince.

HOsti bella parabat Imperator
Constantinus; & ecce Crux sereno
In cælo micuit, simulq́ cælo
Vox audita fuit, fuitq́ visa,

In

In hoc vince, *referre. Vicit hoſtem,*
Romanasq́; Aquilas valere iuſsit,
Et ſignum Crucis omnibus maniplis
Inſcribi voluit, ſuumq́; fecit.
Inſtabant tibi RONDININE *bella,*
Mortis bella ſuprema. Signa cælo
Tres Cruces: micuere, ſigna vitæ
A te fortiter hactenus peractæ.
Concurris: moreris; ſimulq́; mortem
Cadendo ſuperas. Beata ſigna,
Quæ vitæ fuerunt priùs peractæ,
Iam ſunt ſymbola ſemper inchoandæ.
Hæc tu ſymbola RONDININE *ſola*
(Non inſignia ſtemmatis paterni)
In tuis cupias habere ſignis.

NATALI RONDININO
ALEXANDRI VII.
gratiæ & clientelæ immortuo.

Hac ego fronde tegar.

QVam texam capiti tuo coronam
RONDININE? *Nouem ſuo Poëtæ*
E lauro cupiunt parare Muſæ;
E roſis Pudor; alba liliorum
Optat Integritas videre ſerta
Circum tempora caſta. RONDININE
Quod votum tibi? Nolo, nolo lauro,

Nolo

Nolo liliolis, rosísve puris
Intextas aliquis meo coronas
Concinnet tumulo. Gemella Quercus,
Quæ Montes Domini hinc & inde cingit,
Si quidquam mereor, virente fronde
Hoc corpus tegat, hoc caput coronet.
Hæc insignia Cæsarumq́; sertum,
Non vana ambitione, sed fideli
Certans obsequio pijsq́; votis,
Dum vixi, studui vsque promereri;
Hæc, post fata etiam, velim mereri.
At si non merear, dabit libenter,
Et gratis dabit, vltimumq́; munus
(Nam nota est Domini mei voluntas)
Vel post fata suo dabit clienti.
At vos, cura quibus mei sepulcri est,
Taxo corpus inane, vel cupresso,
An lauri potius tegetis vmbrâ?
Taxos non ego quæro, vel cupressos,
Non inter geminas iacere lauros:
Sub Quercu geminâ volo recondi,
Quercu quæ Domino meo dicata est.
Hæc Quercus capiti meo coronam,

Hæc vmbram faciat iacentis vmbræ;
Et me ſplendidiùs iacere credam,
Quàm ſi, quidquid habet ſuperba Roma,
Extructum cumulet ſuper ſepulcrum.
Vouiſti benè, RONDININE: *flores*
Et frondes alios ſacræ coronent;
Phœbeis alij tegantur vmbris,
Illos taxus inumbret, hos cupreſſus;
Quercus, quæ Domino tuo ſacrata eſt,
Subter lene tuæ iacentis vmbræ
Vmbram ſola dabit, dabit coronam.

NA-

NATALIS RONDININI FVNVS,

Paterni & Materni ſanguinis teſſeris Gentilitiis emblematicè expoſitis ornatum.

INSIGNE PATERNVM. INSIGNE MATERNVM.

Epigramma.

STemmata ſtent circum generoſum aliena ſepulcrum;
Hunc circum tumulum non aliena micant.
Nempe ſuum fecit, quod vtroque à ſanguine ſumſit:
Sic RONDININVS, *ſic ſuus ille fuit.*
Accipe poſteritas, & auitæ Inſignia famæ
Transferre in mores tu quoque diſce tuos.

IN NATALIS RONDININI, TRES HIRVNDINES,

à quibus RONDININI nomen, in teniâ aureâ per areas virides & rubras sursum tendentes.

Lemma emblematicum.

Hac iter in cælum.

Epigramma.

QVò vos itis Hirundines beatæ,
Lugentes tamen, & velut gementes?
Quò nos fata vocant trahuntq́; fata.
Nec tristes tamen aut velut gementes:
Gaudentes simul & simul canentes
Imus, quò prior ipse RONDININVS,
Cui nomen dedimus, præisse gaudet,
Quà sursum via tota luce fulgens,
Plus quàm lactea, ducit in supremos
Per campum viridem rubrumq́; cælos.
Non illum decor aut vigor iuuentæ,
Non & purpura, quæ moratur ipsos
E diuis genitos, soloq́; figit,
In nostris potuit tenere terris.

Illum

Illum purpura traxit vna cæli,
Et veris decor vnus æuiterni.
Illis qui capitur, rubente pallâ
Et decore poteſt carere verno.
Numquam purpura ſolis erubeſcit,
Nec cæli decor exuit colorem;
Cælo ſcilicet hic & illè conſtant.
Sat dixiſtis Hirundines beatæ.
Nam vobis Philomela tale carmen,
Sit ſoror licet, inuidere poſſit.

IN NATALIS RONDININI tres hirundines gentilitias.

Lemma Emblematicum.

Non ſatis vna.

Epigramma.

Ponè ſecuturi prænuntia veris hirundo eſt;
Ver ſed adeſſe tamen non ſatis vna docet.
Naſcenti tibi terna tuo cum nomine venit,
Neſcio quid tenui murmure viſa queri.
Ver erat hoc vitæ venientis, non erat anni;
Pronus in autumnum ſcilicet annus erat.

Ver erat ætatis; sed enim quoque pronior illa
In finem vitæ prætereuntis erat.
Hoc fuit incerto quod murmure tristis hirundo
Visa queri est, fati nuntia prima tui.
Itæ piæ volucres, fatales linquite terras,
Quæ domino vitam præripuere breuem.
Ortus in occasum est. Nemoris iam rura beati
Hic tenet; huc etiam vos iubet ille sequi.
Ver vbi perpetuum est, vbi nulla iniuria lapsi
Temporis, aut hiemis bruma timenda venit.
Hîc dabitur, non iam Philomelæ fata sororis,
Fata sed extincti fratris acerba queri.
Et fuit ille velut Philomelæ frater, amœno
Cùm placidum blandè funderet ore melos.
Nempe sed inuidit casto grauis æstus amori:
Æstus ab indomitis febribus ille fuit.
Ille sonum abrupit linguæ vocalis; & ori,
Quod solitum cælo digna Deóque loqui,
Imposuit mæsto lugenda silentia mundo,
Attonuitque homines, attonuitque feras.
Ecce silet, tantumque suæ præconia famæ,
Ipse verecundâ quæ bibit aure capit.
Nempè satis dixit, pro quo fama ipsa loquetur
Semper, & æterni testis honoris erit.

IN

IN NATALIS RONDININI areas gentilitias, ex viridi & rubro decúſſatas.

Lemma Emblematicum.

Benè conueniunt.

Epigramma.

QVam ſibi deſcripſit gens Rondininia parmam,
Parte viret, Tyrio parte colore rubet.
Gratus vterque color: ſcuti benè pingitur illo
Area: virtutum prodit vtroque notas.
Quà viret, integritas non vmquam læſa notatur;
Quà rubet, ingenui ſigna pudoris habet.
Sic tua, Natalis, te propter picta videri
Parma queat, priſcæ ſit licet illa domus.
Quiſquis in hac color eſt; color eſt virtutis, & inde
Indicium veræ nobilitatis habes.
Scuta humeris alij tollant ſua: te tua tollunt,
Nec venit à proauis laus tibi ſola tuis.

IN NATALIS RONDININI
ouem cum leonibus coniunctam in ſcuto gentilitio.

Lemma Emblematicum.

Diuinæ inſignia pacis.

Epigramma.

QVem te, Rondinine, tui genuere parentes?
Sæcula quæ talem te genuere tuis?
Hinc ouis, inde feri poſito terrore leones
Dicuntur cunis accubuiſſe tuis.
Nempe erat hoc inſigne tuæ prænobile Matris;
Teſſera erat vitæ plùs tamen illa tuæ.
Illa eadem, quæ venturi prænuntia Chriſti
Fatidico quondam carmine dicta fuit. Iſaiæ c. 11.
Euenit. Fuit afflicto pax reddita mundo,
Et rabidi inter oues accubuere greges.
Accubuere etiam tibi, Rondinine; fuitq́;
Simplicitas animo & vis generoſa tuo.
Quis furor hæs inter comites diuortia fecit?
Tam ſanctæ paci mors inimica fuit.
Fallor, amica fuit: pacem mors ſanciịt iſtam.
Nulla timenda tibi Iudicis ira fuit.

IN

IN NATALIS RONDININI gentilitios leones duos, palmam vnam capientes.

Lemma Emblematicum.

Palmam vis animoſa capit.

Epigramma.

Rondinine, tui palmam rapuere leones:
Illa animi, & virtus corporis illa tui.
Mors palmam eripuit ſed vtriſque potentior vna.
O fera mors, quàm tu non patienter agis!
Fallor, habes palmam: nam cùm te funere ſancto
Mors rapuit, palmam non tulit illa tuam.
Illa manet cælo felicibus inſita ramis,
Et viret, & nullo pondere preſſa cadit.
Oſtentatq; tuum generoſo in cortice nomen.
Tanti eſt poſſe Deo viuere, poſſe mori.

IN NATALIS RONDININI gentilitias roſas rubras ſex.

Lemma Emblematicum.

Caſti hoc inſigne pudoris.

Alba diu fuerat; ſed amico ſanguine tincta
Dicitur in campis erubuiſſe roſa.
Alba fuit roſa materno tibi ſanguine ſurgens;
Sed modò purpureo tincta colore rubet.
Alba decent caſtos: rubor eſt inſigne pudoris,
Et rubor immeriti ſigna doloris habet.
Te naſcente fuit roſa candida; ſed citò facta eſt
Purpurea, ante diem te moriente, roſa.
Vtraque nempe tua eſt; color hic virtutis vterque eſt.
NATALI *candor conuenit atque rubor.*
Conuenietq́; etiam cælo confuſus & aſtris,
Simplicis auroræ qui color eſſe ſolet.
Sic florete roſæ miſto candore cruentæ:
Sic niueâ ſemper fronde rubete roſæ.
Ille color naſcentis erit Natalis; at eſſe
Ante diem eiuſdem demorientis erit.
Sic ſenas quicumque roſas, numerabit & annos;
Et dicet: Luſtris ſex fuit, & moritur.
Sed benè quod roſa ſena etiam poſt funera viuit:
Omen habet vitæ ſcilicet illa tuæ.

IN NATALIS RONDININI gentilitias pilas cæruleas tres in campo candido.

Lemma Emblematicum.

Hic lusus fuit.

Epigramma.

CÆruleæ tres in niueo stant ordine campo,
Et numero meritis conueniente pilæ.
Lusus hic est vitæ quem Rondininus amauit,
Et victor fati quo fuit ille sui.
Nulla solo serpsit, cælo pila missa sereno est;
Inde tribus venit cærulus ille color.
Si qua solum tetigit, pila pulcrior inde remissa est:
Nam macula in niueo non erat vlla solo.
Candida vita fuit, castoq; instrata nitore;
Æmula sed cæli mens fuit vsque sui.
Ter geminâ mens vna Deum virtute secuta est,
Atque ipsum tetigit quælibet vna Deum.
Mota priùs fuerat, sed iam pila terna quiescit:
Nempe quieta, Deum quæ tenet, esse potest.

NATALI RONDININO
bonorum à malis benignissimo vindici.

Emblema.

Cribrum cribrans farinam.

Lemma.

Iustum secernit iniquo.

Q Visquis erit qui sincerum secernet iniquo,
** Ille mihi magni Numinis instar erit.*
Exulis hæc mæstas dominæ Babylonis ad vndas
Vox fuit : ipsius vox fuit illa Dei.
RONDININVS *erat: sed quem Parca inuida nostris*
Eripuit terris, cælitibusq́; dedit.
Iniustum quid enim est illic, secernere iusto
Quod cupias? horum plurima hic orbis habet.
Reddite depositum cæli, quod inutile vobis;
Vtile sed terris omnibus esse potest.
Illius ipsa volet censuram Roma subire;
Quin etiam, quamquam sancta sit, aula volet.
Et mores si fors corruperit error honestos,
In mores cupiet quisque redire bonos.

* Si separaueris pretiosum à vili, quasi os meum eris. *Ierem.* 15.

Hæc

Hæc RONDININI *virtus agitata valebat*
Efficere. Heu! terris rapta sed illa fuit.
Conspicuam hanc saltem Superi transcribite cælo,
Et stellas inter CRIBRA *serena micent.*
Illa vel è terris obtutibus hausta secundis
Iustitiam poterunt quemque docere suam.

NATALI RONDININO non sua, sed suorum commoda spectanti.

Emblema.

Cribrum quod dat florem aliis, furfures sibi seruat.

Lemma.

Non sibi, at suis.

NOn sibi, sed curare alijs sua cõmoda quantũ est!
Diuinæ reor hoc mentis & artis opus.
Sol oculus mundi, qui cælum & quidquid in illo est
Ambit, & æthereo lumine cuncta fouet,
Prospicit ille sibi? nihil est virtutis in illo,
Iucundum quod non omnibus esse velit.
Si qua coruscanti fuligo absistit ab igni,
Non alijs illam adspergere rebus amat;
Hanc sibi seruat. Et hinc maculis sordescere solem
Cernimus. Hoc casti pignus amoris habet.
An sibi prospiciunt fontes? Quis fontibus ipsum
(Vera canant vates) numen inesse neget?

Non Deus, at magnum naturæ est numen in illis.
Quidquid habent puri, quidquid honoris habent,
Dant aliJs; sibi quod pingue est crassumq́; reseruant:
Quàm sibi, plus cupiunt omnibus esse bene.
Optima quæq́; sinu tellus producit aperto;
Illius in gremio deteriora latent.
Scilicet & tellus (mater fuit illa Deorum
Vatibus) hoc etiam numinis instar habet.
Quid Deus ipse? vnum, verumq́;, bonumq́; per omnes
Diuidit, & plenos numinis esse cupit.
Si quid iners hærere Deo prauumq́; valeret,
Non hoc alterius vellet, at esse suum.
Et voluit: sibi culpam hominum; sibi, debita sumsit
Supplicia: hac illos reddidit arte Deos.
Numen ineße negem tibi, RONDININE? *fuisti*
Quod te nota tibi CRIBRA *fuisse docent.*
Non sibi, sed prodeße suis tua viuida virtus
Non quantum voluit se potuisse dolet.
Mors tua virtuti fuit inuida. Vita fuisset
Longior, in seros edita vita dies,
Illius ô! quàm magna forent exempla parata
Omnibus, & geniJ quot monumenta tui!
Fecisti benè, dum licuit mortalibus ægris;
Hi benè defuncto, quod licet, esse volunt.

NA-

NATALI RONDININO beneficiis numquam victo.

Emblema.

Cribrum accipiens in ſe farinam, & reddens florem.

Lemma.

Accipit vt meliora reddat.

QVid magè diuinum, largâ dare munera dextrâ,
An meliora datis reddere muneribus?
Hoc reor eſſe Deo propius. Non vincitur ille
Muneribus; melius reddere ſemper amat.
Hoc erat, ille meus quod RONDININVS *amauit*
Semper, amicitiæ cultor amorq́; ſacræ.
Accepit; ſed vt his meliora reponere poſſet:
Vnicus hic animi luſus amantis erat.
Et certamen erat generoſæ mentis honeſtum,
Quo vinci, atque iterùm vincere magnificum eſt.
CRIBRA *(Cribellorum ſunt hæc inſignia) teſtor,*
Quæ gerit in titulis hic quoque prima ſuis.
CRIBRA *quidem accipiunt, ſed vt his meliora reponant.*
O! gerat in titulis quilibet illa ſuis.

IN OBITVM NATALIS RONDININI IACOBVS LIBENVS E SOCIETATE IESV.

AD FERDINANDVM LIB. BARONEM DE FVRSTENBERG, S. D. N. ALEXANDRI VII. PONT. OPT. MAX. CVBICVLARIVM INTIMVM, &c.

LVgete vates, tuq; magnorum arbiter
Facunde vatum, funebrem leſſum præi,
Poſitaq; lauro, fronde ferali caput,
Fernande, cinge: cauſa lugendi grauis.
Heu! Rondininus, ille Muſarum ſinu
Exceptus olim, quando materno puer
Gremio cadebat; mox ſecuturis chelyn
Tacturus annis; inde cùm maior virum
Formarit ætas, ore promturus ſacro
Sublime carmen, quod poëtarum chorus
Miretur omnis, quodq; Parnaßi iugo
Reſonante feriat aſtra, Diuosq; exciat:

Heu!

Heu! Rondininus, ille grandævæ labor
Et summa matri cura, 1 *nec minor tamen*
Matri voluptas : ille tot fratrum decus,
Amor sororum, gaudium tantæ domus,
Æquare 2 *Paulum purpurâ, atque annis* 3 *auum*
Superare dignus : ille tantarum capax
Gnarusq; rerum, Iuris, & Consi, 4 *& sacræ*
Plenum Sophiæ pectus, & Suadæ nitor,
Medulla Charitum: quodq; plus cunctis reor,
Magno ille 5 *Fabio, magno Alexandro (aureis*
O nata sæclis nomina, & fausti ominis!)
Cliens patrono traditus; fors hac manu
Gradus per omnes, vita si staret super,
Ducendus ipsum ad culmen Imperij sacrum:
Heu! Rondininus ille nunc funus iacet,
Ætatis ipso flore succisus, rosæ
Vernantis instar, subita quam durâ necat

1. Felix Zachia Rondinini nostri mater, cui maritus Alexander moriens nouem liberos reliquit.

2. Paulus Æmilius Rondininus, S. R. E. Cardinalis, frater nostri, pius admodùm & doctus.

3. Natalis Rondininus, nostri auus, centenarius fuit.

4. Noster Græcè & Latinè doctus, Iurisprudentiæ & Theologiæ peritus.

5. Fabius Chisius, anteà S. R. E. Cardinalis, nunc Alexander Papa VII. Rondininum nostrum in familiâ suâ habuit, & scribendis ad Principes epistolis adhibuit.

Pruina

Pruina morsu. Fata prô nimiùm inuida!
Spes ille quantas occidens secum trahit,
Infertq́; tumulo! rapuit immitis virum
Libitina, nil miserata, non celsam indolem
Moresq́; castos; non & antiquum genus,
Non & iuuentam; non Apollineam quoque
Reuerita laurum, 6 *Laura quam caro excipe*
Fratris cadentem vertice, in castum tui
Sertum pudoris, inq́; doctrinæ decus.
Nam & ipsa vates, scita Donatum loqui
Gallutiumq́; Virgo; solers & tuos,
Bentiuole, Belgas voluere, atque ipsos potens
Donare Latio, cura nî sacratior
Teresianis rapiat in cælum ignibus
Humana solido cuncta calcantem pede.
Quid fata culpo? cæca gens mortalium
Nescimus in quid rapiat, aut seruet Deus:
Et sæpè seruat, cùm rapit. 7 *Non est Deo*

6. Laura Rondinina, nostri soror, doctrinâ & literis à Tarquinio Gallutio, & Alexandro Donato Societatis IESV Patribus egregiè imbuta, cui Cardinalis Bentiuolus suam de Bello Belgico historiam Latinè vertendam tradidit, quod tamen ipsa modestè recusauit, abdicatis sæculi curis nunc in Cœnobio Virginum sanctæ Teresiæ sanctissimè viuens.

7 *Sap.* 4. Raptus est, &c.

Testante,

Testante, non est semper in canis salus,
Nec vera in annis vita. Vixit is diu,
Qui validus æui, qui puer diem benè
Clausit supremum. Non tuos hinc iam sequor
Manes querelis, sorte nec mæstus tuâ
Te plango, Rondinine; sed luctum ardeo
Mutare plausu, quando pars melior tui
Se iam beatis cælitum admiscet choris
Lætum canens pæana. Non omnis iaces;
Et vrna cineres quæ breuis claudit tuos,
Non claudit animam, sidera & cæli super
Globos euntem, & spatia mirantem poli
Immensa, quæ non 8 *Archimedeo datur*
Obire radio. Nec tamen nostris procùl
Terris abisti: viuis & spiras adhuc
Te maior ipso, & carior iam nunc tuis.
Suprema te non abstulit mundo dies,
Sed genuit: oris namque terrarum vltimis,
Per vtramque solis cuncta lustrantis domum
Te, Rondinine, (non sat auditum exteris
Huc vsque populis nomen) ex hoc iam die
Perennibus te fama cantabit tubis.

8. Matheseos in primis peritus fuit.

Non,

Non ergò, non hunc eſſe funeſtum tibi,
Sed eſſe vitæ crede natalem nouæ.
Et tu querelis parce iam tandem, tuis
Iam parce lacrymis Zachia, quæ nullà magis
Felix 9 virorum prole. Natalem iuuet
Genuiſſe vel ſic. Ille germanos ſupra,
Ipſumq́; Ioſeph (dulce 10 mihi nomen) cruor
Quem 11 iure decorat Ottomanorum, & ſuus,
Lauro decorus ibit; vt laurum ſuper
It lingua, doctæ vt arma concedunt togæ.
Nec inuidebis poſtumum hoc fratri decus,
Caroq́; cineri facilis hanc palmam annues,
Pietate præſtans Paule; quem Patrum eminens
Effert Senatus, quemq́; geſtantem infulas
Sibi gratulantur 12 Aſsiſinates patrem.
Tuq́; illa rerum domina, terrarum dea,
Quæ ſepticolli vertice attingis polum,
Fecunda vatum Roma, Natalem 13 tuum
Plorare ceſſa. Viuit, in ſuo integer

9. Felix Zachia multorum filiorum mater.
10. Alludit poëta ad ſuas de Ioſepho tragædias.
11. Ioſephus Rondininus, noſtri frater, profligatis ad Candiam Turcis, maiori tubo ictus occubuit.
12. Rondininus Cardinalis Aſsiſiorum Epiſcopus.
13. Rondininus noſter Romæ natus.

Achate viuit, Musa quem functo parem
Et Rondininum est visa fecisse alterum.
Habes in vno, Roma, 14 *Furstenbergio,*
In Rondinino quidquid amissum gemis.
Habes in vno, Roma, Furstenbergio,
Bellona quamuis ferrea hoc sæclum terat,
Sæcli Poëtas aurei, quos & colat
Augustus ingens, VValliumq; & Hesium,
Et qui sequuntur. Ire iam nobis quoque
Post Rondininum vatibus ad vmbras licet,
Tu dum superfis grande Parnaßi decus,
Sacriq; Ferdinande, moderator chori,
Dignum cothurno nomen, & plus quàm meo.
Tuq; ô sacrorum maxime Antistes, vicem
Gerens Tonantis, proximum Christo caput,
Cui fas olympum clauibus cælo datis
Reserare, fas & claudere, extinctum haud puta
Quem lux auorum, 15 *illustre Boldrini genus,*

14. Ferdinandus Furstenbergius Rondinino nostro amicissimus fuit; Poëta & ipse maximus.

15. Rondininus noster suos inter Maiores numerabat Boldrinum, de quo Sfortiades; Nicolaum, de quo Marcus Guascus; Bartholomæum, de quo in Chronicis Prædicatorum, cuius ope & consilio Pisanum Conciliabulum est dissolutum.

Et orbis Atlas ille, Romanam fidem
Pisis labantem pace qui fulsit suâ,
Tam clara proauûm nomina exstingui vetant:
Quem pura sceleris vita, candorq́ ingenî,
Linguæ venustas, certa virtutis comes
Scientiæq́ fama; quem vates 16 *tui*
Post fata canimus. sic mori votum est mihi.

16. Alexander Papa VII. Mæcenas Poëtarum Optimus Maximus.

FER-

FERDINANDO
LIB. BARONI DE FVRSTENBERG,
S. D. N.
ALEXANDRI VII.
PONTIFICIS OPT. MAX.
CVBICVLARIO INTIMO,

Canonico Paderbornenſi, Hildeſienſi, Monaſterienſi, Hildeſij Eccleſiæ S. Crucis Præpoſito

Iacobus VVallius è Societate IESV.

FFECISTI, Illuſtriſſimè Furſtenbergi, cùm Elegiam in Natalis Rondinini funere à te ſcriptam legi, vt aliquid eodem argumento ſcripturus, neceſſe duxerim mentem aliò conuertere. Cùm enim amantis dolentiſque partes omnes à te abſolutiſſimè expletas eſſe animaduerterem, vix videbam, quid à me præterea in hac causâ apud te proferri poſſet; qui mihi lacrymas omnes abſumſiſſe videbaris. Si è priſco funerum & collacrymationum ritu colligendæ eſſent tuæ, cryſtallo, auro, gemmis excipere eas oporteret, quibus non antiquariorum abaci, ſed poëtarum ſcrinia ornarentur. Ha-

bebat ille veterum luctus delicias etiam ſuas, cùm lacrymas vnà cum ſuccis odoratis & vnguentis Aſſyriis confundebant: at tuo erga Rondininum ſtudio, amore, pietate nihil poteſt eſſe ſuauius. Vt mihi quidem alabaſter nullus vnguenti plenus cum lacrymis tuis ſuauiſſimè redolentibus conferri poſſe videatur. Γλυκύπικρον illud quod in amore, pręſertim cùm ab amante diuellitur, ineſſe ſolet, luculentiùs prodi non potuit. Mihi igitur in luctu tecum communi ſcribere ad te quidpiam cogitanti doloris potiùs aberrationem, quàm eiuſdem irritandi cauſas quærere conſilium fuit. Occurrebant Philemonis Græci poëtæ verſus, quem etſi Comicum, numeris tamen arctiùs vinctis Latinè loquentem feci. Non quòd ignorarem, quod ait Cicero, in tragœdiâ comicum vitioſum eſſe, & in comœdiâ turpe tragicum, ſed quòd exiſtimarem eum qui ad progreſſum in literis refert omnia, poſſe exercitationis gratiâ optimorum auctorum vti virtutibus atque ſententiis; verba efferendique morem perſequi eatenus, quoad res, & locus, & ſcribentis animus tulerit.

Εἰ τὰ δάκρυ᾽ ἡμῖν τῶν κακῶν ἦν φάρμακον,
Ἀεὶ θ᾽ ὁ κλαύσας τοῦ πονεῖν ἐπαύετο,
Ἠλλαττόμεσθ᾽ ἂν δάκρυα, δόντες χρυσίον.
Νῦν δ᾽ οὐ προσέχει τὰ πράγματ᾽, οὐδ᾽ ἀποβλέπει.
Ἐάν τε κλαίῃς, ἐάν τε μή, πορεύεται.

Τί

Τί δὴ ποιεῖς; πλέον οὐδέν· ἡ λύπη δ' ἔχει,
Ὥσπερ τὸ δένδρον τοῦ καρπὸν, τὸ δάκρυον.

Si flere nostris esset auxilium malis,
Lacrymisq́; sese penitùs egereret dolor,
Mercarer auro lacrymas: nunc quid iuuant?
Fortuna curat scilicet, quo te premat
Aduersa fato: respicit flentis genas.
Sint squalidæ humidæq́;, sint tersæ tibi,
Nil te morata pergit, & cursum tenet.
Tuus igitur ille quid dabit luctus? nihil.
Sed arbor vt fert poma, sic lacrymas dolor.

Prudentis igitur poëtæ vsus consilio, teque à mœrore, quem importuna mors attulit, abstracturus, ad equestrem decursionem prisco ritu in fortium virorum funeribus exhiberi solitam voco. Scis in quæ tempora inciderit Rondininorum virtus: qui pacis & otij turbines ac tempestates Italiam vniuersam conuellerint, cùm in Galliam traductâ Pontificum Romanorum sede ciuiles discordiæ miscerent omnia, & vt quisque ad seditionem & vim opibus instructior ac paratior erat, ita liberiùs latiusque dominatum per vrbes occuparet. Fidei animorumque pleni pro Pontificiâ causâ stetere tum Rondinini. Quorum militaris indoles ac fortitudo ad posteros deriuata Natali quoque no-

ſtro hos indidit ſpiritus, vt, quamquam partem ipſe nullam bellici muneris attigerit, tamen de rebus quæ belli adminiſtrandi ſunt propriæ, diſſerere in tempore, & ſuadere, & manu etiam aliquid deſignare vtiliter poſſet. Sit igitur, quando Muſis noſtris ſic incidit moleſtiam, & acerbitatem ex amici morte à te ſuſceptam mitigare; ſit, inquam,

NATALI RONDININO,

S. D. N.

ALEXANDRO VII.

AB EPISTOLIS AD PRINCIPES,
BELLICAM SVORVM GLORIAM,
QVA LICVIT, ÆMVLANTI,
EX ANTIQVO FVNERVM MORE
TROIANA DECVRSIO.

QVid iuuat exſequias longis miſcere querelis,
Et tantùm lacrymas, munus inane, dare?
Non ego Natalem, quamuis mœſtiſsimus, illis
Proſequar: ignoſcat, non mihi flendus erit.

Cùm

Cùm ſubit illius tamquam morientis imago,
Qui Pylios annos viuere dignus erat;
Cùm repeto primos æui, quos geſsit, honores,
Et Romæ quot ſpes abſcidit vna dies,
Flere quidem natura iubet: ſed dicere pace
Naturæ liceat, quod iubet illa, grauat.
Non prodeſt certè: nec ſi quæ fleuimus vmquam
Funera, defletis reddita vita fuit.
Ergò ades, & mecum potiùs, Fernande, dolorem,
Quem penitùs nequeas tollere, falle tuum.
Vt ſe mens fallat, luctuq; exſoluat amaro,
Multa mouet: res eſt ingenioſa dolor.
Mitiùs vt Thebe ferret tua fata, Palæmon,
Addidit exſequijs Iſthmia ſacra tuis.
Archemorum fleuit Nemee: ſed & illa peracto
Funere victores currere vidit equos.
Iuſta Menœtiadæ mæſtus ſoluebat Achilles,
Et pariter ludos, altera iuſta, dabat.
Sic quoque feſta fuit, lætosq; nouauit honores,
Quæ fuit Æneæ ſemper acerba dies.
Affuit, & patris monitu puerilia duxit
Agmina Sidonio vectus Iulus equo.
Diductis nunc illa choris, nunc currere iunctis:
Nunc lituus pugnæ, nunc dare ſigna fugæ.

Ipſe puer pueris pietate præibat & armis,
Spectari cauſâ dignus vtrâque puer.
Forſan & addiderit : Sic Troiam Troia reſurgens
Inſtruat, & noſtro ſæpè parentet auo.
Quis non hæc inter vultumq́; animumq́; remiſit,
Et caueæ iunxit plauſibus ipſe ſuos ?
Poſcebant lacrymas, poſcebant funera queſtus:
Queſtibus & lacrymis hæc poſuere modum.
O quæ tot magnos, 1 *gens Rondininia, cenſes*
Bellica quos cælo gloria vexit auos,
Hunc tibi quis morem referat, cariſq́; tuorum
Manibus has pompas inferiasq́; paret!
Quos litui, dum vita fuit, quos arma iuuabant,
Credibile eſt illo mortis honore capi.
Hæc quoque Natalem caperent ſimulamina belli,
Cui belli quondam munia ludus erant.
Ludus erant pernicis equi nunc ora lupatis
Flectere, nunc iuſſo figere tela loco :

1. Non, vt Ouidius in Tuticani, ita ego in Rondinini nomine hîc ludam, ac delicias faciam. Ab hirundinibus quidem nomen & ſcuti teſſeram ſibi ſumſit illuſtriſſima gens : verùm ſiquis de ſecundæ ſyllabæ quantitate mecum contendat, pro me ſtabit Centaurorum vnus,
Qui clypeo, gladioque, Macedoniâque ſariſſâ
Conſpicuus, Ouid. Metamorph. 12.

Nunc

Nunc præducendos vrbi describere vallos,
Nunc formam castris aggeribusq́ dare:
Interdum virgâ, virgam cùm fortè teneret,
Ducere in exiguo puluere Martis opus:
Interdum, tamquam pugnæ data signa vocarent,
Ad pugnam fortes esse iubere viros.
Si non Æacides, si non Telamonius armis,
Consilij pleno pectore Nestor erat.
Quis nescit? laus cuique sua est: bello alter & alter
Vtilis: hic animo rem gerit, ille manu.
Fabula nota quidem, sed rebus idonea nostris,
E granido Pallas vertice nata Iouis.
Non illi præsens aderat Lucina dolenti,
Solueret vt partum molliùs ipse suum.
Mulciber impacto iuncturas verticis ictu
Diffidit: eq́ illo vulnere nata dea est.
Et patrium mox illa genus moresq́ probauit
Edita: quàm sapiens, tam bona miles erat.
Hinc quæ consilijs, eadem dea præsidet armis:
Nec minùs est laudi, quidquid inermis agit.
Palladis armatæ est acie concurrere, strages
Edere, confusâ vertere castra fugâ.
Qui iuuet ingenio vires, qui temperet aptis
Omnia consilijs, illud inermis habet.

Pars hæc Natali placuit: ſic arma gerebat:
Sic erat ipſe ſuæ pars imitanda domus.
Fortunata domus, ſi te modò priſca tuliſſet
Græcia ſpectatrix roboris ipſa tui!
Tota tibi Nemeen complens bimarisq; Corinthi
Litora, quadriiugis afforet acta rotis.
Nunc tua dum virtus 2 *Italis caput extulit oris,*
Nil agat in laudes Itala terra tuas?
Hei mihi, qualis erat, ſtudijs dum ſciſſa ſuorum
Præda foret belli ſanguinolenta ſui!
Qualis erat, dum quot populos numerabat & vrbes,
Tot dominos eſſet pænè coacta pati!
Quæ poterat (ius arma dabant) ſibi ſubdere quiſque
Oppida, victoris præmia Martis erant.
Huic 3 *Antenoridûm ſedes, illi inclyta ceſſit*
Mantua: Veronam diripuere Canes.
Sic lacer Actæon iacuit, cùm terga Melampus,
Pectora Theridamas ſcinderet, exſta Lacon.

2. Floruere Rondinini, cùm Romani Pontifices in Galliâ ſe haberent. Quam ſedis mutationem grauiſſima hæc præ ceteris exceperunt mala:

3. Arſit inteſtino bello Italia, & Carrarij Patauium, Mantuam Paſſerini, Scaligeri Canes Veronam, alij alias vrbes armis ſibi aſſeruerunt;

Aut,

Aut, vbi Thebanæ laniarunt Penthea matres,
Hæc caput, hæc humeros abstulit, illa manus.
Quid referam, quos, Roma, tibi fecere timores
Sæua 4 tribunitius quæ tulit arma furor,
Et malè sacrilegâ gestatus fronte 5 tiaras,
Et malè Cæsareâ 6 rapta corona manu?
Auxerunt portenta metus: mons Cælius arsit,
Flauiadæq; labor 7 templa fuere rogus.
Non aliàs 8 crinem cælo sparsere cometæ
Tristiùs, & medium condidit vmbra diem.
Non aliàs grauiore lues incanduit æstu,
Et tellus victum parciùs ægra dedit.
Ah, cur Romanis vmquam Pater Vrbis abiuit
Sedibus? abscessit non comitante Deo,
Cur vmquam Rhodanum Tusco malè prætulit amni?
Illa fuit tanti prima fauilla mali.

4. Nicolaus Laurentij, scriba populi Romani, multitudine ad spem libertatis erectâ, in tribunitium nomen ac potestatem Imperatoriam inuasit:

5 Nicolaus V. præter legitimum morem Pontifex creatus est à Ludouico Bauaro, qui iniussu Romani Pontificis Ioannis X X I I. pro Imperatore se gerebat:

6. Ab eodem Bauarus Romæ Imperij sumsit insignia:

7. Laterana Basilica in monte Cœlio deflagrauit:

8. Cometæ, solis defectiones, pestes, annonæ penuria terrori & exitio fuerunt.

At

At quæcumque fuit, gens Rondininia, causam,
Vnde tibi nomen cresceret, illa dedit.
Cùm fasti referent, quos ætas illa tyrannos
Extulit: Hesperij qui status orbis erat:
Qui bello exciti populi: quæ quisque secutus
Signa: quis hostiles fregerit vltor opes:
Quæ sint vindicibus pacatæ viribus vrbes:
Quæ sint victrici fœdera pacta manu:
In tantâ rerum serie tua facta recurrent;
Nec pars historiæ parua futura tua est.
Testor, Roma, diem, quo non impunè 9 tyrannus
Explicuit signis obuia signa tuis.
Ibat: eum belli circum fœdissima nubes,
Et furor, & cædes, & ferus horror erant.
Iam dederat Tuscis leges: infesta sonabant
Classica per muros pulsa, Rauenna, tuos.
Iamq; Quirinales aditum sperabat ad arces
Sternere Flaminiâ se sibi posse viâ.
Restitit, & causâ fidens Boldrinus & armis
Agmina fulmineo stantia fregit equo.

9. Nicolaum Piccininum, qui Bononiam, Rauennam, ceteramque Æmiliam Pontifici ademerat, Boldrinus Rondininus bello cepit.

Vtq;

Vtq́; leo, si fortè gregem, quem spectat euntem,
In noua bellator pascua taurus agat,
Ille fremit, quassatq́; toros: armenta minora
Præterit: in solum vertitur ira ducem.
Nec mora: pugnatur: cruor aduersusq́; suusq́;,
Mutua dum repetunt vulnera, colla lauat.
Horret ager: mussant pauidæ fugiuntq́; iuuencæ,
Et quæ sperabat præmia victor habet.
Haud aliter medios ibat Boldrinus in hostes:
Successum virtus ipsaq́; Roma dabant.
Ductoremq́; procùl tumulo speculatus ab alto:
Huc feror: hæc, inquit, quam peto, præda mea est.
Dixit, & vni odijs turmisq́; sequentibus instans
Iniectâ tenuit perfida colla manu.
Di iuuere manum: di monstrum [10] *informe Latinis*
Auertere focis: di voluere capi.
Vidit, & assertus Anemo pater excitus vndis
Ter plausum ripâ liber vtrâque dedit.
Et pariter Sapis, pariter popularia longè
Flumina cæruleis exsiliere vadis.
Velatiq́; comas, nixiq́; liquentibus vrnis
Carminibus fluctus sustinuere suos.

10. Piccininus à corporis breuitate nomen acceperat.

Victor

Victor io, Boldrine : tuis ego debita rebus
Flaminiâ ſtatuam fixa tropæa viâ.
Defigam tumulo quercum : tremet illa ſub armis
Quæ feret, & magni nominis arbor erit.
Horreſcet vertex galeâ : rutilantia pectus
Æra tegent, enſis, parmaq; fulua latus.
Adijciam titulum: HÆC CAPTO DETRACTA TYRANNO
BOLDRINVS PATRIÆ DEDICAT ARMA SVÆ.
Talis erat, cùm pro patriis Thraſybulus Athenis
Staret, & Actæâ pelleret arce nefas.
Talis erat, cùm poſt actos in vincla tyrannos
Timoleon niueis inueheretur equis.
Et cineri nondum quiſquam ſollemnia mittit ?
Flaminiâ nondum feruet arena viâ ?
Nec tuba commiſſos cecinit Mauortia ludos,
Victoresq; domum palma reduxit equos ?
Fungere Boldrini ſoboles pia, fungere iuſto
Munere : ſic illum te iuuet eſſe ſuam.
Viueret ô vtinam, cui nuper 11 *Creta ſepulcrum,*
Et titulum virtus partaq; fama dedit !

11. Ioſephus Rondininus, Natalis noſtri frater, in Cretâ cum Turcis pugnâ congreſſus, gloriosè occubuit.

Ille

Ille animis impleret equos, plausuq́; iuuaret,
Troianumq́; suo duceret agmen auo.
Duceret & fratri, cui nunc funebria mecum
Solueret, hic belli munera, carmen ego.
Hei mihi, carmen ego, non hic, Fernande, dolores
Solatura tuos soluere iusta potest.
Inuidit Mars illa tibi: fortißima sternit
Prima ferè: segnes eximit ipse timor.
Quid queror? ecce tibi, quanta est, Romana iuuentus
Ferre laboranti velle videtur opem,
Et tibi sollemnes, mortis solatia, pompas,
Et tibi Troiano ducere more choros.
Et tibi iam sedem ripâ Tiberinus amœnâ
Dispicit, accliui quà viret vmbra iugo.
Huc venies, Fernande: tuo moderabere nutu
Omnia: tu cursus signa secunda dabis.
Tu præsens animos & vim certantibus addes:
Dum placeant, illis tu satis vnus eris.
Munera dein capient à te sua: forsan & illos
A Musis cupies altera ferre meis.

IOANNIS BAPTISTÆ TVRRICELLI, PATAVINI, FERRARIENSIS ROTÆ AVDITORIS, IN MORTEM NATALIS RONDININI.

TE quoque Natalem rapiunt immitia fata,
Et rigidas arcent numina nulla manus.
Nec te Calliope, nec sanctè cultus Apollo,
Nec pietas, nec te vindicat alma fides.
Nec generis splendor, nec prodest prima iuuentus,
Nec tibi quas largè Copia fudit opes.
Scilicet hæc vrunt Parcas, & sæuius vrit
Iudicium de te Principis, atque fauor.

FINIS.

